

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม “สตรีชาวลาว” ในพื้นที่ตำบลภูซาง
อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

โดย

นายวสันต์ สุธรรมมา และนางอุสา ไทยอุบล
หัวหน้าโครงการ

เมษายน 2561

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม “สตรีชาวลาว” ในพื้นที่ตำบลภูซาง
อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา”

รายงานฉบับสมบูรณ์ตั้งแต่ วันที่ 1 พฤษภาคม 2559 – 31 ตุลาคม 2560

คณะผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	บทบาทในทีม	บทบาทในชุมชน
1. นายวสันต์ สุธรรมมา	หัวหน้าโครงการวิจัย	ครู กศน.ตำบล
2. นางอุสา ไทยอุบล	หัวหน้าโครงการวิจัย	สตรีชาวลาว
3. นายภูติศ เฒ่าเรือน	นักวิจัย	ครู คศ.1
4. นางกชวรรณ ทัพพันดี	นักวิจัย	ครูอาสาฯ
5. นายยงยุทธ กิ่งแก้ว	นักวิจัย	ครูอาสาฯ
6. นางวรวลัญช์ สิงห์สุวรรณ	นักวิจัย	ครู กศน.ตำบล
7. นายยงยุทธ ทรงยังยืนกุล	นักวิจัย	ครู กศน.ตำบล
8. นางวิรากร การยศ	นักวิจัย	ครู กศน.ตำบล
9. น.ส.บัณฑิตา แสงงาม	นักวิจัย	ครู ศรช.
10. น.ส.เพชรรัตน์ ไซสงคราม	นักวิจัย	เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์
11. น.ส.จิราพร สุริวงศา	นักวิจัยชุมชน	สตรีชาวลาว
12. นางวัน จันทะวงศ์	นักวิจัยชุมชน	สตรีชาวลาว
13. นางออน วงขจร	นักวิจัยชุมชน	สตรีชาวลาว
14. นางสี ไซวงศ์	นักวิจัยชุมชน	สตรีชาวลาว
15. นางเจน ธรรมวงศ์	นักวิจัยชุมชน	สตรีชาวลาว
16. นางผิว ปัญญาทิพย์	นักวิจัยชุมชน	สตรีชาวลาว

ที่ปรึกษา

- นายอภิชัย เมืองมูล ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชน ได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พูดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่นๆ หรือพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่มียึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวคนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมีมุ่งแก้ปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้ว ในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่กวิวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับปรุงรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัดโดยไม่ยึดติดในเรื่อง ของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไปซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยโดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัย ให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัยสู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตามรายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

โครงการแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม “สตรีชาวลาว” ในพื้นที่ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา กศน.อำเภอภูซางได้ดำเนินการตาม นโยบายด้านการศึกษานอกระบบของสำนักงาน กศน. มีจุดเน้นการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการรู้หนังสือการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพมุ่งเน้นให้สถานศึกษาดำเนินการจัดให้ผู้ไม่รู้หนังสือได้เรียนรู้จากหลักสูตรและสื่อที่เหมาะสมกับสภาพของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม และจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพให้เพื่อพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้เกิดทักษะ องค์ความรู้สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันทั้งนี้โดยร่วมมือกับสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานเครือข่าย สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ให้เข้าถึงโอกาสของการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม และลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ รวมถึงสามารถเป็นฐานของการนำไปสู่แนวทางของการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในเขตพื้นที่ชายแดนได้

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลจากการศึกษาโครงการแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม “สตรีชาวลาว” ในพื้นที่ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ให้กับชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ หรือบุคคลที่สนใจแนวคิดในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาว เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมการรู้หนังสือและการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่เกิดประสิทธิผลอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นต่อไป

คณะนักวิจัย

2561

สารบัญ

	หน้า
คำนำบอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน	ก
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
บทคัดย่อภาษาไทย	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
1.3 คำถามงานวิจัย	5
1.4 วัตถุประสงค์	5
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.6 นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน	
3.1 วิธีการดำเนินงาน	35
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน	36
3.3 แผนการดำเนินงาน	37
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	
4.1 ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์	41
บทที่ 5 สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการดำเนินงาน	83
5.2 การอภิปรายผล	91
5.3 ข้อเสนอแนะ	94
บรรณานุกรม	100
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. ภาพกิจกรรม	102
ภาคผนวก ข. การใช้ประโยชน์งานวิจัย	108
ภาคผนวก ค. ประวัตินักวิจัย	114

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยในหัวข้อ “แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม “สตรีชาวลาว” ในพื้นที่ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา” ได้สำเร็จลุล่วงโดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่เป็นผู้สนับสนุนเงินทุนและเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาแนะนำ

ขอขอบคุณ ดร. สุชิน เพ็ชรรักษ์ ผศ.ดร.สาวิตร มีจ้อย และ นางวิลาวัลย์ ไชยมงคล ผู้อำนวยการศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ และพัฒนา นักวิจัยให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตลอดจนเป็นที่ปรึกษา และตรวจสอบคุณภาพ ของโครงการวิจัย ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาวิจัยได้สำเร็จลุล่วง จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ขอขอบคุณกลุ่มสตรีชาวลาว บ้านฮวกหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 12 และบ้านห้วยสำน หมู่ที่ 4 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ที่ให้ความร่วมมือในการร่วมกันถอดองค์ความรู้ การจัดกิจกรรมต่างๆ ส่งผลให้ นักวิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลบริบทชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้าน วัฒนธรรม ทำให้นักวิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้มาอภิปรายผลและให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษา ค้นคว้าและนำไปประยุกต์ใช้ต่อไปได้

ทีมวิจัย

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม “สตรีชาวลาว” ในพื้นที่ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR : Participatory Action Research) โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องร่วมกับกลุ่มสตรีชาวลาวในพื้นที่เป้าหมาย 2. เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตพื้นฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ กระบวนการทำงานวิจัย เน้นการสืบค้นข้อมูลองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลเพื่อนำไปวางแผนพัฒนาและออกแบบกิจกรรม ไปพร้อมๆ กับการพัฒนาศักยภาพตามความต้องการของกลุ่มสตรีชาวลาวผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้เครื่องมืองานการวิจัยเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการการแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกสร้างให้เกิดการทำงานเป็นทีมระหว่างนักวิจัยและชุมชนเพื่อเป้าหมายที่ไปในทิศทางเดียวกัน โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มสตรีชาวลาวบริบทพื้นที่ตำบลภูซาง ผลจากการทดลองให้กลุ่มสะโกล่าวได้ทดลองฝึกทักษะตามข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ ทั้ง 4 ด้าน การศึกษา สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจนในทุกมิติ ทีมวิจัยจึงข้อสรุปของแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวออกมา 4 แนวทาง ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพในฐานะเศรษฐกิจ จะเน้นเรื่องการพัฒนาอาชีพที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ชายแดนเพื่อรองรับการเปิดด่านถาวรและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2. การพัฒนาศักยภาพในฐานะการศึกษา จะเน้นการบูรณาการการศึกษาในด้านการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน การศึกษาตามอัธยาศัย และในทุกกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มสตรีชาวลาวและให้กลุ่มสตรีชาวลาวเข้าถึงมากที่สุด

3. การพัฒนาศักยภาพในฐานะสังคม เน้นการยอมรับ การมีส่วนร่วมกับชุมชน การให้ความรู้เรื่องสิทธิของตนเอง ตลาดชายแดน เพื่อให้กลุ่มมีความตระหนักในสถานะของตนเองและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ

4. การพัฒนาศักยภาพบนฐานวิถีและวัฒนธรรมของสตรีชาวลาว จะเน้นเรื่องภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจากสมัยก่อน เช่นสมุนไพรพื้นบ้าน การแต่งกาย ภาษา ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีอัตลักษณ์ในตัวเอง

จากข้อมูลที่พบและสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้ ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตพื้นฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้ง 5 กิจกรรมนอกจากจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ยังได้ความภูมิใจ ทักษะกระบวนการ ประสบการณ์ในการทำงานวิจัย ดังคำกล่าวที่ว่า “คนทำวิจัยเท่านั้นที่รู้ คนไม่รู้ คือคนไม่ได้ทำวิจัย” ที่นักวิจัยได้มากกว่าองค์ความรู้คือ “กระบวนการและประสบการณ์” นักวิจัยกลุ่มสตรีชาวลาว ได้กระบวนการใช้ชีวิตภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมถูกปลดปล่อยและมีตัวตนขึ้นอย่างมีเกียรติมีศักดิ์ศรี เกิดความภาคภูมิใจในตนเองนักวิจัย ครู กศน.อำเภอภูซาง ได้แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาที่ไม่ได้ถูกตีกรอบเพียง เรื่องของการเรียนหนังสือเท่านั้น ยังมีรูปแบบและแนวทางอื่นๆ ในหลายๆ มิติ ที่มีความหลากหลาย น่าค้นหา น่าสนใจ และยังเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลสูงสุดในการจัดการศึกษา ในมุมมองนักจัดการศึกษามีความเห็น “กระบวนการวิจัยน่าจะเป็นทางเลือกในการจัดการศึกษาสำหรับ กศน.เพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของคนในชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง” ในปัจจุบันและในอนาคต

บทที่ 1

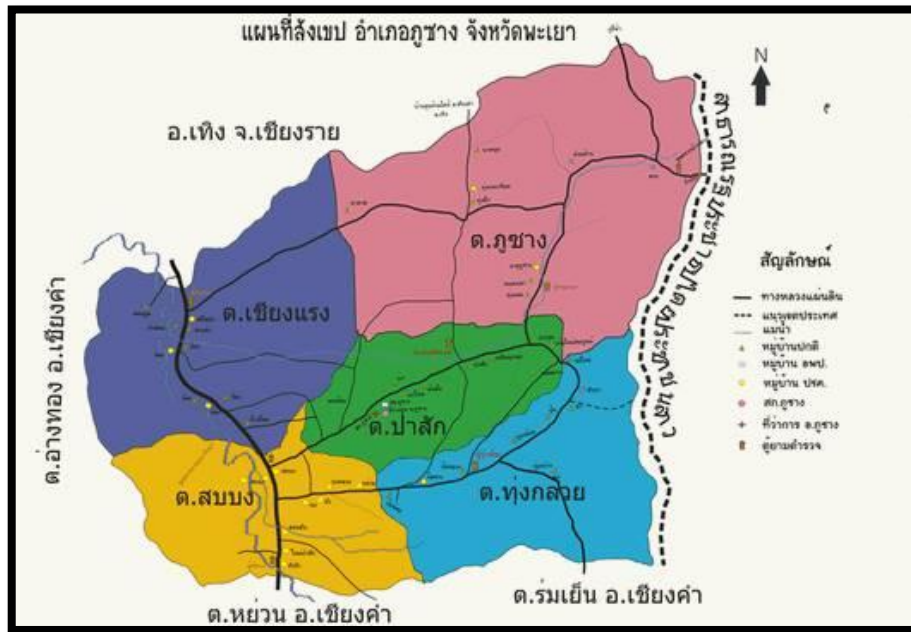
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จุดเน้นการดำเนินงาน กศน. ตามยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ 6 ยุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ ที่ 3 การผลิตและพัฒนากำลังคน รวมทั้งงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศข้อ 3.2 จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้สอดคล้อง และ รองรับกับความต้องการของการพัฒนาตามบริบทของแต่ละพื้นที่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยมุ่งเน้นผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ พร้อมทั้งสร้างทักษะทางวิชาชีพ โดยเน้นด้านการบริหารและการประกอบการ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพในแนวทางที่ดีขึ้นยุทธศาสตร์ที่ 4. ขยายโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตข้อ 4.5 จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนทุกช่วงวัย “กศน. ช่วยประชาชน”เช่น จัดการเรียนวิชาชีพระยะสั้น (โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน) ให้กับประชาชนที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน บริบทของพื้นที่ จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ และการพัฒนาทักษะชีวิตในการเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Thailand 4.0)

ตำบลภูซางเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่ มีประชากรอยู่หนาแน่น และเป็นเส้นทางเชื่อมต่อเข้าสู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาหลายชั่วอายุคน นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ อุทยานแห่งชาติภูซาง อยู่ชายแดนด้านทิศตะวันออกติดต่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)และเป็นเส้นทางผ่านขึ้นภูชี้ฟ้าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย ตำบลภูซาง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอภูซางไปทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 6 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดพะเยาประมาณ 105 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังต่อไปนี้

<u>ทิศเหนือ</u>	ติดต่อกับ	ตำบลดับเต่า ตำบลหลวง	อำเภอเทิง อำเภอเทิง	จังหวัดเชียงราย และ จังหวัดเชียงราย
<u>ทิศใต้</u>	ติดต่อกับ	ตำบลป่าสัก ตำบลทุ่งกล้วย	อำเภอภูซาง อำเภอภูซาง	จังหวัดพะเยา และ จังหวัดพะเยา
<u>ทิศตะวันออก</u>	ติดต่อกับ	เมืองคอบ	แขวงไชยบุรี	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)
<u>ทิศตะวันตก</u>	ติดต่อกับ	ตำบลเชียงแรง	อำเภอภูซาง	จังหวัดพะเยา

ภาพที่ 1 แผนที่โดยสังเขปของอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

ตำบลภูซางมีด่านชายแดนไทย-ลาว ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า *ด่านปางมอญของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)* และเปิดเป็นด่านสากลแล้ว ในส่วนของด่านฝั่งไทยกำลังดำเนินการที่จะยกระดับเป็นด่านถาวร ซึ่งล่าช้ากว่าด่านปางมอญเนื่องจากการขออนุมัติใช้พื้นที่ใน ส่วนของการดำเนินการก่อสร้างที่อยู่ในเขตป่าสงวน ล่าสุดสำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับ ประเทศเพื่อนบ้าน (สพพ.) ปรับปรุงและก่อสร้างถนนช่วงบ้านฮวก จังหวัดพะเยา-เมืองคอบ-เมือง เชียงฮ่อน และเมืองคอบ-บ้านกอนตัน สปป.ลาว ซึ่งเดิมทีนั้น ถนนมีลักษณะเป็นทางลูกรัง ใช้สัญจร จากด่านบ้านฮวก-ด่านบ้านปางมอญ ถึงเมืองคอบ ไปบ้านปากคอบ บ้านกอนตัน และจากเมืองคอบ ไปเมืองเชียงฮ่อน ซึ่งสภาพถนนจะเดินทางลำบากในหน้าฝน ตอนนี้นำกำลังพัฒนาปรับปรุงและก่อสร้าง เส้นทางดังกล่าว เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางด้านคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศไทยกับ สปป. ลาว ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ร่วมกัน จะทำให้การเดินทางจากภาคเหนือตอนบนของไทยไปยัง เมืองหลวงพระบางมีความรวดเร็วและประหยัดเวลาการเดินทางมากขึ้น และสามารถเดินทางต่อไปยัง ประเทศจีน (คุนหมิง) และประเทศเวียดนาม (เดียนเบียนฟู) ต่อไปได้โดยใช้ถนนหมายเลข 3 และ หมายเลข 4 สนับสนุนให้การค้าชายแดนของไทยที่บริเวณบ้านฮวก อ.ภูซาง จ.พะเยา และบ้านปาง มอญ สปป.ลาว มีการขยายตัวมากขึ้น รวมถึงการลงทุน และการท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง การเดินทางและขนส่งจากประเทศไทยเข้าถึงพื้นที่ต่างๆ ของ สปป.ลาว ได้สะดวกรวดเร็วขึ้น รวมถึงมี การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและสร้างความเข้าใจความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสองประเทศ แต่การยกระดับ เป็นด่านถาวรอาจส่งผลกระทบในด้านลบหลายๆด้านเช่น ปัญหาการเข้ามาในประเทศโดยผิด กฎหมายมากยิ่งขึ้น ปัญหาแรงงาน การแข่งขันทางด้านสินค้าและบริการ ความเป็นอยู่ของ ประชาชนในพื้นที่ การเข้าถึงการศึกษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ชุมชนจะต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ตำบลภูซางเป็นสังคมแบบชนบท ผู้คนมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ที่ ผ่านมามีการอพยพย้ายถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์โดยเฉพาะสตรีจาก สปป.ลาว เข้ามาในประเทศไทย และแต่งงานกับชายไทยตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ส่วนใหญ่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหมูที่ 3, 4 และ 12 ของตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ด้วยเหตุที่สตรีชาวลาวเป็นบุคคลที่ไม่มี

สถานะถูกต้องทางทะเบียนราษฎร นอกจากนี้สตรีชาวลาวที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามามีครอบครัวในประเทศไทยนั้นจะสิ้นสุดสิทธิการเป็นพลเมืองของสปป.ลาว ลงไปด้วย ตลอดจนปัญหาการเดินทางที่ยากลำบากและปัญหากฎหมายการข้ามแดนระหว่างไทย-ลาว ที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ติดต่อกันระหว่างเครือญาติลดลง และเกิดการเสื่อมเลือนวัฒนธรรม ภาษา และการดำรงวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนเองลงไป

จากการพูดคุยกับกลุ่มสตรีชาวลาวเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในเบื้องต้นทำให้ทราบว่า สตรีชาวลาวที่อพยพมาส่วนใหญ่กระจายกันอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 3, 4 และ 12 ซึ่งกลุ่มสตรีนี้ส่วนใหญ่เดินทางมาจากแขวงไชยบุรี สปป.ลาว โดยผ่านทางจุดผ่อนปรนชายแดนไทย-ลาวบ้านฮวก (ก๊วก) เป็นกลุ่มสตรีชาวลาวที่เป็นชาติพันธุ์ลื้อและชาติพันธุ์ลาว สาเหตุที่อพยพเข้ามาส่วนใหญ่เพราะมีฐานะความเป็นอยู่ค่อนข้างยากจน และสภาพถิ่นที่อาศัยเดิมไม่เอื้ออำนวยต่อการสร้างรายได้ ดังนั้นจึงเกิดการลักลอบหนีเข้ามาในประเทศไทยโดยระยะแรกได้เข้ามาอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องที่มาทำงานในประเทศไทยก่อนหน้านี้แล้ว และส่งรายได้กลับไปจนเกือบครบครันที่ยังคงอาศัยอยู่ใน สปป.ลาว เมื่อสตรีชาวลาวกลุ่มนี้ได้อพยพเข้ามาอยู่จนพ้นเลยระยะเวลาที่กำหนดจึงถูกตัดสัญชาติลาวไปโดยอัตโนมัติ ทำให้ไม่สามารถเดินทางกลับไป สปป.ลาว ได้อีก จึงส่งผลให้สตรีชาวลาวที่ถูกตัดสิทธิ์ ต้องดำเนินชีวิตอยู่ให้ได้ในประเทศไทยและไม่สามารถกลับไปเยี่ยมญาติพี่น้องในฝั่งลาวได้อีกต่อไป อย่างไรก็ตามในปัจจุบันจำนวนสตรีชาวลาวในตำบลภูซางไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากเนื่องจากการเข้มงวดทางด้านกฎหมาย

สถานการณ์ที่กลุ่มสตรีชาวลาวดังกล่าวที่อยู่ในฐานะบุคคลต่างด้าวที่ไม่มีสัญชาติ จึงเป็นสาเหตุให้สตรีกลุ่มนี้ต้องหาที่พักพิงเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ตนเองด้วยการแต่งงานกับชายไทย ที่แม้ว่าจะมีการแต่งงานที่ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย แต่ไม่สามารถจดทะเบียนสมรสให้ถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้นสถานะภาพของกลุ่มสตรีนี้จึงไม่สามารถประกอบอาชีพตามสถานะทางกฎหมายได้ในประเทศไทยต้องพึ่งพาสามีในการดำรงชีวิต ไม่มีบทบาทหรือแสดงสิทธิในชุมชน และยังไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมชุมชนเท่าที่ควร ส่งผลให้กลุ่มสตรีชาวลาวนี้ไม่มีโอกาสใช้ความสามารถของตนเพื่อช่วยเหลือจนเกือบครบครัน ส่งผลให้สตรีชาวลาวไม่มีความมั่นใจในสถานะของตนเอง ต้องใช้ชีวิตที่เรียบง่ายแบบคนไร้สัญชาติ และขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิต่างๆที่ควรได้รับ เช่น สิทธิการรักษาพยาบาล การเดินทางนอกพื้นที่ การศึกษา การประกอบอาชีพในท้องถิ่น อย่างไรก็ตามกลุ่มสตรีกลุ่มนี้ยังคงอัตลักษณ์ของความเป็นสตรีชาวลาวไว้ให้เห็นเชิงประจักษ์ เช่น การแต่งกายตามแบบของสตรีชาวลาวตามประเพณีสำคัญ (ประเพณีวันสงกรานต์, ลอยกระทง, ขึ้นบ้านใหม่) วันสำคัญทางศาสนา (ออกพรรษา, เข้าพรรษา, วันวิสาขบูชา) และการใช้ภาษาในการสื่อสาร ความรู้ภูมิปัญญาความขยันหมั่นเพียร อดทน สิ่งนี้ยังคงแสดงตัวตนในเชิงสัญลักษณ์ของกลุ่มสตรีชาวลาว และเป็นสิ่งที่ให้ระลึกถึงรากเหง้าของแหล่งที่มาของตนเองอยู่เสมอแม้จะอยู่ห่างไกลจากบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง

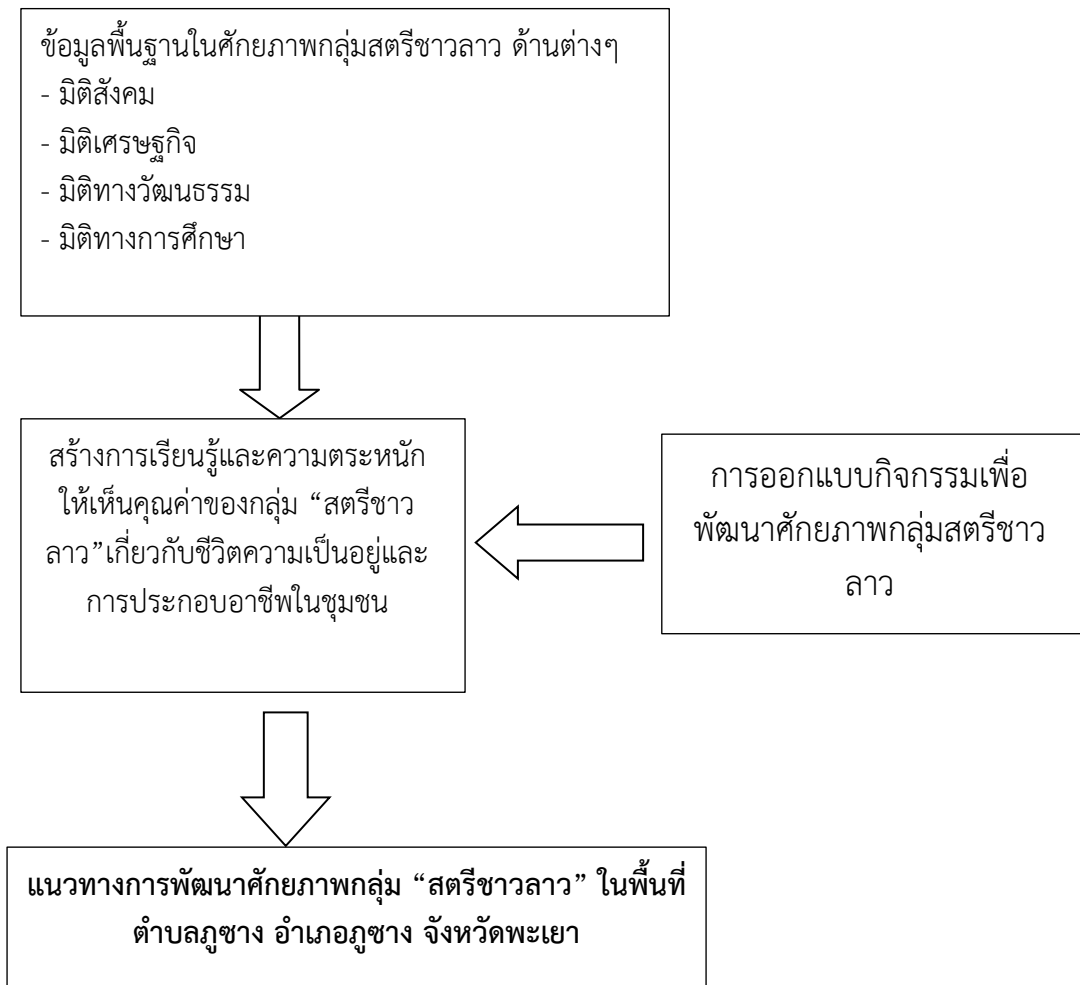
ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมการศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก และรวดเร็ว การทำมาหากิน การประกอบอาชีพ เป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต สตรีชาวลาวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 3, 4 และ 12 จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก พืชที่ปลูกส่วนใหญ่ก็จะเป็น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วลิสง ข้าว ซึ่งราคาก็ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง บางครั้งก็ขาดทุน เมื่อหมดจากฤดูปลูกพืชหลัก กลุ่มสตรีชาวลาวกลุ่มนี้ก็รับจ้างทั่วไปแต่งานก็ไม่ได้มีตลอดทำให้ขาดรายได้ ภาระหนักก็จะตกอยู่กับสามีซึ่งรับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวทั้งหมด การยอมรับในสังคมก็ถูกจำกัด การศึกษาขั้นพื้นฐานก็ไม่ต่อเนื่องเท่าที่ควร วัฒนธรรมสิ่งที่เคยปฏิบัติกันสืบทอดกันมานานเริ่มกลืนไปกับชุมชนเมือง

แม้ที่ผ่านมาศูนย์การศึกษาอนุกระบอบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอกุซาง เคยดำเนินงานวิจัยเรื่อง **รูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่อำเภอกุซาง จังหวัดพะเยา** ในปี 2555 ที่มุ่งเน้นการค้นหารูปแบบในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่าน การเขียน ภาษาไทยได้ จนเกิดการรวมตัวเป็น “กลุ่มสตรีชาวลาว” ในพื้นที่อำเภอกุซาง แต่การแนวทางของการจัดการศึกษาในกลุ่มพิเศษที่มีเฉพาะในพื้นที่ชายแดน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสัมพันธ์กับฐานการดำเนินชีวิตของกลุ่มเป้าหมายด้วย เสียงสะท้อนผ่านการลงพื้นที่เพื่อค้นหาประเด็นวิจัยของครูคน.ตำบลกุซาง ในกลุ่มสตรีชาวลาว ที่ระบุถึงการขาดโอกาสในการเข้าถึงความรู้และการดำเนินชีวิตในฐานะคนต่างด้าว เช่น “นางอุสา ไทยอุบล เดิมที่มีอาชีพทำไร่ทำนา ตามอาชีพของสามี จนกระทั่งมีเหตุให้ต้องมาสมัครเรียนกับศูนย์การศึกษาอนุกระบอบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอกุซาง เนื่องจากตนเองขาดความรู้ความเข้าใจในภาษาไทยและไม่สามารถช่วยสอนการบ้านให้ลูกได้” หรือ “นางออน วงศ์ขจร หนึ่งในกลุ่มสตรีชาวลาวกล่าวว่า ที่เข้ามาเรียนกับศูนย์การศึกษาอนุกระบอบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกุซาง เพราะเมื่อเราเข้ามาอยู่จุดนี้แล้วก็อยากจะเรียนรู้ อยากจะอ่านออกเขียนได้ เมื่อครูมาสอนเราก็จะตั้งใจและจะเรียนรู้ให้ได้”

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ศูนย์การศึกษาอนุกระบอบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกุซาง ซึ่งที่บทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้กับผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอกุซาง จึงปรับแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาให้กับกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือซึ่งกลุ่มสตรีชาวลาวให้สามารถพัฒนาศักยภาพตนเองในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านการศึกษาให้สามารถนำเอาองค์ความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาต่อยอดในการดำเนินชีวิต ก็จะส่งผลให้กลุ่มสตรีชาวลาวกลุ่มนี้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นที่ยอมรับจากชุมชน เกิดนักวิจัยชุมชนที่มีกระบวนการคิดแบบวิจัยเพื่อท้องถิ่น นำไปแก้ไขปัญหาของชุมชนตัวเองได้

ซึ่งในอนาคตบทเรียนของการจัดการเรียนรู้ของศูนย์การศึกษาอนุกระบอบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอกุซางเรา สามารถพัฒนาต่อให้เกิดเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาในพื้นที่ชายแดนที่เหมาะสม และสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการศึกษากับพื้นที่อื่นๆได้ เป็นรูปแบบของการจัดการศึกษาให้กับประชาชนในพื้นที่เพื่อตอบสนองสถานการณ์และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมากที่สุด เมื่อชุมชนมีองค์ความรู้ มีกระบวนการคิด สามารถแก้ปัญหาของตนเองชุมชนได้ ความเข้มแข็งจากฐานรากของกลุ่มพื้นที่ชายแดนจะทำให้พื้นที่สามารถตั้งรับ ปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงภายใต้การจัดการศึกษาในพื้นที่พิเศษอย่างชายแดนไทย-ลาว และการปรับตัวของ กศน.ต่อแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

1.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.3 คำถามงานวิจัย

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม “สตรีชาวลาว” ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสตรีชาวลาวเป็นอย่างไร ?

1.4 วัตถุประสงค์

1. เพื่อสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องร่วมกับกลุ่มสตรีชาวลาวในพื้นที่เป้าหมาย
2. เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตพื้นฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ด้านงานพัฒนา

1. กลุ่มสตรีชาวลาวสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
2. สามารถลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน
3. มีโครงการที่จะส่งเสริมสนับสนุนในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล
4. ยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ชายแดน
5. เกิดนักวิจัยชุมชนที่สามารถนำกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปแก้ปัญหาชุมชนของตัวเองได้
6. ได้กลไกการจัดการในชุมชน/ท้องถิ่น

ด้านงานวิจัย

1. มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาต่อเนื่อง ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
2. ได้นวัตกรรมและเครื่องมือในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
3. รูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมในพื้นที่ชายแดน

1.6 นิยามศัพท์

“สตรีชาวลาว” หมายถึง สตรีจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่อพยพเข้ามาในชุมชนหมู่ที่ 3, 4 และ 12 ตำบล ภูซางอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา และแต่งงานกับชายไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมายระเบียบประเพณีไทยที่ได้รับการยอมรับจากทั้ง 2 ฝ่าย แต่ไม่สามารถจดทะเบียนสมรสให้ถูกต้องตามกฎหมายไทย

“ศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาว” หมายถึง ความสามารถของกลุ่ม “สตรีชาวลาว” ใน 4 ด้าน ประกอบด้วยฐานทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการศึกษา ที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งในการสร้างอาชีพมีรายได้ด้วยตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ร่วมในชุมชนได้อย่างมีความสุข

สังคมพหุวัฒนธรรม/การอยู่ร่วมกัน หมายถึง การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เคารพซึ่งกันละกัน ไม่แสดงวาทาจากผู้อื่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เคารพกฎเกณฑ์ กฎระเบียบ และมีคุณธรรมจริยธรรม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม “สตรีชาวลาว” ในพื้นที่ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา” นักวิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้รวบรวมเพื่อประกอบเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยไว้ ประเด็นดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. นโยบายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560
2. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ/แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ
3. กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. สังคมพหุวัฒนธรรม
5. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
6. ทฤษฎีเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง
7. แนวคิดเกี่ยวกับ SWOT
8. กระบวนการทางความคิด
9. ปรัชญาการคิดเป็น
10. กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

1. นโยบายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2559) ได้กำหนดนโยบายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษานำหลักยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานวิสัยทัศน์ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มุ่งพัฒนาคนไทยทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย เข้าถึงโอกาสทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงเท่าเทียม เป็นพลเมืองดี และมีศักยภาพสามารถอยู่ในสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีความสุข รวมทั้งเป็นพลังในการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่งผลสู่การจัดการจัดการกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ครบทุกแห่งทั่วประเทศ

สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่หวังผลใน 1 ปี ดังนี้

1. การเร่งรัดการกระจายโอกาสทางการศึกษา ให้สามารถเข้าถึงประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนอย่างทั่วถึงทุกกลุ่มอายุ ทุกกลุ่มเป้าหมาย ที่มีคุณลักษณะเฉพาะทางสังคมประชากรอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมพร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างเป็นองค์รวมทั้งระบบ โดย

1.1) การใช้แผนและการวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการ ทั้งการออกแบบกิจกรรม การนิเทศ การติดตามผล การปรับปรุง การพัฒนา และการตัดสินใจทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติและสามารถรายงานสรุปความก้าวหน้าเป็นรายไตรมาส และรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้าง ระบบงานกฎหมาย ระบบการบริหารจัดการและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นระบบ

1.2) การนำสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่หลากหลายและมีคุณภาพมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดการศึกษาและขยายโอกาสในการเข้าถึงการจัดบริการการศึกษาและการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายทั้งในประเทศ และต่างประเทศที่หวังผลได้อย่างแท้จริง

1.3) การส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา และหน่วยจัดบริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นำภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาพื้นบ้าน และแหล่งวิทยาการชุมชนทุกประเภทในพื้นที่มาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และมีการอนุรักษ์ สืบสาน ประยุกต์ใช้ ต่อยอดสร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อความยั่งยืนและความเข้มแข็งของชุมชน และท้องถิ่นตลอดจนการพัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบรวมทั้งพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีความคิดวิเคราะห์ มีเหตุผล และมีจิตวิทยาศาสตร์

1.4) การปรับรูปแบบกิจกรรมและวิธีดำเนินการจาก “บ้านหนังสืออัจฉริยะ” ไปสู่ “บ้านหนังสือชุมชน” และขยายการบริการให้กระจายครบทุกหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศ โดยคำนึงถึงความต้องการทางการศึกษา/การเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่และบริบทเฉพาะของหมู่บ้าน/ชุมชนแต่ละพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ การเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน และการเข้าถึงข่าวสารข้อมูลและความรู้ของประชาชนอย่างทั่วถึง โดยเชื่อมโยงการทำงานเป็นเครือข่ายกับ กศน.ตำบล/ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในพื้นที่เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.5) การพัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการจัดบริการการศึกษา เพื่อการรู้หนังสือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาต่อเนื่อง สำหรับกลุ่มเป้าหมายทั้งในและต่างประเทศ พร้อมทั้งแสวงหาความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ

1.6) การวางระบบการนิเทศการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มุ่งเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและความคล่องตัวในการจัดบริการการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการเชื่อมโยงข้อมูลและการดำเนินการนิเทศจากระดับนโยบายสู่ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ/ระดับสถานศึกษา และระดับหน่วยจัดบริการ อย่างเป็นระบบ

1.7) การกำหนดแนวทางและดำเนินการในข้อกำหนดกฎหมายการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การศึกษาทางเลือก เป็นการศึกษาอีกประเภทหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการทางการศึกษาและการเรียนรู้ของประชาชนผู้รับบริการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการมีส่วนร่วมในการจัดของภาคส่วนต่างๆ อย่างกว้างขวาง

1.9 จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนทุกช่วงวัย “กศน. ช่วยประชาชน” เช่น จัดการเรียนวิชาชีพระยะสั้น (โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน) ให้กับประชาชนที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน บริบทของพื้นที่ จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ และการพัฒนาทักษะ

ชีวิตในการเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Thailand 4.0)

1.10 มุ่งเน้นการส่งเสริมให้เกิดชุมชนรักการอ่าน “นั่งที่ไหน อ่านที่นั่น” ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น อาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน ห้องสมุดประชาชน บ้านหนังสือชุมชน ตู้หนังสือเคลื่อนที่ในตลาด และหนังสือพิมพ์ฝาผนัง เป็นต้น

โดยสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้มีการดำเนินงานต่อเนื่อง ด้านการจัดการศึกษา และการเรียนรู้ ด้านการศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

1. ด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้

1.1 การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. สนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบตั้งแต่ปฐมวัยจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยดำเนินการให้ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนค่าจัดซื้อตำราเรียน ค่าจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และค่าเล่าเรียนอย่างทั่วถึงและเพียงพอเพื่อเพิ่มโอกาสในการรับการศึกษาที่มีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

2. จัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อย พลาด และขาดโอกาสทางการศึกษา ทั้งระบบการให้บริการ ระบบการเรียนการสอน ระบบการวัดและประเมินผลการเรียน ผ่านการเรียนแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง การพบกลุ่ม การเรียนแบบชั้นเรียน และการจัดการศึกษาทางไกล

3. จัดให้มีการประเมินเพื่อเทียบระดับการศึกษา และการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ที่มีความโปร่งใส ยุติธรรม ตรวจสอบได้ มีมาตรฐานตามที่กำหนด และสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนต้องเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคี บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์อย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาด กิจกรรมจิตอาสา การจัดตั้งชมรม/ชุมนุม และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์อื่น ๆ นอกหลักสูตร มาใช้เพิ่มชั่วโมงกิจกรรมให้ผู้เรียนจบตามหลักสูตรได้

5. จัดตั้งศูนย์แนะแนวและประสานการศึกษาพิเศษอำเภอ/เขต ให้ครบทุกอำเภอทั่วประเทศ

1.2 การศึกษาต่อเนื่อง

1. จัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำประเภทช่างพื้นฐาน/ช่างชนบท และอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนและศักยภาพของแต่ละพื้นที่

2. จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยจัดกิจกรรมการศึกษาในรูปแบบต่างๆ อาทิ ค่ายพัฒนาทักษะชีวิต การจัดตั้งชมรม/ชุมนุม การส่งเสริมความสามารถพิเศษต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นให้ทุกกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการชีวิตของตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งสามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน

3. จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน โดยใช้หลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการในรูปแบบของการฝึกอบรม การเรียนทางไกล การประชุม สัมมนา การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัด

กิจกรรมจิตอาสา การสร้างชุมชนนักปฏิบัติ และรูปแบบอื่นๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และบริบทของชุมชนแต่ละพื้นที่ โดยเน้นการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างจิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองดี การบำเพ็ญประโยชน์ การอนุรักษ์พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกและวินัยในชุมชน เช่น การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ศูนย์เรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

1.3 การศึกษาตามอัธยาศัย

1. ส่งเสริมให้มีการขยายและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในระดับตำบล เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ และจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ในชุมชนได้อย่างทั่วถึง

2. จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และพัฒนาความสามารถในการอ่าน และศักยภาพการเรียนรู้ของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายให้ได้ระดับอ่านคล่อง อ่านเข้าใจความเขียนคล่อง และอ่านเชิงคิดวิเคราะห์พื้นฐาน และให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและทันเหตุการณ์ เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติจริง

3. ส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยสนับสนุนการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและทั่วถึง เช่น พัฒนาห้องสมุดประชาชนทุกแห่งให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน ส่งเสริมและสนับสนุนอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน การสร้างเครือข่ายส่งเสริมการอ่าน จัดหน่วยบริการเคลื่อนที่พร้อมอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ที่หลากหลายออกให้บริการประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง สม่าเสมอ รวมทั้งเสริมสร้างความพร้อมในด้านสื่ออุปกรณ์เพื่อสนับสนุนการอ่านและการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านอย่างหลากหลาย

4. จัดสร้าง และพัฒนาศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงวิชาการ และแหล่งท่องเที่ยวประจำท้องถิ่น โดยพัฒนาและจัดทำนันทนาการ มหกรรมวิทยาศาสตร์สัญจร และจัดกิจกรรมที่เน้นการเสริมสร้างทักษะ กระบวนการเรียนรู้ และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ประชาชนนำความรู้และทักษะทางวิทยาศาสตร์ ไปใช้พัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์บนฐานข้อมูลที่ถูกต้อง และสามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชนให้ผู้รับบริการสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต การพัฒนาอาชีพ การรักษาสิ่งแวดล้อม และการป้องกันภัยพิบัติจากธรรมชาติในพื้นที่

2. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ

ความหมายของศักยภาพ

ความหมายของคำว่า “ศักยภาพ” คำว่า “ศักยภาพ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Potential ตามความหมายของรูปศัพท์แปลว่า “ภาวะแฝงอำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือทำให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2538) และได้มีผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งนักวิชาการกล่าวถึงความหมายของศักยภาพไว้ในลักษณะที่สอดคล้องกัน อาทิ เช่น

มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2552) ได้วิเคราะห์สาเหตุความล้มเหลวพื้นฐานสำคัญ 5 ประการ ในอดีตที่ผ่านมา และสาเหตุนั้นมาเป็นบทเรียน เพื่อนำมาสู่การแก้ปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นอีก โดยสาเหตุอดีตที่ผ่านมา มีอยู่ 5 สาเหตุที่สำคัญ แบ่งเป็นขั้นตอนเรียงตามลำดับคือ

ขั้นที่ 1 การกำหนดนิยาม (define) สาเหตุจากการกำหนดปัญหา หรือประเด็นที่จะพัฒนาร่วมกันไม่ชัดเจน หรือไม่ตรงกัน เป็นเหตุทำให้สมาชิกในทีมงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ให้แก้ไขโดยกำหนดนิยาม ปัญหาหรือหัวข้อพัฒนาให้ชัดเจน เพื่อให้เข้าใจตรงกัน

ขั้นที่ 2 การกำหนดวิธีวัด (measure) สาเหตุเกิดจากวัดผลการดำเนินงานไม่ได้ จึงยากต่อการสรุปผล ให้แก้ไขโดยกำหนดตัวชี้วัดและวิธีวัดให้ชัด ทั้งนี้เพื่อสามารถพิสูจน์ผลการดำเนินการให้ได้ มิฉะนั้นการดำเนินงานที่ผ่านมาจะไม่มี ความหมาย

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์หาสาเหตุ (analyze) สาเหตุเกิดจากไม่ทราบถึงปัจจัยหรือสาเหตุของปัญหา หรือประเด็นที่จะพัฒนา ให้แก้ไขโดยการแยกวิเคราะห์หาสาเหตุ หรือองค์ประกอบของปัญหาให้ได้

ขั้นที่ 4 การปรับปรุง (improve) หลังจากที่ไม่ทราบค่านิยาม ตัววัดสาเหตุหรือปัจจัยแล้วก็ยังไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ถ้าไม่สามารถบอกวิธีพัฒนาหรือวิธีปรับปรุงงาน ในกรณีเช่นนี้ ให้แก้ไขโดยการจัดทำแผนพัฒนาหรือแผนปรับปรุง โดยการกำหนดกิจกรรมของแผนนั้น ต้องให้สอดคล้องกับ สาเหตุของปัญหาหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับปรุงพัฒนา

ขั้นที่ 5 การควบคุมกำกับ (control) เมื่อมีแผนแล้วไม่นำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการดำเนินการต่าง ๆ ที่ได้พยายามทำมาตั้งแต่ต้นก็จะไม่บรรลุผลได้อย่างแน่แท้ ในกรณีนี้ให้แก้ไขโดยวิธีการกำกับและประเมินผลการปฏิบัติงาน

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า “ศักยภาพ” หมายถึง ความสามารถ ความพร้อมหรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นได้ทั้งเครื่องชี้หรือสะท้อนศักยภาพในอดีต และเป็นเครื่องบ่งบอกศักยภาพในอนาคตซึ่งสามารถทำให้ปรากฏหากได้รับการพัฒนา หรือกระตุ้นจากภายนอก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันจะส่งผลต่อความสำเร็จและความพึงพอใจสูงสุด

แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาศักยภาพ

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2558) ได้ให้ความหมายว่า **ศักยภาพ** หมายถึง ภาวะแฝงอำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ เช่น เขามีศักยภาพในการทำงานสูง น้ำตกขนาดใหญ่มีศักยภาพในการให้พลังงานได้มาก

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพเริ่มจากการนำเสนอบทความทางวิชาการของเดวิด แมคเคลแลนด์ (David C. McClelland) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาวาร์ดเมื่อปี ค.ศ. 1960 ซึ่งกล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่าง

คุณลักษณะที่ดีของบุคคล (excellent performer) ในองค์การกับระดับทักษะความรู้ ความสามารถ โดยกล่าวว่า การวัด IQ และการทดสอบบุคลิกภาพ ยังไม่เหมาะสมในการทำนายความสามารถหรือสมรรถนะของบุคคลได้ เพราะไม่ได้สะท้อนความสามารถที่แท้จริง ออกมาได้ในปี ค.ศ.1970 US State Department ได้ติดต่อบริษัท McBer ซึ่งแมคเคิลแลนด์เป็นผู้บริหารอยู่ เพื่อให้หาเครื่องมือชนิดใหม่ที่สามารถทำนายผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้อย่างแม่นยำ แทนแบบทดสอบเก่า ซึ่งไม่สัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน เนื่องจากคนได้คะแนนดีแต่ปฏิบัติงานไม่ประสบผลสำเร็จ จึงต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการใหม่ แมคเคิลแลนด์ได้เขียนบทความ “Testing for competence rather than for intelligence” ในวารสาร American Psychologist เพื่อเผยแพร่แนวคิดและสร้างแบบประเมินแบบใหม่ที่เรียกว่า Behavioral Event Interview (BEI) เป็นเครื่องมือประเมินที่ค้นหาผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานดี ซึ่งแมคเคิลแลนด์ เรียกว่า สมรรถนะ (competency) ในปี ค.ศ.1982 ริชาร์ด โบยatzis (Richard Boyatzis) ได้เขียนหนังสือชื่อ The Competent Manager : A Model of Effective Performance และได้นิยามคำว่า competencies เป็นความสามารถในงานหรือเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในบุคคลที่นำไปสู่การปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพปี ค.ศ.1994 แกรีแฮมเมลและซีเค.พราฮาลาด (Gary Hamel และ C.K.Prahalad) ได้เขียนหนังสือชื่อ Competing for The Future ซึ่งได้นำเสนอแนวคิดที่สำคัญ คือ Core Competencies เป็นความสามารถหลักของธุรกิจ ซึ่งถือว่าในการประกอบธุรกิจนั้นจะต้องมีเนื้อหาสาระหลัก เช่น พื้นฐานความรู้ ทักษะ และความสามารถในการทำงานอะไรได้บ้าง และอยู่ในระดับใด จึงทำงานได้มีประสิทธิภาพสูงสุด

มนุษย์เราเมื่อต้องการทำงานบางอย่าง จำเป็นต้องมีความรู้ในสิ่งนั้น ๆ มีความพยายามและมุ่งมั่นในการที่จะทำงานให้ดีที่สุด แต่มนุษย์เรามักจะทำงานเพียงลำพัง เปรียบเสมือนการมองเหรียญด้านเดียว หากมนุษย์เราได้มีการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ก็จะมีมุมมองที่ต่างกัน เมื่อได้ทำงานร่วมกันแล้วก็จะมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับงานที่ทำให้มากที่สุด ทำให้มีมุมมองที่กว้างกว่าเดิม มีการจัดทำข้อมูล จัดเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูลอย่างมีระบบ ผลสุดท้ายงานที่ทำก็จะเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด **การพัฒนาศักยภาพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำงานในยุคปัจจุบัน** ศักยภาพจึงเป็นความสามารถที่ถูกซ่อนเร้นไว้ หากได้รับการพัฒนา คือ การนำเอาความสามารถนั้นออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สิ่งตามมาคืองานทุกอย่างที่ทำก็จะประสบความสำเร็จอย่างงดงาม มนุษย์เราทุกคนมีความสามารถที่จะทำงานทุกสิ่งให้ลุล่วงสำเร็จได้ดังที่ตั้งใจไว้แต่ถ้าใครจะประสบความสำเร็จดังที่มุ่งหวังไว้ก็ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด มีความพยายาม มุ่งมั่นที่จะทำสิ่งนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด และมีการนำเอาความสามารถที่ซ่อนเร้นภายในร่างกายออกมาใช้ประโยชน์ได้มากเพียงใด ความสามารถที่ซ่อนเร้นนี้เราเรียกว่าศักยภาพ

โดยสรุป การพัฒนาศักยภาพ หมายถึง การดึงเอาความรู้ ความสามารถ ทักษะ ที่อยู่ในตนเอง ออกมาเสริมจุดแข็ง หรือแก้ไขจุดด้อย อย่างเป็นระบบ มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน

เพราะฉะนั้น **“การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาว”** หมายถึง กระบวนการพัฒนาด้วยวิธีการศึกษา ฝึกอบรม จัดกระบวนการ ค้นคว้าถึงภูมิหลัง เรื่องราวของของกลุ่มสตรีชาวลาว หาข้อมูลเพื่อนำมาสรุป วิเคราะห์และสังเคราะห์ หาแนวทางการเสริมจุดเด่น แก้ไขจุดด้อย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มสตรีชาวลาวให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ภายใต้ฐานสังคม การศึกษา เศรษฐกิจและวัฒนธรรม

3. กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์จากความรู้ที่มีอยู่ เป็นกระบวนการที่ความรู้ฝังลึกถูกแปลงเป็นความรู้ชัดแจ้ง กล่าวคือความรู้ส่วนบุคคลถูกแปลงไปสู่ความรู้ที่เป็นทางการหรือความรู้ที่แสดงออกมาให้เห็นภายในองค์กร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการสำคัญของการจัดการความรู้ หากคนในองค์กรขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันแล้ว ความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคนซึ่งการจัดการความรู้ต้องการให้เกิดการถ่ายทอดซึ่งกันและกันให้มากที่สุดก็จะเป็นความหมายใดๆ (ถวัลย์ มาศจรัส, 2552) ส่วนใหญ่เป็นการที่กลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน มารวมตัวกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยความสมัครใจ เพื่อร่วมสร้างความเข้าใจหรือพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ในเรื่องนั้นๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ความรู้จากบุคคล กลุ่มคน หรือ องค์กรไปยังผู้อื่น มีการระบุนิยามความรู้เชิงกลยุทธ์ การเข้าถึงความรู้ที่มีอยู่ เพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ส่วนเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการจัดประชุมหรือดำเนินกิจกรรมเป็นการจัดการประชุมหรือดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นกิจจะลักษณะ สม่าเสมอ เพื่อเป็นเวทีให้บุคลากรในองค์กรมีโอกาสพบปะพูดคุยกัน สามารถกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันได้ ทำให้หลายลักษณะ ทั้งที่เป็นทางการ กึ่งทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น การสัมมนา การประชุมทางวิชาการที่จัดอย่างสม่าเสมอ (พรทิพย์ อุดมสิน, 2554)

สรุปได้ว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการแบ่งปันความรู้หมายถึงการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนในองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ไปยังบุคคลอื่น และรับเอาความรู้จากบุคคลและแหล่งต่างๆ ทั้งที่เป็นความรู้ฝังลึกและความรู้ชัดแจ้ง ด้วยกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น การประชุม การเสวนา การจัดทำเอกสารวิธีปฏิบัติที่ดี เป็นต้น มาเพิ่มพูนความรู้ของตนเองเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนและพัฒนา

ความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความสำคัญในด้านการพัฒนางาน การพัฒนาคน การสร้างองค์ความรู้ และการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ด้านการพัฒนางาน เป็นการพัฒนาประสิทธิภาพของงานที่ทำอยู่ให้ดียิ่งขึ้น รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ โดยการพัฒนาความรู้ของบุคคลในองค์กรให้เป็นความรู้ของกลุ่ม และเป็นความรู้ขององค์กร เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์กรและการสร้างสรรค์สังคมความรู้ในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสื่อสารภายในองค์กร การต่อยอดความรู้ และการสร้างความรู้ใหม่ โดยมุ่งสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ เช่น การบันทึกความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติงานที่เรียกว่าการสอนงานและการเรียนรู้ข้ามสายงาน เป็นการเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี และการใช้กลไกการสื่อสารและการยอมรับเพื่อเพิ่มคุณค่าให้แก่สมาชิกที่เผยแพร่ความรู้ และสมาชิกที่นำความรู้ไปใช้ เพื่อสร้างความสามารถทางการแข่งขัน โดยศึกษาจากแนวปฏิบัติที่ดีขององค์กรอื่นหรือส่วนงานอื่นเพื่อนำมาพัฒนาประสิทธิภาพงานของตน

2. ด้านการพัฒนาคน โดยการสร้างเครือข่ายด้านความสัมพันธ์ของคน และเครือข่ายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้การสร้างเครือข่ายหมายถึง การทำให้มีการติดต่อ และสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อน ที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช้การสร้างระบบติดต่อด้วยการเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การส่ง

จดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อ แต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วยเช่นเว็บไซต์ KM เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีการนำเว็บบอร์ดมาอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มคนที่เป็สมาชิก KM ทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องต่างๆ นอกจากนี้้องค์การควรมีการให้รางวัลแก่ผู้ที่อุทิศตนให้กับการแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคคลอื่น

3.ด้านการสร้างองค์ความรู้ เป็นวงจรความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาที่เรียกว่า นวัตกรรม นวัตกรรมมีทั้งนวัตกรรมที่คิดขึ้นใหม่ทั้งหมดและนวัตกรรมส่วนเพิ่มเพื่อปรับปรุงกระบวนการหรือผลิตภัณฑ์ให้ดีกว่าเดิม ตัวอย่างการพัฒนาองค์ความรู้ของศูนย์สุขภาพชุมชนเพื่อให้บริการประชาชนอย่างมีคุณภาพ เช่น ความรู้ในด้านการนำองค์การ ความรู้ในด้านการบริหารทรัพยากรความรู้ในด้านการบริการประชาชน ความรู้ในด้านการดูแลสุขภาพภาคประชาชน ความรู้ในด้านการวางแผนงานและติดตามผล และความรู้ในด้านการบริหารและพัฒนาบุคลากร เป็นต้น

4.ด้านการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม เป็นการร่วมคิดร่วมทำที่นำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การกระตุ้นให้คนในองค์กรเกิดความกระตือรือร้น เรียนรู้ความเสียสละ และดูแลซึ่งกันและกัน รู้จักปรับตัวและยืดหยุ่น และการที่บุคลากรสร้างกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน

วิธีการของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

Anumba, Egbu and Carrillo (2005)กล่าวถึงวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มี 3 วิธี ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านคน(human) ผ่านเอกสาร(paper) และผ่านซอฟต์แวร์(software) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้(ประเภทความรู้ฝังลึก: tacit knowledge)ระหว่างบุคคลในลักษณะเผชิญหน้า (face to face interaction หรือ People to People) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล ได้แก่ การสนทนา การประชุม การสัมมนา ระบบพี่เลี้ยง การสอนงาน การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การพบปะอย่างไม่เป็นทางการ และการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ประเภทความรู้ชัดแจ้ง :explicit knowledge)จากเอกสารที่เป็นสิ่งพิมพ์ในรูปแบบต่างๆ (People to Paper) เป็นการสื่อสารผ่านเอกสาร บันทึกข้อความ คู่มือและเอกสารประกอบการอบรม/สัมมนา หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ ในแหล่งความรู้ขององค์กร หรือห้องสมุด

3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้(ประเภทความรู้ชัดแจ้ง : explicit knowledge)จากฐานความรู้หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านซอฟต์แวร์หรือเทคโนโลยี (knowledge base interaction หรือ People to Software) ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฐานข้อมูล เว็บไซต์ และสื่อสโตนทัศน์

จะเห็นได้ว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้สามารถนำมาใช้ในการสร้างองค์ความรู้ การพัฒนาคน การพัฒนางานได้ตามเป้าหมายที่องค์กรต้องการ ดังภาพที่แสดงความเชื่อมโยงของการกำหนดความรู้ที่องค์กรต้องการ การสร้างองค์ความรู้ และการรวบรวมเพื่อจัดเก็บไว้ในระบบ

องค์ประกอบของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

องค์ประกอบสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) โดยทั่วไปมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ คน องค์ความรู้ สถานที่ และโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.คน คนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพราะคนเป็นทั้งผู้ถ่ายทอดความรู้และผู้สร้างองค์ความรู้ จึงเป็นแหล่งศูนย์รวมของความรู้ที่นำออกมาแบ่งปัน โดยเป็นคนที่มีความรู้จากการปฏิบัติจริง

หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น และมาแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ นั้น ด้วยความเต็มใจ ทั้งโดยการสื่อสารด้วยวาจาและการสื่อสารผ่านสื่อหรือเทคโนโลยี ตัวอย่างเช่น สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) เรียกผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการความรู้ว่า “คุณอำนวย” และโนนากะ (Nonaka) เรียกผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวว่า “ผู้เสริมพลังความรู้” (knowledge activist) โดย “คุณอำนวย” มีหน้าที่หลัก คือ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในเชิงกิจกรรม เชิงระบบ และเชิงวัฒนธรรม “คุณอำนวย” ตามแนวคิด knowledge activist หรือ “ผู้เสริมพลังความรู้ เป้าหมายของการเสริมพลังความรู้ (knowledge activism) ได้แก่ ริเริ่มการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำให้ตรงเป้าหมาย ลดเวลาและค่าใช้จ่ายในกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยกระดับของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั่วทั้งองค์กร เพิ่มการยอมรับต่อพนักงานที่เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยทำให้กิจกรรมสอดคล้องกับเป้าหมายใหญ่ขององค์กร เตรียมพนักงานที่ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าสู่งานใหม่ที่ต้องการความรู้ ความสามารถที่พนักงานผู้นั้นมี เชื่อมโยงโลกทัศน์ของชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เล็กๆ ภายในองค์กร เข้าสู่การปรึกษาหารือเพื่อการปรับเปลี่ยนองค์กรในภาพรวม (พรทิพย์ อุดมสิน, 2554)

2.องค์ความรู้ และการเรียนรู้ เนื่องจากความรู้และการเรียนรู้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการผลักดันให้องค์กรประสบความสำเร็จ ความสามารถในการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นภายในระบบงานและบุคลากร จะสร้างสรรค์การพัฒนาและผลสำเร็จแก่องค์กร การเรียนรู้ร่วมกันเกิดจากพื้นฐานของการสื่อสารภายใน ที่เรียกว่า สนทนาสนทนา (dialogue) มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจกันและการเรียนรู้จากกันและกัน หัวใจสำคัญคือ การฟังอย่างลุ่มลึกและพัฒนาพลังของการคิดร่วมกัน ให้มีความสำคัญกับการไตร่ตรองความคิดเป็นการคิดที่ลุ่มลึกลงไปในระดับของจิตใจ อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนากระบวนการคิด เพื่อความเข้าใจในระดับที่ยังลึก (tacit level) สนทนาสนทนา จึงเป็นจัดกลุ่มพูดคุยกันเพื่อเอาสิ่งดีๆ ที่แต่ละคนมีอยู่ในตัวเองหรือในการปฏิบัติออกมา มีเพียงการกำหนดประเด็นกว้างๆ ในเรื่องที่จะสนทนากัน ไม่รู้คำตอบสุดท้ายว่าคืออะไร ไม่กำหนดเวลาสนทนาของแต่ละคน เปิดกว้างด้านเวลา สถานที่ บุคคลและเปิดกว้างทางใจของทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมกัน บรรยากาศสบายๆ บรรยากาศเชิงบวก ทั้งนี้ลักษณะสำคัญของการเข้ากลุ่มสนทนาสนทนาในการจัดการความรู้จึงมีลักษณะสำคัญ 4 ประการคือพูดอย่างจริงจัง ฟังอย่างตั้งใจ ถามอย่างซาบซึ้งใจและจดอย่างเข้าใจ

3.สถานที่ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีชีวิตชีวาและน่าสนใจ เพราะสถานที่และบรรยากาศที่ดี มีความเหมาะสมกับแต่ละกลุ่มคน จะทำให้คนเหล่านั้นมาเจอกันพูดคุยปรึกษา วิเคราะห์ปัญหา แบ่งปัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างสบายใจ ตามเป้าหมายของการเรียนรู้ ซึ่งสถานที่สำหรับเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีทั้งเวทีจริงและเวทีเสมือน (พรทิพย์ อุดมสิน, 2554) ดังนี้

3.1) เวทีจริง หมายถึง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่บุคคลมาพบกัน เช่น การนัดมาประชุมร่วมกันโดยมีเป้าหมายประสงค์เพื่อการจัดการความรู้ที่เป็นหัวเรื่องหรือเป้าหมายเดียวกัน เวทีจริงมีหลายระดับ ได้แก่ ในองค์กรทั้งทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในแผนกและระหว่างแผนก เช่น ประชุมกลุ่ม และเวทีสัมมนา เป็นต้น ระหว่างองค์กร เช่น ศึกษาดูงาน และ ร่วมกิจกรรมเครือข่าย เป็นต้น และ กับชุมชน หรือ สถาบันภายนอก เช่น การศึกษาดูงาน การประชุมร่วมกับกลุ่มต่างๆ และการเรียนรู้จากหมู่บ้าน เป็นต้น

3.2) เวทีเสมือน หมายถึง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านสื่อ เช่น สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น เว็บไซต์ บอร์ด หรือ เว็บบล็อก เช่น GotoKnow.org เป็นต้น ซึ่งเป็นระบบที่ต้องการความรวดเร็วและต่อเนื่อง เวทีเสมือน

ได้แก่ในองค์กร เช่น เว็บไซต์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น และ นอกองค์กร ผ่านเว็บไซต์ เช่น kmi.or.th และ GotoKnow.org เป็นต้น

4. โครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันบนเครือข่าย ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมถึงฐานความรู้บนเครือข่ายในรูปแบบต่างๆ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดขึ้นได้ง่ายและสะดวกขึ้น เช่น การใช้เทคโนโลยีสำหรับการสรุปและจัดเก็บความรู้รวมถึงการแบ่งปัน หรือการส่งต่อข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ความรู้

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กรที่เป็นสังคมเปิด แรงจูงใจ ความไว้วางใจ และความกดดันจากภายนอก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นสังคมเปิด สังคมเปิดเป็นสังคมที่คนในองค์กรมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น และมีช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เช่นการมีวัฒนธรรมองค์กรที่คนในองค์กรกำหนดวิธีการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เหมาะกับวัฒนธรรมองค์กร มีโครงสร้างการทำงานในคณะทำงานที่ชัดเจน และมีกระบวนการจัดการความรู้ที่มีกลยุทธ์ความรู้และกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เนื้อหาที่เชื่อมโยงกับเป้าหมาย

2. ด้านแรงจูงใจ ความสำเร็จของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ที่ความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เริ่มจากความสัมพันธ์ส่วนบุคคล การมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งผู้บริหารและบุคลากร มีการสร้างแรงจูงใจที่สนับสนุนการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ รวมถึงการสร้างเครือข่ายของกลุ่มคน เช่น ของผู้มีความรู้จากการปฏิบัติ (Human Networks)

3. ด้านความไว้วางใจ ความไว้วางใจและความเชื่อใจบุคคลและผู้บริหารองค์กรเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้คนในองค์กรกล้าแสดงความคิดเห็น เพื่อเผยแพร่ความรู้ที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลให้เป็นความรู้ของกลุ่มและขององค์กร จะทำให้องค์กรมีแนวปฏิบัติที่ดีแก่คนในรุ่นต่อไปได้เรียนรู้

4. ด้านความกดดันจากภายนอก จากสภาพขององค์กรที่มีการแข่งขันสูงระหว่างหน่วยงานจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและความเชื่อมั่นต่อความพยายามในการสร้างนวัตกรรมให้องค์กรโดยผู้บริหารมีความพร้อมต่อการยอมรับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการลองสิ่งใหม่ และการแสวงหาโอกาสในการสร้างสรรค์งานตามเวลาที่เหมาะสม

5. ด้านความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่นการมีเครื่องมือที่ทันสมัยในการเข้าถึงข้อมูลเช่นการใช้อีเมลผ่านอินเทอร์เน็ตซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การใช้เว็บบล็อก เพชบุ๊ค เว็บไซต์ ฐานข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ตและอินเทอร์เน็ต เป็นต้น มีการใช้ฐานข้อมูลเพื่อการสืบค้นและการใช้เครือข่ายทางสังคมในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลที่น่าสนใจในงานประจำวันได้

4. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์ (2551) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่ม หรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความ

เปลี่ยนแปลงที่ต้องการแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของบุคลากรที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นทฤษฎีที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วม (อดิฉันท์ บัวภักดี, 2552) ทฤษฎีสองปัจจัยของ เฮิร์ทเบอร์ก(Hertzberg) เป็นทฤษฎีการจูงใจที่เกี่ยวข้องและสามารถโยงไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมได้ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้ปฏิบัติงานจะปฏิบัติงานได้ผลดีมีประสิทธิภาพ ย่อมขึ้น อยู่กับความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน เพราะเขาจะเพิ่มความสนใจในงานและมีความรับผิดชอบ กระตือรือร้นที่จะทำงานซึ่งเป็นการเพิ่มผลผลิตของงานให้มากขึ้นในทางตรงกันข้ามหากผู้ปฏิบัติงานไม่พึงพอใจในการทำงานก็จะเกิดความท้อถอยในการทำงานและทำให้ผลงานออกมาไม่มีประสิทธิภาพ ทฤษฎีดังกล่าวสอดคล้องกับการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของบุคลากรในองค์กร กล่าวคือ ถ้าบุคลากรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้ร่วมคิดตัดสินใจจะส่งผลให้บุคลากรในองค์กรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมมากขึ้น ทำให้ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาได้ นอกจากนี้ทฤษฎีการสร้างผู้นำก็มีความสำคัญ คือ ผู้มีอำนาจที่ดี (Positive Leader) มักจะนำการเคลื่อนไหวในการทำงานอยู่เสมอ ในขณะที่ผู้มีอำนาจที่ไม่ดี(Negative Leader) จะไม่มีผลงานที่สร้างสรรค์เลย การสร้างผู้มีอำนาจหรือผู้นำจะช่วยจูงใจให้บุคลากรเต็มใจที่จะทำงานเพื่อให้งานบรรลุ วัตถุประสงค์ร่วมกัน เนื่องจากผู้นำเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการจูงใจและรวมกลุ่มคน ดังนั้นทฤษฎีสองปัจจัยนี้จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร เพราะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือร่วมมือร่วมแรงกันในการทำงานอย่างมีคุณภาพ แสดงให้เห็นถึงการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของบุคลากรและผู้นำร่วมกัน ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมจะต้องมีผู้นำที่ดีอันจะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรได้

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ประชุม สุวดี (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของบุคคล เกิดจากพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. เป็นบุคคลที่จะต้องมีความสามารถที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้มีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อาทิเช่น จะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการ วางแผนการบริหารจัดการ การบริการองค์กรตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
2. เป็นบุคคลที่มีความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้นั้นจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจวัฒนธรรม และกายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมได้
3. เป็นบุคคลที่มีความประสงค์จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความเต็มใจสมัครใจที่จะเข้าร่วมเล็งเห็นผลประโยชน์ของการเข้าร่วม จะต้องไม่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วม โดยที่ตนเองไม่ประสงค์จะเข้าร่วม
4. เป็นบุคคลที่ต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีโอกาสที่จะเข้าร่วมซึ่งถือว่าเป็นการกระจายอำนาจให้กับบุคคลในการตัดสินใจ และกำหนดกิจกรรมที่ตนเองต้องการในระดับที่เหมาะสม บุคคลจะต้องมีโอกาสและความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเอง

สำหรับลักษณะการมีส่วนร่วมของบุคคลโดยทั่วไปแล้ว ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษาสถานภาพทางสังคม อาชีพและรายได้ เป็นต้น

5. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow Hierarchy of Need Theory) (Maslow, 1970) ตามแนวคิดของมาสโลว์ที่ได้ศึกษาค้นคว้าถึงความต้องการของมนุษย์ โดยมองเห็นว่ามนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีความต้องการให้กับตนเองทั้งสิ้นซึ่งความต้องการนั้นมีมากมาย เขาจึงจัดเป็นลำดับขั้นโดยเรียงจากความต้องการขั้นต่ำสุดไปหาความต้องการขั้นสูงสุด จากทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ สรุปได้ว่าความต้องการขั้นต่ำสุดได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจแล้ว ความต้องการขั้นที่ 2 จะเกิดขึ้นและเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจที่จะหาทางตอบสนองความต้องการนั้นเมื่อความต้องการขั้นที่ 2 ได้รับการตอบสนองบรรลุเป้าหมายแล้วความต้องการขั้นที่ 3 จะถูกพัฒนาและกระตุ้นเป็นแรงจูงใจให้เกิดความต้องการในขั้นต่อไป

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเพื่อความอยู่รอดของชีวิตซึ่งได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม อากาศ การพักผ่อนนอนหลับ การขับถ่าย ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น ตลอดจนความต้องการที่จะถูกกระตุ้นอวัยวะรับสัมผัสแรงขับทางด้านร่างกายเหล่านี้ จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการอยู่รวมกับการอยู่รอดของร่างกาย และอินทรีย์ ความพึงพอใจที่ได้รับในขั้นนี้จะถูกกระตุ้นให้เกิดความต้องการในระดับสูงขึ้นต่อไป ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ไม่ได้รับความพึงพอใจ จากความต้องการพื้นฐานดังกล่าวก็จะไม่อยู่ในสภาพที่มีความพยายามที่จะแสวงหาความพึงพอใจในขั้นสูงสุด

2. ความต้องการความปลอดภัย (Security and Safety Needs) เมื่อความต้องการด้านร่างกายได้รับการตอบสนองแล้วบุคคลก็มีความต้องการในขั้นต่อไป คือ ความต้องการความปลอดภัยซึ่งรวมถึงความต้องการผู้ให้ความช่วยเหลือหรือผู้ปกป้องคุ้มครอง ความต้องการความอิสระจากความกลัวและความวิตกกังวล ความต้องการนี้จะเห็นเด่นชัดในเด็กส่วนมากจะมีปฏิกิริยาตอบสนองอันแสดงถึงความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยแตกต่างกันไป เช่น ร้องไห้เสียงดัง ถ้าหากว่ามีการเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์บางอย่างที่คิดว่าอันตรายปรากฏนั้นเกิดขึ้นอย่างไร และวิธีหลีกเลี่ยงอันตรายจากปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านี้ก็จะมีความมั่นใจที่จะไม่กลัวหรือรู้สึกเฉยๆต่อสิ่งเหล่านั้นในผู้ใหญ่ความมั่นคงปลอดภัยจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเด็ก เช่น แสดงออกในการเลือกงานทำที่มีความมั่นคงสวัสดิการดี ฝากเงินไว้กับธนาคาร การทำประกันภัยต่างๆ เป็นต้นพฤติกรรมดังกล่าวนี้ เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการแสวงหาความมั่นคงปลอดภัยทั้งสิ้น หรือในเรื่องความเชื่อด้านศาสนาหรือปรัชญา อาจตีความได้ว่าเป็น ความมั่นคงปลอดภัยเช่นเดียวกัน กล่าวคือความเชื่อทางศาสนาและปรัชญาจะช่วยให้บุคคลรู้สึกมั่นคงปลอดภัย จะแสดงออกเมื่อบุคคลอยู่ในภาวะคับขัน ในภาวะที่เกิดขึ้นบางอย่าง เช่น สงคราม อาชญากรรม อุทกภัย แผ่นดินไหว ฯลฯ พฤติกรรมของบุคคลจะแสดงออกมาแตกต่างกันเพื่อแสวงหาความมั่นคงปลอดภัยให้กับตัวเอง เช่น หลบหนีรวมกลุ่ม คล้อยตามผู้นำ เป็นต้น บางคนอาจแสดงออกมาทางด้านการเป็นโรคจิต โรคประสาทเช่น ย้ำคิดย้ำทำ

3. ความต้องการความรักและการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Love and Belonging Needs) ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดเมื่อความต้องการด้านร่างกาย และความต้องการความมั่นคงปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว โดยธรรมชาติของมนุษย์แล้วต้องการรวมกลุ่มและมีสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เช่น ต้องการความรักจากทุกคนในครอบครัว ญาติ ผู้ร่วมงาน ต้องการเป็นที่รักและยอมรับของบุคคลอื่นบุคคลจะรู้สึกเจ็บเหงาว่าเหวเมื่อต้องอยู่คนเดียว ขาดครอบครัวขาดเพื่อนหรือถูกตัดขาดจากสังคม ผู้ที่ขาดความต้องการนี้ยังต้องชดเชย เช่น ผู้ขาดพ่อแม่ก็ยิ่งต้องการความรักจากผู้อื่นมาชดเชย ผู้ที่รู้สึกว่าตนไม่สามารถทำประโยชน์ได้อีกยิ่งต้องการชดเชยมากขึ้น บุคคลจึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งความรักและการได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น เด็กวัยรุ่นยอมติดยาเสพติดตามคำชักชวนของเพื่อนๆ ที่รู้ว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพของตนเพียงให้เพื่อนยอมรับเห็นว่าพฤติกรรมของตนเหมือนกับ

คนในกลุ่มซึ่งจะทำให้เพื่อนในกลุ่มยอมรับตนเอง บุคคลที่เกิดความตื่นเต้นสับสนวิตกกังวลจะมีแนวโน้มเข้าหาผู้อื่นให้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ในความรู้สึกของตน และคอยให้กำลังใจที่ต้องต่อสู้กับความรู้สึกดังกล่าว หากความต้องการดังกล่าวไม่ได้รับการตอบสนองอาจจะมีผลต่อสุขภาพจิต ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน หากครอบครัวใดมีความรักและความผูกพัน สมาชิกได้รับการยอมรับจากครอบครัว สมาชิกในครอบครัวจะมีสุขภาพจิตดี ในทางตรงกันข้ามครอบครัวไม่มีความรักความผูกพัน สมาชิกจะมีความหงุดหงิด ฉุนเฉียว จิตใจแปรปรวน ว้าวุ่น วิตกกังวล จนอาจเป็นโรคจิตในที่สุด

4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องนับถือ (Self Esteem Needs) ความต้องการได้รับยกย่องนับถือมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการยกย่องนับถือตนเอง (Self Respect) คือ ความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถ มีผลสัมฤทธิ์ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นและ มีความเป็นอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่าและมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการกิจต่างๆ ลักษณะที่สองเป็นการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (Esteem from Others) คือ ความต้องการมีเกียรติยศ การได้รับคำยกย่องชมเชยในสิ่งที่เขาได้กระทำทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและความสามารถของตนเองได้รับการยอมรับจากผู้อื่น เมื่อบุคคลได้รับความพอใจในขั้นนี้แล้วจะส่งผลให้บุคคลมีความรู้สึกและทัศนคติเกี่ยวกับการมีความเชื่อมั่นในตนเองมีความเข้มแข็งมีความสามารถ และมีประโยชน์ต่อโลก ในทางตรงกันข้ามผู้ผิดหวังจะมีความรู้สึกและทัศนคติด้อยคุณค่า มีความไม่เหมาะสมมีความอ่อนแอ รู้สึกว่าตนเองไร้ประโยชน์ซึ่งจะประเมินตนเองต่ำกว่าผู้อื่น

5. ความต้องการที่จะตระหนักนี้เป็นความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเอง (Self Actualization) ความต้องการนี้เป็นความต้องการขั้นสุดยอดของบุคคล หลังจากได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นความเข้าใจและยอมรับตนเอง ต้องการทราบถึงความสามารถจุดเด่นและข้อบกพร่องของตนเองเพื่อจะได้ปรับปรุงตนเอง และต้องการทำงานจนสุดความสามารถได้รับความพึงพอใจสูงสุดและประสบความสำเร็จในงานที่ทำ มาสโลว์ได้ศึกษาลักษณะของบุคคลที่มุ่งไปสู่การตระหนักความเป็นจริงในตนเอง พบว่า มีลักษณะดังนี้ (Maslow, 1970)

1. รับรู้ความเป็นจริงเท่าที่เป็นจริง ตัดสินตนเอง และผู้อื่นได้อย่างถูกต้องไม่แปรปรวนตามความต้องการของตนเองหรือ ความกลัวตลอดจนความวิตกกังวล
2. ยอมรับผู้อื่นและตนเอง
3. มีความเป็นธรรมชาติอย่างง่ายไม่ขึ้นกับสิ่งเร้าภายนอก
4. ตระหนักถึงการดำเนินงานและเป้าหมายของชีวิต
5. มีความมุ่งมั่นและไม่ขึ้นกับบุคคลอื่น
6. เป็นตัวของตัวเอง รับผิดชอบต่อตนเอง
7. มีความชื่นชมต่อธรรมชาติ ศิลปะและเด็ก
8. ตระหนักถึงความเป็นมนุษย์ของตนเอง
9. เน้นเป้าหมายมากกว่าวิธีการ
10. มีความเป็นประชาธิปไตย

ทฤษฎี Psychosocial Stage ของ อีริกสัน (Erikson, 1950 อ้างถึงใน พงษ์สุตา รัตนมาตมงคล, 2533) ได้อธิบายพัฒนาการของบุคลิกภาพของบุคคลตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยสุดท้ายของชีวิต โดยแบ่งลำดับพัฒนาการเป็น

ขึ้นๆ โดยพัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคลเกิดจากการปรับตัวในลักษณะทางบวกในวัยต่างๆของบุคคลนั้น การพัฒนาในทางที่ดีมาแต่ตอนต้นทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพดี แต่ถ้าการพัฒนาในวัยหนึ่งล้มเหลวย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพในทางลบ ซึ่งทำให้บุคคลมีความบกพร่องทางบุคลิกภาพและเกิดปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น เพราะฉะนั้นบุคคลที่จะพึ่งตนเองได้นั้น เป็นลักษณะที่เกิดขึ้นตั้งแต่เด็ก แล้วจะพัฒนาขึ้นจนถึงวัยผู้ใหญ่ ต้องเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าของตนเอง มั่นใจในตนเองกล้าคิดกล้าแสดงออก รู้จักตนเองได้เป็นอย่างดีและสามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความเข้าใจในสังคมของตนเอง ไม่เป็นภาระให้แก่ผู้อื่นสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (เพ็ญประภา ระนาท, 2552)

ประโยชน์ของการพึ่งตนเอง

เพ็ญประภา ระนาท (2552) กล่าวว่า การนำแนวคิดการพึ่งตนเองจะช่วยให้เกิดการพัฒนาดังในระดับจุลภาคและในระดับมหภาค ดังนี้

1. ช่วยให้คนตระหนักในคุณค่าความสามารถและพลังศักยภาพของตนเอง
2. ช่วยให้คนสามารถคิดและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาจากภายนอกหรือบุคคลอื่น แต่ไม่ได้หมายถึงการแยกตนออกจากผู้อื่น การพึ่งพาผู้อื่นเป็นไปอย่างรู้เท่าทัน และไม่แข่งขัน หรือมุ่งครอบงำเหนือกว่า ทั้งไม่ยินยอมให้ผู้อื่นมาทำกับตนด้วย
3. บุคคลสามารถแก้ไขปัญหา วิเคราะห์ปัญหาได้ด้วยตนเอง รู้ข้อดี ข้อเสียข้อจำกัด และข้อบกพร่องของตนเอง สามารถใช้ทรัพยากรหรือสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์
4. การพึ่งตนเองทำให้เกิดการเป็นตัวของตัวเองในทางความคิด เป็นตัวของตัวเองในทรรศนะการมองปัญหาต่างๆ
5. ช่วยให้ชุมชนหรือประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยไม่ต้องยึดหรือมุ่งพึ่งพาระบบภายนอก ถ้ามีกิจกรรมทางเศรษฐกิจก็ทำในลักษณะเลี้ยงตัวได้ เป็นระบบที่ลดระดับการพึ่งพาจากภายนอกทำให้พออยู่ได้ และประชาชนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์
6. การพึ่งตนเองจะทำให้ประชาชนตื่นตัว ในสิทธิและเสรีภาพของเขาเอง สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองอย่างแท้จริง เพื่อประโยชน์สุขของสังคมส่วนรวมจากประโยชน์ของแนวคิดการพึ่งตนเองสามารถสรุปได้ว่า การพึ่งตนเองจะช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจในการกระทำใดๆด้วยความเชื่อในความสามารถของตนเอง กล้าคิดกล้าตัดสินใจเห็นคุณค่าของตนเอง มีอิสระและเสรีภาพทางความคิด ไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น ช่วยเหลือสังคมและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6. สังคมพหุวัฒนธรรม

รุจิราพร รามศิริ (2560) ได้กล่าวไว้ว่า “**พหุวัฒนธรรม** คือ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และประวัติศาสตร์โดยใช้โครงสร้างของ กลุ่มชน(ethnicity) เชื้อชาติ(race) สถานะของครอบครัว (socioeconomic status) เพศ(gender) ความสามารถพิเศษ(exceptionalities) ภาษา(language) ศาสนา(religion) บทบาททางเพศ(sexual orientation) และพื้นที่ทางภูมิศาสตร์(geographical area)” สอดคล้องกับ Mitchell and Salsbury (1999) ซึ่งอธิบายว่า “การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม หมายถึง การศึกษาที่พยายามแนวความคิดค่านิยมเชิงบวกเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์และนำไปสู่การปรับปรุงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน” นอกจากนี้ Banks and Banks (2003) ได้อธิบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมไว้ว่า “คือแนวทางในการปฏิรูปที่ออกแบบมาเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาในองค์กรวมเพื่อนักเรียนที่มาจากความหลากหลายของ เชื้อชาติ กลุ่มชน เพศ ความสามารถพิเศษของนักเรียน และชนชั้นทางสังคม โดยจัดประสบการณ์ให้เกิดความเท่าเทียมกันทางการศึกษาทั้งในโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย” จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปความเข้าใจเกี่ยวกับการจัด

การศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมได้ 3 ประเด็น คือ

- 1.การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม ไม่ใช่จำกัดเฉพาะ กลุ่มชน ภาษา ศาสนา เท่านั้น แต่ยังรวมถึง ความแตกต่างทางชนชั้นของสังคม บทบาททางเพศ และความสามารถพิเศษ ของผู้เรียนอีกด้วย
- 2.การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม มุ่งให้เห็นคุณค่าในความแตกต่างอย่างมากของกลุ่มต่าง ๆ ในระบบสังคมของสถานศึกษา
- 3.การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมมุ่งที่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนทุกคน

ผดุงศรี คมฮ้อย (2558) ได้กล่าวไว้ว่า **พหุวัฒนธรรม**ไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย ที่มีมีชุมชนชาวจีน เขมร เข้ามาตั้งรกรากตั้งแต่สมัยสุโขทัย หรือเหตุการณ์ปัจจุบันที่มีการต่อต้านของการกรณีชาวโรฮิงญาขอใช้ประเทศไทยเป็นที่พำนักก่อนเดินทางต่อไปยังประเทศที่สาม เหตุการณ์นี้แสดงถึงทัศนคติของคนที่มีต่อคนอื่นที่มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ สัญชาติ สีผิว ภาษา หรือเหตุการณ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ชาวชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยทั่วประเทศโดยเฉพาะภาคเหนือตอนบน การนำวัฒนธรรมหลักเพียงวัฒนธรรมเดียวเข้าไปกำหนดทิศทางของการศึกษา โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่าง ขัดแย้งกับหลักการของการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่นักการศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับ พหุวัฒนธรรมนำไปสู่ผู้เรียนได้

มิติของการศึกษาพหุวัฒนธรรม

Banks(1997) แบ่งมิติของการศึกษาพหุวัฒนธรรมออกเป็น 5 มิติดังต่อไปนี้

1. บูรณาการเนื้อหาความรู้ (Content Integration) หมายถึง การจัดการศึกษาที่มีการบูรณาการเนื้อหาและข้อมูลต่างๆ ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นข้อมูลและเนื้อหาที่สะท้อนถึงกลุ่มคนทางสังคม นอกจากนี้การบูรณาการด้านความรู้นั้นควรเริ่มต้นที่การสร้างให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานทางด้านประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคม
2. การสร้างความรู้ (Knowledge construction) หมายถึงกระบวนการที่อธิบายถึงการสร้างความรู้ที่เชื่อมโยงกับมิติทางสังคมหรือวิทยาศาสตร์ เมื่อแนวคิดดังกล่าวถูกใช้ในการเรียนการสอน กระบวนการสร้าง

ความรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงที่มาที่ไปของความรู้ที่ถูกสร้างขึ้น รวมถึงการอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงอิทธิพลของกลุ่มคนที่มีเชื้อชาติ สัญชาติ และชนชั้นทางสังคมที่มีผลต่อการสร้างความรู้ได้อย่างไร

3. การลดอคติ เป็นมิติและกระบวนการที่อธิบายถึงกลยุทธ์ในการเรียนการสอนที่ถูกใช้เพื่อเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวก เพื่อให้ผู้เรียนมีแนวคิดประชาธิปไตย รวมถึงการสร้างให้เกิดคุณค่าต่างๆ ให้เกิดขึ้น ซึ่งได้แก่แนวคิดเชิงบวกต่อเชื้อชาติที่แตกต่างกัน

4. การใช้วิธีสอนที่ส่งเสริมความเท่าเทียม หมายถึงใช้เทคนิค วิธีสอนที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ไม่ว่าผู้เรียนนั้นจะมีความแตกต่างกันทางด้านเชื้อชาติ สัญชาติ หรือชนชั้นทางสังคม ผู้เรียนกลุ่มต่างๆ เหล่านี้จะต้องได้รับการส่งเสริมใส่ใจอย่างเท่าเทียม ดังนั้นผู้สอนหรือผู้บริหารต้องสร้างเครื่องมือเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันในการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จหรือช่วยยกระดับความสำเร็จทางการเรียน

5. การให้ความสำคัญวัฒนธรรมโรงเรียน หมายถึง กระบวนการในการสร้างวัฒนธรรมและสร้างองค์การให้มีความเข้มแข็งเพื่อให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษาและกลุ่มชนชั้นทางสังคมได้รับประสบการณ์ทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

ประเภทของหลักสูตรการศึกษาพหุวัฒนธรรมและการประยุกต์ใช้

Banks แบ่งหลักสูตรการศึกษาพหุวัฒนธรรมแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบกระจายเนื้อหา โดยจะให้ความสำคัญกับลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีบุรุษ วีรสตรี วันหยุดสำคัญ เรื่องเล่า อาหาร และเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย แนวคิดนี้จะให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ดังกล่าวข้างต้นแต่จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรหลักที่มีการใช้อยู่ ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวนี้ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเน้นการพยายามสร้างความเข้าใจกับวัฒนธรรมอื่นๆ แต่จะพยายามหลีกเลี่ยงประเด็นที่เป็นความขัดแย้งที่แท้จริงทางวัฒนธรรม รวมถึงประเด็นเกี่ยวกับพลังอำนาจและความไม่ยุติธรรมที่มีอยู่ในสังคม

2. แบบเพิ่มเติมเนื้อหา รูปแบบนี้จะเป็นการเปิดกว้างมากขึ้น โดยเป็นการเพิ่มเติมประเด็นเนื้อหาในหลักสูตรหลัก เป็นการนำวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งไปเชื่อมโยงกับอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ทั้งนี้วัฒนธรรมที่ถูกนำมาเชื่อมโยงจะเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ต้องการนำเสนอให้เห็นถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น การนำเสนอวัฒนธรรมไทย-จีนเชื่อมโยงกับรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย ถึงแม้จะเป็นการเปิดกว้างวัฒนธรรมอื่น แต่มุมมองสำคัญยังคงให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมหลัก

3. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงเนื้อหา รูปแบบนี้เปิดกว้างมากกว่ารูปแบบที่สอง โดยมีการยอมรับแนวคิดที่แตกต่างกันออกไปจากวัฒนธรรมหลัก มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาในหลักสูตรเพื่อให้เกิดการยอมรับและเข้าใจความแตกต่าง เน้นการคิดวิเคราะห์และให้เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามรูปแบบนี้ต้องอาศัยการปรับปรุงหลักสูตรย่อยไปสนับสนุนหลักสูตรที่มีอยู่แล้วรวมถึงการจัดการฝึกอบรมเพื่อให้เข้าใจเนื้อหา รวมถึงการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ เทคโนโลยีและระบบที่เหมาะสม

4. รูปแบบการปฏิบัติทางสังคม รูปแบบนี้จะเชื่อมโยงกับรูปแบบที่สาม คือมีการส่งเสริมให้เกิดมุมมองที่หลากหลายและมีความตระหนักต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และมุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติ โดยมุมมองเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และการสร้างความรู้โดยอิสระ เพื่อให้เห็นถึงความตระหนักและความสำคัญ

ของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอย่างแท้จริง เช่น ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ใกล้เคียงและมอบหมายให้นักเรียนออกแบบกิจกรรมเพื่อรณรงค์ให้ความช่วยเหลือ บรรเทาทุกข์บุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น รูปแบบนี้จะเน้นการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจของตัวผู้เรียนเอง และรูปแบบดังกล่าวนี้ต้องมีการปรับปรุงเนื้อหาในหลักสูตรให้มีความเหมาะสม

ทิศทางใหม่การศึกษาพหุวัฒนธรรม

การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม จะเข้ามามีบทบาทในปัจจุบันเนื่องจากสภาพทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ประชาชนสามารถเคลื่อนย้ายไปยังส่วนต่างๆของโลกได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น แต่ประชาชนเหล่านั้นยังคงวัฒนธรรมเดิมของตนเองไว้ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมหลัก ดังนั้นมีหลักสำคัญที่จะต้องศึกษาอย่างน้อย 3 ประการคือ

1) **แนวคิดหรือโน้ตส์ (Idea or concept)** แนวคิดทางพหุวัฒนธรรมจะต้องเพื่อผู้เรียนทุกคนโดยไม่แบ่งแยก เพศ ชนชั้นทางสังคม กลุ่มชน เชื้อชาติ หรือลักษณะทางวัฒนธรรม จะต้องมีความเท่าเทียมกันในโอกาสที่จะได้รับการเรียนรู้ในสถานศึกษา และมุ่งให้ผู้เรียนได้รับการเปลี่ยนแปลงที่ดีที่สุดในสถานศึกษา

2) **แนวทางการปฏิรูปทางการศึกษา (Educational reform movement)** การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการปฏิรูปทางการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องยากมากในการที่จะเปลี่ยนแปลงสถาบันการศึกษาซึ่งมีผู้เรียนจำนวนมาก หลากหลายชนชั้น มีความแตกต่างทางเพศ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม ให้มีโอกาที่เท่าเทียมกันทางการศึกษา ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาตามแนวการศึกษาพหุวัฒนธรรมจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของสถานศึกษาในลักษณะองค์รวม ไม่ได้จำกัดเฉพาะการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเท่านั้น

3) **กระบวนการทางการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม (process)** มีเป้าหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่มีเสรีภาพและความยุติธรรม จะต้องมีการขจัดความคิดที่เป็นอคติและการแบ่งแยกของกลุ่มต่างๆ ในผู้เรียนให้หมดไป โดยเป็นกระบวนการที่จะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มความเท่าเทียมกันทางการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกคน

การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) ได้รับความสนใจมากขึ้นจนเห็นได้ชัด ในช่วง พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศในยุโรปบางประเทศ สืบเนื่องจากการรับประชากรจำนวนมากจากประเทศอื่นให้สามารถย้ายถิ่นฐานอย่างถาวร ประชากรที่อพยพย้ายถิ่นดังกล่าวต้องเรียนรู้ภาษา วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตภายใต้เงื่อนไขทางกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติใหม่ แต่ประชากรกลุ่มดังกล่าวก็ได้ทอดทิ้ง ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนาเดิม แม้ระยะแรก ๆ ประชากรเจ้าของประเทศ จะไม่ยอมรับเชื้อชาติ และวัฒนธรรมอื่น แต่ต่อมาเมื่อมีการให้การศึกษาในเรื่องสิทธิของมนุษยชน (Human Rights) ของแต่ละบุคคลมากขึ้น ประชากรผู้อพยพย้ายถิ่นก็ได้รับการยอมรับมากขึ้น ทำให้เรื่องของพหุวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ไม่เพียงแต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาและในทวีปยุโรปเท่านั้น แต่รวมไปถึงประเทศต่างๆ ทุกทวีปทั่วโลก อาจจะกล่าวได้ว่า แทบทุกประเทศในโลกจะประกอบด้วยชนที่อยู่ดั้งเดิม ชนกลุ่มน้อยและหรือกลุ่มอพยพย้ายถิ่นที่มีภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และความเป็นอยู่ต่างกัน ประกอบอาชีพ อยู่อาศัย และเป็นพลเมืองของประเทศหนึ่งเป็นการถาวร อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข และถึงแม้จะอยู่ห่างไกลกันจากที่อยู่อาศัยเดิม แต่ก็ยังสามารถเดินทางไปเยี่ยมกันหรือส่งข่าวถึงกันโดยสะดวก

การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) จึงหมายถึงกระบวนการให้การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษาจะต้องช่วยให้เด็ก เยาวชน ประชาชนเข้าใจ ไม่รังเกียจ และยอมรับซึ่งความแตกต่างในเรื่องของความเป็นชนกลุ่มน้อย ด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ลัทธิความเชื่อ ความเป็นอยู่ เพศ(โดยเฉพาะสตรีในบางประเทศ) ที่อาจจะไม่ได้รับความเท่าเทียมกันในบางเรื่อง ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องหาวิธีการให้เด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป เข้าใจ และค่อย ๆ ซึมซับ ยอมรับความแตกต่างดังกล่าว สถานศึกษาส่วนใหญ่จะกำหนดการศึกษาพหุวัฒนธรรม ไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร และจัดกิจกรรมต่าง ๆ เสริมสร้างความเข้าใจดังกล่าวนั้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนของชนกลุ่มน้อยได้แสดงออก เพื่อให้เด็กกลุ่มใหญ่ได้เรียนรู้ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเชื่อที่มีหลากหลาย ถือเป็นการให้การศึกษามีมุมมองกว้างขวาง แตกต่างไปจากเดิมที่เน้นวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของกลุ่มประชาชนกลุ่มใหญ่แต่เพียงอย่างเดียว

การศึกษาพหุวัฒนธรรมที่จัดขึ้นในสถานศึกษาระดับพื้นฐานและรวมถึงในการศึกษาระดับอุดมศึกษา จะบ่งบอกลักษณะเฉพาะ ดังนี้

1. ช่วยลดความรู้สึกเกลียดชังเรื่องเชื้อชาติ หรือชนชาติและศาสนา
2. จำเป็นมากสำหรับการศึกษาพื้นฐานที่ควรต้องบรรจุไว้ในหลักสูตร
3. เป็นเรื่องที่เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกคน ควรต้องให้ความสนใจ เข้าใจ และตระหนักความสำคัญ
4. เป็นการศึกษาที่ช่วยเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม มองทุกคนในสถานภาพที่เท่าเทียมกัน ทั้งเรื่องสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ ในการดำเนินชีวิตในสังคมนั้น
5. เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ทุกคนอยู่ร่วมกันในชุมชน ในสังคม ได้อย่างมีสันติสุข
6. ครู อาจารย์ที่จะสอนเรื่องนี้จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และมีกระบวนการที่แยบยลที่จะสอน หรือให้ความรู้เรื่องนี้ หรือสอนแบบบูรณาการกับวิชาอื่น
7. ช่วยให้ทุกคนในสังคมเข้าใจซึ่งกันและกัน ไม่นำเรื่องความแตกต่างของวัฒนธรรม เชื้อชาติ ความเชื่อไปใช้ในทางที่ผิด

ประเทศไทยมีกลุ่มประชากรที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีสถานะเชิงพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะจังหวัดที่มีชนกลุ่มน้อยอยู่อาศัย หรือจังหวัดที่เป็นเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกและภาคใต้ รวมทั้งจังหวัดในเขตภาคกลาง นอกจากนั้นในพื้นที่เขตเมืองใหญ่ ที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่เป็นแหล่งทุนหรือร่วมทุน จากบริษัทหรือกลุ่มบุคคลจากต่างประเทศ ก็จะมีประชากรกลุ่มหนึ่งเป็นชาวต่างประเทศ ที่มีภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่แตกต่างจากคนไทย พักอาศัยอยู่

ในพื้นที่ที่เป็นลักษณะพหุวัฒนธรรมดังกล่าว การจัดการศึกษาในสถานศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน รวมถึงการศึกษาตามอัธยาศัย จะต้องเป็นกระบวนการที่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง และชุมชนเข้าใจ ยอมรับความแตกต่างของเด็กและเยาวชนต่างวัฒนธรรม เคารพสิทธิของแต่ละบุคคล กำหนดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน หรือจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันไม่กีดกันชนกลุ่มน้อย

กล่าวโดยสรุป สังคมพหุวัฒนธรรม เป็นสังคมที่มีหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยอาศัยการยอมรับ ซึ่งกันและกัน มีการผสมผสานจุดเหมือน และสงวนจุดต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างกลมกลืนเหมาะสม โดยไม่ขัดแย้งกัน

การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ครูผู้สอนหรือนักจัดกระบวนการการศึกษา ควรมี ความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถจัดการเรียนรู้ภายใต้ “สังคมพหุวัฒนธรรม” และสามารถบูรณาการทั้งด้าน การศึกษา สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ในหลายมิติ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนได้จริง มุ่งให้เห็น คุณค่าในความแตกต่างอย่างมาของกลุ่มต่าง ๆ ลดความความแตกต่างทางชนชั้นของสังคม ให้เกิดความสมดุล

7. แนวคิดเกี่ยวกับ SWOT

ความหมายการวิเคราะห์ SWOT

หลักการสำคัญของ SWOT ก็คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ (situation analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กร ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อองค์กรธุรกิจ และจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถด้านต่าง ๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กรระดับองค์กรที่เหมาะสมต่อไป

Albert Humphrey (1960)(อ้างถึงใน วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2559) ได้ให้แนวคิด การวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) หรือในชื่อไทยชื่ออื่น เช่น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ หรือ การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม ในงานสัมมนาที่มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดเป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ สำหรับองค์กร หรือ โครงการ ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานขององค์กร

สายสวรรค์ วัฒนพานิช (2551) ได้กล่าวไว้ว่า การวิเคราะห์ SWOT คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก คือ การพิจารณาโอกาสและอุปสรรค เครื่องมือที่ใช้ วิเคราะห์สภาพแวดล้อม 6 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม เทคโนโลยี ด้านกายภาพ การเมืองและกฎหมาย ด้านต่างประเทศ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน คือ การพิจารณาจุดอ่อนและจุดแข็งเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์ห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value Chain)

ฐิติพร จาตุรวงศ์(2551) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎี SWOT (SWOT Analysis หรือ การวิเคราะห์ SWOT คือ วิเคราะห์และประเมินว่าธุรกิจมีจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) เพื่อที่จะนำไปใช้ในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์

นอกจากนั้น SWOT คือ ชื่อของทฤษฎีหนึ่งที่ใช้สำหรับวิเคราะห์สภาพโดยทั่วไปขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นในด้าน จุดแข็ง จุดอ่อน สำหรับการวางแผนการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต โดยทฤษฎี SWOT ไม่ใช่ เป็น เพียงคำ เดียว หากแต่มันคือตัวย่อของคำหลายคำนำมาผสมรวมกันเป็น 1 ทฤษฎี ซึ่งย่อมาจาก 4 คำ ดังนี้ 1. Strengths (S) คือ จุดแข็ง จุดเด่นขององค์กร 2. Weaknesses (W) คือ จุดอ่อน ข้อเสียเปรียบ ขององค์กร 3. Opportunities (O) คือ โอกาสในการดำเนินงานตามแผนงาน 4. Threats (T) คือ อุปสรรคที่อาจเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินงาน ประเด็นที่สำคัญของการวิเคราะห์องค์กรด้วย SWOT ถูกแบ่งเป็นสภาพแวดล้อมขององค์กร 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในองค์กร และ สภาพการณ์ภายนอกขององค์กร หรือ อาจแบ่งตามลำดับสภาพการณ์ได้ดังนี้ สภาพการณ์ภายในองค์กร ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อนขององค์กร (Strengths) และ จุดอ่อน หรือ

ข้อเสียเปรียบขององค์กร (Weakesses) สภาพการณ์ภายนอกขององค์กร ได้แก่ โอกาสในการดำเนินงาน (Opportunities) และ อุปสรรคที่อาจ เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินงาน (Threats) ในการวิเคราะห์องค์กร ด้วย SWOT ถือเป็นหัวใจสำคัญขั้นแรกของการวางแผนดำเนินงาน เนื่องจาก ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่างๆ ในทฤษฎีนี้จะทำให้มองเห็นทั้งภาพรวม ข้อดีข้อเสียต่างๆ ขององค์กร ตลอดจน ทราบถึงโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินงานตามแผนงาน ทำให้การกำหนดเป้าหมาย และวิธีการดำเนินงาน เป็นไปได้อย่างเหมาะสมที่สุด

8. กระบวนการทางความคิด

ความหมายของการคิด

Gleitman(1992) ให้ความหมายไว้ว่า การคิดเกี่ยวข้องกับการให้เหตุผล การพินิจพิจารณา การตรึงตรอง หรือ การสะท้อนความรู้สึกของตนเองที่มีต่อเรื่องต่างๆ ออกมาให้ผู้อื่นรับรู้

Matlin (1992) ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเป็นกิจกรรมทางสมอง เป็นกระบวนการทางปัญญา ซึ่ง ประกอบด้วย การสัมผัส การรับรู้ การรวบรวม การจำ การรื้อฟื้นข้อมูลเก่าหรือประสบการณ์

การคิดเป็นกระบวนการทางสมอง มี 2 ลักษณะใหญ่ๆคือการคิดอย่างมีจุดมุ่งหมายกับการคิดไปเรื่อย ๆ อย่างไม่มีจุดมุ่งหมาย (ทิสนา แคมมณี และคณะ, 2540) การคิดอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นกระบวนการทางสมองที่เกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้าที่เป็นปัญหา ความต้องการ หรือความสงสัย มากระตุ้น ทำให้จิตและสมองนำข้อมูลหรือความรู้ที่มีอยู่มาหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพเพื่อจะทำให้ปัญหาความต้องการ หรือความสงสัยนั้นลดน้อยลงไปหรือหมดไป การคิด เป็นกระบวนการทางสมองที่มีศักยภาพสูง เป็นความสามารถที่มีอยู่ใน ตัวมนุษย์ที่สามารถแสดงออกด้าน ภาษาพูด ภาษาสัญลักษณ์ และลักษณะท่าทางต่างๆ เพื่อสื่อสารให้บุคคลอื่น ได้รับรู้ความรู้สึกนึกคิดของตน

ต้นเหตุของการคิด ประกอบด้วย

สิ่งเร้าที่เป็นปัญหา เป็นสิ่งเร้าประเภทสถานการณ์ เหตุการณ์ หรือสภาวะที่มา กระทบแล้ว ต้องกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จะทำให้ปัญหานั้นลดลงไปหรือหมดไป แต่ไม่อาจทำได้ด้วยวิธีง่าย ๆ จึงทำให้อยู่ในสภาพ ตัดสินใจไม่ได้ ไม่มีทางเลือก ไม่มีวิธีการในการปฏิบัติ สภาพการณ์อยู่ในอันตราย หรือ สภาพการณ์สู่ทางไม่ดี เป็นต้น จึงจำเป็นต้องคิด (Have to think) เพื่อแก้ที่ปัญหานั้น

สิ่งเร้าที่เป็นความต้องการ เป็นความต้องการสิ่งที่ดีขึ้น ดีกว่าเดิม เช่น ทำได้ เร็วขึ้น ทำได้ง่ายขึ้น ลงทุน น้อยลง ผลิตผลลดน้อยลง ปลอดภัยมากขึ้น เป็นต้น จึงต้องการการคิด (Want to think) มาเพื่อทำให้ความต้องการ หมดไป

สิ่งเร้าที่ชวนสงสัย เป็นสิ่งเร้าแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่มากระตุ้นให้สงสัย อยากรู้ หรืออาจเกิดจากบุคลิกภาพ ประจำตัวที่เป็นผู้อยากรู้อยากเห็น ช่างคิดช่างสงสัย เมื่อกระทบสิ่งเร้าก็เกิดความสงสัย ทำให้ต้องการคำตอบ จึง ต้องการการคิดเพื่อตอบข้อสงสัย

รูปแบบของการคิด

ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางความคิดของ มนุษย์ที่สำคัญนั้น นอกจาก ความเชื่อ และทัศนคติแล้ว ปัจจุบันนี้ในบริบทของ การจัดการศึกษา นักจิตวิทยา นักการศึกษา และนักวิจัยกำลัง ให้ความสนใจ และให้ความสำคัญมากขึ้นทุกที ต่อสิ่งที่เรียกว่า รูปแบบการคิด (cognitive style) และ รูปแบบการ เรียนรู้ (learning style) ในฐานะที่เป็นปัจจัยทางจิตวิทยาสำคัญ ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

และเพิ่มสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของผู้เรียนได้ ทั้งในการจัดการศึกษาในระดับโรงเรียน ระดับอุดมศึกษา และในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพขององค์กรต่างๆ

ความหมายของคำว่า "รูปแบบ (style)"

คำว่า "รูปแบบ (style)" ในทางจิตวิทยา หมายถึงลักษณะที่บุคคลมีอยู่หรือเป็นอยู่ หรือใช้ในตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม อย่างค่อนข้าง คงที่ ดังที่เรามักจะใช้ทับศัพท์ว่า "สไตล์" เช่น สไตล์การพูด สไตล์การทำงาน และ สไตล์การแต่งตัว เป็นต้น ซึ่งก็หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของเราเป็นอยู่ หรือเราทำอยู่เป็นประจำ หรือค่อนข้างประจำ

ความหมายของ รูปแบบการคิด(Cognitive style) และ รูปแบบการเรียนรู้(learning style)

รูปแบบการคิด (cognitive style) หมายถึง หนทางหรือวิธีการที่บุคคลชอบใช้ในการรับรู้ เก็บรวบรวม ประมวล ทำความเข้าใจ จัดจำข่าวสารข้อมูลที่ได้รับ และใช้ในการแก้ปัญหา โดยรูปแบบการคิดของแต่ละบุคคลมีลักษณะค่อนข้างคงที่

รูปแบบการเรียนรู้ (Learning style) หมายถึง ลักษณะทางกายภาพ ความคิด และความรู้สึก ที่บุคคลใช้ในการรับรู้ ตอบสนอง และมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางการเรียนอย่างค่อนข้างคงที่ Keefe (1979)(อ้างถึงใน ญัฐพนธ์ อนุสรณ์ทรงกูร, 2555)

ดังนั้นรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ จึงเป็นลักษณะของการคิด และลักษณะของการเรียนที่บุคคลหนึ่งๆ ใช้หรือทำเป็นประจำ อย่างไรก็ตามรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ไม่ได้หมายถึง ความสามารถโดยตรง แต่เป็นวิธีการที่บุคคล ใช้ความสามารถ ของตนที่มีอยู่ในการคิด และการเรียนรู้ ด้วยลักษณะใดลักษณะหนึ่ง มากกว่าอีกลักษณะหนึ่งหรือลักษณะอื่นๆที่ตนมีอยู่

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการคิด (Cognitive Style) พัฒนามาจากความสนใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งในช่วงแรก ของการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการคิดนักจิตวิทยาได้เน้นศึกษาเฉพาะความแตกต่างระหว่างบุคคล ในแง่ของ การประมวลข่าวสารข้อมูล ยังไม่ได้ประยุกต์เข้ามาสู่การเรียนการสอนในชั้นเรียน ต่อมา นักจิตวิทยากลุ่มที่สนใจ การพัฒนาประสิทธิภาพ ของการเรียน การสอนในชั้นเรียน ได้นำแนวคิดของรูปแบบการคิดมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์โดยเน้นสู่ บริบทของการเรียนรู้ในชั้นเรียน และพัฒนาเป็นแนวคิดใหม่ เรียกว่า รูปแบบการเรียนรู้ (learning style)

Riding & Rayner (1998) (อ้างถึงใน ญัฐพนธ์ อนุสรณ์ทรงกูร, 2555) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วยรูปแบบการคิด (cognitive style) และกลยุทธ์การเรียนรู้ (learning strategy) ซึ่งหมายถึงวิธีการที่ผู้เรียนใช้การจัดการหรือตอบสนองในการทำกิจกรรมการเรียน เพื่อให้เหมาะสม กับสถานการณ์ และงานในขณะนั้นๆ

ความสำคัญของรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้รูปแบบการคิด และ รูปแบบการเรียนรู้ ของผู้เรียน มีผลต่อความสำเร็จทางการเรียน โดยผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของผู้เรียน จะเพิ่มขึ้น และผู้เรียนจะสามารถจดจำข้อมูลที่ได้เรียนนานขึ้น เมื่อวิธีสอน วัสดุ/สื่อการสอน และ สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน (Davis, 1991; Jonassen & Grabowski, 1993; Caldwell & Ginthier, 1996 ; Dunn, et al., 1995) เช่น ผู้เรียนที่มีรูปแบบการคิดเป็นรูปภาพ จะเรียนรู้ได้ดี เมื่อผู้สอนใช้สื่อการสอนที่มีภาพประกอบ หรือผู้เรียนที่มีรูปแบบการคิดแบบอิสระ จะเรียนรู้ได้ดี ในกิจกรรม การเรียนที่มีการค้นคว้าด้วยตนเอง หรือผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ก็จะเรียนรู้ได้ดีในกิจกรรมการเรียนที่มีส่วนร่วม มี

การร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่ม เป็นต้นกล่าวได้ว่าความรู้ความเข้าใจในเรื่องรูปแบบการคิด และรูปแบบการเรียนรู้มีความสำคัญ ต่อการส่งเสริม ประสิทธิภาพ ของ การเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ และอาจช่วยลดปัญหาผลการเรียนต่ำ ปัญหาการหนีเรียน และไม่สนใจเรียนของผู้เรียนได้ด้วย (ณัฐพันธ์ อนุสรณ์ทรวงกูร, 2555)

รูปแบบของการคิดที่มีขั้นตอนของการคิดเป็นลำดับขั้น ในแต่ละขั้นตอนของการคิดต้องใช้ทักษะการคิด หรือลักษณะการคิดหลาย ๆ แบบมาประกอบกัน การคิดที่เป็นกระบวนการคิดมีอยู่หลายรูปแบบ ที่สำคัญ ได้แก่

1. การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking)
2. การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking)
3. การคิดตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
4. การคิดเลียนแบบอริยสัจ
5. การคิดทางคณิตศาสตร์

1. การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นกระบวนการคิดที่ให้ผลของการคิดที่เป็นสิ่งแปลกใหม่ที่มีคุณค่า มีประโยชน์ เช่น สิ่งประดิษฐ์แบบใหม่ วิธีดำเนินการแบบใหม่ กระบวนการผลิตใหม่ แนวคิดใหม่ ทางเลือกใหม่ เป็นต้น

2. การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) เป็นกระบวนการคิดที่มีการพิจารณาไตร่ตรองและการใช้เหตุผล เพื่อประกอบในการตัดสินใจหรือในการเลือก เช่น เลือกกระทำ หรือไม่กระทำ ควรเชื่อหรือไม่เชื่อ เป็นต้น

3. การคิดตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นกระบวนการคิดที่ใช้ในการคิดแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้ มีกระบวนการหรือขั้นตอนตามลำดับคือ ขั้นปัญหา ขั้นตั้งสมมติฐาน ขั้นรวบรวมข้อมูล และขั้นสรุป ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการ ต้องใช้ความคิดที่เป็นทักษะการคิด หรือลักษณะการคิดในหลาย ๆ แบบมาประกอบกัน

4. การคิดเลียนแบบอริยสัจ เป็นการคิดที่เลียนแบบกระบวนการคิดของอริยสัจของพุทธศาสนาในอริยสัจ 4 ประกอบด้วย 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นเนื้อหาซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคน กับส่วนที่เป็นวิธีการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นระบบที่แก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผล เป็นระบบวิธีแบบอย่าง ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาคใด ๆ ก็ตามที่จะมีคุณค่า และสมเหตุสมผลจะต้องดำเนินไปในแนวเดียวกันเช่นนี้ (พระราชมุนี, 2528)

5. การคิดทางคณิตศาสตร์ เป็นการคิดในเรื่องของนามธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลและมีระบบ มีลำดับขั้นตอนการคิด 4 ขั้นตอน คือ การระลึกได้ การคิดพื้นฐาน การคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์

ปัจจัยพื้นฐานของการคิด

ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ

8. คุณลักษณะของผู้คิดการที่มนุษย์เรามีความสามารถ ในการคิดที่แตกต่างกัน ต้องอาศัยปัจจัย ที่เป็นพื้นฐานเริ่มจากตัวผู้คิดเองจะต้อง มีคุณลักษณะ ที่เอื้อต่อการคิด ได้แก่ ความปกติของสมอง ความมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และอาศัยข้อมูลที่มีอยู่ ประสบการณ์ต่างๆ ที่ผ่านมาแล้ว
9. สิ่งเร้า เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้คิดเกิดความสนใจเอาใจใส่ สังเกต พิจารณาไตร่ตรอง เพื่อให้เกิดกระบวนการคิด การคิดจะเกิดขึ้น เมื่อประสาทรับรู้ได้รับ การกระตุ้นจากสิ่งเร้า ซึ่งสมองจะเลือกรับรู้สิ่งที่มีกระตุ้นนั้น สิ่งเร้าที่เกิดขึ้นอาจเป็น สภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ได้จาก คน สัตว์ สิ่งของ ความต้องการ และเหตุการณ์

10. จินตนาการตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดการคิดขึ้นมา เช่น รูปทรงของเรขาคณิต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เป็น การสนับสนุน ทางด้านที่ทำให้เกิดทักษะการคิดเป็นต้น

ในขณะที่คิด เครื่องมือที่ใช้ในการคิดของมนุษย์ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ภาพพจน์ในการคิดเป็นสิ่งที่เกิดแทนวัตถุต่างๆ หรือแทน ประสบการณ์ของผู้คิดซึ่งอาจจะเกิดขึ้นทางตาหรือทางหู
2. ภาษา เป็นสิ่งสำคัญของกระบวนการคิดการแก้ปัญหา เพราะภาษาเป็นสื่อกลางความคิดของมนุษย์
3. สัญลักษณ์ สิ่งที่ใช้เป็นเครื่องหมายหรือตัวแทนวัตถุเหตุการณ์ และการกระทำต่างๆ เช่น สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ กริยาท่าทาง การพยักหน้า การสั่นหน้า

ประเภทของการคิด

การคิดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การคิดอย่างมีจุดมุ่งหมาย
 2. การคิดอย่างไม่มีจุดมุ่งหมาย
1. การคิดอย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นการคิดที่หาเหตุผล สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาอยู่ในรูปของกระบวนการ เป็นการคิดอย่างมีระบบ มีเหตุผล เป็นวิทยาศาสตร์
2. การคิดอย่างไม่มีจุดมุ่งหมาย คือการคิดเลื่อนลอย คิดเพ้อฝัน ไม่มีจุดหมาย ไม่มีขอบเขต เป็นการคิดแบบคล้อยตามสิ่งเร้า

ในโลกของสังคมมนุษย์ความคิดและการกระทำของบุคคล สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทด้วยกัน คือ

ประเภทที่ 1 คิดและทำบุคคลประเภทนี้จะเป็นนักคิด และลงมือปฏิบัติ คือ เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ปัญหาเป็น มีหลักการ มีอุดมการณ์ และมีความเป็นนักวิชาการอยู่ในตนเอง ผู้ที่เป็นนักปฏิบัติคือ ผู้ที่มีความพร้อมในการทำงานหรือลงมือกระทำตามความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ และรับผิดชอบทุกขั้นตอนของการทำงาน

ประเภทที่ 2 คิดแต่ไม่ทำบุคคลประเภทนี้ จะเป็นนักคิดแต่ไม่ลงมือปฏิบัติ เหตุผลของการไม่ปฏิบัติของแต่ละบุคคล แตกต่างกันไป บางคนไม่กระทำเพราะไม่มีบทบาทหน้าที่ บางคนไม่กระทำเพราะไม่เห็นด้วยกับแนวคิด บางคนไม่กระทำเพราะไม่มีกำลังใจ ท้อแท้ และไม่เห็นความสำคัญของงาน บางคนไม่ทำเพราะไม่มีโอกาสที่จะกระทำ และบางคนไม่ทำเพราะเป็นค่านิยมส่วนบุคคลที่ชอบความสะดวกสบาย

ประเภทที่ 3 ทำแต่ไม่คิดทำแต่ไม่คิด บุคคลประเภทนี้ เป็นนักปฏิบัติที่กระทำ แต่ไม่มีโอกาสในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเสนอแนะ กำหนดนโยบาย และแนวทางการปฏิบัติงาน หรืออาจจะเป็นบุคคลที่ชอบทำงานตามกฎระเบียบข้อบังคับ หรืองานประจำ จนเกิดความเคยชิน และไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์

ประเภทที่ 4 ไม่คิด ไม่ทำบุคคลประเภทนี้จะไม่เป็นทั้ง นักคิดและนักปฏิบัติ สาเหตุอาจเกิดจากค่านิยมส่วนบุคคล หรืออาจเกิดจากบุคคลประเภทที่ 2 คือ คิดแต่ไม่ทำมาก่อน เมื่อเวลาผ่านไปนานๆ เข้า ความคิดเริ่มถดถอยหมดกำลังใจที่จะคิดต่อไปจนกลายเป็นบุคคลที่ไม่คิด ไม่ทำ

9.การคิดเป็น

ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ (2513) คิดเป็น (khit pen) เป็นปรัชญาพื้นฐานของการศึกษานอกโรงเรียน เป็นกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นจากหลักการและแนวคิดของนักการศึกษาไทยผู้ก่อตั้งทฤษฎีการคิดเป็นคือ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ท่านผู้นี้เป็นผู้นำแนวคิดเรื่องการคิดเป็นและนำมาเผยแพร่จนได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งครั้งแรกได้นำมาใช้ในวงการศึกษาออกโรงเรียนเมื่อราว พ.ศ. 2513 ดร.โกวิท วรพิพัฒน์และคณะได้ประยุกต์แนวความคิด คิดเป็น มาใช้ในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานระหว่างปี พ.ศ. 2518 – 2524 โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ เป็นต้น ซึ่งถือว่าแนวคิด คิดเป็น เป็นปรัชญาที่นำมาใช้กับการพัฒนาการศึกษาผู้ใหญ่ และต่อมาได้นำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาไทยทุกระดับและใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องการสอนคนให้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น (อุ้นตา นพคุณ : 2519)

ปรัชญาคิดเป็นอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า ความต้องการของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน แต่ทุกคนมีจุดรวมของความต้องการที่เหมือนกัน คือ ทุกคนต้องการความสุข คนเราจะมีความสุขเมื่อเราและสังคมสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกันได้โดยการปรับปรุงตัวเราให้เข้ากับสังคมหรือสิ่งแวดล้อม หรือโดยการปรับปรุงสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวเรา หรือปรับปรุงทั้งตัวเราและสังคมสิ่งแวดล้อมให้ประสมกลมกลืนกัน หรือเข้าไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตน คนที่สามารถทำได้เช่นนี้ เพื่อให้ตนเองมีความสุขนั้น จำเป็นต้องเป็นผู้มีความคิดสามารถคิดแก้ปัญหา รู้จักตนเองและธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จึงจะเรียกได้ว่า ผู้นั้นเป็นคนคิดเป็น หรืออีกนัยหนึ่งปรัชญาคิดเป็น มาจากความเชื่อพื้นฐานตามแนวพุทธศาสนา ที่สอนให้บุคคลสามารถพ้นทุกข์ และพบความสุขได้ด้วยการค้นหาสาเหตุของปัญหา สาเหตุของทุกข์ ซึ่งส่งผลให้บุคคลผู้นั้นสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

คิดเป็น เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีพื้นฐานชีวิตแตกต่างกัน มีวิธีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน มีความต้องการที่แตกต่างกัน แต่ทุกคนล้วนมีความต้องการที่จะมีความสุขอย่างอัตภาพเหมือนกัน

ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ (2545) คิดเป็น(KIDPEN) มีความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนต้องการความสุข แต่ความสุขของแต่ละคนแตกต่างกัน เนื่องจากมนุษย์มีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ เช่น เพศ วัย สภาพสังคมสิ่งแวดล้อม วิธีชีวิต ซึ่งทำให้ความต้องการและความสุขของแต่ละคนไม่เหมือนกัน

หลักการของการคิดเป็น

- 1.คิดเป็น เชื่อว่า สังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ก่อให้เกิดปัญหา ซึ่งปัญหานั้นสามารถแก้ไขได้
2. คนเราจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมที่สุด โดยใช้ข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจอย่างน้อย 3 ประการ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง สังคม และวิชาการ
- 3.เมื่อได้ตัดสินใจแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการไตร่ตรองรอบคอบทั้ง 3 ด้านแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความพอใจในการตัดสินใจนั้นและควรรับผิดชอบต่อการตัดสินใจนั้น
- 4.แต่สังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การคิดตัดสินใจจะต้องเปลี่ยนแปลงปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

ลักษณะของคนคิดเป็น มี 8 ประการ

1. มีความเชื่อว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งธรรมดา สามารถแก้ไขได้
2. การคิดที่ดีต้องให้ข้อมูลหลายๆด้าน (ตนเอง สังคม วิชาการ)
3. รู้ว่าข้อมูลเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
4. สนใจที่จะวิเคราะห์ข้อมูลอยู่เสมอ
5. รู้ว่าการกระทำของตนมีผลต่อสังคม
6. ทำแล้ว ตัดสินใจแล้ว สบายใจ และเต็มใจรับผิดชอบ
7. แก้ปัญหาชีวิตประจำวันอย่างมีระบบ
8. รู้จักชั่งน้ำหนักคุณค่า

สมรรถภาพของคนคิดเป็น

1. เผชิญปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างมีระบบ
2. สามารถที่จะแสวงหาและใช้ข้อมูลหลายๆด้าน ในการคิดแก้ไขปัญหา
3. รู้จักชั่งน้ำหนัก คุณค่า และตัดสินใจหาทางเลือกให้สอดคล้องกับค่านิยม ความสามารถและสถานการณ์หรือเงื่อนไขส่วนตัวและระดับความเป็นไปได้ของทางเลือกต่างๆ

กระบวนการแก้ปัญหาของการคิดเป็น

1. ขั้นสำรวจปัญหา เมื่อเกิดปัญหา ย่อมต้องเกิดกระบวนการคิดแก้ปัญหา
2. ขั้นหาสาเหตุของปัญหา เป็นการหาข้อมูลมาวิเคราะห์ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นได้อย่างไร มีอะไรเป็นองค์ประกอบของปัญหาบ้าง - สาเหตุจากตนเอง พื้นฐานของชีวิต ครอบครัว อาชีพการปฏิบัติตน คุณธรรม ฯลฯ - สาเหตุจากสังคม บุคคลที่อยู่แวดล้อม ตลอดจนความเชื่อ ประเพณี ฯลฯ - สาเหตุจากการขาดวิชาการ ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา
3. ขั้นวิเคราะห์ปัญหา หาทางแก้ไขปัญหา เป็นการวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา โดยใช้ข้อมูลด้านตนเอง สังคม วิชาการ มาประกอบในการวิเคราะห์
4. ขั้นตัดสินใจ เมื่อได้ทางเลือกแล้วจึงตัดสินใจเลือกแก้ปัญหาในทางที่มีข้อมูลต่าง ๆ
5. ขั้นตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ เมื่อตัดสินใจเลือกทางใดแล้ว ต้องยอมรับว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในข้อมูลเท่าที่มีขณะนั้น ในกาลนั้น และในเทศะนั้น
6. ขั้นปฏิบัติในการแก้ปัญหา ในขั้นนี้เป็นการประเมินผลพร้อมกันไปด้วย ถ้าผลที่ - พอใจ ก็ถือว่าพบความสุข เรียกว่า “คิดเป็น” - ไม่พอใจ หรือผลออกมาไม่ได้เป็นไปตามที่คิดไว้ หรือข้อมูลเปลี่ยนต้องเริ่มต้นกระบวนการ คิดแก้ปัญหาใหม่

“คิดเป็น” เป็นการวิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาคำตอบหรือทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาและดับทุกข์ การคิดอย่างรอบคอบเพื่อการแก้ปัญหา โดยอาศัยข้อมูลตนเอง ข้อมูลสังคมสิ่งแวดล้อมและ ข้อมูลวิชาการ

สรุปความหมายของ“คิดเป็น”เมื่อทุกคนต้องการมีความสุขเหมือนกัน จึงต้องมีกระบวนการเพื่อให้เกิดความสุขคือกระบวนการคิดเป็น โดยมีฐานข้อมูลทางวิชาการ ทางสังคมสิ่งแวดล้อม และข้อมูลของตนเองมาเป็นตัวการในการช่วยตัดสินใจ เมื่อตัดสินใจได้แล้วจึงเลือกหนทางในการดำเนินชีวิต ก็จะทำให้เกิดความสุขจากการตัดสินใจถูกต้อง เมื่อดำเนินการแล้ว และยังไม่เกิดความสุขจึงกลับมาย้อนดูความผิดพลาดจากข้อมูลว่าวิเคราะห์ข้อมูลครบหรือยัง แล้วจึงตัดสินใจใหม่อีกเป็นวัฏจักร “คิดเป็น” เพื่อการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน แล้วเกิดสุข

อย่างอึดภาพเป้าหมายสุดท้ายของการเป็นคน“คิดเป็น”คือ ความสุขคนเราจะมีความสุขเมื่อตัวเราและสังคมสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกันอย่างราบรื่นทั้งทางด้านวัตถุ ภายและใจ

10. กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี(2560)ได้ให้ความหมายการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (อังกฤษ: Community Based Learning ย่อว่า CBL) ไว้ว่า เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงของชุมชน

ประเวศ วะสี (2555) การสร้างสังคมความรู้และสังคมภูมิปัญญา คือแนวทางสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2552) แต่สังคมภูมิปัญญาและสังคมความรู้ที่แท้จริงควรมาจาก ฐานรากของสังคม และการพัฒนาอย่างบูรณาการต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง เพราะชุมชนคือฐานรากของประเทศ ถ้าชุมชนทั้งหมดเข้มแข็งทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การศึกษา ประชาธิปไตย ประเทศไทยก็จะมั่นคง

นฤตย์ เสกธีระ(2555) การจัดการศึกษาโดยใช้ฐานชุมชน (Community-based Education Management = CBEM) หรือการจัดการศึกษาฐานชุมชน มีเป้าหมายและขอบเขตการเรียนรู้กว้างขวาง เป็นการเรียนรู้การสร้างฐานรากของชีวิตให้มั่นคง เพิ่มพูนความรู้ รักษาความดี ยึดหลักทำเพื่อส่วนรวม หมั่นฝึกหัดฝึกฝน ไม่ทำร้ายตนเอง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเองและผู้อื่น แม้ในช่วงชีวิตจะล้มลุกคลุกคลาน แต่หากรากฐานมั่นคง การก่อร่างสร้างตัวคงมิใช่เรื่องเกินเอื้อม การจัดการศึกษาโดยใช้ฐานชุมชน หรือการศึกษาฐานรากแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน นับเป็นทางเลือกจุดเปลี่ยนประเทศไทย

จิรวิทย์ มั่นคงวัฒนะ (2560) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning Management = CBLM) เป็นแนวคิดหนึ่งซึ่งโรงเรียนแหลมราษฎร์บำรุงประยุกต์มาจาก แนวคิดการจัดการศึกษาฐานชุมชน (Community-based Education Management = CBEM) คือ เป็นการศึกษาที่เอา “ชีวิตเป็นตัวตั้ง” แทนการเอา “วิชาเป็นตัวตั้ง” โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรม จริยธรรม รูปแบบการศึกษา เป็นการศึกษาแบบเปิด ที่บูรณาการทั้งการศึกษา ในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ทุกคนมีสิทธิ เพื่อที่จะให้เห็น หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาฐานชุมชน เป็นการเพิ่มพูนความสำคัญของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่น สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่นๆ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว ต้องหันมาให้ความสำคัญกับเยาวชนและบุตรหลาน โดยร่วมกันปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มารยาท ประเพณีและวัฒนธรรมภายในครอบครัวและชุมชน โดยรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็ง เป็นฐานรากของสังคม

กล่าวโดยสรุป กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานหมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยยึดชุมชนเป็นที่ตั้ง ในหลายๆมิติ ได้แก่ มิติสังคม การศึกษา เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม” โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมจริยธรรม รูปแบบการศึกษา เป็นการศึกษาแบบเปิด ที่บูรณาการทั้งการศึกษา ในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการเรียนรู้การสร้างฐานรากของชีวิตให้มั่นคง เพิ่มพูนความรู้ รักษาความดี ยึดหลักทำเพื่อส่วนรวม

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิลาวัลย์ ไชยมงคล และคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอภูซางสามารถอ่านออก เขียนได้ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้ไม่รู้หนังสือในพื้นที่อำเภอภูซางให้ได้รับการศึกษาได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมตามศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน และเพื่อพัฒนากระบวนการสอนของครู กศน.ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับกับกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอภูซาง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่ บ้านฮวก หมู่ที่ 3 และ 12 และบ้านห้วยสำน หมู่ที่ 4 ตำบลภูซาง จำนวน 20 คน (กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีสัญชาติลาว และสัญชาติไทยเชื้อสายม้ง) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ แบบเรียน แบบทดสอบ ใบงาน ใบความรู้ CD อาเซียน แผ่นพับ และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลร่วมกับชุมชน แผนที่ชุมชน ปฏิทินฤดูกาล timeline ปฏิทินอาชีพ สังเกต สัมภาษณ์ ถ่ายรูป เป็นต้น ผลการวิจัย ข้อค้นพบ กระบวนการของการจัดการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน คือ 1) ค้นหาปัญหาผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้านต่อแนวทางการจัดการเรียนการสอนกลุ่มชาติพันธุ์ที่เหมาะสม 2) นำปัญหาที่ได้มาวางแผนร่วมกันในคณะทำงาน จัดทำข้อมูลและแบ่งประเภทของข้อมูลที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน 3) สืบหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มผู้เรียน เช่น ประวัติส่วนตัว และการศึกษาภูมิเดิม เพื่อแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามระดับความรู้ที่เหมาะสม 4) กำหนดแผนการสอน แบ่งหน้าที่ครูผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนแต่ละเนื้อหาและกำหนดเป็นตารางสอน 5) ลงมือปฏิบัติการสอนตามตารางที่กำหนด 6) กำหนดตัวชี้วัดและประเมินผลตัวผู้เรียน

ชยันต์ วรรณะภูติและคณะ(online) ได้ทำการวิจัยเรื่องPromoting Human Rights for Highland Minorities through Citizenship and Birth Registration พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์โดยส่วนใหญ่ที่ไม่ได้รับสัญชาติไทยมักอ่านเขียนไม่ได้ ขาดโอกาสการเข้าถึง ข้อมูล และความรู้ที่เพียงพอเกี่ยวกับกฎระเบียบ กระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพิสูจน์สัญชาติ รวมทั้งต้องเสีย ค่าใช้จ่ายการเดินทางที่สูงมาก ดังกรณีหมู่บ้านห้วยพลู ต้องเหมารถรับจ้างเพื่อเดินทางมาติดต่อกับอำเภอทั้งที่ไม่มีรายได้ ซึ่งกว่าจะได้รับสัญชาติไทยต้องเดินทางเข้าออก หมู่บ้านหลายครั้ง จึงทำให้ชาวกะเหรี่ยงบางคนท้อใจและล้มเลิกการขอสัญชาติไทยทั้งที่ตนเองมีสิทธิ์ ความสำเร็จและความรวดเร็วในการพิสูจน์สัญชาติจำเป็นที่จะต้องมีความช่วยเหลือจากภายนอก เข้ามา เช่น กรณีบ้านห้วยพลู ต.แม่ตืน หรือกรณี บ้านชิบาโบที่ผู้ใหญ่บ้าน ช่วยติดตาม นอกจากนี้ยังพบว่ากระบวนการ พิสูจน์สัญชาติมีขั้นตอนและต้องใช้เวลา นาน มากกว่านั้นคือ เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอยังมีอคติว่า กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ค้ายาเสพติด ตัดไม้ทำลายป่า นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ ๆ ยังเกรงว่าตนเองจะได้รับความผิดหากการตรวจสอบไม่ละเอียด และอนุมัติสัญชาติให้กับบุคคล”สวมสิทธิ”แม้ว่าได้ผ่านการประชาคมแล้วก็ตาม

รสาพร หม้อศรีใจ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางส่งเสริมการรู้หนังสือของสถานศึกษา กศน. ในเขตภาคเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการการส่งเสริมการรู้หนังสือของสถานศึกษา กศน. และ2) ศึกษาแนวทางส่งเสริมการรู้หนังสือของสถานศึกษา กศน. อำเภอที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือผู้บริหาร กศน.อำเภอ ครูผู้สอน และผู้เรียน/ผู้รับบริการ ของสถานศึกษาที่เป็นพื้นที่การวิจัยได้แก่ 1) กลุ่มศูนย์ถ่ายทอดย กศน.อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง 2) กลุ่มศูนย์อิง

ดอย อำเภอลอง จังหวัดแพร่3) กลุ่มศูนย์ห้ำขุนศึก อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย และ4)กลุ่มศูนย์อู่ข้าวอู่
น้ำ อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตรผลการศึกษา พบว่า

1. การส่งเสริมการรู้หนังสือของสถานศึกษา กศน.อำเภอ สถานศึกษาไม่มีหลักสูตรส่งเสริมการรู้หนังสือ
ของสถานศึกษา มีเพียงสื่อการเรียนเพื่อการรู้หนังสือของสำนักงาน กศน. และแบบเรียนส่งเสริมการรู้หนังสือไทย
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ของสถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยภาคเหนือ ซึ่งแบบเรียนดังกล่าวมีเนื้อหาหลากหลาย และเป็นเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของ
ผู้เรียน นอกจากนี้ ไม่มีคู่มือหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สถานศึกษาจึงต้องการพัฒนาหลักสูตรการรู้หนังสือ
จัดทำแบบเรียนส่งเสริมการรู้หนังสือ ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับสภาพ บริบทของผู้ไม่รู้หนังสือในพื้นที่การวิจัย และ
ต้องการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ครูผู้สอนใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือ

2. แนวทางในการส่งเสริมการรู้หนังสือจากข้อมูลสภาพและความต้องการที่กล่าวข้างต้น จึงสรุปและ
กำหนดแนวทางในการส่งเสริมการรู้หนังสือ ประกอบด้วย

1) หลักสูตรส่งเสริมการรู้หนังสือไทย ที่มีเนื้อหาจากสภาพบริบท ของชุมชน ผู้เรียนคำที่ต้องการ
ใช้ในชีวิตประจำวัน มีคำหลัก จำนวน 100 คำ คำเสริมคำหลัก จำนวน 77 คำ

2) แบบเรียนส่งเสริมการรู้หนังสือไทย ที่มีแบบฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ที่
กำหนดเนื้อหาตามหลักสูตรกำหนด แบ่งเนื้อหา เป็น 9 สภาพ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2ส่วนคือ สภาพที่ 1 เป็น
บทเรียนเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียนที่อ่านไม่ออก และเขียนไม่ได้ แต่สื่อสารด้วยการฟังและพูดได้ แล้วจึง
เรียนรู้ในสภาพที่ 2 ถึง สภาพที่ 9 ซึ่งเป็นบทเรียนที่ใช้สอนการฟัง พูด อ่านและเขียน

3) คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือไทย ที่ครูผู้สอนใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นไป
ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างครบถ้วน พร้อมทั้งมีเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงาน

3.1 วิธีการดำเนินงาน

โครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม“สตรีชาวลาว” ในพื้นที่ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAP : Participatory Action Research) มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องร่วมกับกลุ่มสตรีชาวลาวในพื้นที่เป้าหมาย 2.เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพโดยมีขอบเขตการศึกษาในพื้นที่ หมู่ที่ 3, 4 และ12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

สืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องร่วมกับกลุ่มสตรีชาวลาวในพื้นที่เป้าหมายในมิติต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย มิติสังคม มิติเศรษฐกิจ มิติทางวัฒนธรรม และ มิติทางการศึกษา เพื่อนำไปกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วยสตรีชาวลาวในพื้นที่ หมู่ที่ 3, 4 และ12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

กลุ่มตัวอย่าง ทางผู้วิจัยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย

- กลุ่มสตรีชาวลาวที่ลงทะเบียนเรียนกับ กศน.ภูซาง จำนวน 25 คน
- กลุ่มผู้นำและแกนนำชุมชน, หน่วยงาน-ภาคี 3 คน

ขอบเขตพื้นที่

หมู่ที่ 3, 4 และ12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

ระยะเวลาในการดำเนินงาน

การดำเนินงาน 1 ปี 4 เดือน (16 เดือน) โดยกำหนดให้ระยะเวลาในการดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2559 ถึง 31 สิงหาคม 2560 และขยายเวลาดังตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2560 ถึง 31 ตุลาคม 2560

งบประมาณในการดำเนินงาน

ระยะที่ 1 จำนวน	91,940 บาท (-เก้าหมื่นหนึ่งพันเก้าร้อยสี่สิบบาทถ้วน-)
ระยะที่ 2 จำนวน	108,060 บาท (-หนึ่งแสนแปดหมื่นหกสิบบาทถ้วน-)
รวมงบประมาณทั้งสิ้น	200,000 บาท (-สองแสนบาทถ้วน-)

ภายใต้บันทึกความร่วมมือสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (MOU) ตามแนวทางของการ Co-funding สัดส่วน 70 : 30 ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยระดับอำเภอ (กศน.อำเภอภูซาง)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน

ในกระบวนการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่ม ครู กศน.อำเภอภูซางได้ใช้เครื่องมือต่างๆในการดึงข้อมูลจากชุมชนได้แก่

1. โองชีวิต เป็นเครื่องมือใช้ดึงข้อมูลเกี่ยวกับรายรับ รายจ่าย วิธีแก้ปัญหา ของชุมชนเอง ชุมชนให้ความสนใจเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกันอย่างมากมายในการทำโองชีวิต จะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ รายรับ และจ่าย เพื่อจะระดมว่ากลุ่มสะไ้ลาวมีรายรับ-รายจ่ายอะไรบ้างที่เข้ามาในและนอกภาคการเกษตร ในตอนแรกจะใช้วิธีการระดมความคิดเห็นก่อน เมื่อเสร็จแล้วตอนท้ายจึงจะให้ลงคะแนนว่าภาพรวมของกลุ่มสะไ้ลาวมีรายได้-รายจ่ายมากที่สุดส่วนไหน จากนั้นก็ลำดับความสัมพันธ์มากน้อยและช่วยกันวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายรับ-รายจ่าย ซึ่งจะทำให้เกิดการคิดเรื่องการบริหารจัดการรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือนและชุมชนว่าจะพัฒนาอย่างไร ส่วนใหญ่ข้อมูลมักจะออกมาที่เรื่องของการลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตร หรือบางทีก็เป็นเรื่องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเล่นหวย ค่าเช่า-บุหรี ซึ่งข้อมูลที่ได้อาจจะสอดคล้องกับการทำบัญชีครัวเรือนหลังจากนั้นมีการออกมานำเสนอข้อมูลรายรับ-รายจ่ายให้กับสตรีชาวลาวคนอื่นๆได้เห็น และช่วยกันเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ขาดหายไป

2. ปฏิทินฤดูกาล เป็นเครื่องมือที่สอบถามวิถีชีวิตปฏิทินการดำเนินชีวิตและประเพณีของกลุ่มสตรีชาวลาว ข้อมูลเกี่ยวกับ อาชีพในแต่ละช่วงว่าชุมชนทำอะไรช่วงไหนการประกอบอาชีพในแต่ละเดือนว่ามีอะไรบ้างทำให้ชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนและมีการแสดงความคิดเห็นที่เป็นเหตุเป็นผล ขั้นตอนการทำปฏิทินฤดูกาล โดยคณะครูมีการประชุมถึงขั้นตอนการนำปฏิทินฤดูกาลลงไปด้วยกับชุมชนให้เข้าใจอย่างละเอียด จัดเวทีให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีการแลกเปลี่ยนและร่วมแสดงความคิดเห็น เช่นให้ชุมชนล้อมรอบ ครูอยู่ตรงกลางทุกคนสามารถมองเห็นปฏิทินได้ ครูคอยตั้งคำถามกระตุ้นให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และรอให้กลุ่มสตรีชาวลาวแสดงความคิดเห็นและสรุปในแต่ละประเด็นหลังจากนั้นมีการออกมานำเสนอให้กับสตรีชาวลาวคนอื่นๆได้เห็น ว่าข้อมูลในแต่ละช่วงเวลาว่ามีกิจกรรมอะไรบ้าง มีการแสดงความคิดเห็นและเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ขาดหายไป

3. แผนที่เดินดินรอบในเป็นแผนที่ทางกายภาพ แผนที่ทั่วไปหรือแผนที่นั่งโต๊ะเป็นแผนที่ ที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ทำให้ทราบ เส้นทาง ทิศที่ตั้ง ของพื้นที่หรือสถานที่นั้นๆ เช่น แหล่งน้ำ ภูเขา ทะเล ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่นแหล่งที่ตั้งวัด ร้านค้า สถานที่สำคัญต่างๆ ซึ่งผู้ศึกษาอาจไม่จำเป็นต้องไปเดินสำรวจด้วยตนเอง โดยอาศัยกลุ่มสตรีชาวลาวเป็นคนสำรวจและแสดงความคิดเห็นแล้ววาดออกมาเป็นแผนที่

แผนที่เดินดิน เป็นแผนที่ที่เกิดจากการสำรวจลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มสตรีชาวลาว ที่เรียกว่าแผนที่เดินดินนั้น เพราะการหาข้อมูลต้องกระทำโดยการลงไปเดินดู ไปสัมผัส ไปเห็น รูปลักษณะบ้านแต่ละหลังทุกหลังทั้งชุมชน ด้วยสายตาของตนเองเท่านั้น ซึ่งต่างจากแผนที่นั่งโต๊ะที่มักคัดลอกหรือหยิบยืมมาจากที่มีอยู่แล้ว การทำแผนที่เดินดินมีความสำคัญมาก และเป็นสิ่งแรกที่ต้องทำเสมอ เพราะเป็นวิธีที่จะทำให้เราเห็นภาพรวมของชุมชน ได้ดีที่สุด เร็วที่สุด และได้ข้อมูลมากที่สุดในระยะเวลาที่สั้นที่สุด รู้จักชุมชนอย่างทั่วถึง ทำให้การศึกษาชุมชนมีความละเอียด และครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น ไม่จำกัดอยู่แต่ในส่วนพื้นที่ที่ครูเคยชิน หรือเข้าถึงได้ง่าย สิ่งที่น่าหนักก็คือ เราต้องเข้าไปให้ทั่วถึง

ในการทำแผนที่เดินดินนั้น ความสำคัญไม่ได้อยู่ที่การทำแผนที่ทางกายภาพให้สมบูรณ์ครบถ้วน แต่สำคัญที่การมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีชาวลาว ในการช่วยกันแสดงความคิดเห็นในพื้นที่บริบทของตัวเองว่าในชุมชนของตัวเองมีอะไรบ้าง แล้ววาดออกมาเป็นแผนที่โดยครูมีการสอดแทรกการเรียนการสอนภาษาไทยลงไป

ด้วย และคอยกระตุ้นให้กลุ่มสตรีชาวมียส่วนร่วมในเวทีทุกคน โดยจัดรูปแบบการนั่งเป็นรูปวงกลมซึ่งกลุ่มสตรีชาวลาวทุกคนสามารถเห็นแผนที่ได้ทุกคน หลังจากนั้นมีการออกมานำเสนอให้กับสตรีชาวลาวคนอื่นๆได้เห็นบริบทของชุมชนตัวเอง มีการแสดงความคิดเห็นและเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ขาดหายไป

4.SWOT Analysis เป็นเครื่องมือใช้ดึงข้อมูลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค เราสามารถนำข้อมูล SWOT Analysis มาวางแผนในการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมสอดคล้องกับกลุ่มสตรีชาวลาว ก่อนเริ่มกระบวนการมีครูกล่าวทักทายชุมชนและชวนคุยเกี่ยวกับงานวิจัยที่เราเข้ามาทำกับชุมชน พร้อมทั้งทบทวนผลลงเวทีครั้งที่ผ่านมามาหลังจากนั้น แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ SWOT (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค) กลุ่มที่ 1 ด้าน สังคมและการศึกษา โดยให้ครูคอยตั้งคำถามคอยกระตุ้นให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ มีครูอีก 1 คนคอยเขียนกระดานจับประเด็น เมื่อเสร็จแล้วมีการนำเสนอให้กลุ่มสตรีชาวคนอื่นๆร่วมกันวิเคราะห์และเพิ่มเติมข้อมูล

5. Mind Map หรือ แผนที่ความคิด เป็นวิธีการบันทึกความคิดเพื่อให้เห็นภาพของความคิดที่หลากหลายมุมมอง ที่กว้าง และที่ชัดเจน โดยยังไม่จัดระบบระเบียบความคิดใดๆ ทั้งสิ้น เป็นการเขียนตามความคิด ที่เกิดขึ้นขณะนั้น การเขียนมีลักษณะเหมือนต้นไม้แตกกิ่งก้านสาขาออกไปเรื่อยๆ ทำให้สมองได้คิดได้ทำงานตามธรรมชาติ และมีการจินตนาการกว้างไกล

เริ่มต้นจากครูมีการสอบถามข้อมูลทั่วไป เพื่อเป็นคลายความเครียดให้กับทีมวิจัยชุมชน หลังจากนั้นให้ชม VTR กิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นว่าตั้งแต่แรกทีมวิจัยของเราทำอะไรบ้าง เป็นการทบทวนข้อมูลที่ผ่านมา หลังจากนั้นคณะครูเอาตัวอย่าง Mind Map ขึ้นและอธิบายขั้นตอนการทำ จากนั้นแบ่งกลุ่มทั้งทีมวิจัยครูและทีมวิจัยชุมชนออกเป็น 2 กลุ่ม และแต่ละกลุ่มมีครู 1 คนคอยตั้งคำถามกระตุ้นให้ชุมชนและครูร่วมกันแสดงความคิดเห็น และวาด Mind Map ตามความเข้าใจของกลุ่มหลังจากนั้น ก็ให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอ Mind Map ของแต่ละกลุ่มให้ทีมวิจัยคนอื่นๆได้ทราบ

3.3 แผนการดำเนินงาน

ระยะที่ 1 ระยะเวลาการดำเนินงาน ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2559 – 31 ธันวาคม 2559

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลา
1.เวทีประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินงานร่วมกับชุมชนและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยให้ไปในทิศทางเดียวกัน	- เพื่อสร้างความเข้าใจกับทีมวิจัย - เพื่อเตรียมความพร้อมของทีมนักวิจัยในส่วนของทีมครูคน. - เพื่อวางแผน และกำหนดบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยในการดำเนินงานวิจัย	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ 1
2.เวทีสืบค้นข้อมูล/องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายบนฐานของความ	- เพื่อสืบค้นข้อมูล/องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายภายใต้การพัฒนา	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ 2- 3

หลากหลายภายใต้การ พัฒนาศักยภาพ 4 ฐาน ประกอบด้วย ฐานสังคม ฐานวัฒนธรรม ฐานเศรษฐกิจ และฐาน การศึกษา(จำนวน 4 ครั้ง)	ศักยภาพ 4 ฐาน		
3.เวทีวิเคราะห์และ ประมวลข้อมูล/องค์ ความรู้สำหรับนำไปวาง แผนการพัฒนาศักยภาพ ของสตรีชาวลาว	- เพื่อวิเคราะห์และ ประมวลข้อมูล/องค์ ความรู้สำหรับนำไปวาง แผนการพัฒนาศักยภาพ ของกลุ่มสตรีชาวลาว - เพื่อประเมิน สถานการณ์ในการพัฒนา ศักยภาพที่เหมาะสมกับ กลุ่มสตรีชาวลาว	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ 4
4.การออกแบบกิจกรรม การพัฒนาศักยภาพที่ เหมาะสมตาม ฐานการ พัฒนาศักยภาพ 4 ฐาน โดยการมีส่วนร่วมของ กลุ่มสตรีชาวลาวเช่น ฐานสังคมวัดจาก ฐานข้อมูลความสัมพันธ์ ฐานวัฒนธรรมการวัด จากแสดงออกถึงอัต ลักษณ์ของกลุ่มสตรีชาว ลาว การแต่งกาย ฐาน การศึกษาวัดจากการรู้ หนังสือ ฐานเศรษฐกิจวัด จากการรวมกลุ่มเพื่อ พัฒนากลุ่มอาชีพให้มี ความเข้มแข็ง สร้าง รายได้ให้กับตนเอง	- เพื่อออกแบบกิจกรรม การพัฒนาศักยภาพที่ เหมาะสมตาม ฐานการ พัฒนาศักยภาพ 4 ฐาน โดยการมีส่วนร่วมของ กลุ่ม สตรีชาวลาวอัน จะนำไปสู่การดำเนินการ ต่อในระยะที่ 2	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ 5-6
5. เวทีสรุปผลการ ดำเนินงานและกิจกรรมใน ระยะที่ 1 และจัดทำ รายงานความก้าวหน้า	- เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้รับ จากการดำเนินการใน ระยะที่ 1	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ 7

ระยะที่ 1			
6. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้าของ โครงการ ร่วมกับ สกว. ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น	- เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลการดำเนินงานและ นำเสนอรายงาน ความก้าวหน้าของ โครงการร่วมกับ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ 8

ระยะที่ 2 ระยะเวลาการดำเนินงาน ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2560– 31 สิงหาคม 2560

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลา
1. เวทีทบทวนข้อมูลที่ได้ ในระยะที่ 1 และประชุม วางแผนการดำเนินงาน วิจัยกับทีมงานในระยะที่ 2	- เพื่อทบทวนข้อมูลที่ได้จาก การดำเนินงานในระยะที่ 1 - เพื่อประชุมวางแผนการ ทำงานกับทีมในระยะที่ 2	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ 1
2. เวทีการจัดกิจกรรมการ พัฒนาศักยภาพตาม แนวทางที่ได้ในระยะที่ 1 โดยการมีส่วนร่วมของ สตรีชาวลาว	- เพื่อจัดกิจกรรมการพัฒนา ศักยภาพตามแนวทางที่ได้ใน ระยะที่ 1 โดยการมีส่วนร่วม ของสตรีชาวลาว - เพื่อส่งเสริมศักยภาพของ กลุ่มสตรีชาวลาวให้เกิดความ เข้มแข็ง	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ 2-4
3. วิเคราะห์ผลที่ได้จาก การดำเนินงานทั้งในเชิง เนื้อหา และกระบวนการ ในมุมมองของการพัฒนา ศักยภาพของกลุ่มสตรี ชาวลาวที่เกิดขึ้น มุมของ กศน. อำเภอกงหราว่าครู และบุคลากรมีการมีการ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทาง ใด สามารถนำมาบูรณา การในการจัดการเรียน การสอนได้อย่างไร	- เพื่อนำผลที่ได้จากจัด กิจกรรมมาวิเคราะห์ และ กำหนดเป็นแนวทางในการ พัฒนาศักยภาพ การ ดำเนินชีวิต เพื่อขยายผลสู่ ชุมชน	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ 5-6
4. สังเคราะห์ผ่านเวที	- เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ 7

เสวนาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และขยายผลการดำเนินงานเพื่อต่อยอดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาว (หมายถึงเวทีแลกเปลี่ยนหน่วยงานปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในมุมมองของผลการดำเนินงานที่ผ่านมาที่ประสบความสำเร็จและสามารถขยายผลให้กับชุมชน หรือ หมู่บ้านอื่นที่มีบริบทคล้ายกัน ในลักษณะของชุมชนกับชุมชน เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบยั่งยืน)	โดยผ่านเวทีเสวนา - เพื่อส่งเสริมการแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มเป้าหมายใน 4 ฐาน ประกอบด้วย ฐานสังคม ฐานวัฒนธรรม ฐานเศรษฐกิจ และฐานการศึกษา - เพื่อเผยแพร่อัตลักษณ์ของกลุ่มเป้าหมายต่อชุมชน และสังคม อันจะเป็นการสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจ		
5.เวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงานระยะที่ 2 และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์	- เพื่อถอดบทเรียนของการจัดกิจกรรม และการดำเนินงานในระยะที่ 2	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ 8

บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน

โครงการวิจัย แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม “สตรีชาวลาว”ในพื้นที่ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์หลักในการสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสตรีชาวลาวในพื้นที่ บ้านฮวกหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 12 และบ้านห้วยส้านหมู่ที่ 4 เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นทั้งในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจ มิติทางวัฒนธรรม และ มิติทางการศึกษา มากำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตพื้นฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งนี้คาดหวังให้กลุ่มสตรีชาวลาว มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น การยอมรับจากคนในสังคม การเข้าถึงสิทธิที่ควรจะได้รับ การประกอบอาชีพ ฯลฯ ผ่านกระบวนการสร้างการเรียนรู้ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่บูรณาการให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนโดยใช้การสอดแทรกเนื้อหาการเรียนรู้ที่เป็นเรื่องใกล้ตัว เข้าใจง่าย และนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง นักวิจัยที่เป็นสตรีชาวลาวเห็นถึงประโยชน์ในการใช้ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้น และรวบรวมข้อมูลผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม กล้าแสดงออก เสนอความคิดเห็นโดยเฉพาะบอกเล่าเรื่องของตนเองและรู้ถึงความต้องการของตนเองได้ ซึ่งเป็นที่ยืนยันได้ว่า “การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการตีความทางปัญญาเพื่อก่อให้เกิดความคิดต่อยอดด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้” และ นำไปสู่การก่อให้เกิดกระบวนการทางความคิดเพื่อนำเอาศักยภาพความเป็นสตรีชาวลาวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งกับตนเองและกลุ่มได้

4.1 ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์

จากผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสตรีชาวลาวในพื้นที่เป้าหมายทางทีมวิจัยได้ดำเนินการกำหนดกิจกรรมสำหรับตอบวัตถุประสงค์ไว้ 3 กิจกรรม ประกอบด้วย การชี้แจงวัตถุประสงค์ และแนวทางในการดำเนินงานร่วมกับชุมชนและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยให้ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อออกแบบเวทีสืบค้นข้อมูล/องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายบนฐานของความหลากหลายภายใต้การพัฒนาศักยภาพ 4 ด้าน ประกอบด้วย มิติสังคม มิติเศรษฐกิจ มิติทางวัฒนธรรม และ มิติทางการศึกษา และนำไปวิเคราะห์และประมวลผลองค์ความรู้สำหรับนำไปวางแผนที่ได้จากการดำเนินงานทั้งในเชิงเนื้อหาและกระบวนการในมุมของการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาว

โดยกลุ่มเป้าหมายจะประกอบไปด้วย สตรีชาวลาวที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก ทีมวิจัย ครูแกน. ทีมกลไกพี่เลี้ยงพะเยา ทีมวิจัยได้ออกแบบกระบวนการโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย โดยแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดดังนี้

กิจกรรมที่ 1 เวทีชี้แจงวัตถุประสงค์ และแนวทางในการดำเนินงานร่วมกับชุมชนและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยให้ไปในทิศทางเดียวกันจำนวนผู้เข้าร่วม 42 คน ประกอบไปด้วย นักวิจัย 19 คน ทีมที่ปรึกษา 1 คน ทีมสตรีชาวลาว 12 คน และทีมกลไกสนับสนุน 10 คน

ในวันที่ 24 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2559 ณ ศาลาอเนกประสงค์บ้านฮวกหมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

ทีมวิจัยได้ดำเนินการจัดเวทีประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ในการสืบค้นข้อมูลและวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนเกี่ยวกับงานวิจัยและการกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย ในการดำเนินงานวิจัยให้มีความพร้อมและเป็นไปในทิศทางเดียวกันผ่านกระบวนการซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมวิจัยกับชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วมครั้งนี้คือนักวิจัย 19 คน ทีมที่ปรึกษา 1 คน ทีมสตรีชาวลาว 12 คน และทีมกลไกสนับสนุน 10 คนรวมทั้งหมดจำนวน 42 คน ได้มีการสรุปการดำเนินงาน โดยกิจกรรมกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจกับทีมวิจัยและเตรียมความพร้อมของทีมนักวิจัยในส่วนของทีมครู กศน. สำหรับวางแผนและกำหนดบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยในการดำเนินงานวิจัย

ทีมวิจัยได้ดำเนินการจัดเวทีประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ในการสืบค้นข้อมูลและวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนเกี่ยวกับงานวิจัยและการกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย ในการดำเนินงานวิจัยให้มีความพร้อมและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยได้กำหนดประเด็นประชุมชี้แจง วัตถุประสงค์ 3 ประเด็นคือ ประเด็นที่ 1. การสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัยให้กับทีมวิจัย ประเด็นที่ 2. การเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานวิจัยให้กับทีมวิจัยที่เป็นนักวิจัย 19 คน และ ประเด็นที่ 3. การวางแผน อัตรากำลังนักวิจัยเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้

ในการดำเนินงานประชุมชี้แจงครั้งนี้ทีมวิจัยได้ดำเนินการจัดกระบวนการวิจัยตามการวางแผนงาน และขั้นตอน ดังนี้ 1) เริ่มต้นการเปิด VTR ภาพบรรยากาศของกิจกรรมที่ผ่านมาให้ชมเพื่อนำเข้าสู่กิจกรรม 2) สอบถามประเด็นปัญหาในภาพรวมและกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้ากับกลุ่มสตรีชาวลาวเพื่อแบ่งกลุ่มตาม ประเด็นปัญหา 3) แบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม ตามประเด็นปัญหา ดังนี้ 1) การเดินทางมาประเทศไทย 2) สาเหตุ การเข้ามาในประเทศไทยของกลุ่มสตรีชาวลาว 3) วิธีการและสาเหตุของเดินทาง ไป-กลับจากประเทศไทยไป สปป.ลาว 4) ความเสี่ยงหรือปัญหาที่เกิดขึ้น

จากการจัดเวทีประชุมชี้แจงและสอบถามข้อมูลกลุ่มสตรีชาวลาวทำให้ทราบสาเหตุการเข้ามาใน ประเทศไทยของกลุ่มสตรีชาวลาว พบว่าอยากมีฐานะที่ดีอยากมีงานที่ดีทำในประเทศไทยเนื่องด้วยค่าแรงสูง (ประเทศไทยจ้างแรงงานในอัตราที่สูง) เพื่อนชักชวนให้เข้ามาและมาหาญาติ ในการสอบถามข้อมูลเบื้องต้น จึงทำให้ทีมวิจัยทราบถึงปัญหาดังกล่าว และทีมวิจัยได้สอบถามข้อมูลความต้องการกลับไป สปป.ลาวพบว่า กลุ่มสตรีชาวลาวยังอยากกลับไปภูมิลำเนาบ้านเกิดของตนเองและอยากพบกับญาติพี่น้องที่ สปป.ลาว เพราะได้ รับทราบข้อมูลข่าวสารจากญาติพี่น้อง สปป.ลาว เกี่ยวกับด้านการพัฒนาประเทศที่มีความเจริญขึ้นมากกว่า ประเทศเพื่อนบ้านและส่งผลให้ประชาชน สปป.ลาวมีฐานะดีขึ้น อย่างไรก็ตามกลุ่มสตรีชาวลาวก็ยังอยากกลับ ภูมิลำเนาบ้านเกิดของตนเองอยู่แต่เนื่องจากการเดินทางเข้ามาพักอาศัยในประเทศไทยนานมากเกินไป และ ทาง สปป.ลาวยังได้ถอดถอนชื่อออกจากภูมิลำเนาบ้านเกิดเรียบร้อยแล้ว จึงส่งผลให้เดินทางกลับเข้า สปป.ลาว ไม่ได้และอาจถูกจับกุม

สรุปการจัดกระบวนการครั้งนี้ทำให้ได้ประเด็นที่น่าสนใจและเป็นแนวทางการสืบค้นข้อมูลของทีมวิจัย ที่ใช้กระบวนการชวนคุยเพื่อให้ได้ข้อมูลอื่นๆ ดังนี้

1. ในการพูดคุยพบว่า ทีมวิจัยทราบถึงและเข้าใจในประเด็นปัญหา ดังนี้ 1) การเดินทางมาประเทศไทย 2) สาเหตุการเข้ามาในประเทศไทยของกลุ่มสตรีชาวลาว 3) วิธีการและสาเหตุของเดินทางไป-กลับจาก ประเทศไทยไป สปป.ลาว 4) ความเสี่ยงหรือปัญหาที่เกิดขึ้น มากขึ้นและสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ของชุมชนออกมาเป็นประเด็นได้ พร้อมทั้งจะชี้แจงประเด็นปัญหาให้กับทีมวิจัยได้อย่างชัดเจนและครอบคลุม ทุกประเด็น

2. จากการจัดเวทีประชุมชี้แจงและสอบถามข้อมูลกลุ่มสตรีชาวลาวทำให้ทีมวิจัยทราบถึงประเด็น ปัญหาทั้ง 4 ประเด็น จึงได้กำหนดแนวทางการวางแผนงานและได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยในทีมวิจัย

ตามความสนใจ เพื่อความพร้อมและความต้องการที่ได้มาจากความสนใจของนักวิจัย โดยให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีคุณภาพ

3. สำหรับการวางแผนและกำหนดบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยในทีมวิจัย เพื่อการดำเนินงานวิจัยที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันจากข้อมูลทั้ง 4 เรื่อง ครูคนได้นำเนื้อหาที่ได้จากการพูดคุยมาวางแผนการดำเนินงานวิจัย โดยได้จัดประชุมทีมวิจัยในหัวข้อประเด็นปัญหา ดังนี้ 1) การเดินทางมาประเทศไทย 2) สาเหตุการเข้ามาในประเทศไทยของกลุ่มสตรีชาวลาว 3) วิธีการและสาเหตุของเดินทาง ไป-กลับจากประเทศไทยไป สปป.ลาว 4) ความเสี่ยงหรือปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อกำหนดแผนการดำเนินงานวิจัยให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาและกำหนดเป็น Session plan ในการดำเนินงานลงพื้นที่สืบค้นข้อมูล โดยมีการระบุบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยในแต่ละ Session plan แตกต่างกันทุกครั้ง เพื่อการสลับบทบาทหน้าที่และนักวิจัยยังได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่อื่นได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ในการดำเนินงานวิจัยเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง

จากผลการดำเนินงานสืบค้น รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสตรีชาวลาวในพื้นที่เป้าหมาย ทางทีมวิจัยได้ดำเนินการกำหนดกิจกรรมสำหรับตอบประเด็นการประชุมไว้ 3 กิจกรรม ดังนี้ 1. การสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัยให้กับทีมวิจัย 2. การเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานวิจัยให้กับนักวิจัยในทีมวิจัย 3. การวางแผนอัตรากำลังนักวิจัยเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยในการดำเนินงานวิจัย ในการดำเนินงานสืบค้นข้อมูล รวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ทีมวิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามประเด็นปัญหา เพื่อตอบโจทย์ของประเด็นการประชุมที่ทีมวิจัยได้วางไว้ พบว่า ประเด็นปัญหาส่วนใหญ่สอดคล้องกับประเด็นการประชุมข้อที่ 2 และข้อที่ 3 มากกว่า สำหรับประเด็นการประชุมข้อที่ 1. การสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัยให้กับทีมวิจัย ในการสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ทีมวิจัยยังขาดข้อมูลการวิจัยบางส่วน ทำให้นักวิจัยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถรวบรวมข้อมูลที่ตอบโจทย์ประเด็นการประชุมได้จึงต้องมีการวางแผนการดำเนินการสืบค้น รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสตรีชาวลาวในครั้งต่อไป

ปัญหาและอุปสรรค

1. นักวิจัยชุมชนบางส่วนไม่มีความเชื่อมั่นในตนเองและยังขาดความกล้าแสดงออก
2. การที่นักวิจัยชุมชนนั่งผ้าซิ่นสปป.ลาวเป็นอุปสรรคในการร่วมกิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำต่อไป

1. ติดตามงานที่ทีมพี่เลี้ยงให้กลุ่มสตรีชาวลาวกลับไปทำ
2. แบ่งกลุ่มย่อยลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

จากนั้นทีมวิจัยได้กำหนดกิจกรรมที่ 2 เพื่อสืบค้นข้อมูล/องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายบนฐานของความหลากหลายภายใต้การพัฒนาศักยภาพ 4 ฐาน ประกอบด้วย ฐานสังคม ฐานวัฒนธรรม ฐานเศรษฐกิจ และฐานการศึกษาจำนวนผู้เข้าร่วม 42 คน ประกอบไปด้วย นักวิจัย 19 คน ทีมที่ปรึกษา 1 คน ทีมสตรีชาวลาว 12 คน และทีมกลไกสนับสนุน 10 คนจำนวน 4 ครั้ง ซึ่งในแต่ละครั้งได้มีการกำหนดแนวทางของการจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ครั้งที่ 1 วันที่ 21 มิถุนายน 2559 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์ บ้านฮวก หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา วัตถุประสงค์เพื่อนำเครื่องมือแผนที่เดินดินรอบนอก ลงไปใช้กับกลุ่มสตรีชาวลาว เพื่อสำรวจสถานที่สำคัญ ร้านค้า หน่วยงานรัฐบาล สถานที่ท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ และ.

นำเครื่องมือปฏิทินฤดูกาลลงไปใช้กับกลุ่มสตรีชาวลาว เพื่อดึงข้อมูลการประกอบอาชีพในแต่ละฤดูกาล และ ประเพณีวัฒนธรรมในแต่ละเดือนในรอบปี

จากกิจกรรมดังกล่าว ทางทีมวิจัยได้จัดกระบวนการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ให้นักวิจัยตัวแทนกลุ่มที่เข้าร่วมการอบรมที่วาสนาไร่หญ้ารีสอร์ท คือ นางอุสา ไทยอุบล เล่าถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าอบรมการใช้เครื่องมือในการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ณ วาสนาไร่หญ้า รีสอร์ท จังหวัดลำปาง ระหว่างวันที่ 9 – 10 มิถุนายน 2559 2) แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีทั้งสตรีชาวลาวผู้สูงอายุ และวัยทำงาน เพื่อให้มีส่วนร่วมร่วมกันทุกคน รวมทั้งทีมครูก็มีการแบ่งกลุ่มกันเข้าไปช่วยกระตุ้นกลุ่มสตรีชาวลาวให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม 3) ให้ตัวแทนนักวิจัยชุมชนออกมานำเสนอ พร้อมกับแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

ผลที่ได้จากการประชุม กำหนดตามเป้าหมายคือ 1) การนำเครื่องมือแผนที่เดินดินรอบนอกไปใช้กับกลุ่มสตรีชาวลาว เพื่อสำรวจสถานที่สำคัญ ร้านค้า หน่วยงานรัฐบาล สถานที่ท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ 2) การนำเครื่องมือปฏิทินฤดูกาลลงไปใช้กับกลุ่มสตรีชาวลาวในกิจกรรมนี้ เพื่อดึงข้อมูลของการประกอบอาชีพในแต่ละฤดูกาล และประเพณีวัฒนธรรมในแต่ละเดือนในรอบปี พบว่า

กลุ่มที่ 1 แผนที่เดินดิน เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสืบค้นลักษณะภูมิประเทศ และสถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของกลุ่มสตรีชาวลาว ตลอดจนร้านค้า หน่วยงานรัฐบาล สถานที่ท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการในลักษณะของการใช้สัญลักษณ์แทนสถานที่ และระบายสีตามสภาพ บริบท ให้ใกล้เคียงความเป็นจริง เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มสตรีชาวลาวได้เกิดการเรียนรู้ การพัฒนาตนเองในด้านภาษาไทยอีกทางหนึ่งด้วย

จากการประมวลผลของการใช้แผนที่เดินดิน ได้มาซึ่งข้อมูลของลักษณะภูมิประเทศ ตลอดจนสถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของกลุ่มสตรีชาวลาว รวมไปถึงร้านค้า หน่วยงานรัฐบาล สถานที่ท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ สามารถประมวลได้ดังนี้

1. น้ำตกภูซาง เป็นสถานที่ที่กลุ่มสตรีชาวลาวได้นำครอบครัวทั้งในประเทศไทย และสปป.ลาวที่เข้ามาเยี่ยมเมื่อมีโอกาส
2. อุทยานแห่งชาติภูซาง กลุ่มสตรีชาวลาวได้ใช้พื้นที่นี้ในการหาของป่า เช่น หน่อไม้ เห็ด
3. โรงเรียนบ้านฮวก กลุ่มสตรีชาวลาวที่มีบุตรจะส่งเข้าศึกษาในสถานศึกษาแห่งนี้
4. ร้านป่าอ่อน เป็นร้านขายของชำที่กลุ่มสตรีชาวลาวจะมาซื้อสินค้าอุปโภค และบริโภค
5. วัดบ้านฮวก เป็นวัดที่กลุ่มสตรีชาวลาวได้เข้าไปทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา
6. ร้านขายของชำ ของนางสาวหนูเจ้าของร้าน ที่เป็นสตรีชาวลาวที่มาเป็นสะใภ้ และมีศักยภาพเปิดร้านขายของชำกับสามี และทำธุรกิจทางการเงินออนไลน์เช่น เติมเงินออนไลน์ โอนเงินออนไลน์
7. ร้านซ่อมรถ กลุ่มสตรีชาวลาวมักจะมาใช้บริการในร้านนี้ประจำ
8. ตลาดนัดบ้านฮวก กลุ่มสตรีชาวลาวจะนำสินค้าทางการเกษตรมาจำหน่ายในทุกวันที่ 10 และ 30 ของทุกเดือน
9. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลภูซาง กลุ่มสตรีชาวลาวจะเข้ารับการรักษาพยาบาล

กลุ่มที่ 2 ปฏิทินฤดูกาล เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสืบค้นเพื่อดึงข้อมูลการประกอบอาชีพในแต่ละฤดูกาล และประเพณีวัฒนธรรมในรอบปีของกลุ่มสตรีชาวลาว โดยการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และสามารถสืบค้นข้อมูลออกเป็นตารางดังนี้

ปฏิทินฤดูกาล

เดือน	ข้อมูลการทำงาน	ข้อมูลวัฒนธรรม ประเพณี
มกราคม	ปลูกข้าวโพด เก็บดอกหญ้า	-ปีใหม่ ทำบุญตักบาตร ขึ้นบ้านใหม่
กุมภาพันธ์	ปลูกข้าวโพด เก็บดอกหญ้า	
มีนาคม	ปลูกข้าวโพด เก็บดอกหญ้า	
เมษายน	ปลูกข้าวโพด เก็บดอกหญ้า	-ปีใหม่เมือง (สงกรานต์)
พฤษภาคม	เก็บเกี่ยวข้าวโพด เริ่มกรีดยางพารา	
มิถุนายน	ปลูกข้าวโพด หาของป่า ปลูกลูกเต๋อย	
กรกฎาคม	ปลูกข้าวโพด เก็บลำไย ไล่ถั่ว	-เข้าพรรษา ไปวัด ทำบุญ ตักบาตร
สิงหาคม	ปลูกข้าว เงาะ ลำไย	
กันยายน	ปลูกข้าว ไล่ถั่ว	
ตุลาคม	-	-ออกพรรษา ไปวัด ทำบุญ ตักบาตร
พฤศจิกายน	เก็บเกี่ยวผลผลิต ข้าว ถั่ว	-ลอยกระทง
ธันวาคม	-	-ตักบาตร 2 แผ่นดิน

จากการสืบค้นข้อมูลวัฒนธรรม ประเพณีโดยใช้เครื่องมือในการจัดกิจกรรม คือ ปฏิทินฤดูกาล จะเห็นว่าการประกอบอาชีพของกลุ่มสตรีชาวลาวเป็นอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีความคล้ายคลึงกับคนไทยพื้นเมืองในบ้านฮวก

ได้ข้อสังเกตว่า สิ่งที่จะมาหนุนเสริมแนวทางการพัฒนาศักยภาพของสตรีชาวลาวได้คือ การมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีให้มากกว่าเดิม ซึ่งที่ผ่านมาเมื่อทีมวิจัยลงไปทำเวทีกับชุมชนโดยไม่มีเครื่องมือส่วนใหญ่จึงไม่ได้ข้อมูลครบถ้วนและกลุ่มสตรีชาวลาวไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร แต่หลังจากที่ทีมวิจัยนำเครื่องมือลงไปใช้กับกลุ่มสตรีชาวลาวแล้วทำให้เราได้ข้อมูลที่ละเอียดขึ้น และกลุ่มสตรี

ชาวลาวมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น จึงถือได้ว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทีมวิจัยและกลุ่มให้มีความสัมพันธ์ที่ดี และคณะครูมีการสอดแทรกการจัดการเรียนการสอนไปกับการจัดกิจกรรมกลุ่มด้วย เช่น การเขียนภาษาไทย ภูมิศาสตร์ คณิตศาสตร์ เป็นต้น

การค้นพบแนวทางการพัฒนาทั้งในรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ตลอดจนการได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกนั้น จำเป็นที่ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนในลักษณะของการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีชาวลาว โดยสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมครั้งต่อไปได้

ปัญหาและอุปสรรค

1. กลุ่มสตรีที่เข้าร่วมน้อยเกินไป จึงแบ่งกลุ่มได้เพียง 2 กลุ่ม ซึ่งตามแผนที่วางไว้กำหนดไว้เป็น 4 กลุ่ม เนื่องจากสตรีชาวลาวบางคนไม่กล้าเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการทำแผนที่เดินดินยังไม่ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน จึงต้องลงไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

2. ข้อมูลยังไม่ครบและต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

กิจกรรมที่จะทำต่อไป

นำปฏิทินอาชีพและแผนที่เดินดินรอบใน ลงพื้นที่ไปตรวจเช็คข้อมูลและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม รวมทั้งนำเครื่องมือโองชีวิตลงไปเก็บข้อมูล

ครั้งที่ 2 วันที่ 12 กรกฎาคม 2559 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์ บ้านฮวก หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เพื่อทบทวนกระบวนการ และการใช้เครื่องมือปฏิทินอาชีพ เก็บข้อมูลเครื่องมือโองชีวิต และแผนที่เดินดินรอบใน

จากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ เป็นการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากกิจกรรมครั้งที่แล้ว โดยทางนักวิจัยได้จัดกระบวนการไว้ดังนี้คือ 1)ตรวจสอบข้อมูลปฏิทินอาชีพ 2)กิจกรรมการนำเครื่องมือแผนที่เดินดินรอบในมาใช้กับกลุ่มสตรีชาวลาวเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจน และถูกต้อง 3)นำเครื่องมือโองชีวิต มาใช้ในการสืบค้นข้อมูลในด้านรายรับ-รายจ่ายของกลุ่มสตรีชาวลาว 4) ให้ตัวแทนกลุ่มสตรีชาวลาวออกมานำเสนอ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพิ่มเติมในรายละเอียด

ผลจากการพูดคุยพบว่า ข้อมูลที่ได้ทำการสืบค้นเพิ่มเติมจากเครื่องมือปฏิทินอาชีพ เก็บข้อมูลเครื่องมือโองชีวิต และแผนที่เดินดิน ประกอบไปด้วย

- เครื่องมือปฏิทินอาชีพทางทีมวิจัยได้รีเช็คข้อมูลกับชุมชน และทบทวนกระบวนการได้มาซึ่งข้อมูลให้ชุมชนได้ทราบ และชุมชนได้สรุปข้อมูลเหมือนครั้งที่ 1

- เครื่องมือโองชีวิตชุมชนให้ความสนใจเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกันอย่างมากมาย โดยจัดให้เป็นหมวดหมู่เพื่อการเข้าใจและจะได้ประเด็นที่ชัดเจนประมวลผลได้ตั้งแผนภาพ

โองชีวิต

รายรับ-รายจ่าย	รายการ
รายรับ	การเกษตร = ขายข้าวโพด ขายยางพารา รับจ้าง = ปลูกรูนา นวด ค้าขาย = ขายผัก ขายอาหาร ขายของป่า
รายจ่าย	ครอบครัว = ค่าอาหาร การเกษตร = ค่าแรงงาน ค่าปุ๋ย ยาฆ่าเชื้อ ค่าเมล็ดพันธุ์พืช

	สื่อสาร = โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ลูก = ค่านม ค่าขนม ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเทอม ค่าใช้จ่ายในหมู่บ้าน = งานศพ ขึ้นบ้านใหม่ งานแต่ง ขยะ ไฟฟ้า ประปา ส่วนตัว = ค่าเครื่องสำอาง เสื้อผ้า สุรา บุหรี่ ยาเสพติด สบู่ ผงซักฟอง ฯลฯ
--	--

- เครื่องมือแผนที่เดินดินรอบในเป็นการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากเวทีครั้งก่อนซึ่งได้ข้อมูลเป็นวงกว้างและไม่ละเอียด ครึ่งนี้ คณะครูมีการกำหนดทิศก่อน และจำกัดกรอบภายในหมู่บ้านทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและทราบถึงสถานที่สำคัญต่างๆ ได้อย่างชัดเจน เช่น ข้อมูลบ้านของกลุ่มสตรีชาวลาวส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้เคียงกัน และรู้จักกันมาก่อน ชุมชนพลัดเปลี่ยนกันวาดเขียนแผนที่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความอยากร่วมมีส่วนร่วมในกิจกรรม

จากข้อสังเกตภายใต้กระบวนการจะเห็นว่ากลุ่มสตรีชาวลาวได้ฝึกทักษะการอ่านออกเขียนได้โดยเรียนรู้จากเรื่องของตนเองแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้ประสบการณ์โดยผ่านกระบวนการ การจัดการเรียนรู้และเป็นแนวทาง ให้กับ ครูภคชน.อำเภอกุฉินารายณ์ ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจ

ปัญหาและอุปสรรค

1. การฝึกให้นักวิจัยชุมชนได้เขียนยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะนักวิจัยชุมชนส่วนใหญ่ยังเขียนไม่ค่อย

กิจกรรมที่จะทำต่อไป

1. การทบทวน (Recheck) การใช้เครื่องมือแผนที่เดินดินรอบใน
2. การสลับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ในคณะวิจัย (ทีมครู)

ครั้งที่ 3 วันที่ 19 กรกฎาคม 2559 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์บ้านฮวก หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา วัตถุประสงค์เพื่อนำเครื่องมือโองชีวิต และแผนที่เดินดินรอบในเข้าไปใช้กับชุมชน สืบค้นข้อมูลเศรษฐกิจของชุมชน สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและครู กศน.

จากกิจกรรมดังกล่าวเริ่มจากจัดมีการรับชม VTR การเข้าร่วมกิจกรรมที่วาสนาไร่ญ์ริสอร์ท จังหวัดลำปาง โดยมีครูวันต์ สุธรรมมาและครูสุภัทรา เกย่น อธิบายเพิ่มเติมรายละเอียดในการรับชม หลังจากนั้นครูภูติษ เฝ้าเรือน ได้เริ่มดำเนินการและชวนคุยถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานที่ลงมาทำ หลังจากนั้นมีการสอบถามข้อมูลปฏิกิริยาอาชีพเพื่อยืนยันความถูกต้อง ซึ่งจากผลการเตรียมแผนการประชุมและเตรียมคำถามที่ดีของครู จึงเกิดผลได้ชัดเจนว่า กลุ่มสตรีมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างทั่วถึง หลังจากนั้นได้แบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 โองชีวิต เป็นกลุ่มที่จะสืบค้นด้านเศรษฐกิจเรื่องอาชีพ และรายรับรายจ่าย กลุ่มที่ 2 เป็นแผนที่เดินดิน ที่เรียนรู้ตำแหน่งสถานที่สำคัญต่างๆในชุมชน

ผลการดำเนินงานในกลุ่มที่ 1 โองชีวิต พบว่า ชุมชนให้ความสนใจเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกันอย่างมากมาย โดยมีทีมวิจัยช่วยสรุปแบ่งหมวดรายจ่ายย่อยๆ เพื่อต่อการเข้าใจและจะได้ประเด็นที่ชัดเจน

โองชีวิต

รายรับ - รายจ่าย	รายการ	รายการที่มากที่สุด
รายรับ	การเกษตร = ขายข้าวโพด ขายยางพารา รับจ้าง = ปลุกนา นวด ค้าขาย = ขายผัก ขายอาหาร ขายของป่า	รับจ้าง ส่วนมากกลุ่มสตรีชาวลาจะมีอาชีพรับจ้างมากที่สุดเพราะไม่มีที่ทำกินเป็นของตัวเอง และส่วนมากจะออกไปรับจ้างตามที่ต่างๆที่มีการจ้างงาน
รายจ่าย	ครอบครัว = ค่าอาหาร การเกษตร = ค่าแรงงาน ค่าปุ๋ย ยาฆ่าเชื้อ ค่าเมล็ดพันธุ์พืช สื่อสาร = โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ลูก = ค่านม ค่าขนม ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเทอม ค่าใช้จ่ายในหมู่บ้าน = งานศพ ชื่นบ้านใหม่ งานแต่ง ขยะ ไฟฟ้า ประปา ส่วนตัว = ค่าเครื่องสำอาง เสื้อผ้า สุรา บุหรี่ ยาสีฟัน สบู่ ผงซักฟอก ฯลฯ	ค่าใช้จ่ายในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นรายจ่ายก้อนที่มาก เนื่องด้วยรายจ่ายส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่จำเป็นทั้งสิ้น

บทสรุปการนำเครื่องมือโองชีวิตมาใช้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ของกลุ่มสตรีชาวลาเกี่ยวกับ แหล่งที่มาของรายรับและรายจ่ายในแต่ละวัน การคิดคำนวณและทำบัญชีครัวเรือน การบันทึกประจำวัน การลดละเลิกในสิ่งที่ไม่จำเป็นและอุดหนุนรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาที่มีความคิดแก้ปัญหาการรายจ่ายที่ไม่จำเป็นได้ดีขึ้น

อาจกล่าวได้ว่าเครื่องมือโองชีวิตนี้ ใช้เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการความคิด โดยการออกแบบกิจกรรมสอดแทรกกับการเรียนการสอน ที่จะทำให้ได้คำตอบที่ชัดเจนในรายรับรายจ่ายในครัวเรือนได้ และจะนำวิธีการดังกล่าวไปจัดการอบรมการทำบัญชีครัวเรือน และการฝึกปฏิบัติจริงจากรายรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละวันของกลุ่มสตรีชาวลา อย่างไรก็ตามกลุ่มสตรีชาวลาที่มีรายรับรายจ่ายที่แตกต่างกันออกไป จึงต้องมีการ

ออกแบบแนวทางปฏิบัติเพื่อกลุ่มสตรีชาวลาวได้เพิ่มศักยภาพทางความคิดและการจัดระบบตัวเองโดยการทำบัญชีครัวเรือนทุกวัน ตลอดจนมีการนำข้อมูลมาส่งเพื่อประเมินผลกลุ่มสตรีชาวลาวว่ามีรายรับมากขึ้นหรือไม่ และมีรายจ่ายลดลงหรือไม่

กลุ่มที่ 2 แผนที่ดินดินจากข้อมูลการลงพื้นที่ที่ผ่านมาได้ข้อมูลที่ไม่ละเอียด ดังนั้นในการลงพื้นที่ครั้งนี้ คณะครูจึงได้กำหนดเส้นทางการเดินเก็บข้อมูลไว้ล่วงหน้า และจำกัดกรอบภายในหมู่บ้าน จึงทำให้ได้ข้อมูลชัดเจนและทราบถึงสถานที่สำคัญต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเช่น ข้อมูลบ้านของกลุ่มสตรีชาวลาว ที่ส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้เคียงกัน และรู้จักกันมาก่อน ทั้งนี้กลุ่มสตรีชาวลาว ได้มีส่วนร่วมโดยผลัดเปลี่ยนกันวาดเขียนแผนที่ ที่แสดงให้เห็นถึงความอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้กลุ่มสตรีชาวลาวได้เรียนรู้การเปรียบเทียบสีของกระดาษที่ใช้เป็นสื่อสัญลักษณ์ว่า มีความแตกต่างและความหมาย ทำให้ง่ายต่อการรับรู้ และชัดเจนกว่าที่จะเขียน เพราะกลุ่มสตรีชาวลาวยังเขียนหนังสือไม่คล่องแคล่ว

โดยภาพรวมการเรียนรู้ทางด้านเศรษฐกิจ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและครูคน. ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และชุมชนมีการตอบรับเป็นอย่างดี มีการถกเถียงแสดงความคิดเห็นระหว่างกลุ่มสตรีชาวลาวเองและกลุ่มครูกับกลุ่มสตรีชาวลาว เพราะเรื่องของเศรษฐกิจถือว่ากลุ่มสตรีชาวลาวส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจ แต่กระบวนการต้องดำเนินต่อไปโดยครูต้องแก้ปัญหาระหว่างดำเนินกิจกรรมโดยปรับกระบวนการ ดึงชุมชนเข้ามาเพื่อสร้างความเข้าใจและเรียนรู้พร้อมๆ กับอธิบายความหมายของคำว่าเศรษฐกิจ และเพื่อให้เข้าใจมากขึ้นจึงใช้คำว่าเศรษฐกิจชุมชน และยกตัวอย่างกองทุนต่างๆ ในชุมชนของกลุ่มสตรีชาวลาวขึ้นและเขียนให้ดูไปพร้อมกับกับอธิบายซ้ำก็สามารถถึงกลุ่มสตรีชาวลาวเข้ามาในกระบวนการ อีกครั้งและมีความรู้และเข้าใจอย่าง

พร้อมเพียงกันครูจึงจัดกระบวนการต่อโดยชวนคุยเพื่อได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ การแต่ยังไม่ครบสมบูรณ์เพราะเนื่องจากเวลามีจำกัด และการสร้างความเข้าใจต้องใช้เวลา

ปัญหาและอุปสรรค

กิจกรรมที่จะทำต่อไป

1. ให้กลุ่มสตรีชาวลาวฝึกทำแผนที่เขียนลงในสมุด
2. ครูต้องไปหาแผนที่ที่ถูกต้องชัดเจนแล้วปริ้นมาให้กับกลุ่มสตรีชาวลาวดูเป็นตัวอย่าง
3. แบ่งกลุ่มกลุ่มสตรีชาวลาวที่มาจากแขวงเดียวกันและให้เขียนลงในสมุด คือ
 - 3.1 มีใครบ้างที่มาจากเมือง/แขวงเดียวกัน
 - 3.2 เหตุผลการย้ายมาที่ประเทศไทย/เพราะอะไร?
 - 3.3 เล่าของดีที่สปป.ลาว/แขวงที่อยู่ มามีอะไรบ้าง?

เหตุผล : ต้องการพัฒนากิจกรรมการอ่านออกเขียนได้ โดยเรียนรู้เรื่องของตัวเอง จะทำได้ดีกว่า และเพื่อพัฒนากลุ่มสตรีชาวลาว ให้มีความรู้ มีศักดิ์ศรี สามารถอยู่ได้ในประเทศไทยอย่างมีคุณภาพ

ครั้งที่ 4 วันที่ 27 กรกฎาคม 2559 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์ บ้านฮวก หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา วัตถุประสงค์เพื่อใช้แผนที่ทางภูมิศาสตร์ไทย – ลาวเพื่อตรวจสอบเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นฐานการเข้ามาในประเทศไทยของกลุ่มสตรีชาวลาว

การประชุมครั้งนี้ได้กำหนดเป้าหมาย คือ การใช้แผนที่ทางภูมิศาสตร์ไทย – ลาว เพื่อตรวจสอบเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นฐานการเข้ามาในประเทศไทยของกลุ่มสตรีชาวลาว โดยการนำเครื่องมือแผนที่ทางภูมิศาสตร์ไทย – ลาวมาใช้ในการหาเส้นทางการอพยพของกลุ่มสตรีลาวเป็นการสืบค้นหาข้อมูลถิ่นฐานของกลุ่มสตรีชาวลาวเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยประมวลออกมาจากการใช้แผนที่ทางภูมิศาสตร์ ผ่านกระบวนการซักถามกระตุ้นชวนคุยหาเหตุผลอ้างอิง ระหว่างที่มิวิจัยครูและที่มิวิจัยสตรีชาวลาว เพื่อความถูกต้องของเส้นทางการอพยพโดยใช้การระบุถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของกลุ่มสตรีลาวแต่ละคนว่าอยู่ที่ใดใน สปป.ลาวอพยพมาจากส่วนไหน และเข้ามาในประเทศไทยได้อย่างไร มากับใคร เพื่ออะไร เครื่องมือที่ใช้ คือ แผนที่ที่วาดด้วยมือโดยอ้างอิงเส้นทางจาก Google Map เพื่อให้กลุ่มสตรีชาวลาว สามารถอธิบายเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทยได้อย่างถูกต้อง และชัดเจน จากแผนที่ดังกล่าว พบว่า กลุ่มสตรีชาวลาวสามารถอธิบายเส้นทางการอพยพเข้ามาในประเทศไทยได้ มีความกล้าแสดงออก ทั้งด้านความคิดเห็น การลงมือปฏิบัติ (สามารถลุกขึ้นมาชี้ที่ตั้งที่ตนเองอาศัยอยู่บนแผนที่ได้) มีความกระตือรือร้นที่อยากจะบอกเล่าเรื่องราวของตนเองให้แก่ที่มิวิจัยได้รับฟัง โดยผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ มีการโต้แย้งระหว่างกลุ่มสตรีชาวลาวด้วยกันเอง เกี่ยวกับแหล่งที่ตั้งที่ไม่ถูกต้องของแผนที่กับเส้นทางการเดินทางที่กลุ่มสตรีชาวลาวใช้เดินทางเพื่อเข้ามาประเทศไทยอย่างที่ชอบอยู่เป็นประจำ นอกจากนั้นแล้ว ยังมีกระบวนการของการใช้สัญลักษณ์ ในการระบุตัวตนของตนเองลงในแผนที่ ที่ตัวเองอาศัยอยู่ใน สปป.ลาว เพื่อให้เห็นถึง ถิ่นที่อยู่อาศัยของสตรีชาวลาวได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และจากการดิดสัญลักษณ์แสดงถิ่นที่อยู่อาศัยนี้ พบว่า สตรีชาวลาวส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในแขวงไชยบุรี สตรีชาวลาวสามารถอธิบายบริบทของถิ่นฐานของตนเองได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้นซึ่งถือว่าได้กระบวนการวิจัยที่นำมาใช้นั้น ช่วยสร้างให้เกิดกระบวนการความคิดของกลุ่มที่แสดงให้เห็นออกมาได้อย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับการจัดเวทีครั้งที่ผ่านมามีกลุ่มสตรีชาวลาวมีส่วนร่วมและตื่นตัวมากยิ่งขึ้นสามารถโต้ตอบกับผู้อื่นได้โดยไม่อาย และมีความมั่นใจในตัวเองในการแสดงออกในที่ประชุมมากขึ้น

ปัญหาและอุปสรรค

1. ควรมีการค้นหาทางแผนที่ทางภูมิศาสตร์ที่หลากหลาย ทั้งบนอินเทอร์เน็ต และจากกรมการปกครองที่ว่าการอำเภออุ้มผาง (ถ้ามี) ที่ถูกต้อง เพื่อนำมาเปรียบเทียบเส้นทางที่ถูกต้อง เพื่อใช้เป็นมาตรฐานของแผนที่ทางภูมิศาสตร์ไทย - ลาว และเมื่อได้แผนที่ที่สมบูรณ์ ควรมีการนำมาให้กลุ่มสตรีชาวลาวดูอีกครั้งเพื่อความชัดเจนของข้อมูลและเพื่อให้กลุ่มสตรีชาวลาวได้มีส่วนร่วมในการหาถิ่นฐานการอพยพเข้ามาในประเทศไทยร่วมกันและสามารถบอกถึงถิ่นฐานที่มาของตัวเองได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมที่จะทำต่อไป

วิเคราะห์และประมวลข้อมูลองค์ความรู้เพื่อนำไปวางแผนการพัฒนาศักยภาพของสตรีชาวลาว

จากการทบทวนข้อมูลพื้นฐานที่สัมพันธ์กับบริบทของชุมชน ทีมวิจัยกำหนดกิจกรรมที่ 3 เป็นเวทีวิเคราะห์และประมวลผลองค์ความรู้สำหรับนำไปวางแผนที่ได้จากการดำเนินงานทั้งในเชิงเนื้อหาและออกแบบกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวแต่ละบุคคลที่เกิดขึ้น มุมของ กศน.อำเภออุ้มผางว่าครูและบุคลากรมีการมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด สามารถนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างไร จำนวนผู้เข้าร่วม 42 คน ประกอบไปด้วย นักวิจัย 19 คน ทีมที่ปรึกษา 1 คน ทีมสตรีชาวลาว 12 คน และทีมกลไกสนับสนุน 10 คน วันที่ 25 สิงหาคม 2559 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์ บ้านฮวก หมู่ที่ 12 ตำบลอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดพะเยา เพื่อนำมาวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาว โดยใช้วิธี SWOT (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค)

เวทีวิเคราะห์และประมวลผลองค์ความรู้สำหรับนำไปวางแผนที่ได้จากการดำเนินงานทั้งในเชิงเนื้อหาและกระบวนการ ของกลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพ 4 ฐาน ประกอบด้วย ฐานสังคม ฐานวัฒนธรรม ฐานเศรษฐกิจและฐานการศึกษา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ SWOT (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค) เพื่อวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม ทั้งในมุมมองของกลุ่มสตรีชาวลาว และมุมมองของ กศน.อำเภออุ้มผาง โดยใช้กระบวนการกลุ่มแล้วนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT แล้วนำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประมวลเป็นองค์ความรู้ร่วมกันและนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ของ กศน.อำเภออุ้มผางในมุมมองของครูผู้สอน ในด้านการพัฒนาการด้านการพูด อ่าน ฟังและเขียนของกลุ่มสตรีชาวลาวในส่วนของคุณครู กศน.อำเภออุ้มผางให้สังเกตในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนเพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการเรียนรู้ของกลุ่มสตรีชาวลาวแล้วนำมาถอดองค์ความรู้ร่วมกันระหว่าง ครู กศน.อำเภออุ้มผางซึ่งจะได้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและครู กศน.อำเภออุ้มผาง

ในการวิเคราะห์และประมวลผลองค์ความรู้สำหรับนำไปวางแผนที่ได้จากการดำเนินงานทั้งในเชิงเนื้อหาและกระบวนการนั้น มีขั้นตอนที่ 1) พบปะพูดคุยและเริ่มกระบวนการโดยครูวสันต์ สุธรรมมา กล่าวทักทายชุมชนและชวนคุยเกี่ยวกับงานวิจัยที่เราเข้ามาทำกับชุมชน พร้อมทั้งทบทวนผลลงเวทีครั้งที่ผ่านมามาหลังจากนั้นให้ตัวแทนชุมชนออกมานำเสนองานที่ได้รับมอบหมาย คือ อธิบายแผนที่บ้านฮวกและบริเวณใกล้เคียงตามความเข้าใจของตนเอง โดยอธิบายว่า ตนเองมาจากเมืองอะไร แขวงอะไร สาเหตุที่อพยพมาเพราะอะไร และของดีแต่ละบ้านมีอะไรบ้างขั้นตอนที่ 2) แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ SWOT (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค) กลุ่มที่ 1 ด้าน สังคมและการศึกษา และกลุ่มที่ 2 ด้านประเพณีและเศรษฐกิจ ขั้นตอนที่ 3) ประมวลและถอดองค์ความรู้ จากการวิเคราะห์ SWOT สรุปได้ ดังนี้

ด้านสังคม

จุดแข็ง	โอกาส
1.สตรีชาวลาวส่วนใหญ่มีอุปนิสัยขยันหมั่นเพียรมีความซื่อสัตย์ มีน้ำใจ เป็นมิตรและมีอัธยาศัยดี 2.มีพื้นฐานความรู้และทักษะเรื่องการทำเกษตรกรรม เช่น ข้าวโพด ถั่วลิสง ทำนาและสวนยางพารา 3.สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ 4.ยังมีระบบเครือข่ายทางฝั่ง สปป.ลาว โดยเข้าไปร่วมกิจกรรมประเพณีของหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ	1.มีความคุ้นเคยและอยู่ติดกับชายแดนที่จะเป็นเขตเศรษฐกิจ การค้าขายระหว่างชายแดนและเส้นการคมนาคมข้ามประเทศที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ 2.มีต้นทุนทางภูมิณีเวศน์ที่อุดมสมบูรณ์เช่นพื้นที่ดินและที่อยู่อาศัย ในการสร้างรายได้ด้านเกษตรกรรมและอาชีพเสริม
จุดอ่อน	อุปสรรค
1.ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่กล้าแสดงออก 2.ไม่มั่นใจในสถานะความเป็นอยู่ของตนเองในประเทศไทย	1.รัฐบาลไทยไม่มีกฎหมายให้สิทธิกลุ่มไร้สัญชาติด้านประกันสุขภาพ/การคุ้มครองทางกฎหมาย 2.รัฐบาลลาวตัดสิทธิคนที่อพยพไปอยู่นอกประเทศ

การวิเคราะห์ SWOT กลุ่มสตรีชาวลาวและประมวลผลด้านสังคม พบว่าการประกอบอาชีพหลักของกลุ่มสตรีชาวลาวส่วนใหญ่คือ อาชีพเกษตรกร เนื่องจากมีต้นทุนเรื่องความรู้พื้นฐานทางด้านการเกษตร อาทิ เช่น การปลูกข้าวโพด ถั่วลิสง การทำนาและสวนยางพารามีทรัพยากรดินและน้ำที่อุดมสมบูรณ์และจากวิเคราะห์กลุ่มสตรีชาวลาวพบว่าอุปนิสัยของกลุ่มสตรีชาวลาวส่วนใหญ่มีความขยันหมั่นเพียรมีความซื่อสัตย์ มีน้ำใจและมีอัธยาศัยดี มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันผ่านระบบเครือข่าย และกลุ่มสตรีชาวลาวส่วนหนึ่ง ยึดอาชีพค้าขายเป็นอาชีพเสริม เนื่องจากพื้นที่บ้านฮวกเป็นพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนที่มีแหล่งท่องเที่ยวและจุดยุทธศาสตร์ที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นที่เป็นข้อได้เปรียบ แต่อย่างไรก็ตามจุดอ่อนที่เป็นปัญหาและอุปสรรค ของกลุ่มสตรีชาวลาวส่วนใหญ่ คือ รัฐบาลไทยไม่ให้สิทธิกลุ่มคนไร้สัญชาติด้านประกันสุขภาพและการคุ้มครองทางกฎหมายรวมทั้งการจำกัดสิทธิการเดินทางนอกเขตพื้นที่ซึ่งได้รับอนุญาต ทำให้เกิดปัญหาในการประกอบอาชีพ ขาดความมั่นใจในสถานะความเป็นอยู่ของตนเองในประเทศไทยและทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวไม่กล้าออกหรือแสดงความคิดเห็น ขาดโอกาสในด้านต่างๆ ส่งผลรวมทั้งการยอมรับจากสังคมภายนอกด้วยเช่นกัน อีกทั้งรัฐบาลลาวตัดสิทธิคนที่อพยพไปอยู่นอกประเทศ ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวที่อพยพและหลบหนีเข้ามาอยู่ประเทศไทยเป็นคนไร้สัญชาติในที่สุด

ด้านเศรษฐกิจ

จุดแข็ง	โอกาส
1.มีความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรไว้เพื่อบริโภคและจำหน่ายตามฤดูกาล 2.รู้จักแหล่งผลิตและการตลาดของฝั่ง สปป.ลาว และมีระบบเครือข่ายที่อาจใช้เป็นฐานการตลาดของกลุ่มได้	1.นโยบายเปิดด่านถาวรบ้านฮวกให้เป็นแหล่งการค้าขายตลาดชายแดนไทย-ลาว 2. มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น น้ำตกห้วยโป่งผา น้ำตกภูซาง ด่านชายแดนเป็นต้น 3.กศน. มีหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องที่

	หลากหลายที่เป็นช่องทางการประกอบอาชีพ เช่น นวดแผนไทย การทำลูกประคบ เป็นต้น
จุดอ่อน	อุปสรรค
1.ขาดทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปพื้นบ้าน ให้เป็นที่ต้องการของตลาด 2.ไม่มีความรู้เรื่องการจัดการตลาด	1.การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของตลาดในด้านของอุปสงค์ – อุปทาน

การวิเคราะห์ SWOT กลุ่มสตรีชาวลาวและประมวลผลด้านเศรษฐกิจ พบว่าพื้นที่บ้านฮวกซึ่งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนที่มีแนวโน้ม การขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง โดยจะเปิดเป็นด่านถาวรภายในปี พ.ศ.2561 ซึ่งจะส่งผลด้านการค้าและการลงทุน อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย อาทิเช่น น้ำตกห้วยโป่งผา น้ำตกภูซาง ด่านชายแดน เป็นต้น ซึ่งจะเอื้อต่อการค้าขายและส่งผลถึงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชนบ้านฮวก และกลุ่มสตรีชาวลาวในอนาคต แต่ยังขาดปัจจัยอีกหลายอย่าง โดยเฉพาะด้านสินค้าทางการเกษตรที่มีความคล้ายคลึงกัน กับ สปป.ลาว ทำให้ไม่สามารถการแข่งขันด้านราคา ได้ เนื่องจาก สปป.ลาว มีต้นทุนการผลิตที่ราคาต่ำกว่าประเทศไทย อาทิเช่น แรงงาน ที่ดิน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าสตรีชาวลาวยังขาดทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสินค้าทางการเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่า ให้ตรงกับความต้องการของตลาดและนักท่องเที่ยวทั้งจาก สปป.ลาวและในประเทศไทย แต่สำหรับประเทศไทยแล้วจะได้เปรียบในด้านของเทคโนโลยีการเกษตรที่ทันสมัยและมีราคาถูกกว่า สปป.ลาว ซึ่งอาจทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตที่มีคุณภาพสูงได้ นอกจากนี้แล้วกลุ่มสตรีชาวลาวยังมีแหล่งเรียนรู้ราคาถูกซึ่งสามารถฝึกทักษะในการประกอบอาชีพได้เนื่องจาก กศน.อำเภอภูซาง มีหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องที่หลากหลายที่เป็นช่องทางการประกอบอาชีพเช่น นวดแผนไทย การทำลูกประคบ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มสตรีชาวลาวสามารถนำความรู้ที่ได้รับ มาประกอบเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมได้ต่อไป

ด้านการศึกษา

จุดแข็ง	โอกาส
1.สามารถสื่อสารโดยพูดและฟังภาษาไทยได้เนื่องจากภาษาลาวมีพื้นฐานที่ใกล้เคียงกับภาษาไทย	1.มีโอกาสดำเนินการศึกษาและการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือจากสถานศึกษา เช่น กศน., อบต. , พัฒนาชุมชน
จุดอ่อน	อุปสรรค
1.ขาดทักษะทางการเขียนและอ่านภาษาไทยที่ถูกต้อง	1.รูปแบบการสอนที่ยังไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับความรู้พื้นฐานกลุ่มสตรีชาวลาว

การวิเคราะห์ SWOT กลุ่มสตรีชาวลาวและประมวลผลด้านศึกษา พบว่ากลุ่มสตรีชาวลาวส่วนใหญ่สามารถพูดและฟังภาษาไทยได้เนื่องจากภาษาลาวมีพื้นฐานที่ใกล้เคียงกับภาษาไทยแต่ยังขาดทักษะทางการอ่านเขียนภาษาไทยที่ถูกต้องเนื่องจากรูปแบบการสอนที่ยังไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับความรู้พื้นฐานกลุ่มสตรีชาวลาวบางคน แต่เนื่องจากกลุ่มสตรีชาวลาว บางส่วนมีโอกาสดำเนินการศึกษาและการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือจาก กศน.อำเภอภูซาง และสามารถเรียนต่อในจนจบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานชั้นสูงสุดได้ ซึ่ง “การศึกษาก็คือ การติดอาวุธทางปัญญาที่สำคัญที่สุด” อีกทั้งยังสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่ตนสนใจได้อย่างเต็มศักยภาพส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิ ด้านอาชีพ เพื่อเป็นรายได้เสริมและสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของตนให้ดีขึ้นในอนาคต

ด้านวัฒนธรรม

จุดแข็ง	โอกาส
1.ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายที่เหนียวแน่นมีความสามัคคีกัน 2.สตรีชาวลาวยังคงรักษาอัตลักษณ์ในศิลปะขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี เช่น การแต่งกาย 3.มีการร่วมแรงช่วยกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การลงแขกเป็นต้น	1.การส่งเสริมสนับสนุนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมจากหน่วยงานราชการ
จุดอ่อน	อุปสรรค
1.รับวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยที่ส่งผลให้ลืมเลือนวัฒนธรรมดั้งเดิมของตัวเอง	1.สภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงค่อนข้างรวดเร็วและเป็นระบบทุนนิยม 2. ความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ

การวิเคราะห์ SWOT กลุ่มสตรีชาวลาวและประมวลผลด้านวัฒนธรรม พบว่ากลุ่มสตรีชาวลาวส่วนใหญ่มีอุปนิสัย คือ ความขยันหมั่นเพียรมีความซื่อสัตย์ มีน้ำใจ อภัยภัยดี มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันโดยอาศัยระบบเครือข่าย ทำให้ชุมชนบ้านฮวกยังหลงเหลือประเพณีลงแขก ที่เป็นเสน่ห์ดั้งเดิมของคนพื้นถิ่น นอกจากนี้สตรีชาวลาวยังคงรักษาอัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย ซึ่งในวันสำคัญในโอกาสต่างๆ จะพบเห็นสตรีชาวลาวนุ่งซิ่นและสวมเสื้อซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มสตรีชาวลาว เช่น การไปวัด ประเพณีตักบาตรสองแผ่นดิน เป็นต้นแต่วัฒนธรรมในการกินอยู่มีความคล้ายคลึงกับคนพื้นเมืองจึงทำให้ไม่เห็นความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติ แต่เนื่องจากกลุ่มสตรีชาวลาวมาอยู่ประเทศไทยเป็นระยะเวลานานซึ่งอาจทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมสูญหายไปกับกาลเวลาอีกทั้งสังคมไทยในปัจจุบันที่มี การปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วตามระบบทุนนิยม ซึ่งกลุ่มสตรีชาวลาวจึงมีความต้องการที่จะอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาดั้งเดิมของตนไว้ ซึ่งเป็นโอกาสดีสำหรับกลุ่มสตรีชาวลาวและคนในชุมชนบ้านฮวกที่หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญ สนับสนุนและส่งเสริมด้านประเพณีและวัฒนธรรม ที่เห็นได้เด่นชัดคือ ประเพณีตักบาตรสองแผ่นดินไทย-ลาว ที่จัดขึ้นทุกปี ณ บริเวณเขตรอยต่อชายแดนไทย-ลาว บ้านฮวก ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา จุดประสงค์ของการจัดงานเพื่อสืบสานและส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีการทำบุญตักบาตรให้คงคู่พุทธศาสนาและสังคมไทย อีกทั้งเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับเมืองคอบ แขวงไชยบุรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่จะนับถือ ศาสนาพุทธเหมือนกันและมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันแต่จะแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย ในด้านภาษาและการแต่งกายเท่านั้น

จากกิจกรรมเวทีวิเคราะห์และประมวลผลองค์ความรู้สำหรับนำไปวางแผนที่ได้จากการดำเนินงานทั้งในเชิงเนื้อหาและกระบวนการพัฒนาการด้านการพูด อ่าน ฟัง และเขียนของนักวิจัยกลุ่มสตรีชาวลาวจากการสังเกตพบว่า กลุ่มสตรีชาวลาว มีทักษะการฟังและพูดภาษาไทยได้ดีขึ้นตามลำดับ สามารถเขียน อ่าน คำนวณได้เป็นบางครั้ง รู้ความหมายของศัพท์ สามารถใช้สัญลักษณ์ รูปภาพหรือเครื่องหมายแทนคำศัพท์ที่ยากๆ เพื่อสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจระหว่างกลุ่มสตรีชาวลาวด้วยกันได้และนำเสนอผลงานของกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างชัดเจนทั้งการพูดเล่าเรื่องและการวาดรูป การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์

กิจกรรมเวทีวิเคราะห์และประมวลผลองค์ความรู้สำหรับนำไปวางแผนที่ได้จากการดำเนินงานทั้งในเชิงเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและ ครูทศน.อำเภอภูซาง พบว่า กลุ่มสตรีชาวลาวมีความสุข

ในร่วมกิจกรรมโดยสังเกตได้จากการตอบโต้ พูดจาซักถามหรือเล่าเรื่องของตนเองผ่านเครื่องมือการวิจัยได้ กลุ่มสตรีชาวลาวกล้าแสดงออกและร่วมแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มสตรีชาวลาวและครู กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ รู้เรื่องราวภูมิหลังของตนเองผ่านเครื่องมือการวิจัย จากเวทีกิจกรรมการสืบค้นในกิจกรรมที่ 2 แล้วนำข้อมูลพื้นฐานดังกล่าว มาวิเคราะห์ SWOT รวมกันได้ โดยสามารถนำเสนอ ประมวลเพื่อถอดองค์รู้ จุดเด่น โอกาส จุดอ่อน อุปสรรค เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพ ภายใต้กรอบ 4 ด้าน ได้แก่ มิติสังคม มิติเศรษฐกิจ มิติทางวัฒนธรรม และ มิติทางการศึกษา นอกจากนี้ ครู กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ ยังได้รูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน (กลุ่มสตรีชาวลาว) การเรียนรู้เรื่องใกล้ตัว วิถีชีวิต เรื่องราวภูมิหลังของตนเองโดยผ่านเครื่องมือการวิจัย โดยใช้รูปภาพหรือสัญลักษณ์ในการเล่าเรื่อง ซึ่งเป็นการบูรณาการ “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสู่ การเรียนรู้ตลอดชีวิต” อย่างแท้จริง ทั้งในด้านขององค์ความรู้และเชิงกระบวนการ ที่กลุ่มสตรีชาวลาวและครู กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ ได้เรียนรู้ร่วมกันและสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ โดยการจัดการศึกษาในมิติต่างๆ ที่หลากหลาย อย่างได้ผล

ปัญหาและอุปสรรค

1. การแย่งกันถาม แย่งกันตอบภายในกลุ่มทั้งที่มิวิจัยครูและที่มิวิจัยชุมชน
2. ประเด็นคำถามของทีมวิจัยเป็นภาษาทางการมากเกินไป

กิจกรรมที่จะทำต่อไป

1. ออกแบบกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในระยะที่ 2

บทสรุปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อตอบวัตถุประสงค์ ในข้อที่ 1. เพื่อสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องร่วมกับกลุ่มสตรีชาวลาวในพื้นที่เป้าหมาย โดยออกแบบไว้ 3 กิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) กิจกรรมเวทีชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินงานร่วมกับชุมชน และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยให้ไปในทิศทางเดียวกัน 2) กิจกรรมเวทีสืบค้นข้อมูล/องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายบนฐานของความหลากหลายภายใต้การพัฒนาศักยภาพ 4 ฐาน ประกอบด้วย ฐานสังคม ฐานวัฒนธรรม ฐานเศรษฐกิจ และฐานการศึกษา จำนวน 4 ครั้ง 3) กิจกรรมเวทีวิเคราะห์และประมวลผลองค์ความรู้สำหรับนำไปวางแผนที่ได้จากการดำเนินงานทั้งในเชิงเนื้อหาและกระบวนการ ทำให้ได้ข้อสรุปโดยแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

กระบวนการสืบค้นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทกลุ่มเป้าหมายบนฐานของความหลากหลายภายใต้การพัฒนาศักยภาพ 4 ฐาน ประกอบด้วย ฐานสังคม ฐานเศรษฐกิจ ฐานการศึกษาและฐานวัฒนธรรม เริ่มต้นจากการต้องการศึกษาข้อมูล ภูมิหลังของกลุ่มสตรีชาวลาว เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์และประมวลผล เพื่อวางแผนแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาว รวมทั้งการประเมินสถานการณ์ในการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมกับกลุ่มสตรีชาวลาว โดยใช้เครื่องมือการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูล ผ่านการจัดกิจกรรมกระบวนการที่เหมาะสม เช่น การซักถาม พูดคุย เล่าเรื่องราวของตนเอง มีเวทีให้เสนอหรือแสดงความคิดเห็นผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มศักยภาพในตนเองให้กับกลุ่มสตรีชาวลาว

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าแม้จะมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนในแต่ละกิจกรรม แต่ปัญหาและอุปสรรคก็เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมได้เช่นกัน เช่น การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมีเวลาน้อยเกินไปทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบตามประเด็นการประชุมที่ตั้งไว้ จึงมีความจำเป็นต้องลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม หรือในบางครั้งกลุ่มเป้าหมายสตรีชาวลาวมาร่วมกิจกรรมน้อยเกินไปเนื่องจากมีภาระงานมากจึงทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ไม่

ครอบคลุม ต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงาน กิจกรรมให้มีความเหมาะสม เช่น ในกิจกรรมการสืบค้น ข้อมูล/องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับบริบทของกลุ่มสตรีชาวลาว ต้องจัดกิจกรรม 4 ครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครอบคลุมและสมบูรณ์ที่สุดทั้งการจัดเวทีกิจกรรมหรือการลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับกลุ่มสตรีชาวลาวแบบเคาะ ประตูบ้านในช่วงเวลาที่กลุ่มสตรีชาวลาวอยู่บ้าน ช่วงเช้า-เย็น ก่อนและหลังกลับจากการไปทำงานนอกบ้าน

จากการใช้เครื่องมือการวิจัย อาทิเช่น ใ่อ่งชีวิต ปฏิทินฤดูกาล/วัฒนธรรม แผนที่เดินดิน เป็นต้นเพื่อเก็บ ข้อมูลพื้นฐานแล้ว กลุ่มสตรีชาวลาวและครู กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ ยังได้กระบวนการเรียนรู้และองค์ความรู้ใหม่ๆ ร่วมกัน เช่น ครู กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ ได้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านการใช้เครื่องมือการ วิจัย กลุ่มสตรีชาวลาวสามารถนำเสนอเรื่องราวของตนเองผ่านการบอกเล่า กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

ข้อมูลที่ได้สืบค้นสืบค้นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทกลุ่มเป้าหมายบนฐานของความหลากหลาย ภายใต้การพัฒนาศักยภาพ 4 ด้าน ดังนี้

1) มิติด้านเศรษฐกิจ กลุ่มสตรีชาวลาวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก เนื่องจากส่วนใหญ่จะ ปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อการจำหน่าย เช่น ข้าวโพด ถั่วลิสง ทำนาและทำสวนยางพารา เป็นต้น จึงมีรายได้ที่ไม่ มั่นคง

2) มิติด้านสังคม กลุ่มสตรีชาวลาวมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ทำให้มีความรักใคร่ ความปรองดอง และความสามัคคี นอกจากนี้กลุ่มสตรีชาวลาวยังมีบทบาทเป็นกลุ่มแม่บ้านในชุมชน ซึ่งทำหน้าที่ตามงาน ประเพณีและกิจกรรมสาธารณะประโยชน์และได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนด้วย เนื่องจากมีอุปนิสัยขยัน รับผิดชอบ ซื่อสัตย์และเป็นคนมีน้ำใจ

3) มิติด้านการศึกษา พบว่า กลุ่มสตรีชาวลาวสามารถฟังพูดภาษาไทยได้ แต่อ่านเขียนไม่คล่อง และควร ได้รับการศึกษาต่อเนื่องเพื่อนำความรู้ไปต่อยอดและพัฒนาตนเอง ในด้านต่างๆ โดยกลุ่มสตรีชาวลาวส่วนใหญ่ ได้รับโอกาสทางการศึกษา จาก กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ โดยเริ่มจากหลักสูตรการรู้หนังสือไทยเพื่อให้อ่านออกเขียน ได้ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มสตรีชาวลาวบางส่วนที่ได้รับโอกาสในการพัฒนาอาชีพจนประสบความสำเร็จ มีรายได้ มี งานทำ

4) มิติด้านวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มสตรีชาวลาวมีความตระหนักรู้และหวงแหนประเพณีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม ของตน ต้องการฟื้นฟู เผยแพร่ อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดังกล่าวไม่ให้สูญหาย อาทิเช่น การแต่งกาย ภูมิ ปัญญาเรื่องลูกประคบสมุนไพร เป็นต้น

จากกระบวนการสืบค้นทำให้ทราบข้อมูล ผ่านเครื่องมือการวิจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และ วัฒนธรรมข้อมูลดังกล่าวเมื่อผ่านการวิเคราะห์ ทำให้ได้ **ชุดข้อมูลที่มีความหมาย ความชัดเจน** ทำให้กลุ่ม สตรีชาวลาวที่ผ่านกระบวนการวิจัยร่วมกัน รู้ถึงตัวตน ความเป็นกลุ่มที่มีประวัติความเป็นมาและต้นกำเนิด เดียวกัน มาอยู่บนพื้นแผ่นดินไทยซึ่งไร้สิทธิ ถูกตัดขาดจากความเป็นพลเมือง สปป.ลาวความน้อยเนื้อต่ำใจใน ตนเอง ทุกอย่างต้องพึ่งพิงพึ่งสามเณรชาวไทย อยู่ในสังคมคนไทยในชนบทที่มีการแข่งขันด้านวัตถุนิยมสูง ทำให้กลุ่ม สตรีชาวลาวต้องปรับตัวอย่างมากเมื่อมาอยู่บนพื้นแผ่นดินไทยซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนภายใต้**สังคมพหุวัฒนธรรม** เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อย่างเห็นได้ชัด การแสดงออกถูกจำกัด ด้วยความไม่มั่นใจ ไม่มีเวทีในการแสดงความสามารถ แสดงความคิดเห็น ไม่มีใครรับฟัง **ชุดข้อมูลนี้** จึงใช้เป็น ฐานในการกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของ**ความรู้ ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ** ในระยะที่ 2 ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความจริง ความสนใจ และ ความต้องการของกลุ่มสตรีชาวลาวอย่างแท้จริง

จากผลการดำเนินงานในระยะที่ 1 กิจกรรมที่ได้กำหนดไว้นำไปเชื่อมโยงสู่การกำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินงานข้อที่ 2 โดยข้อมูลที่ได้ในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพโดยกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพโดยแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดดังนี้

กิจกรรมที่ 1 เวทีออกแบบและกำหนดรูปแบบกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มเป้าหมายจำนวนผู้เข้าร่วม 42 คน ประกอบไปด้วย นักวิจัย 19 คน ทีมที่ปรึกษา 1 คน ทีมสตรีชาวลาว 12 คน และทีมกลไกสนับสนุน 10 คนจำนวน 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 วันที่ 16 กันยายน 2559 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์บ้านฮวก หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เพื่อหาข้อมูลการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมตามฐานการพัฒนาศักยภาพ 4 ด้าน ประกอบด้วย มิติสังคม มิติเศรษฐกิจ มิติทางวัฒนธรรม และ มิติทางการศึกษา

จากการจัดกิจกรรมดังกล่าว ทางทีมวิจัยได้จัดกระบวนการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) เริ่มต้นด้วยการชวนคุยเรื่องใกล้ตัวเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่กิจกรรม 2) สรุปข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT ให้กับกลุ่มสตรีชาวลาวฟังเพื่อเป็นองค์ความรู้สำหรับนำไปวางแผนการพัฒนาศักยภาพของสตรีลาว 3) ให้ตัวแทนของสตรีชาวลาวออกมาเล่าถึงประสบการณ์ในเรื่องที่ตนเองประสบผลสำเร็จ 4) ให้กลุ่มสตรีชาวลาวแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่สนใจโดยมีครูคอยตั้งคำถาม 5) สรุปข้อมูลที่กลุ่มสตรีชาวลาวให้ความสนใจ

ผลของการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับกลุ่มสตรีชาวลาวพบว่ากลุ่มสตรีชาวลาวมีความสนใจในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) มิติด้านเศรษฐกิจ จากข้อมูล SWOT กลุ่มสตรีชาวลาวที่ประสบความสำเร็จในการเข้าไปฝึกอาชีพเรื่องของการนวดแผนไทย การทำอาหารพื้นเมืองจำหน่าย การทอผ้าชิ้น สปป.ลาว และการปลูกผักกินเองเพื่อลดรายจ่ายในครอบครัวถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่นำมาปฏิบัติใช้กับกลุ่มสตรีชาวลาวได้ ดังนั้นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวที่เหมาะสมคือการพัฒนาต่อยอดอาชีพเดิมที่มีองค์ความรู้อยู่แล้วและอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้และเป็นความต้องการของกลุ่ม เช่น การทำเกษตรกรรม ควรมีการนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน การทอผ้าสามารถพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย การนวดแผนไทยสามารถเป็นอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มสตรีชาวลาวการตลาด เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีความรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2) มิติด้านสังคม พบว่า กลุ่มสตรีชาวลาวเข้ามาในประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย กลายเป็นผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวไม่มั่นใจในสถานะความเป็นอยู่ของตนเองในประเทศไทย ดังนั้นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวในระยะยาว คือการสร้างความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในการเข้ามาโดยผิดกฎหมายว่ามีผลเสียอย่างไรบ้างเพื่อลดการเข้ามาแบบผิดกฎหมายของกลุ่มสตรีชาวลาวและให้ความรู้ การศึกษา ในเรื่องสิทธิมนุษยชนแก่กลุ่มสตรีชาวลาวที่อยู่ในพื้นที่

3) มิติด้านการศึกษาพบว่ากลุ่มสตรีชาวลาวบางส่วนได้รับโอกาสการศึกษาจาก กศน.อำเภอภูซาง โดยมีจุดเริ่มต้นจากการศึกษาหลักสูตรการรู้หนังสือไทย นอกจากนี้ยังมีโอกาสได้ร่วมงานวิจัยชุมชน ในโจทย์วิจัยชื่อโครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ที่ก่อให้เกิดผลในปัจจุบันที่ทำให้สามารถอ่าน ออก เขียนได้ และพัฒนาความรู้ไปสู่การศึกษาระดับสูงขึ้นในระดับประถมศึกษา ดังนั้น กศน.อำเภอภูซางจึงได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวโดยใช้การศึกษาเป็นฐาน มีแนวทางในการขยายการศึกษาให้ครอบคลุม

กลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือในพื้นที่เป้าหมาย มีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนมากยิ่งขึ้น เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลให้กลุ่มสตรีชาวลาวเมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะได้ประกาศนียบัตรเป็นเอกสารหลักฐานทางราชการและเป็นข้อมูลที่ทำให้ทราบถึงการเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

4) มิติด้านวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มสตรีชาวลาวมีการรับเอาวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทย ส่งผลให้สืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของตัวเอง เนื่องจากสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างรวดเร็ว ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาฐานวัฒนธรรมในระยะยาว ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนในการอนุรักษ์วัฒนธรรม จากหน่วยงานราชการ สร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มสตรีชาวลาวให้มีอัตลักษณ์ในตัวเอง

ผลจากการจัดกิจกรรมครั้งนี้สรุปได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ทำให้เห็นโอกาสที่จะทำให้อัตลักษณ์ความเป็นอยู่ดีขึ้นได้ ถ้ามีโอกาสได้ประกอบอาชีพเหล่านี้ และสามารถทำได้ทุกอาชีพ การจัดเวทีแบบนี้ช่วยให้กลุ่มสตรีชาวลาวได้พูดคุยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ที่สร้างความมั่นใจสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตัวเองและช่วยครอบครัวได้ มีอาชีพและมีรายได้จากการใช้ศักยภาพที่มีในตัวเอง และไม่เพิ่มภาระให้กับสังคมหรือสามีมากเกินไป

จากนี้ทางทีมวิจัยจะทำการทบทวนข้อมูลและสร้างความเข้าใจเพื่อออกแบบกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสม (ครั้งที่ 2) ของสตรีชาวลาว

ครั้งที่ 2 วันที่ 14 ตุลาคม 2559 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์บ้านฮวก หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เพื่อออกแบบกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมตามฐานการพัฒนาศักยภาพ 4 ฐาน โดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีชาวลาว เพื่อสร้างแผนการดำเนินการในระยะที่ 2 ของโครงการวิจัย

จากการจัดกิจกรรมดังกล่าว ทางทีมวิจัยได้จัดกระบวนการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) เริ่มต้นด้วยทบทวนข้อมูลกิจกรรมเวทีที่ผ่านมาจากข้อมูล 4 ฐาน 2) ครูเป็นคนตั้งคำถามเพื่อให้กลุ่มสตรีชาวได้แสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมในแต่ละฐานการเรียนรู้ 3) สรุปแนวทางในการพัฒนาศักยภาพ 4 ด้าน คือ 1) มิติด้านเศรษฐกิจ 2) มิติด้านสังคม 3) มิติด้านการศึกษา 4) มิติด้านวัฒนธรรม

ผลของการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับกลุ่มสตรีชาวลาวพบว่ากลุ่มสตรีชาวลาวมีความสนใจในด้านต่างๆ และต้องการประกอบอาชีพต่อไปนี้ 1.) การทำลูกประคบสมุนไพร/ถุงหอมสมุนไพร 2.) การนวดแผนไทย 3.) การเกษตรที่เน้นเศรษฐกิจพอเพียง และ 4.) การค้าขาย (การประกอบอาหารพื้นบ้านเพื่อจำหน่าย) 5) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ ในส่วนของ กศน. นั้น กลุ่มสตรีชาวลาวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ และบางส่วนอยู่ในการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น)

วัน/เดือน/ปี	โครงการ/กิจกรรม	สถานที่	เป้าหมาย/ วัตถุประสงค์	ผู้รับผิดชอบ
ม.ค. 2560 – เม.ย. 2560	<u>การนวดแผนไทย</u> - ประวัติความเป็นมาของการนวด - จริยธรรมของหมอนวด - มารยาทของหมอนวด - คุณสมบัติ 10 ประการของหมอนวด - หลักสูตรการเรียนการสอนการนวด	บ้านฮวก	-เพื่อพัฒนาอาชีพและรองรับการเปิดตลาดภายในอนาคต	ครูกชวรรณ ทัพพันดี ครูวรวิทย์ สิมสุวรรณ

	แผนไทย (หลักสูตรการ นวด แบบเชลยศักดิ์) - ขั้นตอน วิธีการ การนวด แบบเชลยศักดิ์ - ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการ นวด - การคัดกรองผู้ป่วยก่อน การนวด - การทำลูกประคบ			
	การทำลูกประคบสมุนไพร/ถุง หอมสมุนไพร - ประวัติความเป็นมา - ภูมิปัญญาในการทำลูก ประคบสมุนไพร - วัสดุ, อุปกรณ์การทำ - ชนิดผ้า และลวดลายผ้า - การศึกษาดูงานฯ	พื้นที่ อำเภอภู ซาง สปป.ลาว/ ต่างจังหวัด	-เพื่อเป็นการอนุรักษ์ วัฒนธรรมท้องถิ่นและ พัฒนาต่อยอดอาชีพ เดิมที่กลุ่มสตรีชาว ลาว ส่วนใหญ่ มี พื้นฐานอยู่แล้ว	ครูสันต์ สุธรรมมา ครูฤติศ เฝ้าเรือน ครูวิรากร การยศ
	เศรษฐกิจพอเพียง - อบรมให้ความรู้/ให้ ความรู้ - บัญชีครัวเรือน - การเลี้ยงกบและขยาย พันธุ์กบ - การทำปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยน้ำ - ปลูกผักปลอดภัย - การทำเกษตรทฤษฎีใหม่	บ้านฮวก	-เพื่อเป็นการลด รายจ่ายเพิ่มรายได้ ให้กับกลุ่มสตรีชาวลาว ให้มีวิถีชีวิตความ เป็นอยู่ดีขึ้น	ครูยงยุทธ กิ่งแก้ว ครูยงยุทธ ทรงยังยืนกุล
	การตลาด - การค้าขายชายแดน - อบรมให้ความรู้	บ้านฮวก	-เพื่อให้กลุ่มสตรีชาว ลาวมีความรู้ในการทำ การตลาดชายแดน	ครูเพชรรัตน์ ไชยสงคราม ครูบัณฑิตา แสงงาม
	การจัดการศึกษา - การศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้ หนังสือ - การศึกษาขั้นพื้นฐาน - การศึกษาต่อเนื่อง	บ้านฮวก	- เพื่อลดความเหลื่อม ล้ำทางสังคมและให้ โอกาสทางการศึกษา เข้าถึงกลุ่มสตรีชาว ลาวมากยิ่งขึ้น - เพื่อใช้เป็นหลักฐาน	ครูยงยุทธ กิ่งแก้ว ครูทวารณ ทัพพินดี

			อ้างอิงในการเข้ามา อยู่ในประเทศไทย -สร้างความตระหนัก ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ในการเข้ามาโดยผิด กฎหมายว่ามีผลเสีย ยังไบบ้างเพื่อลดการ เข้า มา แบบ ผิด กฎหมายของกลุ่มสตรี ชาวลาว	
--	--	--	---	--

ข้อสรุปของข้อมูลการออกแบบกิจกรรมมุ่งเน้นให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีอาชีพที่สร้างรายได้ ภายใต้สถานการณ์สังคมชายแดนและเป็นบุคคลที่ไม่ใช่คนไทยแต่สามารถอยู่ในประเทศไทยโดยปกติสุขและไม่เป็นภาระของสังคมชายแดนบ้านฮวกและครอบครัว โครงร่างของกิจกรรมนั้นไม่ใช่เพียงแต่ให้อบรมให้ความรู้เท่านั้น แต่มีการเพิ่มเติมประสบการณ์จากการไปเรียนรู้ผลสำเร็จในการทำอาชีพดังกล่าว รวมทั้งต้องลงปฏิบัติจริง มีการทดสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรมาใช้ ในการปลูกผักไว้กินเองเพื่อลดรายจ่ายและเหลือขายเป็นการเพิ่มรายได้ และเรียนรู้การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ จาก กศน.อำเภอภูซาง มีกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรการเพาะเลี้ยงกบและหลักสูตรการปลูกผัก ที่เป็นแผนงานโครงการของ กศน.อำเภอภูซางที่ต้องการสร้างแหล่งเรียนรู้ และฝึกอบรมเพื่อขยายผลสู่ชุมชนอย่างแท้จริง จึงถือว่ามีความคุ้มค่าในการอบรมในกิจกรรมนี้เพราะมีแหล่งเรียนรู้ และมีผู้ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับกลุ่มสตรีชาวลาวได้ สำหรับข้อมูลที่ได้ยิ่งกว้างเกินไป และจำเป็นต้องเจาะลงในรายละเอียดของเนื้อหา

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมพัฒนาศักยภาพตามแนวทางที่ได้ในระยะที่ 1 โดยการมีส่วนร่วมของสตรีชาวลาวจำนวน

ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ **หลักสูตรนวดแผนไทย** จำนวนผู้เข้าร่วม 45 คน ประกอบไปด้วย นักวิจัย 18 คน ทีมที่ปรึกษา 1 คน ทีมสตรีชาวลาว 15 คน และทีมกลไกสนับสนุน 5 คนวิทยากร 1 คน

ในวันที่ 6 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ณ กศน.ตำบลภูซาง หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ทีมวิจัยได้ดำเนินการจัดเวทีประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ เปิดกลุ่มเพื่อสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตรการนวดแผนไทย (จัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรนวดแผนไทยประกอบด้วย 1) หลักสูตรนวดแผนไทย (การนวดฝ่าเท้า) 2) การนำเสนอกิจกรรมนวดนวดแผนไทย (การนวดฝ่าเท้า) เคลื่อนที่ในงาน “ช่วงฝน”และ 3) หลักสูตรนวดแผนไทย (การนวดตัว) ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ ถึง เมษายน 2560

นักวิจัยกลุ่มสตรีชาวลาว จำนวน 15 คน ร่วมเป็นผู้เรียนหลักสูตรนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดฝ่าเท้า 40 ชั่วโมง) ซึ่งเป็นหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ของ กศน.อำเภอภูซาง โดยมีวิทยากร จำนวน 1 คน เป็นผู้ดำเนินจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบชั้นเรียน และนำเสนอหลักสูตรนวดฝ่าเท้าเมื่อเรียนจบหลักสูตร ในรูปแบบการจัดนิทรรศการ “ช่วงฝน” ณ เอื้อนไทยลื้อ ตำบลภูซาง หมู่ที่ 5 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

ได้มีการสรุปการดำเนินงาน เพื่อให้กลุ่มสตรีชาวลาว มีความรู้ เกี่ยวกับหลักสูตรการนวดแผนไทย และศึกษา แนวทางพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมกับกลุ่มสตรีชาวลาว

ทีมวิจัยได้ดำเนินการจัดเวทีประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาทักษะ อาชีพ **หลักสูตรนวดแผนไทย** เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน

นักวิจัยกลุ่มสตรีชาวลาว จำนวน 15 คน ร่วมเป็นผู้เรียนหลักสูตรนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดฝ่าเท้า 40 ชั่วโมง) ซึ่งเป็นหลักสูตรวิชาชีพพระยาสี ของ กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ โดยมีวิทยากร จำนวน 1 คน เป็นผู้ดำเนิน จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบขั้นเรียน และนำเสนอหลักสูตรนวดฝ่าเท้าเมื่อเรียนจบหลักสูตร ในรูปแบบการจัด นิทรรศการ “ช่วงผญา” ณ เอื้อนไทยลื้อ ตำบลกุชชัง หมู่ที่ 5 ตำบลกุชชัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา ได้มีการสรุปการดำเนินงาน ดังนี้

วิทยากรผู้สอน ชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญและที่มาของหลักสูตรนวดแผนไทย (หลักสูตร นวดฝ่าเท้า 40 ชั่วโมง) เพื่อให้กลุ่มสตรีชาวลาวเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์การนวด อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงหลัก ปฏิบัติ ข้อห้าม จรรยาบรรณ การเป็นหมคนวดที่ดี วิทยากรดำเนินการจัดกระบวนการวิจัยตามการวางแผน งานและขั้นตอน ดังนี้ 1)ช่องทางการประกอบอาชีพการนวดฝ่าเท้า 2) ทักษะการประกอบอาชีพการนวดฝ่า เท้าเท้า 3) การบริหารจัดการในการประกอบอาชีพการนวดฝ่าเท้า 4)การบริหารจัดการตลาด 5) การจัดทำ โครงการประกอบอาชีพ

จากการเรียนหลักสูตรนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดฝ่าเท้า 40 ชั่วโมง) ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาว มี ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการนวดในระดับหนึ่ง โดยระหว่างการเรียนนวดก็มีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง กลุ่มสตรีชาว ลาวที่มีความกลมกลืนแน่นแฟ้น สามัคคีเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกัน เกิดความภาคภูมิใจที่สังคมให้การยอมรับ มี อาชีพทางเลือกเพิ่มขึ้น (อาชีพเสริม)ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ กลับบ้านก็สามารถนวดผ่อนคลายเมื่อสามีกลับมา จากไร่หรือจากการทำงาน เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ในครอบครัว ดังที่ **นางวัน จันทะวงศ์** กล่าวว่า **“เมื่อ กลับไปบ้านก็เอาสามีเป็นหุ่นฝึกนวด”** ซึ่งทำให้เราเห็นภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวชัดเจนมากขึ้น

แต่เมื่อจบหลักสูตรแล้ว กลุ่มสตรีชาวลาวได้มีโอกาสนำเสนอหลักสูตรนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดฝ่า เท้า 40 ชั่วโมง) ในรูปแบบการจัดนิทรรศการ “ช่วงผญา” ณ เอื้อนไทยลื้อ ตำบลกุชชัง หมู่ที่ 5 ตำบลกุชชัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยาซึ่งทำให้เกิดทักษะ ความชำนาญมากยิ่งขึ้นและเกิดการยอมรับในวงกว้างในพื้นที่ อำเภอกุฉินารายณ์ แต่กลับพบปัญหาว่า **“การนวดฝ่าเท้าอย่างเดียว ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของ ประชาชนที่มารับบริการได้ทั้งหมด เนื่องจากมีประชาชนบางส่วนนิยมนวดแผนไทยแบบนวดตัว กลุ่มสตรี ชาวลาวจึงมีแนวความคิดว่าอยากเรียนหลักสูตรนวดแผนไทยแบบนวดตัวเพิ่มเติม”**

กลุ่มสตรีชาวลาวได้เรียนหลักสูตรนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดตัว 40 ชั่วโมง) โดยการสนับสนุนค่า จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ค่าจัดการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาอาชีพ เพื่อต่อยอดองค์ความรู้เดิม (หลักสูตร นวดฝ่าเท้า 40 ชั่วโมง)

จากการที่กลุ่มสตรีชาวลาวได้เรียนหลักสูตรนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดตัว 40 ชั่วโมง) ทำให้เกิด ความรู้และทักษะด้านการนวดเพิ่มมากขึ้น เกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ “หมอนวด” สามารถเปลี่ยน จากอาชีพเสริมมาเป็นอาชีพหลักได้ กรณีตัวอย่าง เช่น **นางสุข จำปา** ซึ่งเป็นแม่ลูกอ่อน ได้กล่าวไว้ว่า **“ถ้า เวลาลูกหลับหรือตายายมาดูแลแทน ดิฉันก็สามารถมานวดฝ่าเท้าหรือนวดตัวได้ เพิ่มรายได้ให้กับ ครอบครัวอีกทาง”**สามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นกว่าเดิม

สรุปการจัดกระบวนการครั้งนี้ทำให้ได้ประเด็นที่น่าสนใจและเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมกับกลุ่มสตรีชาวลาวโดยใช้รูปแบบชั้นเรียนวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้น เพื่อพัฒนาและต่อยอดอาชีพผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียน การอบรม การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การทดลองปฏิบัติ เพื่อให้ได้ข้อมูลอื่นๆ ดังนี้

1. การประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญและที่มาของหลักสูตรนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดฝ่าเท้า 40 ชั่วโมง) เพื่อให้กลุ่มสตรีชาวลาวเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์การนวด อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงหลักปฏิบัติ ข้อห้าม จรรยาบรรณ การเป็นหมอนวดที่ดี อีกทั้งยังทำให้ทราบทัศนคติของกลุ่มสตรีชาวลาว เกี่ยวกับการนวดแผนไทย และร่วมกันสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาการนวดแผนไทย เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบชั้นเรียนวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

2. จากการจัดเวทีประชุมชี้แจง และสอบถามข้อมูลกลุ่มสตรีชาวลาวทำให้ทีมวิจัยทราบถึงประเด็นปัญหาทั้ง 3 ประเด็น ดังนี้ 1) กลุ่มสตรีชาวลาวอ่าน-เขียนภาษาไทยได้คล่องไม่เท่ากัน 2) หลักสูตรการนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดฝ่าเท้า 40 ชั่วโมง) เป็นเอกสารตีพิมพ์ภาษาไทยทั้งหมดทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจ 3) เวลามาทำกิจกรรมหลักสูตรการนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดฝ่าเท้า 40 ชั่วโมง) ใช้เวลาเรียนค่อนข้างนาน อาจทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวบางคนไม่สามารถมาเรียนครบตามหลักสูตรได้นักวิจัยจึงได้กำหนดแนวทางการวางแผนงานและได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยในทีมวิจัยตามความความพร้อมและความต้องการที่ได้มาจากความสนใจของนักวิจัย โดยให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม

3. สำหรับการวางแผนและกำหนดบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยในทีมวิจัย เพื่อการดำเนินงานวิจัยที่เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม จากปัญหาทั้ง 3 ประเด็น ได้หาทางออกร่วมกันดังนี้ 1) กลุ่มสตรีชาวลาวอ่าน-เขียนภาษาไทยได้คล่องไม่เท่ากัน **แนวทางการแก้ปัญหาให้ครูผู้สอนปรับพื้นฐานก่อนการเรียนหลักสูตรระยะสั้น** โดยนำคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการนวดมาสอน คำยาก ๆ คำหลัก ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมาบูรณาการเรียนหนังสือสำหรับกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ เช่น คำว่า **นวดแผนไทยนวดฝ่าเท้า จรรยาบรรณ หมอนวด ลูกประคบ เป็นต้น** 2) หลักสูตรการนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดฝ่าเท้า 40 ชั่วโมง) เป็นเอกสารตีพิมพ์ภาษาไทยทั้งหมดทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจ **แนวทางการแก้ไข** นำโปสเตอร์หรือเอกสารที่เน้นเป็นภาพมากกว่าตัวหนังสือ เพื่อช่วยต่อการเข้าใจและวิทยากรผู้สอนสอนซ้ำ ๆ กลุ่มสตรีชาวลาวคนใดที่เรียนรู้ช้าก็เน้นเป็นพิเศษ เช่น กรณีศึกษา **นางหอม หน่อหล้า** จะเรียนรู้ซ้ำ วิทยากรสอนรวมทั้งหมดแล้วค่อยสอนเป็นรายบุคคลสำหรับ **นางหอม หน่อหล้า** เป็นพิเศษ ทำให้ **นางหอม หน่อหล้า** ไม่ท้อแท้และอยากจะมาเรียนให้จบหลักสูตรเหมือนเพื่อนๆ ในกลุ่มสตรีชาวลาว 3) เวลามาทำกิจกรรมหลักสูตรการนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดฝ่าเท้า 40 ชั่วโมง) ใช้เวลาเรียนค่อนข้างนานอาจทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวบางคนไม่สามารถมาเรียนครบ

ตามหลักสูตรได้ **แนวทางแก้ไข** ปรับเวลาการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่น ตามความเหมาะสม กลุ่มสตรีชาวลาว บางส่วนมีการรวมกลุ่มเพื่อ ฝึกทักษะและทำให้เกิดความชำนาญเพิ่มขึ้น

จากผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หลักสูตรการนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดฝ่าเท้า 40 ชั่วโมง) เมื่อไปออกให้บริการนวดฝ่าเท้า ที่นิทรรศการ “ช่วงพญา” ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาว ประสบปัญหา เนื่องจากกลุ่มประชาชนที่มารับบริการมีความนิยมการนวดแผนไทย (การนวดตัว) กลุ่มสตรีชาวลาวจึงอยาก เรียนหลักสูตรนวดแผนไทย (การนวดตัว) เพิ่มเติม

ผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หลักสูตรการนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดตัว 40 ชั่วโมง) พบว่า กลุ่มสตรีชาวลาวมีการเรียนรู้ได้เร็วขึ้นเนื่องจากมีพื้นฐานการนวดฝ่าเท้ามาแล้ว อีกทั้งยังมีความตั้งใจ และสนใจในการเรียนมากขึ้น เนื่องจากต้องการนำความรู้และทักษะการนวดตัว ไปประกอบอาชีพ ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม ก่อให้เกิดรายได้ แต่ก็ยังมีกลุ่มสตรีชาวลาวบางส่วนที่มีปัญหา คือ การที่กลุ่มสตรีชาวลาว **อุปนิสัยเป็นคนรักนวลสงวนตัว** อาจมีปัญหในการให้บริการผู้รับบริการนวดที่เป็นผู้ชาย แล้วเกิดความไม่ **เข้าใจกันกับสามี** นักวิจัยและกลุ่มสตรีชาวลาว หาทางออกร่วมกัน โดยกระบวนการสร้างความเข้าใจและการ **ป้องกัน** เช่น ไม่ไปนวดหรือให้บริการที่บ้าน หรือที่ลับตาคน หากผู้รับบริการเป็นชายก็จะให้มาใช้บริการที่ **กศน.ตำบลภูซาง** ซึ่งได้ปรับพื้นที่บางส่วนสำหรับบริการลูกค้าที่มานวด ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีความมั่นใจ และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและสังคมภายนอก และมีอาชีพติดตัวสามารถหาเลี้ยงตนเองได้และลดการ **พึ่งพาสามีได้บ้าง**

ปัญหาและอุปสรรค

- 1) กลุ่มสตรีชาวลาวอ่าน-เขียนภาษาไทยได้คล่องไม่เท่ากัน
- 2) หลักสูตรการนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดฝ่าเท้า 40 ชั่วโมง) เป็นเอกสารตีพิมพ์ภาษาไทยทั้งหมด ทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจ
- 3) เวลามาร่วมกิจกรรมหลักสูตรการนวดแผนไทย (หลักสูตรนวดฝ่าเท้า 40 ชั่วโมง) ใช้เวลาเรียนค่อนข้างนานอาจทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวบางคนไม่สามารถมาเรียนครบตามหลักสูตรได้

4) การที่กลุ่มสตรีชาวลาวอุปนิสัยเป็นคนรักนวลสงวนตัว อาจมีปัญหาในการให้บริการผู้รับบริการ นวดที่เป็นผู้ชาย แล้วเกิดความไม่เข้าใจกันกับสามี

กิจกรรมที่จะทำต่อไป

1. ติดตามผลการนำความรู้และทักษะหลักสูตรนวดแผนไทย ไปใช้ในชีวิตประจำวันและไปต่อยอดเป็น อาชีพหลักและอาชีพเสริมต่อไป

2. บูรณาการการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้สำหรับกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการ วิจัยและเหมาะสม สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ครั้งที่ 2 การจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาว เนื่องจากกลุ่มสตรีชาวลาว ขาดโอกาสทางการศึกษาไม่สามารถ อ่านออก เขียนได้ ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ อีกทั้งการใช้ชีวิตใน สังคมค่อนข้างลำบาก เกิดการหลีกหนีทางสังคม ทาง ศูนย์การศึกษาอนุกระบะและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญ จึงจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้พื้นฐานควบคู่กับงาน อาชีพให้กับกลุ่มสตรีชาวลาว

การจัดการเรียนการสอนให้กับกลุ่มสตรีชาวลาว

ครั้งที่ 1 วันที่ 10 มกราคม 2560 เพื่อส่งเสริมความรู้ ตามสภาพชุมชนเข้มแข็ง

- การรวมกลุ่ม และการอยู่ร่วมกันในสังคม
- กฎ ระเบียบชุมชนและจิตสาธารณะ
- มีประชาธิปไตยและการปกครองส่วนท้องถิ่น

ครั้งที่ 2 วันที่ 20 มกราคม 2560 เพื่อส่งเสริมให้มีความรู้เรื่องอาชีพนวดแผนไทย

- จรรยาบรรณและจริยธรรมสำหรับหมอนวด
- ภาควิชาคำหลัก คำใหม่ ตามหลักสูตร นวดฝ่าเท้า

ครั้งที่ 3 วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2560 ส่งเสริมให้มีความรู้อาชีพนวดแผนไทย

- ภาควิชาคำหลัก คำใหม่ ตามหลักสูตร นำผลงานเสนอออกบริการสู่สาธารณะชน เกิดอาชีพ เสริม เพิ่มรายได้
- การเข้าสังคม การตลาด การบริการ

ครั้งที่ 4 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2560 เพื่อส่งเสริมให้มีความรู้เรื่องเศรษฐกิจชายแดน

- การตลาด การบริการ
- คำหลัก คำเสริมเรื่องเศรษฐกิจชายแดน

ครั้งที่ 5 วันที่ 10 มีนาคม 2560 เพื่อส่งเสริมให้มีความรู้เรื่องคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

- คำศัพท์ทางคณิตศาสตร์ เช่น คืบ, ศอก, วา, หลา, นิ้ว, ฟุต ฯลฯ
- สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ เช่น $=$, $\neq$, $+$, $-$, $\times$, $\div$, $\times$, $\gg$, $\%$

ครั้งที่ 6 วันที่ 20 มีนาคม 2560 เพื่อส่งเสริมให้มีความรู้เรื่อง การเพาะพันธุ์กบ

- โดยการสอนภาควิชาคำหลัก คำใหม่ และควบคู่กับการฝึกปฏิบัติ การฉีดฮอร์โมน การผสม เทียมกบ การเลี้ยงกบ
- โดยการสอนภาควิชาคำหลัก คำใหม่ ความรู้เรื่องสมุนไพรฝึกปฏิบัติการทำลูกประคบ การทำ ถูหมอม

ครั้งที่ 7 วันที่ 20 เดือนเมษายน 2560 เพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่

- ภาคทฤษฎี คำหลัก คำใหม่ ตามหลักสูตร
 - กิจกรรม อบรมร่วมกับชุมชน
- ครั้งที่ 8** วันที่ 8-12 เดือนเมษายน 2560 เพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการเพาะและการขยายพันธุ์กบ
- คำหลัก คำเสริม เกี่ยวกับหลักสูตรการเพาะเลี้ยงและการขยายพันธุ์กบ
 - เสริมความรู้การเลี้ยงกบตามวิธีพอเพียง แบบต้นทุนต่ำ
- ครั้งที่ 9** วันที่ 10 เดือนพฤษภาคม 2560 เพื่อส่งเสริมให้ความรู้เรื่องเทคโนโลยีใกล้ตัว
- เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเครือข่ายสังคมออนไลน์
 - เทคโนโลยีและภูมิปัญญาชาวบ้าน
 - ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง สารเคมี สารพิษ
- ครั้งที่ 10** วันที่ 20 เดือน พฤษภาคม 2560 เพื่อส่งเสริมให้ความรู้เรื่องคุณธรรมทำสันติสุข
- ความสุภาพ อ่อนน้อม ความซื่อสัตย์และความกตัญญู
 - ความขยันและประหยัด ความสามัคคี มีน้ำใจ มีวินัย
- ครั้งที่ 11** วันที่ 10 เดือนมิถุนายน 2560 เพื่อส่งเสริมให้ความรู้เรื่องเปิดโลกเรียนรู้
- แหล่งเรียนรู้และการแสวงหาความรู้
 - สถานที่สำคัญของชุมชน
 - คิดเป็นการเรียนรู้
- ครั้งที่ 12** วันที่ 20 เดือน มิถุนายน 2560 กฎหมายน่ารู้
- กฎหมายครอบครัว มรดก
 - กฎหมายจราจร
 - กฎหมายแรงงาน

วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับให้กลุ่มสตรีชาวลาว มากยิ่งขึ้นและเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มสตรีชาวลาว

จากการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กลุ่มสตรีชาวลาว ในพื้นที่เป้าหมาย โดยบูรณาการงานตามภารกิจส่งเสริมการรู้หนังสือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามหลักสูตร จำนวน 12 เรื่อง ประกอบด้วย 1) เพื่อส่งเสริมความรู้ ตามสภาพชุมชนเข้มแข็ง 2) เพื่อส่งเสริมให้ความรู้เรื่องอาชีพนวดแผนไทย 3) ส่งเสริมให้มีความรู้อาชีพนวดแผนไทย 4) เพื่อส่งเสริมให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจชายแดน 5) เพื่อส่งเสริมให้ความรู้เรื่องคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน 6) เพื่อส่งเสริมให้ความรู้เรื่อง การเพาะพันธุ์กบ 7) เพื่อส่งเสริมให้ความรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ 8) เพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการเพาะและการขยายพันธุ์กบ 9) เพื่อส่งเสริมให้ความรู้เรื่องเทคโนโลยีใกล้ตัว 10) เพื่อส่งเสริมให้ความรู้เรื่องคุณธรรมทำสันติสุข 11) เพื่อส่งเสริมให้ความรู้เรื่องเปิดโลกเรียนรู้และ 12) กฎหมายน่ารู้

จากกิจกรรมที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดสามารถอธิบายวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ด้านการพัฒนาศักยภาพ กลุ่มสตรีชาวลาว ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เนื่องจากกลุ่มสตรีชาวลาวมีวัฒนธรรมและสังคมที่แตกต่างจากกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือกลุ่มอื่นๆ เพราะฉะนั้น หากจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครู กศน.อำเภออุซาง ซึ่งเป็นนักวิจัย ต้องเอากลุ่มสตรีชาวลาวเป็นศูนย์กลางและจัดตามความสนใจและความต้องการของกลุ่ม จะทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวเกิดความสนใจในการเรียนรู้และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ อย่างแท้จริง ในทุกๆ กิจกรรมระหว่างการทำนงานวิจัย เนื่องจากทุกกิจกรรมต้องบูรณาการนำกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ ไปสอดแทรกเพื่อ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนพื้นฐานของความรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 12 สภาพ ของหลักสูตรการส่งเสริมกลุ่มไม่รู้หนังสือ เนื้อหาบางสภาพต้องปรับเปลี่ยนไปตามบริบทและสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตและการนำไปปรับใช้จริงในชีวิตประจำวัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ กลุ่มสตรีชาวลาว นอกจากจะมุ่งเน้นส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือแล้ว ยังต้องปรับกระบวนการให้สอดคล้องกับ โจทย์ การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นและหาแนวทางพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้นกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มสตรีชาวลาว จึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและเพิ่มฐานความรู้เดิม ให้ทันกับยุคสมัย เหมาะสมกับยุคโซเซียลมีเดีย Thailand 4.0

จากการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มสตรีชาวลาว ใช้เทคโนโลยี เช่น line , Face Book ซึ่งช่องเป็นช่องทางใหม่ในการจัดการศึกษา และกลุ่มสตรีชาวลาวสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ที่ตนอยากสืบค้นได้ โดยการใช้ Application ต่างๆ เป็นภาษาไทย จึงทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวได้เรียนภาษาไทย ไปแบบไม่รู้ตัว ทั้งสามารถอ่าน-พิมพ์ภาษาไทยได้ แต่ยังขาดทักษะ การเขียน ที่มีโอกาสใช้ในชีวิตประจำวันน้อยมาก นอกจากการมาเรียนหนังสือ ที่ กศน.ตำบล แต่การประเมินโดยรวมกลุ่มสตรีชาวลาว มีทักษะ การฟัง พูด อ่าน เขียน ดีขึ้นกว่าเดิม จนเห็นได้ชัด

ทักษะการฟัง เกิดจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการงานวิจัยในกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้ฟังเข้าใจได้ดีขึ้น และการพูดในที่สาธารณะอยู่บ่อย ๆ ทำให้ ทักษะการพูดก็ดีขึ้น เช่นกัน ส่วนการอ่านและเขียนก็มาจากการการใช้อินเทอร์เน็ต ในการสื่อสารในโซเซียล เช่นกัน

ส่งผลให้กลุ่มสตรีชาวลาว เกิดความมั่นใจ มีความกล้าแสดงออก มีความกล้าที่จะเปิดเผยถึงปัญหา มีความภาคภูมิใจในตนเอง ดังคำ นางออน กล่าวที่ว่า “*ความรู้สึกของข้าเจ้ารู้สึกมันจ๊ายและภูมิใจที่ได้มาร่วมกิจกรรม*” หลังจากที่ถูกกลุ่มสะไภ่ลาวมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมตามกระบวนการงานวิจัย และมีโอกาสพบปะพูดคุยตามงาน ต่างๆ เช่น จังหวัดเคลื่อนที่ หรืองาน “ช่วงฝน” และสามารถดำรงชีวิตในสังคม ชุมชนได้ มี

อาชีพเสริมเพื่อช่วยลดภาระในครอบครัว เกิดความรัก ความผาสุก สะใภ้ลาวมีพื้นที่ให้เขาได้แสดงออกและมีความภูมิใจในตัวเอง ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ในการจัดกิจกรรมดังกล่าวยังพบว่าเวลาในการมาพบกลุ่มไม่ต่อเนื่อง เพราะกลุ่มสตรีชาวลาวต้องประกอบอาชีพเพื่อการดำรงชีวิต

ครั้งที่ 3 กิจกรรมพัฒนาศักยภาพตามแนวทางที่ได้ในระยะที่ 1 โครงการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่วันที่ 28-29 มีนาคม 2560 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ นิคมสหกรณ์การเกษตรตำบลเชียงแตง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพิจิตร

จากสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มสตรีชาวลาว การขาดที่ดินทำกินเกษตรกรรมและขาดความรู้ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์ปัจจุบัน จึงได้น้อมนำพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เพื่อดำเนินการพัฒนาโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน

การจัดกิจกรรมโดยนำแนวทางดังกล่าว มาเป็นหลักการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ มีความพอประมาณ คำนึงถึงผลมีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง โดยอาศัยความรู้ และระมัดระวังในการนำความรู้มาใช้ในการวางแผนดำเนินงาน มีสำนึกในคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริตมีความขยันหมั่นเพียร มานะอดทน ใช้สติและปัญญาในการดำเนินชีวิตด้วยความรอบคอบ สามารถนำความรู้มาประยุกต์ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ และดำรงชีวิตประจำวันทั้งต่อตนเอง ครอบครัวละชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมปฏิบัติ สามารถน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมจึงได้กำหนดแนวทางการวางแผนงานและบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยในทีมวิจัยตามความสนใจ เพื่อความพร้อมและความต้องการที่ได้มาจากความสนใจของนักวิจัย โดยให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีคุณภาพ

โดยการออกแบบกิจกรรมสอดแทรกกับการเรียนการสอน ที่จะทำได้คำตอบที่ชัดเจนในรายรับรายจ่ายในครัวเรือนได้ และจะนำวิธีการดังกล่าวไปจัดการอบรมการทำบัญชีครัวเรือน และการฝึกปฏิบัติจริงจากรายรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละวันของกลุ่มสตรีชาวลาว อย่างไรก็ตามกลุ่มสตรีชาวลาวมีรายรับรายจ่ายที่แตกต่างกันออกไป จึงต้องมีการออกแบบแนวทางปฏิบัติเพื่อกลุ่มสตรีชาวลาวได้เพิ่มศักยภาพทางความคิดและการจัดระบบตัวเองโดยการทำบัญชีครัวเรือนทุกวัน ตลอดจนมีการนำข้อมูลมาส่งเพื่อประเมินผลกลุ่มสตรีชาวลาวว่ามีรายรับมากขึ้นหรือไม่

นางอุษา ไทอุบล เป็นหนึ่งในกลุ่มสตรีชาวลาวที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมอบรมในหัวข้อเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้กล่าวแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น ดังนี้

“ บัญชีครัวเรือน มองดูผิวเผินแล้วเมื่อก่อนคิดว่าไม่มีความสำคัญอะไร เป็นแค่ตัวหนังสือแม้แต่ดินยังไม่ได้ แต่พอได้ลองเอาเข้ามาจัดระเบียบในการใช้จ่ายเงินประจำวัน สิ่งที่ได้รับและมีค่ายิ่งกว่าเงินทอง คือ การรู้ถึงการจัดลำดับความสำคัญมากไปหาน้อย จำเป็นมากน้อยหรือไม่เพียงใด เหล่านี้ทำให้ตัวเองรู้แล้วว่า สิ่งไหนควรจด สิ่งไหนตัดทิ้งได้”

ครั้งที่ 4 อบรมการเพาะและขยายพันธุ์กบในวันที่ 28-29 มีนาคม 2560 เวลา 09.00 น.-12.00 น. ณ บ้านฮวก หมู่ที่ 12 ตำบลภูซางอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

กิจกรรมที่ได้กำหนดไว้สามารถในรูปแบบของการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ ตลอดจนมีความเหมาะสม สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดอาชีพเดิมที่มีองค์ความรู้อยู่แล้วและเกิดอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้และเป็นความต้องการของกลุ่มโดยมุ่งเน้นการนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

การเพาะและขยายพันธุ์กบ เป็นกิจกรรมที่จัดอบรมในการให้องค์ความรู้การเพาะเลี้ยงกบอย่างละเอียดและเข้าใจง่าย เป็นไปตามบริบทของชุมชนที่กลุ่มสตรีชาวลาวอาศัยอยู่รวมไปถึงสอดคล้องกับความต้องการ สามารถต่อยอดองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่แล้วให้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยการออกแบบกิจกรรมมุ่งเน้นให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีอาชีพที่สร้างรายได้ ภายใต้สถานการณ์สังคมชายแดนและเป็นบุคคลที่ไม่ใช่คนไทยแต่สามารถอยู่ในประเทศไทยโดยปกติสุขและไม่เป็นภาระของสังคมชายแดนบ้านฮวกและครอบครัว กิจกรรมนั้นไม่ใช่เพียงแต่ให้อบรมให้ความรู้เท่านั้น แต่มีการเพิ่มเติมประสบการณ์จากการไปเรียนรู้ผลสำเร็จในการทำอาชีพดังกล่าว รวมทั้งต้องลงปฏิบัติจริง มีการทดสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรมาใช้ ในการปลูกผักไว้กินเองเพื่อลดรายจ่ายและเหลือขายเป็นการเพิ่มรายได้ และเรียนรู้แนวทางการทำเกษตรทฤษฎีใหม่และฝึกอบรมเพื่อขยายผลสู่ชุมชนอย่างแท้จริง โดยอาศัยต้นทุนแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและมีผู้รู้ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับกลุ่มสตรีชาวลาวได้

นางสาวเจนจิรา ตัวแทนกลุ่มสตรีชาวลาวที่สะท้อนความคิดเห็นของตนเองผ่านกระบวนการอบรมเป็นข้อความที่น่าคิดไว้ว่า

“ดิฉันเป็นกลุ่มสตรีชาวลาวเข้ามาเป็นสะใภ้ที่บ้านฮวก มีเพียงความรู้ทางด้านการเกษตร และความตั้งใจที่จะมุ่งมั่นทำงานให้พัฒนาชีวิตตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น การเพาะเลี้ยงกบเป็นกิจกรรมที่ดิฉันภาคภูมิใจว่า การทำในสิ่งที่เราถนัด เราต้องการอยู่แล้ว มันจะสามารถเพิ่มพูนประสบการณ์ ความชำนาญให้กับตนเอง การลองผิดลองถูกตามกลไกของการวิจัย จนค้นพบสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด”

“ทุกวันนี้ดิฉันและครอบครัว สามารถมีกบให้กินเอง แล้วยังเป็นอาชีพเสริมให้กับตัวเองโดยการขายลูกกบให้กับญาติพี่น้องที่อยู่ฝั่งลาวด้วย ดิฉันยังตั้งใจว่า หากมีโอกาสจะเข้าไปถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้กับพี่ๆ น้องที่อยู่ฝั่งโน้นให้เขาได้อยู่ดีกินดีขึ้นมาบ้าง”

ครั้งที่ 5 กิจกรรมพัฒนาศักยภาพตามต่อ ยอดองค์ความรู้ ด้านสมุนไพรพื้นบ้านของกลุ่มสตรีชาวลาว วันที่ 21 เมษายน 2560 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ ศาลาเนกประสงค์ บ้านฮวก หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยาจำนวนผู้เข้าร่วม 42 คน ประกอบไปด้วย นักวิจัย 19 คน ทีมที่ปรึกษา 1 คน ทีมสตรีชาวลาว 12 คน และทีมกลไกสนับสนุน 10 คน เพื่อหาข้อมูลการพัฒนาศักยภาพและการต่อยอดองค์ความรู้ของกลุ่มสตรีชาวลาว ด้านสมุนไพรพื้นบ้านของกลุ่มสตรีชาวลาว และค้นหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมกับกลุ่มสตรีชาวลาว

จากการจัดกิจกรรมดังกล่าว ทางทีมวิจัยได้จัดกระบวนการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) เริ่มต้นด้วยการชวนคุยเรื่องใกล้ตัวเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่กิจกรรม 2) แนะนำสมุนไพรที่ทำลูกประคบ 3) แจกวัตถุดิบประกอบในการทำสมุนไพรลูกประคบ 4) และการทำลูกประคบในรูปแบบถุงผ้าสี่เหลี่ยม 5) สาธิตการทำลูกประคบแบบถุงผ้าและแบบวงกลม

จากการสาธิตการทำลูกประคบด้วยสมุนไพรหลายๆชนิด พร้อมกับตั้งคำถามเพื่อให้สตรีชาวลาวได้พูดคุยโต้ตอบ ชักถาม ในเรื่องของสมุนไพรใกล้ตัวที่สามารถปลูกเองได้ที่บ้านและนำมาตากแห้งเก็บใส่ถุงไว้เป็นชนิดๆไปก็จะสามารถลดต้นทุนหรือการที่จะไปหาซื้อจากที่อื่น (ในกรณีทำจำหน่ายเป็นของที่ระลึก) และการทำลูกประคบที่มีรูปแบบที่แตกต่างกันและใช้ผ้าห่อลูกประคบที่มีสีสันทันสมกับผ้าที่มีสีดำหรือสีชาวนั้นก็เป็นทางเลือกหนึ่งของลูกค้าที่สามารถจะเลือกซื้อได้หลากหลายรูปแบบและมีสีสันสะดุดตา และสามารถทำแล้วนำไปจำหน่ายหรือวางขายที่ร้านต่างๆใกล้บ้านก็ได้ โดยลักษณะผากขายที่ร้านเสื้อผ้า ร้านกาแฟ หรือร้านที่ขายของชำรายต่างๆ เพื่อเป็นการจำหน่ายและกระจายสินค้าในอีกรูปแบบหนึ่ง เมื่อได้อธิบายและพูดคุยชักถาม ก็เปิดโอกาสให้กลุ่มสตรีชาวลาวได้ซักถาม

ผลของการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับกลุ่มสตรีชาวลาวพบว่า กลุ่มสตรีชาวลาวมีความสนใจในด้านการทำลูกประคบมากเพราะเล็งเห็นช่องทางการประกอบอาชีพที่สามารถทำและจำหน่ายได้โดยนำไปวางไว้ที่ กศน. ตำบลหรือร้านต่างๆหรือสถานที่นวดของกลุ่มสตรีชาวลาวเอง เพราะสมุนไพรที่นำมาทำไม่ได้หายากส่วนมากมีอยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว กลุ่มสตรีชาวลาวสามารถปลูกได้ทุกชนิด และมีความรู้อยู่บ้างในเรื่องสมุนไพรต่างๆ เพราะครู กศน.อำเภอภูซางก็ได้อธิบายแนะนำสมุนไพรต่างๆอย่างละเอียดแล้ว และสมุนไพรที่นำมาสาธิตและเอามาให้กลุ่มสตรีชาวลาวดูพร้อมการสาธิตนั้นล้วนแล้วเป็นพืชสมุนไพรที่รู้จักและสามารถหาได้ในพื้นที่ ในกระบวนการสอนดังกล่าวกลุ่มสตรีชาวลาวได้รู้จักสมุนไพรแต่ละชนิด ว่ามีชื่ออะไร และรู้จักการนำสมุนไพรทั้งหมดมาผสมอะไรบ้างถึงได้ลูกประคบแต่ละอย่างมา และทางครูผู้สอนก็สอดแทรกการเรียนรู้หนังสือเข้าไปกับการสอนทำลูกประคบหรือการสอนวิชาชีพ การสอดแทรกคำศัพท์ต่างๆเข้าไปโดยใช้กระบวนการคิดเป็น เช่น การวางสมุนไพรแต่ละชนิดไว้เรียงกันเป็นแถวๆ เพื่อให้กลุ่มสตรีชาวลาวได้เขียนชื่อสมุนไพรแต่ละชนิดนำมาติดไว้ที่ถุงพลาสติกใส เพื่อให้กลุ่มสตรีชาวลาวได้คิด อ่าน และเขียน พอติดเสร็จก็จะมาตรวจดูความถูกต้องของคำในภาษาไทยว่าเขียน สะกด และอ่านได้ถูกต้องหรือไม่ นี่คือการสอนวิชาชีพเพื่อให้ได้ชิ้นงานและจัดกระบวนการเรียนการสอนเข้าไปด้วยเพื่อให้กลุ่มสตรีชาวลาวได้รับประโยชน์ทั้งการเรียนรู้ของคำในภาษาไทยและคิดเป็นในเชิงกระบวนการที่ครูผู้สอนต้องสอดแทรกให้ได้รับองค์ความรู้รวมถึงการคิดอย่างสร้างสรรค์และเป็นระบบในการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ด้านสมุนไพรพื้นบ้านของกลุ่มสตรีชาวลาว และเป็นแนวทางหนึ่งของกระบวนการคือไม่ให้กลุ่มสตรีชาวลาวหลงลืมหลักเจ้าของชนชาติตัวเองว่าสมัยก่อนก็ใช้สมุนไพรแทบจะทุกตัวในการรักษาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นหรือสมุนไพรบางตัวสามารถนำมาประกอบอาหารได้ด้วย

ผลจากการจัดกิจกรรมครั้งนี้สรุปได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ทำให้เห็นโอกาสที่จะทำให้อัตชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นได้ ถ้ามีโอกาสได้ประกอบอาชีพเหล่านี้ และสามารถทำได้ทุกอาชีพ การจัดเวทีแบบการสาธิตให้ดูและให้กลุ่มสตรีชาวลาวลงมือปฏิบัติร่วมด้วยกับครูผู้สอนแบบนี้ช่วยให้กลุ่มสตรีชาวลาวได้พูดคุยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ที่สร้างความมั่นใจสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตัวเองและช่วยครอบครัวได้ มีอาชีพและมีรายได้จากการใช้ศักยภาพที่มีในตัวเอง และไม่เพิ่มภาระให้กับสังคมหรือสามีมากเกินไป

ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพโดยใช้ศักยภาพของตนเองผสมกับการเพิ่มความรู้จากผู้รู้มาเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ และครูผู้สอนได้วัตกรรมใหม่โดยการนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้สอนกับกลุ่มสตรีชาวลาวสามารถทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวนำไปปรับไปใช้ในการชีวิตประจำวันได้ และกลุ่มสตรีชาวลาวอาจคิดได้อีกหลายรูปแบบให้สอดคล้องกับบริบทและกลุ่มนักท่องเที่ยวถือเป็นการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ได้ดียิ่งขึ้นไปอีกระดับหนึ่งจากการต่อยอดการเรียนรู้ร่วมกับครูสอนสามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับตัวเอง ครอบครัว ทำให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และยั่งยืน นอกจากนี้ยังหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมพบว่ารูปแบบของลูกประคบยังไม่สวยเท่าที่ควร การผูกปมเชือกลูกประคบ การติดสติ๊กเกอร์ยังไม่เรียบร้อย แต่สามารถแก้ไขหรือการลงมือทำบ่อยๆเพื่อให้เกิดความชำนาญก็จะทำให้รูปแบบการทำการพับผ้า การมัดปมผ้าสวยขึ้น การติดสติ๊กเกอร์ก็ไม่เป็นปัญหาสามารถติดให้ดูสวยงามได้

ครั้งที่ 6 กิจกรรมพัฒนาศักยภาพตามผ่านการอบรมเรื่อง ตลาดชายแดน และสิทธิมนุษยชน

ในวันที่ 16 พฤษภาคม 2560 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ หอประชุมบ้านฮวก หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา จำนวนผู้เข้าร่วม 42 คน ประกอบไปด้วย นักวิจัย 19 คน ทีมที่ปรึกษา 1 คน ทีมสตรีชาวลาว 12 คน และทีมกลไกสนับสนุน 10 คน เพื่อให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีความรู้ ความเข้าใจใน

เรื่องเศรษฐกิจชายแดน มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชน และค้นหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมกับกลุ่มสตรีชาวลาว

ในการจัดกิจกรรมนี้เป็นการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง การตลาดชายแดน และสิทธิมนุษยชน โดยเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้แก่กลุ่มสตรีชาวลาว จากผลการดำเนินกลุ่มสตรีชาวลาวให้ความสนใจเรื่องนี้เป็นอย่างมากเพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวข้อมูลที่อบรมส่วนใหญ่จะเป็นการบรรยายเรื่องกิจการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนไทย – สปป.ลาว จากจากข้อมูลพบว่าตามแนวชายแดน มีความต่อเนื่องกันมาช้านานเนื่องจากราษฎรทั้งสองฝ่ายมีความผูกพันกันตามสายเลือด เป็นญาติพี่น้องทำการค้าขายระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคลและชุมชน จนกระทั่งรัฐบาลทั้งสองฝ่ายได้เจริญสัมพันธไมตรีต่อกัน เกิดการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ

จังหวัดพะเยา มีแนวเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ตั้งแต่บริเวณบ้านฮวก หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง ถึง บ้านต้นผึ้ง หมู่ที่ 16 ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ เป็นระยะทางประมาณ 36 กิโลเมตร โดยมีช่องทางก๊วก (PB 502763) หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เป็นช่องทางที่ติดต่อกันระหว่างบ้านฮวก หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา กับบ้านปางมอญเมืองคอบ แขวงไชยบุรี สปป.ลาว เป็นที่ตั้งจุดผ่อนปรนชายแดนไทย - สปป.ลาว บ้านฮวก เป็นช่องทางที่ราษฎรของทั้งสองประเทศ สามารถเดินทางติดต่อค้าขายกันได้ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 06.00 – 18.00 น. ของทุกวัน โดยไม่มีการหยุดพักเที่ยงและจัดตลาดนัด ทุกวันที่ 10 และ 30 ของทุกเดือน ณ บริเวณตลาด บ้านฮวก ทั้งนี้ การขออนุญาตเดินทาง เข้า - ออก ให้เป็นไปตามข้อตกลงระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

จากการประชุมคณะกรรมการร่วมรักษาความเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว และ สปป.ลาว ไทยเขตเชียงฮ่อน - หงสา แขวงไชยบุรี ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างจังหวัดพะเยา กับ แขวงไชยบุรี ได้มีบันทึกการประชุมที่มีผลให้ทั้ง 2 ฝ่าย ต้องปฏิบัติตามหลาย ประเด็น ดังนี้

1. ให้ใช้จุดก๊วก เป็นช่องทางเข้า - ออก ระหว่างบ้านฮวก หมู่ที่ 3 อำเภอภูซาง กับบ้านปางมอญเมืองคอบ เวลา 08.00 -12.00 น. และ เวลา 13.00 – 17.00 น. (ปัจจุบันปรับเป็นเวลา 06.00 – 18.00 น. โดยไม่มีการหยุดพักเที่ยง) กรณีเจ็บป่วยสามารถเข้า-ออกได้ ไม่จำกัดเวลา แต่ต้องผ่านจุดตรวจคนเข้า - ออกของเจ้าหน้าที่ทั้งสองฝ่าย และอนุญาตให้เฉพาะราษฎรของจังหวัดพะเยา กับราษฎรแขวงไชยบุรี เท่านั้น ที่ผ่านเข้าออกได้ กำหนดเวลาเข้าออกของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่เกิน 2 วัน ระยะทางหรือขอบเขตให้เข้าไป แต่ละฝ่ายได้ในเขตสุขภาพเชียงคำ และเขตเทศบาลเมืองคอบ เท่านั้น

2. ประชาชนทั้งสองฝ่าย สามารถซื้อสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในมูลค่าไม่เกิน 30,000 กีบ หรือ 1,000 บาท ต่อหนึ่งคน ต่อหนึ่งเที่ยว โดยไม่ต้องเสียภาษี (หากซื้อเกินต้องชำระภาษีตามกฎหมาย)

3. ทั้งสองฝ่ายจะร่วมกันในการสกัดกั้นและปราบปรามยาเสพติดบริเวณชายแดน

4. ทั้งสองฝ่ายจะให้ความร่วมมือในการรักษาหลักเขตแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดพะเยา – แขวงไชยบุรีให้อยู่ในสภาพเดิม ไม่ถูกทำลาย ให้ความรู้และดูแลประชาชนของตนให้เดินทางเข้า - ออก จุดผ่านแดนให้ถูกต้อง

5. ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบให้การร่วมมือและพัฒนาด้านกีฬา ศิลปวัฒนธรรม ระหว่างกัน รวมทั้งให้ความร่วมมือด้านสาธารณสุขมากขึ้น

6. ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบให้ยกฐานะจุดผ่อนปรนบ้านฮวก เป็นจุดผ่านแดนถาวร และด่านประเพณีปางมอญ เป็นด่านท้องถิ่น โดยเห็นชอบนำเสนอรัฐบาลของแต่ละฝ่ายพิจารณา

สถานะด้านชายแดน

“จุดผ่อนปรน” เป็นจุดที่เปิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ทางด้านมนุษยธรรม เพื่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น และอนุญาตให้ประชาชนทั้งสองประเทศสัญจรไปมาเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าอุปโภคบริโภคระหว่างกัน โดยกำหนดระเบียบการสัญจรไปมา ประเภทของสินค้า มูลค่าการค้า ระยะเวลาเปิดปิดจุดผ่อนปรนมาตรการควบคุมการเดินทางเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงของทั้งสองประเทศ จุดผ่อนปรน ชายแดนไทย – สปป.ลาว บริเวณบ้านฮวก อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เป็นจุดที่ตั้งขึ้น เพื่อควบคุมการเข้าออกของประชาชนทั้งสองประเทศ อยู่ในความดูแลของฝ่ายกิจการพิเศษ ที่ทำการปกครองอำเภอภูซางจังหวัดพะเยา ซึ่งมีนายอำเภอภูซาง เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศ เป็นไปตามข้อตกลงของคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย-ลาว จังหวัดพะเยา, ลาว-ไทย แขวงไชยบุรีโดยจุดผ่อนปรนแห่งนี้ ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2536 โดยมีเจ้าหน้าที่ของศูนย์อำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (ศอปปค.) อำเภอภูซาง ประจำอยู่ ณ จุดผ่อนปรน ดูแลการเข้าออกของประชาชนโดยอยู่ในการดูแลของฝ่ายกิจการพิเศษ ที่ทำการปกครองอำเภอภูซาง ซึ่งมีนายอำเภอภูซางเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบและเจ้าหน้าที่จากด่านศุลกากรเชียงของ จังหวัดเชียงราย ควบคุมดูแลการนำเข้าสินค้าผ่านเข้า-ออกบริเวณจุดผ่านแดน

ประโยชน์ที่จะได้รับ

การยกระดับจุดผ่อนปรนบ้านฮวกเป็นจุดผ่านแดนถาวร และด่านประเพณีบ้านปางมอน เมืองคอบ แขวงไชยบุรีเป็นด่านสากล จะทำให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ร่วมกันระหว่างจังหวัดพะเยาและแขวงไชยบุรี สปป.ลาว ดังนี้

1. จะเกิดการขยายตัวด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ผ่านจุดผ่านแดนดังกล่าวมากยิ่งขึ้น และ เกิดการเชื่อมโยงการค้า การลงทุน การขนส่ง การท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคุ่มน้ำโขง ทั้ง สปป.ลาว จีนตอนใต้ และเวียดนาม ซึ่งมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นเส้นทางยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว การค้าการลงทุน การขนส่ง เพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในอนาคตอันใกล้ อีกทั้ง เป็นการสนับสนุนโครงการจัดตั้งวงกลมเศรษฐกิจจังหวัดพะเยา – จังหวัดน่าน – แขวงไชยบุรี – หลวงพระบาง – แขวงอุดมไชย

2. ประชาชนของทั้งสองประเทศ และยานพาหนะสามารถสัญจรไปมาเพื่อการค้า การลงทุนส่งเสริมการท่องเที่ยว และอื่นๆ เพิ่มสูงและสะดวกยิ่งขึ้น จะส่งผลก่อให้เกิดกิจกรรมการค้าชายแดนและการเปิดตลาดการค้าใหม่ๆ โดยเฉพาะสินค้าสิ่งทอ เครื่องอุปโภค บริโภค สินค้าการเกษตร และการบริการอื่นๆ ทำให้มูลค่าการค้าและการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

3. พัฒนาตลาดชายแดนบ้านฮวกอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เป็นศูนย์กลางการค้าสินค้าและด่านบ้านฮวกเป็น ประตูการค้า ประตูคมนาคมขนส่ง และประตูเชื่อมโยงการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในเรื่องสิทธิมนุษยชนทางกลุ่มสตรีชาวลาวต้องมีความรู้เกี่ยวกับ บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนคือใคร ? ข้อมูลที่ได้รับจากการอบรมพบว่าบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ก็คือ บุคคลที่รัฐไทยรับฟังว่า ยังพิสูจน์สถานะทางกฎหมายว่าด้วยสิทธิในสัญชาติไม่ได้ หรือพิสูจน์ได้แล้วว่า เป็นคนต่างด้าวก็ยังไม่ส่งกลับประเทศต้นทางไม่ได้บัตรประเพณีนี้จึงถูกออกให้บุคคลในสถานการณ์ดังกล่าวหลังจากการจัดทำทะเบียนประวัติตามกฎหมายทะเบียนราษฎร เพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้ใช้เป็นเอกสารรับรองตัวบุคคลในระหว่างรอการกำหนดสถานะบุคคลตามกฎหมายใหม่ หรือรอการส่งกลับออกนอกประเทศไทยสาเหตุที่รัฐไทยยอมรับออกเอกสารรับรองตัวบุคคลให้บุคคลในสถานการณ์ข้างต้น ก็เพราะบุคคลดังกล่าวประสบปัญหาความไร้รัฐ หรือที่เรียกได้

เต็มๆ ว่า “ไร้รัฐเจ้าของตัวบุคคล (Personal State)” กล่าวคือ ไร้สถานะบุคคลตามกฎหมายสัญชาติ คนเข้าเมือง ตลอดจนการทะเบียนราษฎร

โดยกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐไทยหรือนานารัฐบนโลกจึงมีหน้าที่รับรองสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมาย (Recognition of Legal Personality) และโดยมาตรา 38 วรรค 2 แห่ง พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 ซึ่งแก้ไขและเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ซึ่งรองรับหลักกฎหมายระหว่างประเทศข้างต้น รัฐไทยจึงบันทึก “คนไร้รัฐ” ที่พบในประเทศไทยในทะเบียนประวัติตามกฎหมายทะเบียนราษฎรประเภท ท.ร.38 ก. ซึ่งทะเบียนประวัตินี้มีชื่อว่า “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน” หรือหากจะเรียกให้ครบถ้วนก็คือ “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร” และผลต่อมา ก็คือ การได้รับบัตรประจำตัวบุคคลตามกฎหมายทะเบียนราษฎรไทยที่มีชื่อว่า “บัตรบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร”

เอกสารที่รัฐไทยอาจออกในคนไร้รัฐ หรือ “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน” ที่ได้รับการบันทึกในทะเบียนราษฎรของรัฐไทย ถูกกำหนดรูปแบบไว้ใน ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 ดังนั้น ผู้ที่ถือบัตรนี้จึงไม่ไร้รัฐ และเป็นบุคคลที่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรตามกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง

บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนมีสิทธิอย่างใดในประเทศไทย

1. ในเรื่องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานนั้นไม่มีปัญหา

- มีสิทธิในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามมาตรา 4 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.

2550

- มีสิทธิทางการศึกษา เรียนได้ จบได้วุฒิการศึกษา

- มีสิทธิได้รับรักษาพยาบาลได้ แต่ยังไม่ได้หลักประกันสุขภาพแบบบังคับ แต่อาจใช้

หลักประกันสุขภาพทางเลือก

- มีสิทธิทำมาหาเลี้ยงชีพได้

- มีสิทธิเดินทางเพื่อการศึกษาและรักษาพยาบาล

2. สิทธิในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายที่เหมาะสม

- หากมีข้อเท็จจริงฟังว่า มีสัญชาติไทย ก็ร้องขอพิสูจน์สัญชาติไทยได้

- หากมีข้อเท็จจริงว่า เป็นคนต่างด้าวที่อาจได้รับอนุญาตให้เข้าเมืองและอาศัยอยู่อย่างถูกกฎหมาย ก็ร้องขอสิทธิดังกล่าวได้

- ในระหว่างที่ยังมีสถานะบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ก็ไม่มีสถานะของคนไร้รัฐแล้ว เพราะมีสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไทยแล้ว เพียงแต่ในขณะรอการกำหนดสิทธิในสถานะบุคคลที่เหมาะสมต่อไป ก็ยังมีสถานะเป็นคนที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย แต่ได้รับการผ่อนผันให้สิทธิอาศัยในประเทศไทยในพื้นที่ที่ได้รับการทำทะเบียนประวัติ ก็คือ พื้นที่ที่ระบุในบัตร โดยสรุป มีสถานะเป็นราษฎรไทยประเภทคนอยู่ชั่วคราว แม้จะยังไร้สัญชาติและไร้สถานะคนเข้าเมืองที่ชอบด้วยกฎหมาย

3. สิทธิในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

- มีสิทธิทำงาน แต่ต้องขออนุญาต และต้องไม่ทำอาชีพที่สงวนให้คนสัญชาติไทย

- มีสิทธิลงทุนประกอบธุรกิจ แต่ต้องขออนุญาต และต้องไม่ทำธุรกิจที่สงวนให้คนสัญชาติไทย

- มีสิทธิในทรัพย์สิน จึงซื้อเช่าหรือทำนิติกรรมตามกฎหมายเอกชนเกี่ยวกับทรัพย์สินได้ แต่ไม่อาจมีกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์

- ดังนั้น ซื้อบ้านได้ แต่ถือครองกรรมสิทธิ์ในบ้านไม่ได้

- ช้อรได้ และถือครองกรรมสิทธิ์ในรถได้ เพราะเรามีข้อสังหาริมทรัพย์ แต่ในความเข้าใจของสภาความมั่นคงแห่งชาติและกรมการขนส่งทางบกยังมีปัญหาซึ่งในขณะนี้ มีข้อเรียกร้องของเอนจีโอให้มีการร่างกฎหมายในระดับกฎหมายปกครองให้เป็นที่เข้าใจต่อสาธารณชน

- มีสิทธิในการเดินทางเพื่อประกอบอาชีพ แต่ต้องขออนุญาต

4. สิทธิในการเข้าร่วมทางการเมือง

- ไม่มีสิทธิเข้าร่วมทางการเมืองเลย

- ถ้าเข้าร่วม ก็จะมีโทษทางอาญา

5. สิทธิในการกระบวนการยุติธรรม

- มีสิทธิฟ้องคดีทั้งแพ่ง พาณิชย์ อาญา ปกครอง

- มีโอกาสถูกฟ้องเป็นจำเลยทั้งในคดีแพ่ง พาณิชย์ และอาญา แต่ก็มีสิทธิในการกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค กล่าวคือ อาจารย์ขอทนายความจากศาล ศาลต้องรับฟังคำให้การแก้ฟ้องอย่างเท่าเทียมกับคนที่มิใช่สัญชาติ

- จะถูกจำคุกเพราะไม่ชำระหนี้ทางสัญญาไม่ได้

ในการจัดกิจกรรมตามแนวทางการวางแผนงานในการจัดอบรมเรื่องอบรมให้ความรู้เบื้องต้นการตลาดชายแดน กฎหมายใกล้ตัว และสิทธิมนุษยชนที่พึงได้รับของกลุ่มสตรีชาวลาว เห็นได้ว่าประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้นมีความสำคัญมากและประเด็นที่ควรมุ่งศึกษาทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งบนพื้นฐานของกฎหมายและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มุ่งไปสู่ประชาธิปไตยและพัฒนาสังคมให้มีความสงบสุขและเจริญต่อไป

นางบัวลอย พรหมเวช แสดงออกทางมุมมองของประสบการณ์ในเวทีเสวนาถึงสิทธิมนุษยชนและการค้าชายแดนที่เป็นพื้นฐานและความต้องการของกลุ่มสะไก์ลาว ไว้ว่า

“หนูเคยคิดว่า ในประเทศไทยหนูคงไม่มีสิทธิ ไม่มีเสียง ในเรื่องใดๆทั้งสิ้น แต่วันนี้หนูรู้แล้วว่าหนูยังมีค่าของคำว่าคนอยู่ สิทธิที่หนูควรมีมันติดตัวมาตั้งแต่หนูเกิดแล้ว ไม่ว่าจะอยู่แห่งไหน”

ตามสภาพเศรษฐกิจที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว แต่ด้วยสภาพพื้นที่ของบ้านฮวกนั้นว่ามีความได้เปรียบด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และตลอดจนคุณภาพของสินค้าก็ได้รับการยอมรับในประเทศเพื่อนบ้านด้วยเช่นกัน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ ข้อจำกัดและอุปสรรคต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความไม่สงบตามแนวชายแดนซึ่งอาจนำไปสู่การปิดจุดผ่านแดนบ่อยครั้ง หรือแม้แต่อุปสรรคที่เกิดจากกฎระเบียบและขั้นตอนการชำระเงิน ปัญหาด้านการขนส่งสินค้าและเกิดจากการบริหารจัดการด่าน ซึ่งเหล่านี้ถือเป็นความเสี่ยงและความท้าทายที่ต้องเผชิญและเตรียมพร้อมรับมือในการตลาดชายแดน

กิจกรรมที่ 4 วิเคราะห์ผลที่ได้จากการดำเนินงานทั้งในเชิงเนื้อหา และกระบวนการในมุมมองของการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวที่เกิดขึ้น มุมของ กศน.อำเภอภูซางว่าครูและบุคลากรมีการมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด สามารถนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างไรจำนวน 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 วันที่ 25 พฤษภาคม 2560 พ.ศ.2560 เวลา 08.00 น. – 12.00 น. ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านฮวก หมู่ที่12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา จำนวนผู้เข้าร่วม 42 คน ประกอบไปด้วย นักวิจัย 19 คน ทีมที่ปรึกษา 1 คน ทีมสตรีชาวลาว 12 คน และทีมกลไกสนับสนุน 10 คน เพื่อนำผลที่ได้จากจัดกิจกรรมมาวิเคราะห์ และกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการดำเนินชีวิต เพื่อขยายผลสู่กลุ่มสตรีชาวลาว

ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ ทีมวิจัยได้จัดกระบวนการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้ 1) จัดเวทีให้ตัวแทนกลุ่มสตรีชาวลาวได้เล่าถึงกิจกรรมที่ผ่านมาว่ามีกิจกรรมอะไรที่เราทำไปแล้วบ้างและผลตอบรับเป็นอย่างไร 2) คณะครูแบ่งกลุ่มกลุ่มสตรีชาวลาวออกเป็น 2 กลุ่มเพื่อให้กลุ่มสตรีชาวลาววิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของกิจกรรมที่ผ่านมาภายใต้ 4 ฐาน ได้แก่ ฐานเศรษฐกิจ ฐานสังคม ฐานการศึกษา ฐานวัฒนธรรม ผ่านเครื่องมือ Mind Map หลังจากนั้นให้กลุ่มสตรีชาวลาวออกมานำเสนอ ข้อดีข้อเสียของกิจกรรมที่ตนได้รับ

ผลการการแลกเปลี่ยนพูดคุยพบว่า ในฐานเศรษฐกิจในเรื่องของการอบรมเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มสตรีชาวลาวเริ่มมองต้นทุนที่ตัวเองมีอยู่มากขึ้นหลังจากที่ได้รับการอบรม สามารถนำความรู้มาประยุกต์ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ และดำรงชีวิตประจำวันทั้งต่อตนเอง ครอบครัวละกลุ่มสตรีชาวลาว ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมปฏิบัติ สามารถน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม ในส่วนของข้อเสียนั้นกลุ่มสตรีชาวลาวมองว่าการนำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันนั้นไม่ก่อให้เกิดผลเสียใดๆแต่ว่าการที่จะนำมาปรับใช้ได้มากหรือน้อยนั้นก็แล้วแต่บุคคลว่าความพอเพียงของตนเองนั้นเป็นอย่างไร ความพอเพียงของคนหนึ่งอาจจะไปพอเพียงสำหรับอีกคนหนึ่งก็เป็นได้ **กิจกรรมการอบรมการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ** กิจกรรมนี้กลุ่มสตรีชาวลาวต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงและการผสมพันธุ์ ตั้งแต่การเริ่มคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ที่จะนำมาผสม การอนุบาลลูกอ๊อด การอนุบาลลูกกบ และการจำหน่าย **นางอุษา ไทยอุบล** ซึ่งเป็นคนสะท้อนเรื่องนี้กล่าวว่า “เริ่มแรกก่อนที่จะทำไม่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงและการขยายพันธุ์กบเลย จนได้รับการอบรมคุณครูบอกว่า เราสามารถเรียนรู้ไปทำไปได้ ณ ตอนนี้ดิฉันสามารถเพาะเลี้ยงลูกกบส่งขายให้กับกลุ่มสตรีชาวลาวและประเทศเพื่อนบ้านได้ โดยการ เรียนรู้ไปทำไป แล้วมีปัญหาที่แก้ปัญหาโดยการสอบถามผู้รู้ ครู ทำให้ดิฉันเกิดการเรียนรู้ไปโดยไม่รู้ตัว” ในส่วนของข้อเสียนั้น การเพาะเลี้ยงกบและการขยายพันธุ์กบต้องมีเวลาเอาใจใส่มากเพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน บางคนไม่มีเวลาให้อาจทำให้ลูกกบไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควรหรือตายได้

กิจกรรมการนวดแผนไทย กลุ่มสตรีชาวลาวมีองค์ความรู้ในเรื่องของการนวดฝ่าเท้า นวดตัว มีทักษะสามารถประกอบอาชีพ ทำให้มีรายได้มาจุนเจือครอบครัว เกิดการยอมรับในชุมชน มีความภาคภูมิใจ **นางวัน จันทะวงศ์** หนึ่งในสมาชิกกลุ่มกล่าวว่า “หลังจากที่ได้ฝึกอบรมนวดดิฉันได้นำไปฝึกปฏิบัติที่บ้านโดยให้สามีเป็นหุ่นในการฝึก ทำให้ดิฉันมีทักษะการนวดที่ดีขึ้นและอีกอย่างสามีดิฉันก็เวลาไปทำงานหนักๆมาขอให้นวดให้ ทำให้ความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัวแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น” ส่วนของข้อเสียนั้นต้องใช้เวลาในการฝึกทักษะกว่าจะชำนาญได้ ต้องฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ฐานการศึกษา **การจัดการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ** ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวเข้าถึงการศึกษาลดโอกาสความเหลื่อมล้ำในสังคม มีทักษะการอ่าน การเขียน มากยิ่งขึ้น ข้อเสีย

เวลาที่จะมาพบกลุ่มไม่ค่อยตรงกันเนื่องจากต้องประกอบอาชีพ ฐานวัฒนธรรม **การทำลูกประคบสมุนไพร** ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวนำองค์ความรู้ภูมิปัญญา มาประยุกต์ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ แต่ยังคงซึ่งภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาอย่างช้านาน สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับกลุ่มข้อเสีย สมุนไพรบางตัวไม่มีทุกฤดูกาล สินค้ายังไม่เป็นที่รู้จักเท่าที่ควร ฐานสังคม **การอบรมการค้าขายแดน สิทธิมนุษยชน** ทำให้ชุมชนมีความสามารถเอาองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็นทางด้านค้าขาย การเดินทาง ด้านสาธารณสุข การประกอบอาชีพ สิทธิที่ตนเองได้รับและข้อควรระวังต่างๆ

จากผลการดำเนินงานทำให้เราได้ทราบว่าเราได้ทำกิจกรรมอะไรไปบ้าง และแต่ละกิจกรรมมีข้อดีข้อเสียอย่างไร กิจกรรมไหนทำแล้วประสบผลสำเร็จและกิจกรรมไหนทำแล้วไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปด้วยกัน

ทีมวิจัยต้องร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพเพื่อขยายผลสู่ชุมชนอื่นต่อไป

ครั้งที่ 2 วันที่ 15 มิถุนายน 2560 พ.ศ.2560 เวลา 08.00 น. – 12.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์ บ้านฮวก หมู่ที่12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา จำนวนผู้เข้าร่วม 42 คน ประกอบไปด้วย นักวิจัย 19 คน ทีมที่ปรึกษา 1 คน ทีมสตรีชาวลาว 12 คน และทีมกลไกสนับสนุน 10 คน เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในมุมมองของ ครู กศน. สตรีชาวลาว และนำผลที่ได้จากจัดกิจกรรมมาวิเคราะห์ และกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการดำเนินชีวิต เพื่อขยายผลสู่กลุ่มสตรีชาวลาว

ในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ทีมวิจัยได้จัดกระบวนการดังนี้ 1) คณะครูได้ทบทวนกิจกรรมครั้งที่ผ่านมาให้กับกลุ่มสตรีชาวลาวได้รับทราบ 2) จากนั้นให้แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม คละกันระหว่างครู กศน.และกลุ่มสตรีชาวลาว ช่วยกันอภิปรายในมุมมองของครู กศน. มุมมองของกลุ่มสตรีชาวลาว และแนวทางในการพัฒนาศักยภาพ 3) ให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอโดยมีคนประมวลาภาพรวม 1 คน 4) หลังจากนั้นก็ให้คนประมวลาภาพรวมมาสรุปแนวทางในการพัฒนาศักยภาพให้ทุกคนรับทราบ

จากผลการจัดกิจกรรมพบว่า ในมุมมองของครู กศน. มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นทำให้ทุกครั้งที่ลงเวทีจัดกิจกรรมทุกคนต่างรู้หน้าที่ของตนเอง มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนให้หน้าที่ ทำให้ ครู กศน. ทำหน้าที่ในแต่ละเวทีต่างออกไป เพื่อเป็นการฝึกให้เข้าใจถึงกระบวนการการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ฝึกให้ครู กศน.มีความกล้าที่จะทำในสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน สามารถนำกระบวนการเรียนรู้แบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปบูรณาการการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาให้สูงขึ้น ครูยังได้กระบวนการเรียนการสอน (นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน) รูปแบบใหม่ เพื่อประยุกต์ใช้กับกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ เช่น การใช้สัญลักษณ์ แทนการเขียนตัวหนังสือ โดยกระบวนการนี้ทำให้นักวิจัยชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการมากยิ่งขึ้น ครูมีทัศนคติที่ดีต่องานวิจัย มีเทคนิคในการจับประเด็นจากการใช้เครื่องมือ เช่น การอัดเสียง และการถ่ายภาพเข้ามาช่วยในการเขียนบันทึกได้ดีขึ้น และเชื่อว่า การฟังข้อมูลที่ซ้ำๆสามารถได้มาซึ่งคำตอบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ต้องบันทึกตามประเด็นที่ออกแบบไว้ ครูยังได้ความรู้ในการเลือกใช้เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ครูสามารถเข้าใจและเข้าถึงชุมชนได้อย่างแท้จริง

มุมมองของกลุ่มสตรีชาวลาวเกิดการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัยมากยิ่งขึ้น รู้ว่าวิจัยคือ อะไร มีกระบวนการอย่างไร ทำเพื่ออะไร และในขั้นตอนการดำเนินงานนักวิจัยชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ เกิดกระบวนการคิด มีการเปลี่ยนแปลงที่กล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะเสนอข้อโต้แย้งที่ตัวเองคิดว่าผิดหรือถูกมีความมั่นใจในตนเอง นอกจากนี้นักวิจัยชุมชนยังได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ไม่ใช่เพียงแค่การอ่านออกเขียนได้ แต่เป็นการเรียนรู้การใช้สัญลักษณ์แทนการเขียนหนังสือ กลุ่ม

สตรีชาวลาวต้นต้วที่ได้รับการศึกษามากขึ้น และยังได้รับการแก้ไขปัญหที่ตรงกับความต้องการของตนเอง เกิดนักวิจัยชุมชนที่มีทักษะ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหาที่เป็นขั้นตอน มีอาชีพที่มั่นคงสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว มีความภาคภูมิใจในการมีตัวตนของตัวเอง ได้รับการยอมรับจากชุมชน

มุมมองแนวทางการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวของทั้ง 2 กลุ่มสรุปได้ 5 ประเด็น ดังนี้คือ

1. สืบค้น รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่สุดคล้องกับวิถีชีวิตของสตรีชาวลาวในพื้นที่เป้าหมาย คือการสืบค้นองค์ความรู้ ข้อมูลพื้นฐาน วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ประเพณี วัฒนธรรม การอพยพ ที่อยู่อาศัย สาเหตุที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ

2. การพัฒนาศักยภาพในฐานะเศรษฐกิจ จะเน้นเรื่องการพัฒนาอาชีพที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มสตรีชาวลาวที่สุดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ชายแดนเพื่อรองรับการเปิดด่านถาวรและการเปลี่ยนแปลงทางด้านพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในอนาคต

3. การพัฒนาศักยภาพในฐานะการศึกษาจะเน้นการบูรณาการการศึกษา การรู้หนังสือภาษาไทย การอ่านออกเขียนได้ในทุกกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มสตรีชาวลาวและให้กลุ่มสตรีชาวลาวเข้าใจและเข้าถึงได้ง่ายมากที่สุด

4. การพัฒนาศักยภาพในฐานะสังคมเน้นการยอมรับ การมีส่วนร่วมกับชุมชน การให้ความรู้เรื่องสิทธิของตนเอง การตลาดชายแดน เพื่อให้กลุ่มมีความตระหนักในสถานะของตนเองและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ

5. การพัฒนาศักยภาพในฐานะวัฒนธรรม จะเน้นเรื่องภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจากสมัยก่อน เช่น สมุนไพรพื้นบ้าน การแต่งกาย ภาษา ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีอัตลักษณ์ในตัวเอง

จากแนวทางการพัฒนาศักยภาพดังกล่าวที่วิจัยจะนำไปสังเคราะห์ผ่านเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และขยายผลการดำเนินงานเพื่อต่อยอดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวต่อไป

กิจกรรมที่ 5 สังเคราะห์ผ่านเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และขยายผลการดำเนินงานเพื่อต่อยอดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาว (หมายถึงเวทีแลกเปลี่ยนหน่วยงานปกครอง กลุ่มสตรีชาวลาว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในมุมมองของผลการดำเนินงานที่ผ่านมาที่ประสบผลสำเร็จและสามารถขยายผลให้กับกลุ่มสตรีชาวลาว หรือ หมู่บ้านอื่นที่มีบริบทคล้ายกัน ในลักษณะของกลุ่มสตรีชาวลาวกับกลุ่มสตรีชาวลาว เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบยั่งยืน)

วันที่ 12 กรกฎาคม 2560 พ.ศ.2560 เวลา 08.00 น. – 12.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์บ้านฮวก หมู่ที่12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา จำนวนผู้เข้าร่วม 62 คน ประกอบไปด้วย นักวิจัย 19 คน ทีมที่ปรึกษา 1 คน ทีมสตรีชาวลาว 22 คน และทีมกลไกสนับสนุน 10 คน หน่วยงานในพื้นที่ 10 คน เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้โดยผ่านเวทีเสวนา ส่งเสริมการแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มเป้าหมายใน 4 ฐาน ประกอบด้วย ฐานสังคม ฐานวัฒนธรรม ฐานเศรษฐกิจ และฐานการศึกษา และเผยแพร่อัตลักษณ์ของกลุ่มเป้าหมายต่อกลุ่มสตรีชาวลาว และสังคม อันจะเป็นการสร้างตระหนักและความภาคภูมิใจ

จากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ได้จัดกระบวนการในรูปแบบเวทีเสวนาโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ให้พิธีกรแนะนำเครือข่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมว่ามีส่วนไหนเข้าร่วมบ้าง 2) รับชม VTR สรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา 3) จัดเวทีเสวนา โดยมีครู 1 คนดำเนินรายการและตัวแทนแต่ละภาคส่วนร่วมกันเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน

จากผลการดำเนินงานพบว่าคณะครู กศน.สามารถเล่าถึงกิจกรรมที่ผ่านมาให้กับตัวแทนแต่ละภาคส่วนได้รับทราบถึงผลการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้นโครงการว่ามีการดำเนินการตั้งแต่การทำความเข้าใจกับ

กลุ่มสตรีชาวลาวเมื่อกลุ่มสตรีชาวลาวเห็นความสำคัญของการวิจัยและสนใจร่วมกระบวนการวิจัย ดังนั้นจึงเริ่มการค้นหาคำตอบที่มาจากปัญหาและความต้องการของกลุ่มสตรีชาวลาวจริงๆ การค้นหาปัญหาชุมชนการระดมสมอง การค้นหาศักยภาพชุมชน มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เมื่อได้โจทย์วิจัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทีมวิจัยได้มีการสืบค้นองค์ความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบทของชุมชน ข้อมูลพื้นฐาน ในแต่ละครั้งที่ทีมวิจัยลงไปสืบค้นข้อมูลก็จะมีเครื่องมือในการสืบค้น เครื่องมือนี้สามารถสอนให้ชุมชนรู้จักตนเองและเข้าถึงข้อมูลมากยิ่งขึ้นในแต่ละครั้งคณะครูก็จะมีการสอดแทรกการเรียนการสอนผ่านเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้าไปด้วยเช่น การสะกดคำ การใช้สัญลักษณ์แทนการเขียน การคำนวณตัวเลข เรื่องแผนที่ เป็นต้น หลังจากที่ทีมวิจัยมีข้อมูลเสร็จแล้วทีมวิจัยก็นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลและออกแบบเป็นกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ 4 ด้าน ได้แก่ มิติทางสังคม มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางการศึกษา มิติทางวัฒนธรรม จากนั้นเราก็ได้ดำเนินการตามกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพโดยบูรณาการแผนงานโครงการของ กศน.อำเภอภูซาง ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนไทย การอบรมเศรษฐกิจพอเพียง การเพาะเลี้ยงกบ การทำลูกประคบสมุนไพร ฤๅหมสมสมุนไพร การอบรมการค้าขายแดน สิทธิมนุษยชน การจัดการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือจากนั้นเรามีการติดตามประเมินผลเป็นระยะทำให้เราได้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่ม กลุ่มสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาต่อยอดในชีวิตประจำวันได้ มีการบวนการคิดเพิ่มมากขึ้น มีความกล้าแสดงออก มีความมั่นใจและภาคภูมิใจมากยิ่งขึ้น นางวัน จันทะวงค์ ตัวแทนกลุ่มสตรีชาวลาว กล่าวว่า “จากที่ได้ร่วมเป็นทีมวิจัยร่วมกับครู กศน. ทำให้ตัวเองพัฒนาขึ้นในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ที่ทำให้ตัวเองอ่านออกเขียนได้ ตอนนี้สามารถสอนการบ้านลูกได้ และในอนาคตก็จะสอนลูกให้อ่านเขียนภาษาลาวด้วย ด้านอาชีพก็ได้นำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินชีวิตไม่จะเป็นการปลูกผักไว้กินเอง การไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การเลี้ยงกบไว้เพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ในครัวเรือน การนวดที่สามารถทำเป็นอาชีพเสริมหลังจากทำการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักอยู่แล้วทำให้มีรายได้มาจุนเจือครอบครัวอีกทางหนึ่ง เป็นต้น นอกจากนี้งานวิจัยยังสอนให้เรายอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การเป็นผู้นำ การแสดงถึงอัตลักษณ์อันดีงามไม่ให้เลือนหายไป ทำให้คนในชุมชนยอมรับการมีตัวตนของเราค่ะ” ตัวแทนของภาคส่วนต่างๆร่วมแสดงความคิดเห็นว่าในปัจจุบันการที่เราจะแก้ไขปัญหาต่างๆได้อย่างยั่งยืนนั้นต้องเกิดจากคนในชุมชนเห็นว่านั้นคือปัญหาร่วมกัน และชุมชนจะต้องเป็นผู้แก้ปัญหาด้วยตนเองภายใต้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบมันถึงจะยั่งยืนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่สามารถทำให้ชุมชนเข้าถึงปัญหาอย่างแท้จริงและถูกจุด เป็นกระบวนการที่พัฒนาคนให้มีกระบวนการคิดที่เป็นระบบ สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน องค์กรหน่วยงานของรัฐให้เข้ามาทำงานร่วมกันภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกันได้ นอกจากนี้ยังทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในตัวเองขึ้น ชุมชนหรือองค์ความรู้ที่ออกมาสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการทำแผนพัฒนาในพื้นที่ชายแดนให้สอดคล้องและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ข้อมูลบางส่วนเกี่ยวข้องกับความมั่นคงภายในประเทศอีกหน่อย ข้อมูลชุดนี้อาจจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ชายแดนที่มีความเหลื่อมล้ำ การลักลอบเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมาย ยาเสพติด ฯลฯ เป็นต้น

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นถ้าสามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆ จะเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบและยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นการพัฒนาคนให้มีองค์ความรู้ กระบวนการคิด เป็นการแก้ปัญหาที่ถูกจุดและตรงกับความต้องการของประชาชน ถ้าคนถูกพัฒนา หน่วยงาน องค์กร ก็จะพัฒนาตามไปด้วยเช่นกัน

กิจกรรมที่ 6 สรุปบทเรียนการดำเนินงานระยะที่ 2 และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ครั้งที่ 1 วันที่ 15 สิงหาคม 2560 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์ บ้านฮวก หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา รวมทั้งหมด 30 คน ทีมวิจัย 19 คน ที่ปรึกษา 1 คน ทีมกลไกสนับสนุน 10 คน เพื่อสรุปบทเรียนของการจัดกิจกรรมผลดำเนินงานที่ผ่านมา

จากกิจกรรมดังกล่าวที่ทีมวิจัยได้จัดกระบวนการดังนี้ 1) จัดเวทีให้ตัวแทนครูและชุมชนออกมาเล่าถึงบทเรียนที่ได้รับระหว่างทำงานวิจัยตั้งแต่ระยะที่ 1 ถึงระยะที่ 2 โดยมีครูหนึ่งคนเป็นผู้นำตั้งคำถามคอยกระตุ้น 2) ให้ครูหนึ่งคนคอยสรุปประเด็นสำคัญใส่กระดานสรุป 3) นำเสนอบทเรียนที่ได้รับให้กลุ่มสตรีชาวลาวได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ผลของการดำเนินงานพบว่า ครู กศน.ได้เล่าถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัญหาที่กลุ่มสตรีชาวลาวเป็นผู้ค้นพบและสามารถแก้ปัญหาได้ตัวศักยภาพของกลุ่มเองนั่นคืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น กระบวนการมีส่วนร่วมในการสืบค้นข้อมูล องค์ความรู้ แนวทางการแก้ไขปัญหา ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู กศน.และกลุ่มสตรีชาวลาว บทเรียนที่ผ่านมาทำให้ครู กศน.เข้าถึงกลุ่มสตรีชาวลาวมากขึ้น รับรู้และเข้าใจถึงปัญหาที่แท้จริง ครูมีการกลับมาทำการบ้านว่าทำอะไรที่จัดการศึกษาที่เหมาะสมให้กลุ่มสตรีชาวลาวกลุ่มนี้ ได้เรียนรู้ไปควบคู่กับการประกอบอาชีพโดยไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานประจำวัน ข้อค้นพบได้ก็คือในการจัดการศึกษาทุกครั้งไม่จำเป็นต้องมานั่งในห้องเรียนเพื่อพบกลุ่ม สถานที่ใดก็ได้ที่จัดกิจกรรมเราสามารถสอดแทรกกระบวนการเรียนการสอนของเราเข้าไปโดยกลุ่มสตรีชาวลาวได้เรียนรู้ไปโดยไม่รู้ตัว และมีความสุขกับการศึกษา เครื่องมือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่เป็นตัวช่วยให้ กลุ่มสตรีชาวลาว เข้าใจและสามารถถอดองค์ความรู้ที่ตนเองมีอยู่ออกมาได้ง่ายขึ้น เป็นการฝึกทักษะกระบวนการคิด ที่สำคัญเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคือทำให้กลุ่มมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยกันทำเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย ครู กศน.ก็เกิดความสัมพันธ์ที่ดีทำให้การทำงานการประสานงาน การที่จะทำให้กลุ่มสตรีชาวลาว เข้าใจการศึกษาทำได้ง่ายขึ้น **นายวสันต์ สุธรรมมา** ครูกศน.ตำบล กล่าวว่า “การทำงานกับชุมชนถ้าเรายึดชุมชนเป็นฐานแล้วบูรณาการงานของเราเข้ากับชุมชนผลลัพธ์ที่ออกมาชุมชนก็ได้รับงานของ กศน.ก็ได้รับ ผมคิดว่า งานของ กศน.ก็คืองานของชุมชนที่ครอบคลุมทุกด้านชุมชนอยู่ได้เราอยู่ได้เมื่อชุมชนเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปต่อยอดงานหรือพัฒนาชุมชนของตนเองได้นั้นคือความสำเร็จที่ครูอย่างผมภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในกลไกที่ทำให้ชุมชนแก้ปัญหาของตัวเองได้” **นางวิลาวัลย์ ไชยมงคล** ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอภูซาง กล่าวว่า “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไม่ได้นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ของครู กศน.เลย แต่แฝงอยู่กับทุกงานที่ กศน.เราทำ เมื่อครูเข้าถึงชุมชนและแก้ปัญหาได้ถูกจุดผลที่ตามมาก็คือการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน กศน.ในทุกๆด้าน”

ในส่วนของกลุ่มสตรีชาวลาวสะท้อนว่าบทเรียนที่ผ่านมายอมรับว่าเรื่องปากท้อง การประกอบอาชีพเป็นเรื่องที่สำคัญและต้องมาก่อน ทำให้เราละเลยบางสิ่งบางอย่างไปนั่นคือการศึกษา การที่มีงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ามาให้กลุ่มสตรีชาวลาว ได้รู้ถึงตัวตนของตัวเอง ได้ตระหนักถึงเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ที่ตนเองมีอยู่ เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆขึ้นและสามารถนำองค์ความรู้นั้นมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การเลี้ยงกบแต่ก่อนต้องไปซื้อลูกกบมาเลี้ยงอย่างเดียว ไม่ได้ใส่ใจอะไรมาก แต่ปัจจุบันหลังจากที่ผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นซึ่งกบเป็นหนึ่งในกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวกลุ่มนี้ได้ทราบถึงกระบวนการตั้งแต่เริ่มเพาะพันธุ์จนถึงการจำหน่าย เกิดองค์ความรู้และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ นางวัน จันทะวงศ์ หนึ่งในกลุ่มสมาชิกสตรีชาวลาว กล่าวว่า “หลังจากที่ได้เข้าร่วมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและได้รับความรู้เรื่องการเพาะเลี้ยงและการขายพันธุ์กบ ทำให้เห็น

ช่องทางในการตลาด ปีหน้าจะนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ สร้างเป็นอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง และครอบครัว สามีกี่เห็นชอบและจะลงมือทำด้วย” เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าบทเรียนที่ได้รับ นอกเหนือจากชุดความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่แล้วยังได้ความสัมพันธ์กับชุมชน การมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ กลุ่มสตรีชาวลาว มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ของตนเอง

ครั้งที่ 2 วันที่ 16 สิงหาคม 2560 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์ บ้านฮวก หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา รวมทั้งหมด 30 คน ทีมวิจัย 19 คน ที่ปรึกษา 1 คน ทีมกลไก สนับสนุน 10 คน เพื่อจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้อาจได้ดำเนินการดังนี้ 1) ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ 2) ทำความเข้าใจเครื่องมือที่ใช้ดึงข้อมูล 3) จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

จากผลการดำเนินงานพบว่า ตัวแทนทีมวิจัยได้มีการชี้แจงวัตถุประสงค์การเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ ให้ทีมวิจัยได้รับทราบและมีการทบทวนการใช้เครื่องมืองานวิจัย แบบฟอร์มการเขียนรายงานวิจัยและ มอบหมายหน้าที่การเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ทีมวิจัยได้ปรับในส่วนของบริษัท 1 ให้เห็นภาพชัดเจนมากยิ่งขึ้น สั้นกระชับ และตัดทอนบางส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป มีการเพิ่มเติมนิยามศัพท์ ในส่วนของบทที่ 2 ทีมวิจัยได้หาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพิ่มเติมจากนั้น บทที่ 3 ได้เพิ่มเติมข้อมูลในส่วนของการดำเนินงานในระยะที่ 2 ไป บทที่ 4 ทีมวิจัยได้ดึงข้อมูลจาก กิจกรรมราย เดือนหรือ Time line และบันทึกกิจกรรมที่ลงทุกครั้ง มาเขียนให้เห็นถึงเนื้อหารายละเอียด กระบวนการ ของ แต่ละกิจกรรม ว่ามีวิธีการดำเนินงาน ผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร ในส่วนของบทที่ 5 ทีมวิจัยได้ดึงข้อมูลจาก ตารางที่ 3 ซึ่งเป็นตารางอธิบายวัตถุประสงค์ที่เชื่อมโยงผลที่เกิดขึ้น Outcome/Impact จากนั้นทีมวิจัยก็เขียน อธิบายให้เชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีในบทที่ 2 เครื่องมือบางตัวที่ทีมวิจัยมีการสับสนบางเล็กน้อยในเรื่องของ OUTCOME และ IMPACT

จากนั้นทีมวิจัยจะนำเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและปรับปรุง รายงานการวิจัยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

บทสรุป จากการวางแผนกิจกรรมเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนา ศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็ม ประสิทธิภาพ โดยการนำเครื่องมือ SWOT เพื่อมาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ในฐาน 4 ด้าน ได้แก่ 1) มิติด้านเศรษฐกิจ 2) มิติทางสังคม 3) มิติทางการศึกษา 4) มิติทางวัฒนธรรม ทำให้ทีมวิจัยทราบ ถึงข้อมูลเชิงลึกในแต่ละด้าน และสามารถนำมาวางแผนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรี ชาวลาวได้ **มิติทางเศรษฐกิจ** กลุ่มสตรีชาวลาวจะเน้นไปทาง การประกอบอาชีพเกษตรกรรม การค้าขาย และการทำเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย **มิติทางสังคม** กลุ่ม สตรีชาวลาวได้เน้นการสร้างความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในการเข้ามาโดยผิดกฎหมายว่ามีผลเสียยังไ บ้างเพื่อลดการเข้ามาในประเทศไทยแบบผิดกฎหมายของกลุ่มสตรีชาวลาวและให้ความรู้ การศึกษา ในเรื่อง สิทธิมนุษยชนแก่กลุ่มสตรีชาวลาวที่อยู่ในพื้นที่ **มิติทางการศึกษา** พบว่ากลุ่มสตรีชาวลาวบางคนได้ศึกษากับ กศน.อำเภอภูซาง การรู้หนังสือ การอ่านออกเขียนได้ และมีความต้องการที่จะใช้การศึกษาเพื่อลดความเลื่อมล้ำทางสังคม **มิติทางวัฒนธรรม** พบว่า กลุ่มสตรีชาวลาวมีการรับเอาวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทย ส่งผลให้ลึ้ม

เลื่อนวัฒนธรรมดั้งเดิมของตัวเอง ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีความต้องการที่จะอนุรักษ์ความเป็นอัตลักษณ์ในตนเองเอาไว้

ข้อมูลที่ได้จากการสรุปองค์ความรู้ภายใต้ 4 ด้าน กลุ่มสตรีชาวลาวได้ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มคือ การนวดแผนไทยเพื่อพัฒนาอาชีพและรองรับการเปิดด่านถาวรที่เป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในอนาคต การทอผ้าเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและพัฒนาต่อยอดอาชีพเดิมที่กลุ่มสตรีชาวลาวส่วนใหญ่มีพื้นฐานอยู่แล้ว เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มสตรีชาวลาวให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น การตลาดเพื่อให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีความรู้ในการทำการตลาดชายแดน และการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและให้โอกาสทางการศึกษาเข้าถึงกลุ่มสตรีชาวลาวมากยิ่งขึ้น

จากการออกแบบกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กิจกรรมการนวดแผนไทย เป็นกิจกรรมที่กลุ่มสตรีชาวลาวมีความสนใจและมีความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้เป็นอย่างมาก เนื่องจากลงทุนน้อย รายได้ดีและยังสามารถทำงานในหมู่บ้านได้ด้วย เนื่องจากกลุ่มสตรีชาวลาวถูกจำกัดเรื่องของอาชีพและการเดินทางออกนอกพื้นที่ ทำให้อาชีพหมอนวดมีความน่าสนใจ อีกทั้งในปีงบประมาณ 2561 จะเปิดด่านถาวรอย่างเป็นทางการ ทำให้พื้นที่บ้านฮวกกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านการขายสินค้าและบริการ

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่เริ่มต้นกิจกรรมด้วยการฝึกอบรม ซึ่งประกอบไปด้วย การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ การทำปุ๋ยหมัก การปลูกผักปลอดภัย และการทำบัญชีครัวเรือน แล้วกลุ่มสตรีชาวลาวเห็นช่องทางในการพัฒนาต่อยอดการประกอบอาชีพเลี้ยงกบ เนื่องจากต้นทุนต่ำ ตลาดมีความต้องการสูง ใช้เวลาดูแลช่วงเช้า-เย็นได้ สามารถใช้บริโภคภายในครัวเรือนเหลือขายเป็นรายได้เสริม ซึ่งตอบโจทย์เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่กิจกรรมการเพาะเลี้ยงและการขยายพันธุ์กบ กลุ่มสตรีชาวลาว มีความสนใจเพราะพื้นฐานเป็นเกษตรกรทำแล้วประสบความสำเร็จ รับองค์ความรู้มาแล้ว ยังสามารถเผยแพร่องค์ความรู้และต่อยอด ขายทั้งในประเทศไทย

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ เป็นหัวใจในการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์และเป็นการกิจหลักของ กศน.อำเภอภูซาง เนื่องจากบุคคลใดที่จะทำงานใดสำเร็จ ต้องมีองค์ความรู้ในเรื่องนั้นก่อน จึงจะสามารถนำความคิดรวบยอดมาต่อยอดเป็นอาชีพ หรือเห็นช่องทางในการดำเนินชีวิต ซึ่ง กศน. ก็มุ่งเน้น กระบวนการ “คิดเป็น” เพราะหากคิดเป็นแล้ว ปัญหาในชีวิตก็ถูกคลี่คลายและหาทางออกได้เสมอและมีความคิดที่เป็นระบบสามารถวางแผนการดำเนินชีวิตได้ดีและประสบความสำเร็จในที่สุด

กิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจชายแดนและกฎหมาย ก็มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นการเตรียมความพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกัน กับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในอนาคต

กิจกรรมการทำลูกประคบสมุนไพร กลุ่มสตรีชาวลาวมีความคาดหวังว่า จะนำองค์ความรู้ด้านสมุนไพรมาต่อยอดเป็นอาชีพเสริม อีกทั้งเป็นช่องทางในการรวมกลุ่มให้มีความรัก ความสามัคคีอย่างเหนียวแน่น มีโอกาสพบปะพูดคุย และทำเวลาว่างเว้นจากงานประจำซึ่งตอนนี้อาจจะมีปัญหาเรื่องบรรจุน้ำมันและการตลาด แต่เชื่อว่า หากมีการเปิดด่านถาวรปีงบประมาณ 2561 ช่องทางการจำหน่ายก็จะสดใส อีกทั้งกลุ่มสะไก้ลาวบางคน ยังมีความรู้เรื่องการขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต (ระบบออนไลน์) น่าจะประสบความสำเร็จไม่ยากในอนาคต

กิจกรรมวิเคราะห์ผลการดำเนินงานวิจัยใน ระยะที่ 2 ตอบโจทย์ ทั้ง 4 ด้าน ทั้ง เศรษฐกิจ การศึกษา สังคม และวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจนในทุกมิติ ทีมวิจัยจึงได้ค้นหาแนวทางออกมา 4 แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพในมิติเศรษฐกิจ จะเน้นเรื่องการพัฒนาอาชีพที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ชายแดนเพื่อรองรับการเปิดด่านถาวรและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต จากเดิมที่งาน กศน.ก็สนับสนุนด้านอาชีพให้กับกลุ่มเป้าหมาย แต่เมื่อใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น รูปแบบการสนับสนุนอาชีพเปลี่ยนไป เช่น มีการใช้กระบวนการสืบค้นข้อมูลร่วมกันโดยใช้ความต้องการ และศักยภาพของสตรีชาวลาวเป็นที่ตั้ง วิเคราะห์ความเป็นไปได้ ความสำเร็จ ความยั่งยืน โดยกลุ่มสตรีชาวลาวช่วยกันระดมความคิด มีการวิเคราะห์เพื่อตั้งรับกับพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษที่จะรุกคืบ เช่น มีการติดตั้งวิธีคิด การพัฒนาศักยภาพในด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้กลุ่มสตรีชาวลาวกลุ่มนี้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีความสุขภายใต้ข้อจำกัดหลายๆอย่าง เป็นต้น

2. การพัฒนาศักยภาพในฐานการศึกษาจะเน้นการบูรณาการการศึกษาในทุกกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มสตรีชาวลาวและให้กลุ่มสตรีชาวลาวเข้าถึงมากที่สุด เน้นการบูรณาการการเรียนรู้หนังสือ การอ่านออก-เขียนได้ในทุกกิจกรรมผ่านเครื่องมือที่สร้างความน่าสนใจ เช่น กิจกรรมการสืบค้นข้อมูลด้านเศรษฐกิจ (โอง์ชีวิต) ด้านสังคม (แผนที่เดินดินรอบใน รอบนอก) ด้านวัฒนธรรม (Time Line) รวมถึงเป็นการสะท้อนการออกแบบการเรียนรู้ของครูคน.ในลักษณะของ Active Learning ที่เน้นผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. การพัฒนาศักยภาพในฐานสังคมเน้นการยอมรับ การมีส่วนร่วมกับชุมชน การให้ความรู้เรื่องสิทธิของตนเอง ตลาดชายแดน เพื่อให้กลุ่มมีความตระหนักในสถานะของตนเองและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ เช่น การเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคม การช่วยเหลือหรือการเป็นอาสาสมัครงานในหมู่บ้าน เป็นต้น

4. การพัฒนาศักยภาพในฐานวัฒนธรรม จะเน้นเรื่องภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจากสมัยก่อน การแสดงอัตลักษณ์ที่มีในตนเอง เช่น นำองค์ความรู้เรื่องสมุนไพรพื้นบ้านมาประยุกต์และต่อยอดในการประกอบอาชีพ มีการอนุรักษ์การแต่งกายเมื่อมีกิจกรรมของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือวันสำคัญทางศาสนา มีการอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น

กิจกรรมสังเคราะห์ผ่านเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และขยายผลการดำเนินงานเพื่อต่อยอดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาว เป็นกิจกรรมที่เน้นการพูดคุยแลกเปลี่ยนแนวความคิดจากหลายๆหน่วยงานเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อยอดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ และยังเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้กับหน่วยงานราชการ เอกชนและประชาชนผู้ที่สนใจได้รับทราบข้อมูล ถ้างานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสามารถขยายผลลงสู่ชุมชนก็จะกลายมาเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาได้ถูกจุดของชุมชนนั้นๆ

แต่นอกจากจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ยังได้ความภูมิใจ ทักชะกระบวนการ ประสบการณ์ในการทำงานวิจัย ดังคำกล่าวที่ว่า “คนทำวิจัยเท่านั้นที่รู้ คนไม่รู้ คือคนไม่ได้ทำวิจัย” ที่นักวิจัยได้มากกว่าองค์ความรู้คือ “กระบวนการและประสบการณ์”

นักวิจัยกลุ่มสตรีชาวลาว ได้กระบวนการใช้ชีวิตภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม ถูกปลดปล่อยและมีตัวตนขึ้นอย่างมีเกียรติมีศักดิ์ศรี เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

นักวิจัย ครู กศน.อำเภอภูซาง ได้แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาที่ไม่ได้ถูกตีกรอบเพียง เรื่องของการเรียนหนังสือเท่านั้น ยังมีรูปแบบและแนวทางอื่นๆ ในหลายๆ มิติ ที่มีความหลากหลาย น่าค้นหา น่าสนใจ และยังเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลสูงส่งในการจัดการศึกษา ในมุมมองนักจัดการศึกษามีความเห็นที่ว่า “กระบวนการงานวิจัยน่าจะเป็นทางเลือกในการจัดการศึกษาสำหรับ กศน.เพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของคนในชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง” ในปัจจุบันและในอนาคต

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1. สรุปผลการดำเนินงาน

โครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม “สตรีชาวลาว” ในพื้นที่ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR : Participatory Action Research) โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องร่วมกับกลุ่มสตรีชาวลาวในพื้นที่เป้าหมาย 2. เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ ในการวิจัยครั้งนี้มีการใช้เครื่องมือในกระบวนการที่หลากหลาย อาทิเช่น ionicชีวิตทำให้เกิดการเรียนรู้ของกลุ่มสตรีชาวลาวเกี่ยวกับ แหล่งที่มาของรายรับและรายจ่ายในแต่ละวัน การคิดคำนวณและทำบัญชีครัวเรือน การบันทึกประจำวัน การลดละเลิกในสิ่งที่ไม่จำเป็น และอุดหนุนตัวของรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีความคิดแก้ปัญหารายจ่ายที่ไม่จำเป็นได้ดีขึ้น แผนที่เดินดินรอบนอก แผนที่เดินดินรอบในเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสืบค้นลักษณะภูมิประเทศ และสถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของกลุ่มสตรีชาวลาว ตลอดจนร้านค้า หน่วยงานรัฐบาล สถานที่ท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการในลักษณะของการใช้สัญลักษณ์แทนสถานที่ และระบายสีตามสภาพบริบทให้ใกล้เคียงความเป็นจริงปฏิทินฤดูกาลเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสืบค้นเพื่อดึงข้อมูลการประกอบอาชีพในแต่ละฤดูกาล และประเพณีวัฒนธรรมในรอบปีของกลุ่มสตรีชาวลาว โดยการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น SWOT เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม ทั้งในมุมมองของกลุ่มสตรีชาวลาว และมุมมองของ กศน.อำเภอภูซาง โดยใช้กระบวนการกลุ่มแล้วนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT นำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประมวลเป็นองค์ความรู้ร่วมกัน โดยมีกลุ่มเป้าหมาย เป็นกลุ่มสตรีชาวลาวหมู่ที่ 3, 4 และ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

กระบวนการทำงานวิจัย เน้นการสืบค้นข้อมูลองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลเพื่อนำไปวางแผนพัฒนาและออกแบบกิจกรรมไปพร้อมๆกับการพัฒนาศักยภาพตามความต้องการของกลุ่มสตรีชาวลาวผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้เครื่องมืองานการวิจัยเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกสร้างให้เกิดการทำงานเป็นทีมระหว่างนักวิจัยและชุมชนเพื่อเป้าหมายที่ไปในทิศทางเดียวกัน โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มสตรีชาวลาว บริบทพื้นที่ตำบลภูซาง และแนวคิดงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีการมีส่วนร่วม กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น

สามารถสรุปผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องร่วมกับกลุ่มสตรีชาวลาวในพื้นที่เป้าหมาย โดยพบว่า ประกอบไปด้วยกิจกรรม 1) กิจกรรมเวทีชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินงานร่วมกับชุมชนและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยให้ไปในทิศทางเดียวกัน 2) กิจกรรมเวทีสืบค้นข้อมูล/องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายบนฐานของความหลากหลายภายใต้การพัฒนาศักยภาพ 4 ด้าน ประกอบด้วย มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านเศรษฐกิจ และมิติด้านการศึกษา จำนวน 4 ครั้ง 3) กิจกรรมเวทีวิเคราะห์และประมวลผลองค์ความรู้สำหรับนำไปวางแผนที่ได้จากการดำเนินงานทั้งในเชิงเนื้อหาและกระบวนการ ทำให้ได้ข้อสรุปโดยแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

กระบวนการสืบค้นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทกลุ่มเป้าหมายบนฐานของความหลากหลายภายใต้ การพัฒนาศักยภาพ 4 ด้าน ประกอบด้วย มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านเศรษฐกิจ และมิติด้าน การศึกษา เริ่มต้นจากการต้องการศึกษาข้อมูล ภูมิหลังของกลุ่มสตรีชาวลาว เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการ วิเคราะห์และประมวลผล เพื่อวางแผนทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาว รวมทั้งการประเมิน สถานการณ์ในการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมกับกลุ่มสตรีชาวลาว โดยใช้เครื่องมือการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูล ผ่านการจัดกิจกรรมกระบวนการที่เหมาะสม เช่น การซักถาม พูดคุย เล่าเรื่องราวของตนเอง มีเวทีให้เสนอ หรือแสดงความคิดเห็นผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มศักยภาพในตนเองให้กับกลุ่มสตรีชาวลาว

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าแม้จะมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนในแต่ละกิจกรรม แต่ปัญหาและ อุปสรรคก็เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมได้เช่นกัน เช่น การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมีเวลาน้อยเกินไปทำให้ได้ ข้อมูลไม่ครบตามประเด็นการประชุมที่ตั้งไว้ จึงมีความจำเป็นต้องลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม หรือในบางครั้ง กลุ่มเป้าหมายสตรีชาวลาวมาร่วมกิจกรรมน้อยเกินไปเนื่องจากมีภาระงานมากจึงทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ไม่ ครบคลุม ต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงาน กิจกรรมให้มีความเหมาะสม เช่น ในกิจกรรมการสืบค้น ข้อมูล/องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของกลุ่มสตรีชาวลาว ต้องจัดกิจกรรม 4 ครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบคลุมและสมบูรณ์ที่สุดทั้งการจัดเวทีกิจกรรมหรือการลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับกลุ่มสตรีชาวลาวแบบเคาะ ประตูบ้านในช่วงเวลาที่กลุ่มสตรีชาวลาวอยู่บ้าน ช่วงเช้า-เย็น ก่อนและหลังกลับจากการไปทำงานนอกบ้าน

จากการใช้เครื่องมือการวิจัย อาทิเช่น ใ่อ่งชีวิต ปฏิทินฤดูกาล/วัฒนธรรม แผนที่เดินดิน เป็นต้นเพื่อ เก็บข้อมูลพื้นฐานแล้ว กลุ่มสตรีชาวลาวและครู กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ ยังได้กระบวนการเรียนรู้และองค์ความรู้ ใหม่ๆ ร่วมกัน เช่น ครู กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ ได้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านการใช้ เครื่องมือการวิจัย กลุ่มสตรีชาวลาวสามารถนำเสนอเรื่องราวของตนเองผ่านการบอกเล่า กล่าวแสดงความคิดเห็น มากขึ้น

ข้อมูลที่ได้สืบค้นสืบค้นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทกลุ่มเป้าหมายบนฐานของความหลากหลาย ภายใต้การพัฒนาศักยภาพ 4 ด้าน ดังนี้

1) มิติด้านเศรษฐกิจ กลุ่มสตรีชาวลาวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก เนื่องจากส่วนใหญ่ จะปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อการจำหน่าย เช่น ข้าวโพด ถั่วลิสง ทำนาและทำสวนยางพารา เป็นต้น จึงมีรายได้ที่ไม่ มั่นคง

2) มิติด้านสังคม กลุ่มสตรีชาวลาวมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ทำให้มีความรักใคร่ ความปรองดอง และความสามัคคี นอกจากนี้กลุ่มสตรีชาวลาวยังมีบทบาทเป็นกลุ่มแม่บ้านในชุมชน ซึ่งทำหน้าที่ตามงาน ประเพณีและกิจกรรมสาธารณะประโยชน์และได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนด้วย เนื่องจากมีอุปนิสัยขยัน รับผิดชอบ ซื่อสัตย์และเป็นคนมีน้ำใจ

3) มิติด้านการศึกษา พบว่า กลุ่มสตรีชาวลาวสามารถฟังพูดภาษาไทยได้ แต่อ่านเขียนไม่คล่อง และ ควรได้รับการศึกษาต่อเนื่องเพื่อนำความรู้ไปต่อยอดและพัฒนาตนเอง ในด้านต่างๆ โดยกลุ่มสตรีชาวลาวส่วนใหญ่ ได้รับโอกาสทางการศึกษา จาก กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ โดยเริ่มจากหลักสูตรการรู้หนังสือไทยเพื่อให้อ่านออก เขียนได้ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มสตรีชาวลาวบางส่วนที่ได้รับโอกาสในการพัฒนาอาชีพจนประสบความสำเร็จ มี รายได้ มีงานทำ

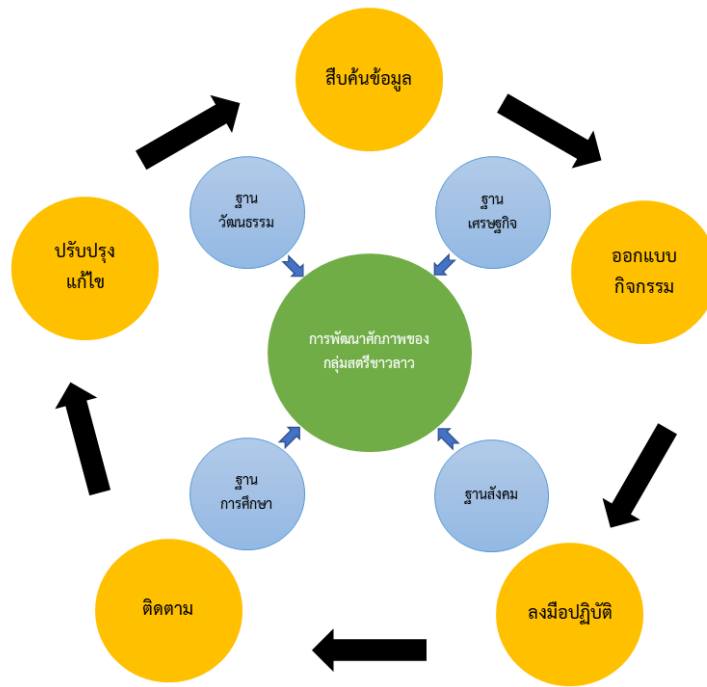
4) มิติด้านวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มสตรีชาวลาวมีความตระหนักถึงและหวงแหนประเพณีวัฒนธรรมที่ดี งามของตน ต้องการฟื้นฟู เผยแพร่ อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดังกล่าวไม่ให้สูญหาย อาทิเช่น การแต่งกายภูมิ ปัญญาเรื่องลูกประคบสมุนไพร เป็นต้น

นอกจากนี้ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่ สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ พบว่า แนวทางที่ กำหนดขึ้นประกอบด้วยออกแบบและกำหนดรูปแบบกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของ กลุ่มเป้าหมาย ได้ข้อสรุปดังนี้

การนำเครื่องมือ SWOT เพื่อมาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ในฐาน 4 ด้าน ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านการศึกษา มิติด้านสังคม และมิติด้านวัฒนธรรม ทำให้ทีมวิจัยทราบถึงข้อมูลเชิงลึกใน แต่ละด้าน และสามารถนำมาวางแผนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวได้ **มิติ ด้านเศรษฐกิจ** กลุ่มสตรีชาวลาวจะเน้นไปทาง การประกอบอาชีพเกษตรกรรม การค้าขาย และการทำ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย **มิติด้านการศึกษา** พบว่า กลุ่ม สตรีชาวลาวบางส่วนได้ศึกษากับ กศน.อำเภอภูซาง และมีความต้องการที่จะใช้การศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ทางสังคม **มิติด้านสังคม** กลุ่มสตรีชาวลาวได้เน้นการสร้างความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในการเข้ามา โดยผิดกฎหมายว่ามีผลเสียยังงบบ้างเพื่อลดการเข้ามาในประเทศไทยแบบผิดกฎหมายของกลุ่มสตรีชาวลาว และให้ความรู้ การศึกษา ในเรื่องสิทธิมนุษยชนแก่กลุ่มสตรีชาวลาวที่อยู่ในพื้นที่ และ **มิติด้านวัฒนธรรม** พบว่า กลุ่มสตรีชาวลาวมีการรับเอาวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทย ส่งผลให้สืมนวัฒนธรรมดั้งเดิมของตัวเอง ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีความต้องการที่จะอนุรักษ์ความเป็นอัตลักษณ์ในตนเองเอาไว้

ข้อมูลที่ได้จากการสรุปองค์ความรู้ภายใต้ 4 ด้าน กลุ่มสตรีชาวลาวได้ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้อง กับความต้องการของกลุ่มคือ การนวดแผนไทยเพื่อพัฒนาอาชีพและรองรับการเปิดด่านถาวรในอนาคต ทำลูก ประคบสมุนไพร/ถุงหอมสมุนไพรเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและพัฒนาต่อยอดอาชีพเดิมที่กลุ่มสตรี ชาวลาวส่วนใหญ่มีพื้นฐานอยู่แล้ว เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มสตรีชาวลาว ให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น การตลาดเพื่อให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีความรู้ในการทำการตลาดขายแดน และ การศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและให้โอกาสทางการศึกษาเข้าถึงกลุ่มสตรีชาวลาวมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นจากการทดลองทำกิจกรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม สตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพใน วัตถุประสงค์ที่ 2 นั้นซึ่งอธิบายแยกตามศักยภาพ 4 ด้าน ดังนี้

มิติด้านเศรษฐกิจ โดยเน้นกิจกรรมการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การค้าขาย และการทำเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้ 1) **กิจกรรมการวางแผนไทย** มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานคือ 1) ต้องศึกษาข้อมูลความต้องการของกลุ่มว่ามีความต้องการฝึกหลักสูตรอะไรบ้าง 2) ออกแบบการฝึกอบรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับแผนการดำเนินงานของ กศน.ตำบล หรือ กศน.อำเภอ 3) จัดกิจกรรมฝึกอบรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของกลุ่ม 4) เปิดโอกาสให้กลุ่มได้ออกนวดในกิจกรรมของหมู่บ้าน ตำบลอำเภอ ฯลฯ เมื่อมีโอกาส เพื่อประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักและฝึกฝีมือของตัวเองด้วย 5) นิเทศติดตามการดำเนินงานว่ามีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างและนำมาปรับปรุงการจัดกิจกรรม ปัญหาอุปสรรคที่พบในการทำกิจกรรม เช่น การนวดแบบไหนที่เป็นที่นิยมผู้รับบริการชอบใช้บริการ การบริการนอกพื้นที่ลูกค้าชอบหรือไม่ที่ผ่านมากลุ่มสตรีชาวลาวได้ฝึกนวดฝ่าเท้าและเมื่อออกงาน ลูกค้ามีความต้องการที่จะนวดตัว จึงทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวต้องมาฝึกอบรมการนวดตัวเพิ่มเติม เป็นต้น กิจกรรมการวางแผนไทย เป็นกิจกรรมที่กลุ่มสตรีชาวลาวมีความสนใจและมีความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้เป็นอย่างมาก เนื่องจากลงทุนน้อย รายได้ดีและยังสามารถทำงานในหมู่บ้าน ได้ทักษะการนวด ได้อาชีพเสริม มีรายได้จุนเจือครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในบ้านดีขึ้นกว่าเดิม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง กลุ่มสตรีชาวลาวมีข้อจำกัดเรื่องของอาชีพและการเดินทางออกนอกพื้นที่ ทำให้อาชีพหมอนวดมีความน่าสนใจ อีกทั้งในปีงบประมาณ 2561 จะเปิดด่านถาวรอย่างเป็นทางการ ทำให้พื้นที่บ้านฮวกกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านการขายสินค้าและบริการ ครู กศน.ได้กระบวนกรจัดการเรียนการสอนงานการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพเข้าถึงชุมชนได้มากกว่าเดิม ทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ครูยังได้รูปแบบแนวทางในการจัดการศึกษาต่อเนื่องจากสามารถขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นๆ ในอำเภอภูซาง อีกทั้งยังได้รับการยอมรับจากชุมชนมากขึ้นอีกด้วย

2) **กิจกรรมการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่** มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานคือ 1)วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานชุมชนว่าชุมชนมีปัญหาอุปสรรค และต้นทุนอะไรบ้าง โดยชุมชนและครู กศน.หารือร่วมกัน 2)ออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มและแผนการดำเนินงานของ กศน.ตำบล กศน.อำเภอ 3) จัดกิจกรรมฝึกอบรมให้กลุ่มเป้าหมาย 4)นิเทศติดตามผลการดำเนินงานให้คำแนะนำและแก้ปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีชาวลาว ทั้งนี้ในเนื้อหาการอบรม

ประกอบไปด้วย การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ การทำปุ๋ยหมัก การปลูกผัก ปลอดภัย และการทำบัญชีครัวเรือน แล้วกลุ่มสตรีชาวลาวเห็นช่องทางในการพัฒนาต่อยอดการประกอบอาชีพ เลี้ยงกบ เนื่องจากต้นทุนต่ำ ตลาดมีความต้องการสูง ใช้เวลาดูแลช่วงเช้า-เย็นได้ สามารถใช้บริเวณภายใน ครัวเรือนเหลือขายเป็นรายได้เสริม ซึ่งตอบโจทย์เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ กิจกรรมการเพาะเลี้ยงและการขยายพันธุ์กบ กลุ่มสตรีชาวลาว มีความสนใจเพราะพื้นฐานเป็นเกษตรกรทำ แล้วประสบความสำเร็จ รับองค์ความรู้มาแล้ว ยังสามารถเผยแพร่องค์ความรู้และต่อยอด ขายทั้งในประเทศไทย จากเดิมที่งาน กศน.ก็สนับสนุนด้านอาชีพให้กับกลุ่มเป้าหมาย แต่เมื่อใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น รูปแบบการสนับสนุนอาชีพเปลี่ยนไป เช่น มีการใช้กระบวนการสืบค้นข้อมูลร่วมกันโดยใช้ความต้องการ และ ศักยภาพของสตรีชาวลาวเป็นที่ตั้ง วิเคราะห์ความเป็นไปได้ ความสำเร็จ ความยั่งยืน โดยกลุ่มสตรีชาวลาว ช่วยกันระดมความคิด มีการวิเคราะห์เพื่อตั้งรับกับพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษที่จะรุกคืบ เช่น มีการติดตั้งวิถีคิด การ พัฒนาศักยภาพในด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้กลุ่มสตรีชาวลาวกลุ่มนี้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีความสุขภายใต้ข้อจำกัดหลายๆอย่าง เป็นต้น

มิติด้านการศึกษา กลุ่มสตรีชาวลาวมีความต้องการที่จะใช้การศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานคือ 1)ศึกษาบริบทพื้นที่ช่วงเวลาในการประกอบอาชีพความต้องการการเรียนรู้หนังสือ 2)ปรับหลักสูตรการเรียนรู้หนังสือให้สอดคล้องและเหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย 3)จัดกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเน้นการบูรณาการกิจกรรม 4)นิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป กิจกรรมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ เป็นหัวใจในการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์และเป็นภารกิจหลักของ กศน.อำเภอภูซาง เนื่องจากบุคคล ใดที่จะทำงานใดสำเร็จ ต้องมีองค์ความรู้ในเรื่องนั้นก่อน จึงจะสามารถนำความคิดรวบยอดมาต่อยอดเป็น อาชีพ หรือเห็นช่องทางในการดำเนินชีวิต คณะครูจึงต้องค้นหาเทคนิค กระบวนการทุกรูปแบบเพื่อจัดการ บวนการเรียนการสอนสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ ที่น่าสนใจ และเหมาะสมซึ่งไม่จำเป็นต้องมานั่งในห้องเรียนเสมอไป กระบวนการทางการวิจัยจึงตอบโจทย์รูปแบบการเรียนการสอนสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่ม สตรีชาวลาว เมื่ออ่านออกเขียนได้แล้ว กลุ่มสตรีชาวลาวก็จะเกิดกระบวนการ “คิดเป็น” เพราะหากคิดเป็นแล้ว ปัญหาในชีวิตก็จะถูกคลี่คลายและหาทางออกได้เสมอ ซึ่งกลุ่มสตรีชาวลาวหลังจากที่เข้าร่วมในการจัดการ เรียนการสอนแล้วผลคือกลุ่มสตรีชาวลาวมีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ได้มากขึ้น เกิดการมีส่วนร่วมใน กระบวนการเรียนการสอน สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้สมาร์ตโฟนเพื่อ ติดต่อสื่อสาร ขายสินค้า เป็นต้น มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้นในกรณีไปติดต่อสื่อสารกับคนอื่นหรือเดินทางไป ไหนมาไหนและมีความคิดที่เป็นระบบสามารถวางแผนการดำเนินชีวิตได้ดีและประสบความสำเร็จในที่สุด การ เรียนรูปแบบ Active Learning จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยการ ร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ในการนี้ ครูต้องลดบทบาทในการสอนและการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรงลง แต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการจะทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น และอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการพูด การเขียน การอภิปรายกลุ่ม

มิติด้านสังคม ได้เน้นการสร้างตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในการเข้ามาโดยผิดกฎหมายว่ามี ผลเสียอย่างไรบ้างเพื่อลดการเข้ามาในประเทศไทยแบบผิดกฎหมายของกลุ่มสตรีชาวลาวและให้ความรู้ การศึกษา ในเรื่องสิทธิมนุษยชนแก่กลุ่มสตรีชาวลาวที่อยู่ในพื้นที่ ผ่านกิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจ ชายแดนและกฎหมาย มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานคือ 1)ศึกษาข้อมูลปัญหาความต้องการของกลุ่มสตรีชาวลาว 2) ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มและแผนการดำเนินงานของ กศน.ตำบล กศน. อำเภอ 3) จัดกิจกรรมตามแผนงานที่ระบุไว้ 4)นิเทศติดตามผลการดำเนินงานให้ข้อเสนอและนำมาปรับปรุงใน

ครั้งต่อไป กิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจชายแดนและกฎหมาย ก็มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นการเตรียมความพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกัน กับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในอนาคต ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวได้รับความรู้เบื้องต้นการตลาดชายแดน กฎหมายใกล้ตัว และสิทธิมนุษยชนที่พึงได้รับของกลุ่มสตรีชาวลาว เห็นได้ว่าประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้นมีความสำคัญมากและประเด็นที่ควรมุ่งศึกษาทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งบนพื้นฐานของกฎหมายและชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน การอยู่ร่วมกันในสังคม ที่จะมุ่งไปสู่ประชาธิปไตยและการพัฒนาสังคมให้มีความสุข มีบางประเด็นซึ่งเป็นปัญหาระยะยาว เช่น เรื่องการมีบัตรประจำประชาชน การรักษาพยาบาล ประเด็นเหล่านี้ยังคงต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อำเภอกุซาง สำนักงานแรงงานจังหวัดพะเยา เข้ามาร่วมรับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาดต่อไป

มิติด้านวัฒนธรรม จะเน้นเรื่องภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจากสมัยก่อน เช่น สมุนไพรพื้นบ้าน การแต่งกาย ภาษา ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีอัตลักษณ์ในตัวเอง ผ่านกิจกรรมการทำลูกประคบสมุนไพร มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานคือ 1) สำรวจข้อมูลสมุนไพรในชุมชน 2) ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มและแผนการดำเนินงานของ กศน.ตำบล กศน.อำเภอ 3) จัดกิจกรรมตามแผนงานที่ระบุไว้ 4) นิเทศติดตามผลการดำเนินงานให้ข้อเสนอแนะมาปรับปรุงในครั้งต่อไป ซึ่งกลุ่มสตรีชาวลาวมีความคาดหวังว่า จะนำองค์ความรู้ด้านสมุนไพรที่มีมาตั้งแต่เดิมมาต่อยอดเป็นอาชีพเสริม อีกทั้งเป็นช่องทางในการรวมกลุ่มให้มีความรัก ความสามัคคีอย่างเหนียวแน่น มีโอกาสพบปะพูดคุย และทำเวลาว่างเว้นจากงานประจำ ซึ่งตอนนี้อาจจะมีปัญหาเรื่องบรรจุกัญชีและการตลาดแต่เชื่อว่า หากมีการเปิดตลาดถาวรปีงบประมาณ 2561 ก็จะมีช่องทางการจำหน่ายมากขึ้น อีกทั้งกลุ่มสตรีชาวลาวบางคน ยังมีความรู้เรื่องการขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต (ระบบออนไลน์) น่าจะประสบความสำเร็จไม่ยากในอนาคต

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานวิจัยทั้งระยะที่ 1-2 จากข้อมูลที่พบและสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้ ตอบวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อ โดยข้อมูลระยะที่ 1 เชื่อมโยงสู่ระยะที่ 2 ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้ง 4 แนวทาง นอกจากจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ยังได้ความภูมิใจ ทักชะกระบวนการ ประสบการณ์ในการทำงานวิจัย ดังคำกล่าวที่ว่า “คนทำวิจัยเท่านั้นที่รู้ คนไม่รู้ คือคนไม่ได้ทำวิจัย” ที่นักวิจัยได้มากกว่าองค์ความรู้คือ “กระบวนการและประสบการณ์”

นักวิจัยกลุ่มสตรีชาวลาว ได้กระบวนการใช้ชีวิตภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม ถูกปลดปล่อยและมีตัวตนขึ้นอย่างมีเกียรติมีศักดิ์ศรี เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

นักวิจัย ครู กศน.อำเภอกุซาง ได้แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาที่ไม่ได้ถูกตีกรอบเพียง เรื่องของการเรียนหนังสือเท่านั้น ยังมีรูปแบบและแนวทางอื่นๆ ในหลายๆ มิติ ที่มีความหลากหลาย น่าค้นหา น่าสนใจ และยังเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลสูงสุดในการจัดการศึกษา ในมุมมองนักจัดการศึกษามีความเห็นที่ว่า “กระบวนการวิจัยน่าจะเป็นทางเลือกในการจัดการศึกษาสำหรับ กศน.เพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของคนในชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง” ในปัจจุบันและในอนาคต

บทเรียนที่ได้รับ

นักวิจัยชุมชน

กลุ่มสตรีชาวลาว เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัยมากยิ่งขึ้น รู้ว่าวิจัยคือ อะไร มีกระบวนการอย่างไร ทำเพื่ออะไร และในขั้นตอนการดำเนินงานนักวิจัยชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ เกิดกระบวนการคิด มีการเปลี่ยนแปลงที่กล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะเสนอข้อโต้แย้งที่ตัวเองคิดว่าผิดหรือถูก นอกจากนี้นักวิจัยชุมชนยังได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ไม่ใช่เพียงแค่การอ่านออก

เขียนได้ แต่เป็นการเรียนรู้การใช้สัญลักษณ์แทนการเขียนหนังสือ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มมากขึ้น รู้จักการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบด้วยตัวของนักวิจัยชุมชนเอง สามารถนำเอากระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ไปปรับใช้กับชุมชนได้ สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเด็นแรกก็คือการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบในเรื่องของเวลา บุคลากร สถานที่ ทั้งในส่วนของ กศน.และกลุ่มสตรีชาวลาว ประเด็นที่ 2 การสื่อสาร ทีมวิจัยครู กศน.ใช้ภาษาที่เป็นกันเองเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ทำให้เกิดความเป็นกันเองลดช่องว่างระหว่าง ครูกศน.และกลุ่มสตรีชาวลาวทำให้การสะท้อนข้อมูลของกลุ่มออกมาจากองค์ความรู้ และความต้องการของกลุ่มจริงๆ ประเด็นที่ 3 ความร่วมมือ ทีมวิจัยครูกศน. ให้ความสำคัญและยอมรับกลุ่มสตรีชาวลาว มีความเป็นกันเอง สร้างความเชื่อมั่นให้กับกลุ่มโดยการให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ที่สำคัญคือความจริงใจที่สื่อถึงกลุ่ม ประเด็นที่ 4 การบริหารโครงการ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนโครงการให้เป็นไปอย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ เป้าหมายของโครงการคือ กลุ่มสตรีชาวลาว การบริหารโครงการอาศัย การบูรณาการทุกรูปแบบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการมากที่สุดและตอบสนองความต้องการทั้ง ครูกศน.และกลุ่มสตรีชาวลาว ประเด็นที่ 5 ความมุ่งมั่นของกลุ่มสตรีชาวลาว ประเด็นความต้องการมาจาก กลุ่มสตรีชาวลาวทำให้กลุ่มมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาของกลุ่มเอง ทีมวิจัยครู กศน.มีหน้าที่หนุนเสริมในทุกๆ ด้าน ร่วมเรียนรู้และแก้ไขปัญหาไปพร้อมกับกลุ่มสตรีชาวลาว ที่สำคัญคือกำลังใจและการยอมรับ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน

ชุมชน

จากบทเรียนที่ผ่านมาการเข้าถึงชุมชนเป็นไปด้วยความลำบากเนื่องจากชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการจัดศึกษาเท่าที่ควรการจัดกิจกรรมต่างไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควร หลังจากที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาทำกับ กลุ่มสตรีชาวลาวทำให้ชุมชนมองเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษา การประสานงานความร่วมมือมีมากขึ้น กลุ่มสตรีชาวลาวได้รับการยอมรับจากชุมชน เช่นการ จัดกิจกรรมต่างๆในชุมชนกลุ่มสตรีชาวลาวจะมีบทบาทยิ่งขึ้น ครู กศน.เข้าไปมีบทบาทในชุมชนไม่ว่าจะเป็น วิทยากรให้ความรู้ในด้านอาชีพ การประชุม ประชาคมต่างๆภายในชุมชน การเข้าถึงข้อมูลชุมชนง่ายขึ้นจากเดิมชุมชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

การเปลี่ยนแปลงของ ครู กศน.

ครู กศน.มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นทำให้ทุกครั้งที่ลงเวทีจัดกิจกรรมทุกคนต่างรู้หน้าที่ของตนเอง มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนให้หน้าที่ ทำให้ ครู กศน.ทำหน้าที่ในแต่ละเวทีต่างออกไป เพื่อเป็นการฝึกให้เข้าใจถึงกระบวนการการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และฝึกให้ครู กศน.มีความกล้าที่จะทำในสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน และครูได้กระบวนการเรียนการสอน (นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน) รูปแบบใหม่ เข้าใจการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและประยุกต์ใช้กับกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ เช่น การใช้สัญลักษณ์ แทนการเขียนตัวหนังสือ การจัดอาชีพที่เน้นการทบทวนข้อมูลชุมชน ต้นทุนบริบท และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ อีกทั้งมีกระบวนการที่กระตุ้นให้ชุมชนอยากแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีการลองผิดลองถูก ออกแบบกิจกรรมด้วยตัวของชุมชนเอง หาข้อสรุปร่วมกันโดยยึดเสียงส่วนใหญ่เป็นหลัก โดยกระบวนการนี้ทำให้นักวิจัยชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการมากยิ่งขึ้นครูมีทัศนคติที่ดีต่องานวิจัย มีเทคนิคในการจับประเด็นจากการใช้เครื่องมือ เช่น การอัดเสียง และการถ่ายภาพเข้ามาช่วยในการเขียนบันทึกได้ดีขึ้น และเชื่อว่า การฟังข้อมูลที่ซ้ำๆสามารถได้มาซึ่งคำตอบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ต้องบันทึกตามประเด็นที่ออกแบบไว้ ครูสามารถเข้าใจและเข้าถึงชุมชนได้อย่างแท้จริง เกิดการยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อร่วมงานมากยิ่งขึ้น ครูเข้าใจถึงกระบวนการการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและสามารถนำรูปแบบไปปรับใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นพื้นฐานเพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ครู กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ ยังได้ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการทำงานวิจัย ซึ่งมาจากการกิจกรรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันในแต่ละเวที ระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอนทำให้ “งานวิจัยถูกประสานเป็นงานเนื้อเดียวกัน กับ กรอบงาน ของ กศน.” เพราะฉะนั้น งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เคยถูกมองว่าเป็นภาระงานเพิ่มขึ้นของ กศน.จึง หดหายไป เหลือแต่ร่องรอยที่เห็นได้ชัดว่า กระบวนการทำงานวิจัย สามารถพัฒนา ครู กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ ได้ อย่างแท้จริง ทำให้ครูทำงานเชิงรุก เข้าถึงชุมชน รู้จักชุมชนในหลายๆ มิติ สามารถวางแผนการดำเนินงาน ได้ อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมกระบวนการ “คิดเป็น” สำหรับครู กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ ซึ่งจะเป็นแม่แบบ ถ่ายทอดและ ส่งเสริมกระบวนการ “คิดเป็น” สู่ผู้เรียนต่อไป

การเปลี่ยนแปลงของชุมชน

ชุมชนทราบถึงข้อมูลทั้ง 4 ด้านของตนเอง ได้แก่ เศรษฐกิจ การศึกษา สังคม และวัฒนธรรมเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการดำเนินชีวิต ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดกระบวนการคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น รับทราบถึงสภาพแวดล้อมและศักยภาพของตนเอง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการดำเนินชีวิต ชุมชนมีส่วนร่วมที่เกิดจากแรงกระตุ้นของชุมชนเอง ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัยมากยิ่งขึ้น รู้ว่าวิจัยคืออะไร มีกระบวนการอย่างไร ทำเพื่ออะไร และในขั้นตอนการดำเนินงานนักวิจัยชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ เกิดกระบวนการคิด มีการเปลี่ยนแปลงที่กล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น ตัวตัวที่ได้รับการศึกษาและยังได้รับการ แก้ไขปัญหาที่ตรงกับความต้องการของตนเอง เกิดนักวิจัยชุมชนที่มีทักษะ กระบวนการคิด กระบวนการ แก้ไขปัญหาที่เป็นขั้นตอน มีอาชีพที่มั่นคงสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว มีความภาคภูมิใจในการมีตัวตน ของตนเอง ได้รับการยอมรับจากชุมชนข้างเคียงและในพื้นที่อำเภอกุฉินารายณ์เป็นวงกว้าง

การเปลี่ยนแปลงของ กศน.อำเภอ/ผู้บริหาร

ในสถานศึกษาเองก็เชื่อว่าบุคลากรทุกคนจะเต็มใจและเห็นด้วยกับการที่ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น บูรณาการไปกับกิจกรรม กศน.ในพื้นที่ แต่นานไปผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชน ปัญหาของ ชาวบ้านที่จริงก็คือผู้เรียน ผู้รับบริการของ กศน. ได้รับการแก้ไขได้ตรงจุด ด้วยตัวของเขาเอง ผ่านกระบวนการ วิจัยเพื่อท้องถิ่น แม้ว่าครูเต็มใจ หรือไม่เต็มใจที่ต้องเข้าพื้นที่ให้บ่อยครั้งขึ้น แต่พอเห็นความสำเร็จของ กิจกรรมแต่ละครั้งของการลงพื้นที่ ทำให้หายเหนื่อย มีกำลังใจงานเกิดการพัฒนาก้าวหน้ามาอย่างต่อเนื่อง นักวิจัยเก่า ใหม่ ทำงานร่วมกัน พวกกันลงพื้นที่แก้ไขปัญหาาร่วมกัน กับชาวบ้านที่เป็นนักวิจัยชุมชน ผลปรากฏ ว่าชุมชนพึงพอใจ ไว้วางใจครู เกิดการแบ่งปัน ให้ความร่วมมืออย่างเห็นได้ชัดเจน เกิดการยอมรับซึ่งกันและ กันภายในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา แต่นั่นไม่ได้หมายถึงว่ากลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาจะยอมรับและ เห็นด้วยทั้งหมด トラバドที่ยังไม่ได้ลงมือทำด้วยตัวเอง แต่ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ งานวิจัยท้องถิ่น เมื่อผู้บริหาร สถานศึกษาเปิดรับ ยอมรับพัฒนานำพาบุคลากรในสถานศึกษา ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นตัวขับเคลื่อน กิจกรรม กศน. ถึงจะเห็นการเปลี่ยนแปลงจริง ด้วยประสบการณ์ของบุคลากรในสถานศึกษาเอง โดยที่เราไม่ ต้องพูดโน้มน้าวหรือเชิญชวนอีกต่อไป แต่ก็ต้องใช้เวลาเช่นกัน

5.2 การอภิปรายผล

ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถอภิปรายผลดังนี้

1. การสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องร่วมกับกลุ่มสตรีชาวลาวในพื้นที่หมู่ที่ 3, 4 และ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

หลังจากที่ทีมวิจัยได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแล้วทำให้นักวิจัยครูและนักวิจัยชุมชนปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปในทิศทางที่ดีขึ้นจากเดิมนักวิจัยรุ่นเก่ากับนักวิจัยรุ่นใหม่มีทัศนคติที่แตกต่างกัน กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการทำให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่จะทำร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติของ Newcomb (1954) (อ้างถึงใน อุทุมพร ไพลิน, 2540) ให้ความหมายของทัศนคติว่า การแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วยหรือชอบทัศนคติเช่นนี้ทำให้คนอยากปฏิบัติ อยากได้ อยากเข้าใกล้สิ่งนั้น ลักษณะเช่นนี้เราเรียกว่า ทัศนคติทางบวก (Positive Attitude) กระบวนการสืบค้นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทกลุ่มเป้าหมายบนฐานของความหลากหลายภายใต้การพัฒนาศักยภาพ 4 ฐาน ประกอบด้วย ฐานสังคม ฐานเศรษฐกิจ ฐานการศึกษาและฐานวัฒนธรรม เริ่มต้นจากการต้องการศึกษาข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มสตรีชาวลาว เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์และประมวลผล เพื่อวางแผนงานในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาว รวมทั้งการประเมินสถานการณ์ในการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมกับกลุ่มสตรีชาวลาว โดยใช้เครื่องมือการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูล ผ่านการจัดกิจกรรมกระบวนการที่เหมาะสม เช่น ในกิจกรรมการสืบค้นข้อมูล/องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของกลุ่มสตรีชาวลาว ทีมวิจัยใช้เครื่องมือการวิจัย อาทิ เช่น โอง์ชีวิต ปฏิทินฤดูกาล/วัฒนธรรม แผนที่เดินดิน เป็นต้นเพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานแล้ว กลุ่มสตรีชาวลาวและครู กศน.อำเภอภูซาง ยังได้กระบวนการเรียนรู้และองค์ความรู้ใหม่ๆ ร่วมกัน ได้พบปะพูดคุย ได้นำเสนอเรื่องราวของตนผ่านการบอกเล่า ซึ่งสอดคล้องกับ ถวัลย์ มาตจรัส (2552) กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ความรู้จากบุคคล กลุ่มคน หรือ องค์การไปยังผู้อื่น มีการระบุนความรู้ เชิงกลยุทธ์ การเข้าถึงความรู้ที่มีอยู่ เพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาและพัฒนา งานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในกระบวนการจัดกิจกรรมที่ทีมวิจัยครู กศน.และทีมวิจัยชุมชนช่วยกันแสดงความคิดเห็นและสะท้อนข้อมูลที่ตนเองมีองค์ความรู้ให้ผู้อื่นได้รับทราบและรับฟังความคิดเห็นของทีมวิจัยด้วยกันเอง ทุกคนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ประพันธ์พงศ์ ชิมพงษ์ (2551) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่ม หรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร

ข้อมูลที่ได้สืบค้นสืบค้นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทกลุ่มเป้าหมายบนฐานของความหลากหลายภายใต้การพัฒนาศักยภาพ 4 ด้าน ดังนี้ 1) มิติด้านเศรษฐกิจ 2) มิติด้านสังคม 3) มิติด้านการศึกษา 4) มิติด้านวัฒนธรรม ข้อมูลส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลพื้นฐาน เช่น บริบทชุมชน วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ภาษา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ของมิตร คลของพระเจ้า (2554) ให้ความหมายของ ชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดตระกูลเดียวกัน และสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทย พม่า กะเหรี่ยง จีน ลาว เป็นต้น จากข้อมูลพัฒนาศักยภาพ 4 ฐานที่ทีมวิจัยได้นำกระบวนการวิเคราะห์ SWOT มาใช้ในกระบวนการถอดองค์ความรู้ วิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อแก้ไขปัญหาภายในและภายนอกของกลุ่มทำให้กลุ่มมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Albert Humphrey (1960) (อ้างถึงใน วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2559) ได้ให้แนวคิด

การวิเคราะห์ SWOT Analysis การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการ ทำงานขององค์กร การสืบค้นข้อมูลในด้านต่างๆที่มิวิจัยได้นำเครื่องมืออาทิเช่น ใองชีวิต ปฏิทินฤดูกาล/ วัฒนธรรม แผนที่เดินดิน เป็นต้นเพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐาน ในกระบวนการที่นำเครื่องมือลงไปใช้ที่มิวิจัยสามารถ ดึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น การเข้าถึงข้อมูลสะดวกรวดเร็ว กลุ่มสตรีชาวลาวได้ฝึกกระบวนการคิดไปด้วยซึ่งสอดคล้อง กับMatlin (1992) ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเป็นกิจกรรมทางสมอง เป็นกระบวนการทางปัญญา ซึ่ง ประกอบด้วย การสัมผัส การรับรู้ การรวบรวม การจำ การรื้อฟื้นข้อมูลเก่าหรือประสบการณ์

2.การกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของ ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ

ระยะที่ 1 ทำให้ที่มิวิจัยทราบถึงข้อมูลเชิงลึกในแต่ละด้าน และสามารถนำมาวางแผนเพื่อใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวได้ ฐานเศรษฐกิจ กลุ่มสตรีชาวลาวจะเน้นไปทาง การ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การค้าขาย และการทำเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักซึ่งสอดคล้องกับความต้องการ ของกลุ่มเป้าหมาย ฐานสังคม กลุ่มสตรีชาวลาวได้เน้นการสร้างตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในการเข้า มาโดยผิดกฎหมายว่ามีผลเสียอย่างไรบ้างเพื่อลดการเข้ามาในประเทศไทยแบบผิดกฎหมายของกลุ่มสตรีชาวลาว และให้ความรู้ การศึกษา ในเรื่องสิทธิมนุษยชนแก่กลุ่มสตรีชาวลาวที่อยู่ในพื้นที่ ฐานการศึกษาพบว่ากลุ่มสตรี ชาวลาวบางส่วนได้ศึกษากับ กศน.อำเภอภูซาง และมีความต้องการที่จะใช้การศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทาง สังคม ฐานวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มสตรีชาวลาวมีการรับเอาวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทย ส่งผลให้ลิ้มเลือน วัฒนธรรมดั้งเดิมของตัวเอง ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีความต้องการที่จะอนุรักษ์ความเป็นอัตลักษณ์ในตนเอง เอาไว้ซึ่งสอดคล้องกับ แกรี่แฮมเมลและซีเค.พรฮาฮาด(1994) (Gary Hamel และ C.K.Prahalad) ได้เขียน หนังสือชื่อ Competing for The Future ซึ่งได้นำเสนอแนวคิดที่สำคัญ คือ Core Competencies การพัฒนาศักยภาพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำงานในยุคปัจจุบัน ศักยภาพจึงเป็นความสามารถที่ถูก ช้อนเร้นไว้ หากได้รับการพัฒนา คือ การนำเอาความสามารถนั้นออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สิ่งที่ตามมาก็คือ งานทุกอย่างที่ทำก็จะประสบความสำเร็จอย่างงดงาม

ในระยะที่ 2 ที่มิวิจัยได้นำกิจกรรมที่จะจากการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 มาดำเนินการจัดกิจกรรม และวิเคราะห์ผลการดำเนินงานวิจัยใน ระยะที่ 2 ตอบโจทย์ ทั้ง 4 ฐาน การศึกษา สังคม เศรษฐกิจและ วัฒนธรรมตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจนในทุกมิติ ที่มิวิจัยจึงได้แนวทางออกมา 4 แนวทางในการ พัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวดังนี้

แนวทางที่ 1 การพัฒนาศักยภาพในฐานเศรษฐกิจ จะเน้นเรื่องการพัฒนาอาชีพที่ตอบสนองความ ต้องการของกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ชายแดนเพื่อรองรับการเปิดด่านถาวรและการ เปลี่ยนแปลงในอนาคต สอดคล้องกับ นโยบายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2560 4.5 จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนทุกช่วงวัย “กศน. ช่วยประชาชน” เช่น จัดการเรียนวิชาชีพระยะสั้น (โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน) ให้กับประชาชนที่สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดแรงงาน บริบทของพื้นที่ จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ และการพัฒนา ทักษะชีวิตในการเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Thailand 4.0)

แนวทางที่ 2 การพัฒนาศักยภาพในฐานการศึกษา จะเน้นการบูรณาการการศึกษาในทุกกิจกรรมเพื่อ ตอบสนองความต้องการของกลุ่มสตรีชาวลาวและให้กลุ่มสตรีชาวลาวเข้าถึงมากที่สุดที่มิวิจัยครู กศน.ได้บูรณา การการจัดกิจกรรมเข้ากับการเรียนการสอนสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดย

ใช้ชุมชนเป็นฐาน เนื่องจากกลุ่มสตรีชาวลาวมีวัฒนธรรมและสังคมที่แตกต่างจาก กลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือกลุ่มอื่นๆ เพราะฉะนั้น หากจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครู กศน.อำเภอภูซาง ซึ่งเป็นนักวิจัย ต้องเอากลุ่มสตรีชาวลาวเป็น ศูนย์กลาง และจัดตามความสนใจและความต้องการของกลุ่ม จะทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวเกิดความสนใจในการ เรียนรู้และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ อย่างแท้จริง ในทุกๆ กิจกรรมระหว่างการทำงานวิจัย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 12 สภาพ ของหลักสูตรการส่งเสริมกลุ่มไม่รู้หนังสือ เนื้อหาบางสภาพต้อง ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทและสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตและการนำไปปรับใช้จริง ในชีวิตประจำวัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ กลุ่มสตรีชาวลาว นอกจากจะมุ่งเน้น ส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือแล้ว ยังต้องปรับกระบวนการให้สอดคล้องกับ โจทย์ การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อ มุ่งเน้นและหาแนวทางพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของความรู้ความสามารถ ของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 มีการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและมี ประสิทธิภาพเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานวิสัยทัศน์ของสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มุ่งพัฒนาคนไทยทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย เข้าถึงโอกาสทางการ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง เท่าเทียม เป็นพลเมืองดี และมีศักยภาพ สามารถอยู่ในสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีความสุข

แนวทางที่ 3 การพัฒนาศักยภาพในฐานสังคม เน้นการยอมรับ การมีส่วนร่วมกับชุมชน การให้ ความรู้เรื่องสิทธิของตนเอง การตลาดชายแดน เพื่อให้กลุ่มมีความตระหนักในสถานะของตนเองและสามารถ ปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ ซึ่งสอดคล้องกับจุริราพร รามศิริ (2560) ได้กล่าวไว้ว่า “**พหุวัฒนธรรม** คือ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และประวัติศาสตร์โดยใช้โครงสร้างของ กลุ่มชน(ethnicity) เชื้อชาติ(race) สถานะของครอบครัว(socioeconomic status) เพศ(gender) ความสามารถพิเศษ(exceptionalities) ภาษา(language) ศาสนา(religion) บทบาททางเพศ(sexual orientation) และพื้นที่ทางภูมิศาสตร์(geographical area)”

แนวทางที่ 4 การพัฒนาศักยภาพในฐานวัฒนธรรม จะเน้นเรื่องภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจาก สมัยก่อน เช่นสมุนไพรพื้นบ้าน การแต่งกาย ภาษา ทำให้กลุ่มสตรีชาวลาวมีอัตลักษณ์ในตัวเองซึ่งสอดคล้องกับ (เสรี ชาเลลา, 2545)ให้ความหมายว่า ชาติพันธุ์ คือ สิ่งที่แสดงถึงพื้นฐานความเป็นมนุษย์ในแต่ละเชื้อชาติและ แสดงถึงวิวัฒนาการของระบบสังคมการเมือง โดยในแต่ละภูมิภาคมักประกอบไปด้วยกลุ่มคนหลากหลาย เผ่าพันธุ์ โดยแต่ละเชื้อชาติก็จะมีวัฒนธรรมและประเพณีที่สวຍงามเป็นของตนเอง ซึ่งจัดว่าเป็นสี่ส้นทางชาติ พันธุ์ของมนุษย์อย่างหนึ่งและเป็นความงดงามของสังคมโลกที่ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ปัญหาและอุปสรรค

ข้อจำกัดในด้านเวลาของชุมชน เนื่องจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องของการสืบค้นข้อมูลในส่วนของเนื้อหาซึ่งมีบางส่วนที่มีเนื้อหายังไม่ครอบคลุมและชัดเจน เช่น แนวคิดการอพยพเข้ามายังประเทศไทย ความสัมพันธ์เครือญาติ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพ การเดินทางที่จะเข้าไปศึกษาดูงานค่อนข้างลำบากเนื่องด้วยการคมนาคมไม่ค่อยสะดวกและติดเรื่องกฎหมายผ่านแดน การเดินทางไปต่างพื้นที่ทำได้โดยลำบากเนื่องจากติดขัดเรื่องบัตรประจำตัวประชาชนและกฎหมาย

5.3.2 ข้อเสนอแนะในมุมมองชุมชน/หน่วยงาน

การเปลี่ยนแปลงสถานที่ในการลงพื้นที่ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศให้เอื้อต่อการสืบค้นข้อมูลในแต่ละครั้ง การทำงานในแต่ละครั้งต้องตระหนักถึงความต้องการของชุมชนเป็นหลักควรต้องคอยกระตุ้นให้ชุมชนยื่นได้ด้วยตัวเอง มีทักษะการแก้ปัญหา การยอมรับซึ่งกันและกัน การให้เกียรติกัน ชุมชนถึงจะขับเคลื่อนงานต่างๆได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และตรงกับความต้องการของชุมชน

5.3.3 ข้อเสนอแนะจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

งานวิจัยนี้เป็นตัวอย่างของงานวิจัยในพื้นที่ชายแดนที่พยายามกำหนดนิยามของการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ของกลุ่มคนที่ด้อยโอกาส และมีความเหลื่อมล้ำทางสถานภาพทางสังคม โดยมี ศูนย์การศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยระดับอำเภอ (ศูนย์ฯกศน.อำเภอ) ร่วมสร้างบทเรียนการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบยั่งยืนผ่านกระบวนการของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research- CBR) เป็นเหมือนการสะท้อนภาพของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตโดย “ใช้ชีวิตเป็นตัวตั้ง ไม่ได้ใช้วิชาเป็นตัวตั้งในการสร้างองค์ความรู้” ซึ่งกลไกของ กศน.ที่มีหน้าที่หลักในการหนุนเสริมกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตและกระบวนการคิดเพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม สู่แนวทางในการพัฒนารูปแบบอาชีพและสร้างรายได้ จึงทำให้รูปแบบของการจัดการศึกษาที่สัมพันธ์กับชุมชนได้อย่างลงตัว ข้อค้นพบจากการสนับสนุนโครงการวิจัยในลักษณะนี้สามารถมองให้ไกลไปถึง “สังคมไทยในอนาคต” ที่จะขยายตัวเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมากขึ้นเรื่อยๆ พื้นที่ในอนาคตจะไร้พรมแดนที่ประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม การเรียนรู้ความแตกต่างเพื่อป้องกันความขัดแย้งแตกแยก จึงเป็นสิ่งสำคัญที่พึงปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทั้งในเชิงพื้นที่และความเจริญก้าวหน้าในอนาคต การทำงานวิจัยนี้มีความพยายามในการแสวงหาจุดร่วมของ **อัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มคนที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม** ที่สะท้อนความเป็นตัวตนของกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง การอยู่ร่วมกันของผู้คนท่ามกลางความหลากหลายอย่างกลมกลืน

โครงการ “แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม “สตรีชาวลาว” ในพื้นที่ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา” เป็นความร่วมมือในการแสวงหาแนวทางของการจัดการศึกษาที่สัมพันธ์กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่เป็นกลุ่มคนต่างด้าวบริเวณแนวชายแดนที่มีเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ในอนาคตหากพื้นที่มีการปรับเปลี่ยนสภาพทางโครงสร้างเศรษฐกิจแม้จะมีกฎหมายควบคุมดูแลประชาชนของทั้ง 2 ประเทศอย่างเข้มงวด แต่ในสภาพความเป็นจริงการตั้งรับกับสถานการณ์ดังกล่าวยังคงเป็นเรื่องของคนในพื้นที่ที่ต้องทบทวนและตั้งรับอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสถานการณ์การอพยพย้ายถิ่นของสตรีชาวลาว ที่เข้ามาพำนักอาศัยแบบถาวรด้วยเหตุผลของความแร้นแค้น และขาดแคลนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก กลุ่มสตรีชาวลาวที่ตัดสินใจทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดและแต่งงานกับชายไทยเพื่อยกระดับของคุณภาพชีวิตของตนเองและคนในครอบครัว โดยแลกกับการถูกตัดสิทธิ์ของการเป็นพลเมืองของ สปป.ลาว โดยสิ้นเชิง หน่วยงานปกครองใน

พื้นที่ได้ทำการสำรวจและขึ้นทะเบียนในสถานะเป็นบุคคลต่างด้าวที่มาอาศัยอยู่ในประเทศไทยโดยจำกัด/ควบคุมการเข้าถึงสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น การถือครองที่ดิน การลักลอบค้าประเวณี ยาเสพติด รวมไปถึงการจำกัดขอบเขตของพื้นที่ที่พำนักอาศัย แม้จะมีการควบคุมตามกฎหมายแต่แนวโน้มของจำนวนประชากรต่างด้าวในพื้นที่ชายแดนที่เพิ่มขึ้น ก็น่าจะสัมพันธ์กับปัจจัยที่รัฐบาลส่งเสริมการเปิดพื้นที่ทางการค้าแบบไร้พรมแดน กำหนดจุดยุทธศาสตร์ทางด้านเศรษฐกิจการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ดังนั้นการตั้งรับกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่จะมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต จึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

งานวิจัยนี้จึงมุ่งสาระสำคัญมุ่งไปที่กลุ่มของสตรีชาวลาวที่เข้ามาในประเทศไทย และแต่งงานกับชายไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมายระเบียบประเพณี กระจายตัวอยู่ในชุมชน หมู่ที่ 3, 4 และ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา สตรีชาวลาวกลุ่มนี้เป็นบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร แต่พำนักอาศัยในฐานะผู้อยู่อาศัยโดยมีสามีชาวไทยเป็นผู้รับรอง มีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย ปรับตัวให้เข้ากับชุมชน ชยันต์แข็ง ช่วยเหลืองานในชุมชน ประกอบอาชีพตามสามีเป็นหลักไม่มีอาชีพเป็นของตนเอง ไม่สามารถมีบทบาทในชุมชน วิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมค่อยๆปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของการดำเนินชีวิตทั้งการแต่งกาย ภาษาพูด การแสดงตัวตนถึงรากเหง้าถิ่นฐานจึงถูกกลบกลืนไว้ ลดทอนความมั่นใจในการแสดงสถานะของตนเองและใช้ชีวิตบนสถานะของคนไร้สัญชาติ

ตัวแทนสตรีชาวลาว **นางอุสา ไทยอุบล** ผู้ตั้งประเด็นคำถามสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของสตรีชาวลาวที่ไร้สัญชาติว่า “มีวันหนึ่งลูกกลับจากโรงเรียนและให้ช่วยสอนการบ้าน แต่เธอกลับทำไม่ได้เพราะอ่านภาษาไทยไม่ออก จึงเกิดความทุกข์ใจ เลยกดดันใจเดินมาหาครู กคน. เพื่อที่จะให้สอนหนังสือภาษาไทยให้สามารถอ่านเขียนได้ แต่ก่อนไม่เคยคิดที่จะมาเรียนกับ กคน. เพราะคิดว่าไม่จำเป็นช่วยสามีทำงาน แต่พอไม่รู้หนังสือทำให้ชีวิตมีข้อจำกัด สอนลูกไม่ได้ ไม่รู้ภาษา ไม่รู้เส้นทาง ไม่รู้กฎหมาย” จากจุดเริ่มต้นนี้จึงเป็นจุดเปลี่ยนของวิธีคิดที่สำคัญของกลุ่มสตรีชาวลาวอย่างสิ้นเชิง จากที่ต้องเก็บตัวไม่สูงส่งในฐานะของคนต่างด้าวที่ไม่ได้รับการยอมรับ ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงสิทธิต่างๆ ในสังคมจากมายาคติที่เป็นกับดักภายในจิตใจว่าด้อยค่า โอกาสที่ได้รับจาก กคน. ภูซาง ที่จัดรูปแบบของการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยร่วมกันออกแบบแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานของผู้ไม่รู้หนังสือ ใช้เนื้อหาที่เชื่อมโยงถึงเรื่องราวที่เป็นวิถี ความเป็นอยู่ผสมผสานทั้งของไทย-ลาว ทำให้ “อุสา” และสตรีชาวลาวจำนวนหนึ่งที่มีความมุ่งมั่นและตั้งใจ สามารถเรียนรู้ภาษาไทยขั้นพื้นฐานจนจบหลักสูตร และให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า “การเรียนรู้หนังสือเป็นช่องทางที่จะนำพาเราไปสู่ความเข้าใจในเรื่องอื่นๆ ทั้งความเข้าใจในวิถีชีวิตที่แตกต่าง การรู้และเข้าใจกฎหมาย การเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัวที่ต้องอาศัยจากอาชีพเกษตรเพียงอย่างเดียว ที่สำคัญพอมีความรู้มากขึ้นก็ทำให้กล้าที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีมากขึ้น ไม่ต้องเป็นภาระให้กับครอบครัวต่อไป”

ศูนย์ฯ กคน. อ.ภูซาง ใช้กลไกของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อค้นหา “รูปแบบของการจัดการศึกษาที่เหมาะสมในเขตพื้นที่ชายแดน” โดยกลุ่มสตรีชาวลาวถือได้ว่าเป็นกลุ่มด้อยโอกาสทางการศึกษา ขาดโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ที่เหมาะสมในด้านต่างๆ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ภายใต้กฎหมายสิทธิมนุษยชน มาตรา 4 ที่กล่าวถึง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” ซึ่งในฐานะของหน่วยงานสนับสนุนการศึกษาตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ที่บัญญัติไว้ว่า ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางและเป็นธรรมให้กับบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย แม้กฎหมายจะถูกระบุไว้แต่ที่ผ่านมายังไม่เป็นรูปธรรมที่เห็นได้ชัดเจน จึงทดลองจัดการศึกษาในรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับ “ผู้

ไม่รู้หนังสือ” โดยให้สตรีชาวลาวที่มาเรียนกับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูซาง จำนวน 35 คน โดยจัดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการพัฒนาศักยภาพของสตรีชาวลาวไปพร้อมกัน โดยอาศัย**ฐานทางเศรษฐกิจ** เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ เกิดการรวมกลุ่ม **ฐานของการศึกษา** เช่น การอ่านออกเขียนได้ การรู้หนังสือเพื่อให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมือง และการเข้าถึงความรู้ในด้านอื่นๆ ที่สามารถใช้พัฒนาศักยภาพตนเอง **ฐานทางสังคม** เช่น ระบบความสัมพันธ์ ผังเครือญาติ การอพยพและการกระจายตัวของกลุ่มสตรีชาวลาว **ฐานทางวัฒนธรรม** เช่น ประเพณี วิถีชีวิตการดำเนินชีวิตที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของสตรีชาวลาว เหล่านี้เป็นแนวทางที่จะพัฒนากลุ่มสตรีชาวลาวในพื้นที่เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของตัวเอง ดึงความรู้ความสามารถออกมาใช้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง อย่างมีเกียรติ และเป็นที่ยอมรับของสังคมรวมถึงเป็นแนวทางสำคัญในการรักษาสัมพันธภาพที่ดีพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ต่อไปในอนาคต

บทสรุปสำคัญ ต่อบทบาทของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอภูซาง ในฐานะที่เป็นสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายในพื้นที่อำเภอภูซาง ได้รับบทเรียนด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ แนวทางการจัดการศึกษาที่ไม่ได้ถูกจำกัดการเรียนการสอนแบบสั่งตรงจากหลักสูตรกลาง (fit for all) แต่ออกแบบให้มีความยืดหยุ่นและใช้งานได้ ปลายทางเป้าหมายคือผู้ให้บริการเกิดการเรียนรู้และนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองได้อย่างยั่งยืน การจัดการศึกษาที่สามารถนำไปสู่การสร้างการยอมรับในศักดิ์ศรีและคุณค่าของสตรีชาวลาว ที่ยังเป็นเรื่องของความเหลื่อมล้ำในมิติทางสังคมจะช่วยลดช่องว่างและสร้างความมั่นใจในกลุ่มสตรีชาวลาวสู่การสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน และเป็นกำลังสำคัญในการขยายผลไปยังกลุ่มคนอื่นๆ ในเขตชายแดน เพื่อเข้าถึงความรู้ ซึ่งจะช่วยคลี่คลายและตั้งรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างชัดเจน **อีกประเด็นท้าทายที่มีบทสรุป** คือ ทีมครู กศน. ที่ทดลองปรับการจัดการเรียนการสอนที่สร้างแรงบันดาลใจในการสร้างการเรียนรู้ให้กลุ่มผู้เรียนที่เป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองในการดำเนินชีวิต กระบวนการหนึ่งที่น่าสนใจคือ การค้นหาวิธีการจัดการเรียนการสอน การค้นหาข้อมูลที่สัมพันธ์กับกลุ่มผู้เรียนที่เป็นสตรีชาวลาว คือการปรับทั้งวิธีการเรียนการสอน ปรับทั้งเนื้อหา และปรับทัศนคติของครูเอง สู่แนวทางการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ในพื้นที่หรือกลุ่มคนที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งจะนำไปสู่บทเรียนของการดำเนินชีวิตที่สร้างความเชื่อมั่นในสถานะของผู้ด้อยโอกาสได้อย่างแท้จริง ซึ่งจำเป็นต้องสร้างตัวชีวิตที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จระยะยาวด้วยเช่นกัน

ผลในเชิงพัฒนาทำให้พบว่าแนวทางในการจัดการเรียนการเรียนรู้ในลักษณะนี้เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส หรือกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดน เพื่อให้เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ การพัฒนาตนเองให้เข้าใจความหมายและกติกาทางสังคม ในลักษณะของการพึ่งพาอาศัย และร่วมกันการดูแลพื้นที่ชายแดนตามข้อตกลงของทั้งสองประเทศ ทั้งประเด็นยาเสพติดบริเวณชายแดน การรักษาหลักเขตชายแดน ความร่วมมือเพื่อเป้าหมายทางด้านมนุษยธรรม และการส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นฐานของการนำไปสู่แนวทางของการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในเขตพื้นที่ชายแดนในอนาคต

หากมองความเชื่อมโยงถึงรูปแบบของการศึกษาที่เหมาะสมของทั้ง 2 พื้นที่ ต่อสถานการณ์ที่ชุมชนต้องเผชิญอยู่ภายใต้ความจริงในปัจจุบัน แนวคิดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน. ที่จัดขึ้นโดยใช้ฐานของการจัดการศึกษาที่มาจากชุมชนเป็นที่ตั้ง เพื่อมุ่งสู่แนวทางของการศึกษาตลอดชีวิต (lifelong education) ของคนในชุมชน หรือคนไทยในอนาคต ก็น่าจะเป็นอีกทางเลือกที่เหมาะสมโดยเน้นไปที่แนวทางของการพัฒนาคคนในชุมชนหรือสังคมให้เต็มศักยภาพ มีความพร้อมที่จะใช้ความรู้และความสามารถในการดำรงชีวิต ภายใต้รูปแบบของการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และหลากหลาย Michael W. Galbraith (1995)

กล่าวว่า แนวคิดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (community – based education) เป็นการศึกษาที่เติมเต็มชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกด้าน พร้อมทั้งเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ของสมาชิกชุมชน ภาพของการจัดการศึกษาในอนาคตจึงมีแนวโน้มที่จะเป็นไปในรูปแบบของการสร้างการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของบุคคลและชุมชน เป็นเนื้อหาที่มีความทันสมัยนั้นหมายถึงเท่าทันกับสถานการณ์ที่ชุมชนเผชิญอยู่ สามารถนำไปใช้ได้ในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง มีกิจกรรมที่เน้นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เน้นกระบวนการคิดและปฏิบัติจากการประยุกต์ใช้ความรู้จากประสบการณ์จริง งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สนับสนุนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา น่าจะพอมิบทสรุปในเชิงรูปธรรมที่อธิบายถึงผลของการจัดการศึกษาที่เหมาะสม ถูกที่ ถูกทาง ถูกจังหวะและเวลา ซึ่งแนวทางดังกล่าวสัมพันธ์กับเป้าหมายการปฏิรูปการเรียนรู้สำหรับคนไทยให้พร้อมรับกับการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ในยุคที่ชุมชนต้องตั้งรับปรับตัวโดยการสร้างความรู้จากบทเรียนด้วยตนเอง

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2524). *จิตวิทยาการศึกษา ฉบับปรับปรุง (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2528). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีเดชา.
- กรมสามัญศึกษา. (2529). *การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เล่มที่ 2 การปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมในการพึ่งตนเอง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. (2530). *การพึ่งตนเองศักยภาพในการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอริกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- กาญจนา สุระ. (2554). *การวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่. บทประมาณแผ่นดิน ปี พ.ศ. 2554*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- จำเนียร ช่วงโชติและคณะ. (2532). *จิตวิทยาการรับรู้ และเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชยันต์ วรรณะภูติและคณะ. (2553). *Promoting Human Rights for Highland Minorities through Citizenship and Birth Registration*. สืบค้นจาก www.cesd.soc.cmu.ac.th
- จิตติพร จาตุรวงศ์. (2551). *เจาะธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ (Inside Modern Trade)*. กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์.
- ณัฐพันธ์ อนุสรณ์ทรงกูร. (2555). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้พื้นฐานการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อสร้างงานออกแบบของผู้เรียนที่มีพื้นฐานด้านการเรียนที่แตกต่างกัน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ดร.ณ ไคร์ศรี. (2551). *การพัฒนาศักยภาพ*. สืบค้นจาก <http://www.cdd.go.th/creat/november47/4711091.html>
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2548). *คู่มือความคิดสร้างสรรค์ในการจัดทำนวัตกรรมการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร.
- ทศนา แหมมณี และคณะ. (2540). *การคิดและการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ธวัชชัย ฤทธิสอน และอภิชาติ วิบูลย์กุล. (2555). *การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก เพื่อสร้างแผนกลยุทธ์การดำเนินงานของบริษัท ศิริโรจน์ยูโรคาร์ จำกัด จังหวัดอุดรธานี*. ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ธีระศักดิ์ จันทร์ภิรมย์. (2554). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการประยุกต์ใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในการพัฒนารูปแบบการทำงาน กรณี เทศบาลตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน*. ลำปาง: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- นพดลย์ เพชระ. (2555). *สมรรถนะ (Competency)*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/275187>
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). *มองอนาคต: บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิภูมิปัญญา.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ดีไซน์.
- ประชุม สุวดี. (2551). *การตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.

- ประพันธ์พงษ์ ชื่นพงษ์. (2551) *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล. (2533). *ทัศนคติของบิดาต่อบทบาทการเป็นบิดาและความสัมพันธ์กับ บุคลิกภาพด้านการปรับตัวของบุตรวัยรุ่น*. (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพมหานคร.
- พรทิพย์ อุดมสิน. (2554). *รูปแบบ และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้ในงานส่งเสริมการเกษตร หน่วย ที่ 2 ในการจัดการความรู้ในงานส่งเสริมการเกษตร*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิมพ์มล พลเวียง. (2543). *ศักยภาพและผลในการดำเนินงานพัฒนาระบบการบริหารงานของสถานสงเคราะห์เด็กในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร: คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เพ็ญประภา ระนาท. (2552). *การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มพระนครเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร*. (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (2556). *การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อสร้างเสริมสุขภาพด้าน ภูมิปัญญาไทยในอำเภอเมืองปทุมธานี*. กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- มาลินี จุฑะรพ. (2539). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพมหานคร: อักษราพัฒนา.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2527). *การติดตามและประเมินผลงานการพัฒนาชนบท การบริหารงานพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- รสาพร หม้อศรีใจ. (2558). *การศึกษาแนวทางส่งเสริมการรู้หนังสือของสถานศึกษา กศน. ในเขตภาคเหนือ*. ลำปาง: สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคเหนือ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- วรรณฤดี แก้วแกมแซ. (2544). *ความรู้เจตคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิชูกร กุหลาบศรี. (2541). *การปรับตัวขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานภาคใต้ในปีการท่องเที่ยว 2541-2542*. (ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- วิลาวัลย์ ไชยมงคล และคณะ. (2556). *โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา*. ลำปาง: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- ศักดิ์ สุนทรเสณี. (2531). *เจตคติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2527). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: อักษรพานิชย์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2541). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2559). *นโยบายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐*. สืบค้นจาก <http://www.nfe.go.th/plan1/index.php>
- สุธีรา เฝ้าโศกสถิตย์. (2543). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: แม็ค.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2533). *การนำจิตวิทยาไปประยุกต์ใช้*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2533). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี ชาเลลา และคณะ. (2545). *รายงานการวิจัย กลุ่มชาติพันธุ์ : วัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดนครสวรรค์*. นครสวรรค์: สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2545). *วิสาหกิจชุมชนไม่ใช่ธุรกิจชุมชน ในวิสาหกิจชุมชน กลไก เศรษฐกิจ ฐานราก*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็ดดิสันเพรส จำกัด.
- อดิพันธ์ บัวภักดี .(2552). *ทฤษฎีการมีส่วนร่วม*. สืบค้นจาก <http://www.titpa.or.th/writer/read>.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2533). *ชาติพันธุ์*. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 23, น. 119 - 148)
- อัจจิมา เศรษฐบุตร และสายสวรรค์ วัฒนพานิช. (2547). *การบริหารการตลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุทุมพร ไพลิน. (2540). *ความรู้เจตคติและการปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6 ต่อ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบึงบรเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- Anumba, Egbu, and Carrillo, ed. (2005). *Knowledge Management in Construction*. Oxford: Blackwell Publishing.
- DeFleur. M. (1989). *Theories of mass communication* (5th ed.). New York: Long man.
- Gleitman, H. (1992). *Basic Psychology* (3rd ed). New York: W.W. Norton, s Company.
- Longman Dictionary Of Contemporary English. (1997). 3 rd ed. England: Longman Group.
- Maslow, A. (1970). *Motivation and Personnality*. New York: Harper and Row Publishers.
- Matlin , Magaret W. (1992). *Psychology*. New York, Holt: Rinehart and Winston.
- Neufeldt, V. (1990). *Webster's New World Dictionary*. New York: A Time Warner Company.
- Piercy, N. & W. Giles. (1989). Making SWOT analysis work. *Marketing Intelligence Planning*. 7(5,6): 5-7,
- Rosenberg, R.J. & Hovland,C.I. (1960). *Attitude Organization and Change: And Analysis of Consistency Among Attitude Components*. Wesport: Greenwood Press.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (1994). *Consumer behavior* (5th ed.). Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall.
- Triandis , Harry C. (1971). *Attitude and Attituse Change*. New York: John Wiley & Sons Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. ภาพกิจกรรม

เวทีประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินงานร่วมกับชุมชนและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยให้ไปในทิศทางเดียวกัน

เวทีสืบค้นข้อมูล/องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายบนฐานของความหลากหลายภายใต้การพัฒนาศักยภาพ 4 ฐาน ประกอบด้วย ฐานสังคม ฐานวัฒนธรรม ฐานเศรษฐกิจ และฐานการศึกษา

เวทีวิเคราะห์และประมวลข้อมูล/องค์ความรู้สำหรับนำไปวางแผนการพัฒนาศักยภาพของสตรีชาวลาว

กิจกรรมศึกษาดูงาน สปป.ลาว เพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มสตรีชาวลาว รวมไปถึงเรื่องของเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ

การออกแบบกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมตาม ฐานการพัฒนาศักยภาพ 4 ฐาน โดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีชาวลาวเช่น ฐานสังคมวัดจากฐานข้อมูลความสัมพันธ์ ฐานวัฒนธรรม การวัดจากแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มสตรีชาวลาว การแต่งกาย ฐานการศึกษาวัดจากการรู้

หนังสือ ฐานเศรษฐกิจวัดจากการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็ง สร้างรายได้ให้กับตนเอง

เวทีการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพตามแนวทางที่ได้ในระยยะที่ 1 การฝึกอบรมการนวดแผนไทยให้กับกลุ่มสตรีชาวลาว

การจัดฝึกอบรมการเพาะเลี้ยงและการขยายพันธุ์ให้กับกลุ่มสตรีชาวลาวซึ่งทางกลุ่มให้ความสนใจเป็นอย่างมาก

การฝึกอบรมการทำถุงหอมลูกประคบให้กับกลุ่มสตรีชาวลาวเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าและต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสมุนไพรพื้นบ้าน

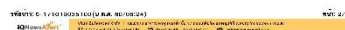
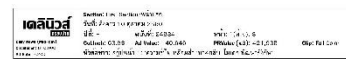
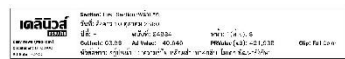
กลุ่มสตรีชาวลาวออกให้บริการนวดนอกระบบที่ได้เข้าร่วมในกิจกรรม การออกหน่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุข จังหวัดเคลื่อนที่

ร่วมต้อนรับคณะจาก สกว.ฝ่ายท้องถิ่นที่มาติดตามผลการดำเนินงานในระยะที่ 2 และเก็บข้อมูลเพื่อนำไปเสนอในวันทีระลึกสากลแห่งการรู้หนังสือของสำนักงาน กศน.จังหวัดพะเยา

ร่วมต้อนรับคณะนักข่าวจากสำนักข่าวเดลินิวส์ที่เข้ามาถ่ายทำรายการโทรทัศน์เพื่อนำเสนอ เรื่องการจัดการศึกษาชายแดนและการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

วิเคราะห์ผลที่ได้จากการดำเนินงานทั้งในเชิงเนื้อหา และกระบวนการในมุมมองของการพัฒนา
ศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวที่เกิดขึ้น มุมของ กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ว่าครูและบุคลากรมีการ
เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด สามารถนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างไร

กิจกรรมนำเสวนาชุมชนวิจัย รากฐานใหม่แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องในวันที่ระลึกสากล
แห่งการรู้หนังสือ จังหวัดพะเยา 2560

เวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงานระยะที่ 2 และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ภาคผนวก ข. การใช้ประโยชน์งานวิจัย

เวทีสาธารณะ : กศน.กับรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมให้กับกลุ่มสตรีชาวลาว
(RDG59N0044 การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเชิงสาธารณะ
ด้านการจัดการศึกษาที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน)

สืบเนื่องจากอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา ในส่วนของตำบลกุฉินารายณ์โดยบ้านฮวกเป็นพื้นที่ติดกับชายแดนของแขวงไชยบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้วยสาเหตุนี้เองได้ส่งผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างประชากรทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องกลุ่มสตรีชาวลาวที่ตัดสินใจเข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้านฮวกและหมู่บ้านใกล้เคียงในรูปแบบของการแต่งงานกับชายที่มีสัญชาติไทย ซึ่งอาจจะเหตุผลในการผลักดันชีวิตของกลุ่มสตรีชาวลาวเองให้ได้รับสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ภายใต้ข้อจำกัดต่างๆในระบอบการปกครองของประเทศจีนกำเนิด หรือเกิดความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดกันก็ตาม สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คงเป็นปัญหาของการปรับตัวของกลุ่มสตรีชาวลาวในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี การเมืองการปกครอง กฎหมายที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวัน สิทธิและเสรีภาพ ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของกลุ่มสตรีชาวลาวและครอบครัวทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา

กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ ในฐานะเป็นสถานศึกษาที่มีหน้าที่ทางด้านการจัดการศึกษาในทุกกลุ่มเป้าหมาย ให้สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานอันจะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเองในด้านความรู้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดลำปาง กศน.อำเภอกุฉินารายณ์จึงได้ร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัย ในชื่อโครงการวิจัย “การค้นหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาว” ในพื้นที่ตำบลกุฉินารายณ์ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องร่วมกับกลุ่มสตรีชาวลาวในพื้นที่เป้าหมาย 2) เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนรากฐานของความสามารถของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ

ในเชิงกระบวนการ ได้เริ่มต้นจากการสร้างความเข้าใจในวัตถุประสงค์ตลอดจนถึงแนวทางการทำงานร่วมกันระหว่างครู การกำหนดบทบาทหน้าที่ เพื่อนำไปสู่การลงพื้นที่สำรวจชุดข้อมูล รวบรวม และนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวที่เหมาะสม ภายใต้ 4 ฐานคือ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โดยมีฐานของการศึกษาที่เป็นสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้ได้มาซึ่งข้อมูลบนพื้นฐานของการหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของกลุ่มสตรีชาวลาวต่อไป

ผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติทางด้านการคิด ให้เกิดการกล้าแสดงออก การเข้าร่วมสังคม การจัดการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมสร้างความเชื่อมั่นในตัวเอง แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของสตรีชาวลาวด้วยความภาคภูมิใจ อีกทั้งยังสร้างความหวงแหน และเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภาษาและเครื่องแต่งกาย ในคุณค่าของความเป็นสตรีชาวลาวอย่างแท้จริง

จากรูปแบบการจัดการศึกษาของ กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนา ศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาวได้ โดยผ่านกระบวนการวิจัยท้องถิ่น ส่งผลให้สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปางและสำนักงาน กศน.จังหวัดพะเยา ได้เล็งเห็นความสำคัญ ของรูปแบบของการจัดการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องและเหมาะสม ที่ได้มาซึ่ง ข้อมูลและเพื่อนำไปวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาวลาว เพื่อนำเสนอ รูปแบบการจัดการศึกษาในอีกรูปแบบหนึ่งให้เป็นที่รู้จักต่อสาธารณะ เนื่องในวันระลึกสากลแห่งการรู้ หนังสือ วันที่ 6 กันยายน 2560 ณ สำนักงาน กศน.จังหวัดพะเยา เพื่อให้หัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหาร ครู กศน.ตำบล ได้นำเอาความรู้รูปแบบการจัดการศึกษาซึ่งอาจจะเป็นอีกหนึ่งทางเลือกไปปรับ ใช้ในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนมาก ยิ่งขึ้น การพัฒนาชุมชนที่มาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง การแก้ไขปัญหาของชุมชนโดย ชุมชนเอง

นายยงยุทธ ทรงยังยืนกุล

ครู กศน.อำเภอกุฉินารายณ์

**เปิดช่องทางการสื่อสารงาน “สตรีชาวลาว” พื้นที่ชายขอบ “บ้านฮวก”
กับการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
(RDG59N0044การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเชิงสาธารณะ ด้านการศึกษา)**

ทางศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกุฉินารายณ์ ได้ดำเนินงาน “โครงการแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม “สตรีชาวลาว” ในพื้นที่ตำบลกุฉินารายณ์ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัด พะเยา” โดยได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สกว.จังหวัดลำปาง โดยมีนายวันดี สุธรรม มาและนางอุสา ไทยอุบล เป็นหัวหน้าโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อสืบค้น รวบรวม และ วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องร่วมกับกลุ่มสตรีชาวลาวในพื้นที่เป้าหมาย 2. เพื่อกำหนดรูปแบบการ พัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตบนฐานของความรู้ความสามารถของตนเอง อย่างเต็มประสิทธิภาพ บนพื้นฐาน 4 ฐานได้แก่ ฐานทางสังคม ฐานทางวัฒนธรรม ฐานทางเศรษฐกิจ และฐานของการศึกษา ซึ่งจะนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันใน สังคม ที่คาดว่าจะสามารถถึงความรู้ความสามารถของกลุ่มสตรีชาวลาวออกมาได้อย่างเต็ม

ประสิทธิภาพ สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง อย่างมีเกียรติ และเป็นที่ยอมรับของสังคมรวมถึงเป็นแนวทางสำคัญในการรักษาสัมพันธภาพที่ดีและลดการเสื่อมล้ำทางสังคมในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว

จากกระบวนการวิจัยดังกล่าว ทำให้ทีมวิจัยได้ร่วมกันศึกษาข้อมูลและร่วมกันออกแบบกิจกรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มสตรีชาวลาว อาทิเช่น กิจกรรมการเลี้ยงและการขยายพันธุ์กบ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีเกษตรกรและเป็นกิจกรรมที่เน้นการดำเนินชีวิตตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ กิจกรรมการนวดแผนไทยและนวดฝ่าเท้า โดยมีการทำลูกประคบสมุนไพรเพื่อใช้ในการนวดประคบและเพื่อนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาด้านสมุนไพรให้คงอยู่รวมทั้งเป็นของฝากของที่ระลึกสำหรับผู้มาเยือน กิจกรรมการส่งเสริมการรู้หนังสือ สำหรับกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือซึ่งเป็นการกิจหลักที่ขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ของ กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ โดยเฉพาะกลุ่มสตรีชาวลาวซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่ชายขอบซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งการส่งเสริมหลักสูตรการรู้หนังสือไทย เป็นการติดต่อทางปัญญา นำความรู้ที่นำมาพัฒนาต่อยอดเพื่อส่งเสริมศักยภาพที่มีอยู่ในตนเอง

ซึ่งมีผลความสำเร็จเชิงรูปธรรมที่ผ่านมาคือ นางอุษา ไทยอุบล ที่เดิมไม่เคยคิดเรียนกับ กศน.อำเภอกุฉินารายณ์ แต่ต้องการช่วยสอนการบ้านให้ลูก จึงสมัครเข้ามาเรียนหนังสือจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่อง และในปัจจุบัน นางอุษา ไทยอุบล สามารถอ่านออกเขียนได้และมีอาชีพการนวดแผนไทยและการเพาะเลี้ยงกบ เป็นรายได้เสริมที่สามารถสร้างรายได้มาจุนเจือครอบครัว

นางสาวเจน ธรรมวงศ์ มีรายได้หลัก จากการขายลูกอ๊อดและกบผ่านระบบการขายออนไลน์ อีกทั้งยังสามารถ อ่าน-เขียน ภาษาไทยได้ เนื่องจากมีการใช้ โทรศัพท์ smart phone ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งจากกิจกรรมการเลี้ยงและการขยายพันธุ์กบ ทำให้นางสาวเจน ธรรมวงศ์ เป็นกลุ่มสตรีชาวลาวที่มีองค์ความรู้ในการเลี้ยงกบเป็นอย่างดี สามารถแก้ปัญหา ผ่านการคิดที่เป็นระบบ มีการสังเกต การวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงและการขยายพันธุ์กบได้ ส่งเสริมกระบวนการ “คิดเป็น”

นางออน วงค์ขจร ได้ปลดปล่อยตนเอง จากความเหน็ดเหนื่อย เกิดบุคลิก ลักษณะที่มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก ตะหนักถึงความเป็นกลุ่มสตรีชาวลาว ที่มีตัวตนและเห็นคุณค่า ผ่านกระบวนการศึกษาสำหรับกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ

ซึ่งตัวอย่างทั้งหมดนี้ ล้วนมาจากกระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่หมู่ที่ 3, 4 และ 12 ของตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ตามโครงการวิจัยแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม“สตรีชาวลาว” ซึ่งมุ่งหวังเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสตามพื้นที่ชายแดน อย่างแท้จริง

คณะครู กศน.อำเภอภูซางและกลุ่มสตรีชาวลาว ในฐานะนักวิจัย ได้ประสบการณ์และกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ได้มองเห็นโจทย์การวิจัย เห็นปัญหาและหาทางออกร่วมกันในการแก้ปัญหา กศน.อำเภอภูซางและชุมชน ได้รับการยอมรับจากภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกพื้นที่ เกิดการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2560 หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ออนไลน์ ฉบับที่ 24834 คอลัมน์ กรอบข่าย หัวข้อข่าว ความรู้ไม่เหลื่อมล้ำ “บัว 4 กลีบ” โมเดล “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ได้กล่าวถึง “โครงการแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม“สตรีชาวลาว” ในพื้นที่ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา” ในมิติด้านการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ให้กับกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลื้อ ที่อพยพมาแต่งงานกับสามีชาวไทย โดยเดิมมีสัญชาติ ลาว และสิทธิความเป็นพลเมืองประชาชน สปป.ลาว สิ้นสุดลง

การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ จนเกิดแนวทางการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ โมเดล “บัว 4 กลีบ”ของ **ท่าน ผศ.ดร.บุญชร แก้วส่อง** และอีกนัยหนึ่งคือ การแก้ปัญหาความไม่รู้หนังสือและปัญหาปากท้องในพื้นที่และเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ในดีขึ้น นั่นเอง โดย “บัว 4 กลีบ” มีความหมายดังนี้ กลีบที่ 1 การถ่ายทอดความรู้พื้นฐาน กลีบที่ 2 การสร้างอาชีพเพื่อสร้างความมั่นคง กลีบที่ 3 การเพิ่มทักษะชีวิต และกลีบที่ 5 การพัฒนาสังคมและชุมชนให้น่าอยู่ โดยใช้รูปแบบการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา และขับเคลื่อนงานวิจัยท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง

ซึ่งการขับเคลื่อน งานวิจัยในพื้นที่อำเภอภูซาง ได้ขับเคลื่อนภายใต้ ผ่านทีมกลไก สกว.จังหวัดลำปางและพี่เลี้ยง ในพื้นที่ จังหวัดพะเยา โดยความร่วมมือของ กศน.จังหวัดพะเยาและ สกว.จังหวัดลำปาง ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในสังคมแบบการมีส่วนร่วม หากนำรูปแบบการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอภูซางและการขับเคลื่อนงานวิจัยผ่านระบบทีมกลไกพี่เลี้ยงในพื้นที่ อาจจะทำให้พื้นที่อื่นๆ ประสบความสำเร็จได้ไม่ยากนัก

นางวรวลัญช์ สิงห์สุวรรณ
ครูกศน.อำเภอภูซาง

**สื่อสารออนไลน์ : สะท้อนบทพิสูจน์การพัฒนาศักยภาพสตรีชาวลาว ด้วย
กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
(RDG59N0044การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเชิงสาธารณะด้านการศึกษา)**

พื้นที่ชายขอบ ไทย-ลาว บ้านฮวก อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา มีภูมิประเทศติดต่อกับ แขวง
ไชยะบุรี สปป.ลาว ทำให้มีการอพยพพลัดถิ่นของกลุ่มสตรีชาวลาว โดยการแต่งงานกับสามีชาวไทย
หากไม่มีการเคลื่อนไหวก่อนข้อมูลทะเบียนราษฎร ของ สปป.ลาว ก็จะเสียสิทธิ์ความเป็นพลเมืองลาว
ในที่สุด และเป็นบุคคลไม่มีสถานะถูกต้องทางทะเบียนราษฎร การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มสตรีชาว
ลาว มีความคิดเริ่มต้นจาก กลุ่มสตรีชาวลาว อยากมีอาชีพ อยากมีงานทำ เพื่อลดภาระของสามีชาว
ไทย แต่เนื่องจากข้อจำกัด ทางสถานะทำให้มีข้อจำกัดด้านการประกอบอาชีพ

จากผลของงานวิจัยการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม“สตรีชาวลาว” ในพื้นที่ตำบลกุฉินารายณ์ อำเภอกุฉินารายณ์
จังหวัดพะเยา” ของกศน.อำเภอกุฉินารายณ์ ซึ่งเป็นสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาทั้งการศึกษาขั้น
พื้นฐาน การศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับกลุ่มผู้พลัด ชาติ ด้อยโอกาสทาง
การศึกษา โดยใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือขับเคลื่อน โดยมีกลุ่มสตรีชาวลาวเป็น
ฐาน ผ่านกระบวนการคิดแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิดแนวทางด้านการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ ในมิติ
ทางเศรษฐกิจ การศึกษา สังคมและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของสตรีชาวลาว เพื่อ
แก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตในฐานะกลุ่มคนต่างด้าว ไร้สัญชาติ ให้สามารถปรับตัวอยู่ใน
สังคมไทยได้อย่างมีความสุขภายใต้สังคม “พหุวัฒนธรรม” ของพื้นที่ชายขอบ ไทย-ลาว บ้านฮวก
อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา ที่เป็นการบริหารจัดการด้วยสังคมแบบมีส่วนร่วม ภายใต้ความแตกต่าง
ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยกลุ่มสตรีชาวลาวที่อยู่บนผืนแผ่นดินไทยยังสามารถมีทางออกทั้งด้านอาชีพ
ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม ไม่สร้างปัญหาหรือทำให้เกิดความขัดแย้งด้านลบ แต่กลับ
เป็นภาพที่สะท้อนถึงความภาคภูมิใจในตนเอง มีเวทีแสดงออกและแสดงความคิดเห็น เท่าที่สิทธิ ที่พึง
มี และลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ

บทเรียนที่ได้ถูกสะท้อนผลตามกระบวนการที่กำหนดและเป็นบทพิสูจน์แนวทางการใช้
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อค้นหารูปแบบการจัดการศึกษาในพื้นที่พิเศษ
เฉพาะพื้นที่ชายแดน โดยเผยแพร่ในเว็บไซต์ Bangkok Post เรื่อง Living up to full potential ซึ่ง
ได้เผยแพร่เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 และในสามารถเข้าถึงทางออนไลน์ได้ที่
https://www.bangkokpost.com/vdo/thailand/1413263/living-up-to-full-potential?utm_source=bangkokpost.com&utm_medium=homepage&utm_campaign=most_recent_box

VIDEO > THAILAND

Living up to full potential

Orn Wongkhajohn

Laotian living in Phusang district, Phayao

I came to a market in Thailand last year and met my man.

Attempts are underway to help women with the Lao origin in a district in Phayao create a future. — Jetjaras Na Ranong

16 Feb 2018 | 1,317 views

Like 11 Share Tweet G+ URL

VIDEO > THAILAND

Living up to full potential

The project we are undertaking is to help a group of migrant women coming from Laos

Attempts are underway to help women with the Lao origin in a district in Phayao create a future. — Jetjaras Na Ranong

16 Feb 2018 | 1,317 views

Like 11 Share Tweet G+ URL

นางวรวิทย์ สิ้นสุวรรณ
กศน.อำเภอภูซาง

ภาคผนวก ค. ประวัตินักวิจัย

1.ชื่อ-สกุล : นายวสันต์ สุธรรมมา

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 1560300108285

เกิดวันที่ : 24 ตุลาคม 2530

ที่อยู่ปัจจุบัน : 19 หมู่ที่ 3 ตำบลป่าสัก อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพิจิตร 36110

สถานที่ติดต่อได้ : 19 หมู่ที่ 3 ตำบลป่าสัก อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพิจิตร 36110

โทรศัพท์ 054465060

E-mail address : siamsakon@gmail.com

เบอร์โทรศัพท์ : 0850349906

อาชีพ : พนักงานราชการ ตำแหน่ง ครู กศน.ตำบล

บทบาทในชุมชน : ครู กศน.ตำบล

การศึกษา : ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ)

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

1. การค้นหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมของชนเผ่า “ลัวะ” บ้านถิ่นไทยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หมู่ที่ 6 ตำบลเชียง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพิจิตร

2.ชื่อ-สกุล : นายภูติศ เผ่าเรือน

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 2560100006452

เกิดวันที่ : 10 พฤษภาคม 2528

ที่อยู่ปัจจุบัน : 113/279 หมู่ 3 ตำบลรอบเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57000

สถานที่ติดต่อได้ : 113/279 หมู่ 3 ตำบลรอบเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57000

โทรศัพท์ 0636324253

E-mail address : 444Arttawut@gmail.com

เบอร์โทรศัพท์ : 0636324253

อาชีพ : รับราชการครู

บทบาทในชุมชน : -

การศึกษา : ปริญญาโท

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

1. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลป่าสัก ตามนโยบายของรัฐบาล อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพิจิตร

2. การเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการทุจริตคอร์รัปชั่นของเยาวชนโดยผ่านวรรณกรรมคำขวัญการศึกษาโรงเรียนบ้านฮวก อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพิจิตร

3. บทบาทของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่ตำบลป่าสัก อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพิจิตร

3. ชื่อ-สกุล : นางกชวรรณ ทัพพินดี

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 3560300145161

เกิดวันที่ : 23 พฤศจิกายน 2507

ที่อยู่ปัจจุบัน : 56 หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 56 หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ 56110

โทรศัพท์ : 054465060

E-mail address : -

เบอร์โทรศัพท์ : 0856231552

อาชีพ : ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน

บทบาทในชุมชน : ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน

การศึกษา : ปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต (ค.บ.) วิทยาลัยครูเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

1. โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพิจิตร

2. การค้นหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมของชนเผ่า “ลัวะ” บ้านถิ่นไทยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หมู่ที่ 6 ตำบลเชียง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพิจิตร

4. ชื่อ-สกุล : นายยงยุทธ กิ่งแก้ว

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 3560300172371

เกิดวันที่ : 24 พฤษภาคม 2511

ที่อยู่ปัจจุบัน : 53 หมู่ที่ 11 ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 53 หมู่ที่ 11 ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ 56110

โทรศัพท์ : 054465060

E-mail address : -

เบอร์โทรศัพท์ : 0817061373

อาชีพ : ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน

บทบาทในชุมชน : ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน

การศึกษา : ปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต (ค.บ.) วิทยาลัยครูเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

5. ชื่อ-สกุล : นางวิราภร การยศ

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 3560300465483

เกิดวันที่ : 12 ตุลาคม 2520

ที่อยู่ปัจจุบัน : 100 หมู่ที่ 4 ตำบลเจดีย์คำ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 100 หมู่ที่ 4 ตำบลเจดีย์คำ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา 56110

โทรศัพท์ : 054465060

E-mail address : -

เบอร์โทรติดต่อ : 0861164143

อาชีพ : ครู กศน.ตำบล

บทบาทในชุมชน : ครู กศน.ตำบล

การศึกษา : ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์บัณฑิต สถาบันราชภัฏลำปาง

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

1. โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

2. การค้นหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมของชนเผ่า “ลัวะ” บ้านถิ่นไทยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หมู่ที่ 6 ตำบลเชียง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

6. ชื่อ-สกุล : เพชรรัตน์ ไชสงคราม

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 1 5603 00081 44 1เกิดวันที่ : 2 เมษายน 2529

ที่อยู่ปัจจุบัน : 5 หมู่ 10 ต.ฝายกวาง อ.เชียงคำ จ.พะเยา 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 5 หมู่ 10 ต.ฝายกวาง อ.เชียงคำ จ.พะเยา 56110

โทรศัพท์ : -

E-mail address : bingdarling24@gmail.com

เบอร์โทรติดต่อ : 0864203236

อาชีพ : บรรณารักษ์

บทบาทในชุมชน : -

การศึกษา : ปริญญาโท สารสนเทศศึกษา

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน -

7. ชื่อ-สกุล : นางสาวบันฑิตา แสงงาม

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 1570400165400

เกิดวันที่ : 23 เมษายน 2535

ที่อยู่ปัจจุบัน : 27/1 หมู่ที่ 4 ตำบลปล้อง อำเภอกะเทิง จังหวัดเชียงราย 57230

สถานที่ติดต่อได้ : 27/1 หมู่ที่ 4 ตำบลปล้อง อำเภอกะเทิง จังหวัดเชียงราย 57230

โทรศัพท์ : -

E-mail : address perr.bantita@gmail.com.

เบอร์โทรศัพท์ : 0882994958

อาชีพ : ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

บทบาทในชุมชน : ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การศึกษา : ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต คณิตศาสตร์ วท.บ

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน -

8. ชื่อ-สกุล : นายยงยุทธ ทรงยังยืนกุล

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 3560300688121

เกิดวันที่ : 27 กันยายน 2521

ที่อยู่ปัจจุบัน : 27 หมู่ที่ 21 ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 27 หมู่ที่ 21 ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา 56110

โทรศัพท์ : -

E-mail address : munjai2521@gmail.com

เบอร์โทรศัพท์ : 0843721119

อาชีพ : พนักงานราชการ ตำแหน่ง ครู กศน.ตำบล

บทบาทในชุมชน : -

การศึกษา : ปริญญาตรีรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน -

9. ชื่อ-สกุล : นางวรลัญญ์ สิงห์สุวรรณ

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 3560200449761

เกิดวันที่ : 14 ตุลาคม 2521

ที่อยู่ปัจจุบัน : 9/2 หมู่ที่ 3 ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 56110

สถานที่ติดต่อได้ : กศน.อำเภอภูซาง 118 หมู่ที่ 9 ตำบลเชียงแตง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

โทรศัพท์ : -

E-mail address :

เบอร์โทรศัพท์ : 0651237006

อาชีพ : พนักงานราชการ ตำแหน่ง ครู กศน.ตำบล

บทบาทในชุมชน : -

การศึกษา : ปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

1. การค้นหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมของชนเผ่า “ลัวะ” บ้านถิ่นไทยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หมู่ที่ 6 ตำบลเชียง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา

10.ชื่อ-สกุล : นางอุสา ไทยอุบล

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 0560889000960

เกิดวันที่ : 1 มกราคม 2522

ที่อยู่ปัจจุบัน : 172 หมู่ที่ 3 ตำบลกุฉินารายณ์ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 172 หมู่ที่ 3 ตำบลกุฉินารายณ์ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา 56110

โทรศัพท์ : -

E-mail address :

เบอร์โทรศัพท์ : 0644506536

อาชีพ : ทำนา

บทบาทในชุมชน : -

การศึกษา : -

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

1. โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา

10. ชื่อ-สกุล : นางสาวจิราพร สุริวงศา

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 0560889001036

เกิดวันที่ : 5 ธันวาคม 2528

ที่อยู่ปัจจุบัน : 92 หมู่ที่ 3 ตำบลกุฉินารายณ์ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 92 หมู่ที่ 3 ตำบลกุฉินารายณ์ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา 56110

โทรศัพท์ : 0864295739

E-mail address :

เบอร์โทรศัพท์ : 0644506536

อาชีพ : ค้าขาย

บทบาทในชุมชน : -

การศึกษา : มัธยมศึกษาตอนต้น

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

1. โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา

11. ชื่อ-สกุล : นางสาวสี ไชยวงศ์

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 0560889001010

เกิดวันที่ : 3 มกราคม 2525

ที่อยู่ปัจจุบัน : 144 หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 144 หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

โทรศัพท์ : 0979803215

E-mail address :

เบอร์โทรศัพท์ : 0644506536

อาชีพ : ทำนา

บทบาทในชุมชน : -

การศึกษา : -

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

1. โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

12. ชื่อ-สกุล : นางผิว ปัญญา

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : -

เกิดวันที่ : -

ที่อยู่ปัจจุบัน : 206 หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 206 หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

โทรศัพท์ : -

E-mail address : -

เบอร์โทรศัพท์ : -

อาชีพ : ทำนา

บทบาทในชุมชน : -

การศึกษา : -

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

13. ชื่อ-สกุล : นางวัน จันทะวงศ์

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : -

เกิดวันที่ : 5 ตุลาคม 2535

ที่อยู่ปัจจุบัน : 133 หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 133 หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

โทรศัพท์ : -

E-mail address :

เบอร์โทรศัพท์ : 0621052245

อาชีพ : ทำนา

บทบาทในชุมชน : -

การศึกษา : ผู้ไม่รู้หนังสือ กศน.

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

1. โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

14. ชื่อ-สกุล : นางออน วงศ์ขจร

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : -

เกิดวันที่ : 7 พฤศจิกายน 2535

ที่อยู่ปัจจุบัน : 9 หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 9 หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

โทรศัพท์ : -

E-mail address :

เบอร์โทรศัพท์ : 0993807384

อาชีพ : ทำนา

บทบาทในชุมชน : -

การศึกษา : ผู้ไม่รู้หนังสือ

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

1. โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

15. ชื่อ-สกุล : นางสาววราภรณ์ กองจันทร์

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : -

เกิดวันที่ : -

ที่อยู่ปัจจุบัน : 5 หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 5 หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

โทรศัพท์ : -

E-mail address :

เบอร์โทรศัพท์ : 0876191017

อาชีพ : ทำนา

บทบาทในชุมชน : -

การศึกษา : -

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน -

16.ชื่อ-สกุล : นางแก้ว นูเว

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 6560358001115

เกิดวันที่ : - - 2508

ที่อยู่ปัจจุบัน : 84 หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 84 หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

โทรศัพท์ : -

E-mail address : -

เบอร์โทรศัพท์ : -

อาชีพ : ทำนา

บทบาทในชุมชน : -

การศึกษา : -

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

1. โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

17.ชื่อ-สกุล : นางจม ป่วนสุวรรณ

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 0056081000834

เกิดวันที่ : 5 เมษายน 2524

ที่อยู่ปัจจุบัน : 69 หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 69 หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

โทรศัพท์ : -

E-mail address : -

เบอร์โทรศัพท์ : 0946425237

อาชีพ : ทำนา

บทบาทในชุมชน : -

การศึกษา : -

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

1. โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

18. ชื่อ-สกุล : นางเจน ธรรมวงศ์

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : -

เกิดวันที่ : 14 ตุลาคม 2538

ที่อยู่ปัจจุบัน : 133 หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

สถานที่ติดต่อได้ : 133 หมู่ที่ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา 56110

โทรศัพท์ : -

E-mail address : -

เบอร์โทรศัพท์ : 0830472579

อาชีพ : ทำนา

บทบาทในชุมชน : -

การศึกษา : ผู้ไม่รู้หนังสือ

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย/งานพัฒนา/การทำงานกับชุมชน

1. โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา